

Espoon kaupunki

Espoon ostoskeskusten inventointi

Espoon ostoskeskusten inventointi

Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 2021

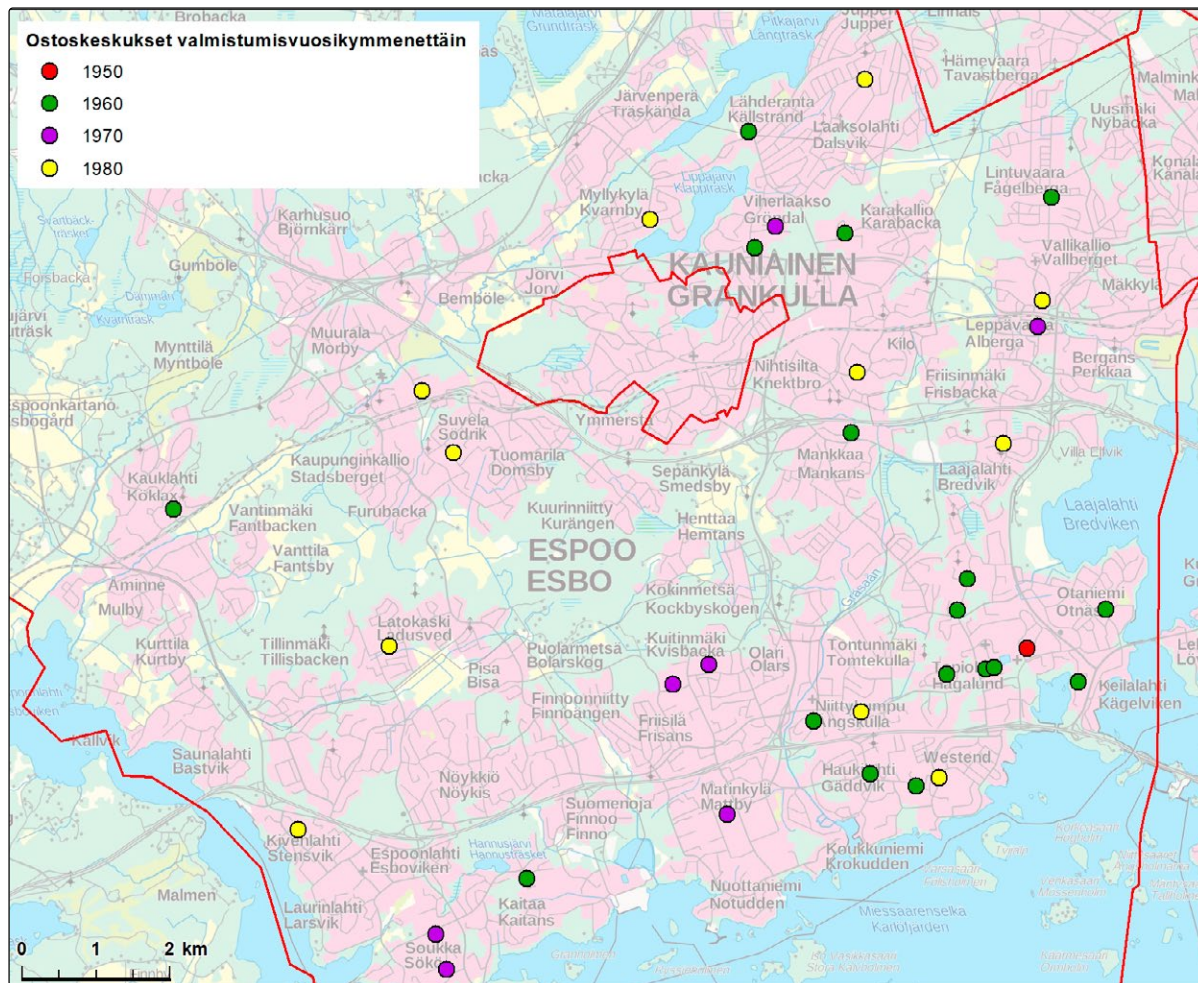
Päivämäärä	30.9.2021
Tilaaja	Espoon kaupunki
Ohjausryhmä	Espoon kaupunki / Meiri Siivola ja Kati Kivelä Espoon kaupunginmuseo / Jyri Vilja ja Heli Haavisto
Laatija	Ramboll Finland Oy / Niina Ahlfors, Tiina Heikkilä, Jenny Hölttä, Elsa Kangaspunta, Anna Kupila, Eveliina Könttä ja Sonja Semeri.
Taitto	Ramboll Finland Oy / Sampo Ahonen
Kannen kuva	Vesialtaalla leikkivät lapset 1980-luvun alussa. (Espoon kaupunginmuseo)
Suoritusajankohta	Työ on suoritettu ajalla helmikuu 2020 - syyskuu 2021

Soukan ostoskeskus 1972. (Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Jussi Kautto)

Sisältö

1. Johdanto	7
1.1 Selvityksen lähtökohdat	7
1.2 Menetelmät	7
1.3 Aikaisemmat selvitykset ja inventointitilanne	7
2.1 Lähiöaatteen synty	9
2.2 Tapiolan rakentuminen	10
2.3 Kompaktikaupunki	11
2.4 1980-luvun kaupunkisuunnittelu	12
3. Lähiöostarit ja niiden kehitys	15
3.1 Kaupan kehitys sotien jälkeen	15
3.2 Kaupan murros, ostoskeskukset syntyvät	16
3.3 Kaupan mitoitus asuma-alueisiin	19
3.4 Ensimmäiset ostoskeskukset	19
3.5 Ostoskeskusten kukoistuskauti	21
3.6 Ostoskeskusten hiipuminen	23
3.7 Ostoskeskustyypittely	24
4. Suunnittelijaesittelyt	27
5. Espoon ostoskeskusten kehitys	33
5.1 Espoon ostoskeskukset 1950-luvulla	33
5.2 Espoon ostoskeskukset 1960-luvulla	35
5.3 Espoon ostoskeskukset 1970-luvulla	39
5.4 Espoon ostoskeskukset 1980-luvulla	42
6. Kohdekortit	47
6.1 Yhteenveto kohteista	47
6.2 1950-luku	54
6.3 1960-luku	60
6.4 1970-luku	115
6.5 1980-luku	135
7. Johtopäätökset	165
8. Lähteet	167

Selvityksessä mukana olevat ostoskeskukset.

1. Johdanto

1.1 SELVITYKSEN LÄHTÖKOHDAT

Espooseen on rakentunut 1960-luvulta lähtien useita ostoskeskuksia. Tämän selvityksen tavoite on luoda kokonaiskuva Espoon ostoskeskusten rakentumisesta erityisesti 1960–1970- ja 1980-luvuilla. Eri vaiheita ja niihin liittyviä suunnitteluideoita, kaupunkisuunnittelun historiaa sekä yhteiskunnallisia ilmiöitä peilataan aikakauden esimerkkikohteisiin. Selvityksessä on inventoitu 29 Espoon ostoskeskusta, joiden ominaispiirteet on tuotu tarkemmin esiin kohdekorteilla. Purettuja tai purkuun menossa olevia ostoskeskuksia on 7, ja niiden kuvaus on esitetty raportissa tiivistetysti. Purkuun menossa olevat kohteet on käyty kuvaamassa maastokatselmuksen yhteydessä.

1.2 MENETELMÄT

Espoon ostoskeskusten inventointi perustuu erittäin kattavaan arkisto- ja lähdekirjallisuusaineistoon. Merkittävän aineistolähteen ovat tarjonneet Espoon kaupunkisuunnitteluviraston vanhat asemakaavat sekä rakennusvalvonnan piirustusarkisto. Espoon kaupunginmuseon valokuva-arkisto on antanut hyvää valokuvamateriaalia ostoskeskusten alkuperäisestä ulkoasusta. Tärkeimpiä kirjallisia lähteitä Espoon kehityksestä ja lähiörakentamisesta ovat olleet erityisesti Pertti Maisalan *Espoo – oma lukunsa* ja Johanna Hankosen *Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta*. Espoon ostoskeskuksista on laadittu viime vuosien aikana runsaasti erinäisiä selvityksiä, joista kattavin on ollut Aalto Yliopiston laatima *Espoon ostoskeskukset* vuodelta 2011. Selvitystä täydentävät Tapiolan suuralueen ostoskeskukset vuodelta 2017, Eteläisen Espoon ostoskeskukset vuodelta 2018 sekä Ostoskeskusaineiston täydennys vuodelta 2019. Lisäksi on laadittu runsaasti yksittäisiä ostoskeskuksia koskevia selvityksiä. Kattava lähdeluettelo on tämän selvityksen luvussa 9. Lähteet.

Nykytilan kuvaus perustuu arkisto- ja lähdekirjallisuuslähteiden lisäksi 8.5.-13.5.2020 suoritettuihin sisä- ja ulkotilojen maastokatselmuksiin, jossa valokuvattiin rakennusten tiloja ja havain-

noitiin tehtyjä muutoksia sekä arvokkaita säilyneitä rakennusosia. Maastokatselmuksissa keskityttiin ostoskeskusten keskeisimpiin sisätiloihin sekä rakennusten ulkoarkkitehtuuriin ja lähiympäristöön. Valokuvat, joissa ei ole lähdeviitettä, ovat selvityksen laatijan.

Osana inventointia toteutettiin puhelinhaastattelut ostoskeskuskiinteistöjen omistajille tai kiinteistöistä vastaaville tahoille. Haastattelun tavoitteena oli saada taustatietoa ostoskeskusten historiasta, keskeisistä muutosvaiheista, nykykäytöstä ja ostoskeskuksiin liittyvistä tulevaisuuden suunnitelmista. Haastattelut toteutettiin touko-kesäkuussa 2020 niille, joiden yhteystiedot kaupunki oli toimittanut inventoinnin laatijalle. Haastatteluja toteutettiin 24, yhteensä 21 ostoskeskuksesta. Inventointia on täydennetty haastattelujen perusteella soveltuvin osin. Muilta osin haastattelut jäävät Espoon kaupungin sisäiseen käyttöön.

Selvityksen on tilannut Espoon kaupunki, jonka yhteyshenkilö tässä työssä on ollut suunnittelupäällikkö Meiri Siivola. Kaupungin puolelta työryhmään ovat kuuluneet lisäksi Mikael Muurikka sekä arkkitehti Kati Kivelä. Espoon Kaupunginmuseon puolelta työtä ovat ohjanneet intendentti Jyri Vilja sekä tutkija Heli Haavisto. Selvityksen on laatinut konsulttina Ramboll Finland Oy. Työryhmään ovat kuuluneet arkkitehdit Niina Ahlfors ja Eveliina Könttä, insinööri Tiina Heikkilä, tekniikan kandidaatti Elsa Kangaspunta, suunnittelija Anna Kupila, suunnittelijamaantieteilijä Jenny Hölttä, maisema-arkkitehti Sonja Semeri ja muotoilija Sampo Ahonen.

1.3 AIKAISEMMAT SELVITYKSET JA INVENTOINTITILANNE

Espooseen on laadittu aikaisemmin kaksi kattavampaa selvitystä, *Espoon ostoskeskukset* vuodelta 2011 (Aalto yliopisto) ja *Etelä-Espoon ostoskeskukset* 2018 (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus). Näiden lisäksi on laadittu runsaasti yksittäisiä ostoskeskuksia koskevia rakennushistoriallisia selvityksiä ja inventointeja.

Tapiontori. (Espoon kaupunginmuseo)

2. Metsälähiöstä kompaktikaupunkiin

2.1 LÄHIÖAATTEEN SYNTY

Ostoskeskusten kehitys liittyy Suomessa vahvasti lähiöiden syntyyn, joka taas oli osa suurempaa yhteiskunnallista rakennemuutosta. Toisen maailmansodan jälkeen nopeasti kasvanut Espoon väestö kasaantui entistä suuremmassa määrin taajamiin, jotka sotien jälkeisinä vuosikymmeninä kasvoivat huomattavasti. Asuntopula oli vakava yhteiskunnallinen ongelma.¹

Espoossa ensimmäiset sotien jälkeen rakentuneet lähiöt rakentuivat aikansa vallitsevien ihanteiden mukaisesti väljinä luonnonläheiseen ympäristöön. Näitä varhaisia asumalähiöitä, joille tyyppilistä olivat väljyys ja rakentamisen sovittaminen olemassa olevaan maastoon, ryhdyttiin myöhemmin kutsumaan metsälähiöiksi. Tapiolaa pidetään suomalaisen metsälähiön edustavimpana esimerkkinä, mutta samaa ideologiaa toteuttavia asuinalueita valmistui Espoossa 1960-luvulla myös esimerkiksi Lähderantaan ja Niittykumpuun.

Lähiöiden kaavoitukseen vaikutti keskeisesti Professori Otto-I. Meurman, joka toi lähiöaatteen Suomeen ja edisti aatteen omaksumista suomalaiseen suunnitteluun lukuisin tavoin.² **Meurmanin asemakaavaopin** (1947) keskeisintä sisältöä oli suunnitteluhistorian kuvauksen ohella hierarkkisen kaavajärjestelmän hahmotaminen sekä luonnon ja riittävän väljyyden korostaminen kaupunkisuunnittelussa.³ Meurmanin opettamien kaavoitusperiaatteiden mukaan kaupungissa on asutus suunniteltava toisistaan erillisiksi osiksi hajakeskityspäätettä noudattaen. Asumakunnat jakautuvat erillisiin pienempiin osiin, asumalähiöihin. Kullakin asumalähiöllä on paikallinen myymäläkeskuksensa, koulunsa, posti-toimistonsa ja kokoushuoneensa. Meurmanin mukaan asumalä-

Tapiolan alue esitettiin Meurmanin suunnitelmassa koostuvan omakotitaloista ja matalahkoista kerrostaloista.

(Kuva: Tuomi, Timo: Tapiola; elämää ja arkkitehtuuria. 2003)

hiöiden asukasmäärä vaihteli 2 000 asukkaasta 10 000 asukkaaseen ollen sopivimmillaan 6000 asukasta.⁴ Meurmanin oppien mukaan asumalähiöt siis pyrittiin suunnittelemaan toimintojen mukaisina vyöhykkeinä, joissa myymälät sijoitettiin eri etäisyyksille asunnoista: päivittäistarpeista huolehtivat huoltomyymälät sijoitettiin tasaisesti koko asutusalueelle, viikoittaisia tarpeita palvelevat myymälät kaupunginosan liikenteellisiin painopisteisiin ja harvempia tarpeita palvelevat keskusmyymälät varsinaisiin liikekeskuksiin.

1 Lahti, M. 1975: s. 307

2 Hurme, R. 1991, s. 78.

3 Maisala, P. 2008: s. 32

4 Meurman, O-I. 1947: 78-79

Varhaisten lähiöiden ostoskeskuksissa toteutuivat Meurmanin kaupunkisuunnittelun teoriat, joissa asumisen ja sitä tukevien palveluiden välinen suhde oli keskeinen. Paikallinen myymäläkeskus oli lähiön keskeinen rakennus, joka suunniteltiin paikallisen asiakaskunnan jokapäiväisiin tarpeisiin. Ostoskeskus muodosti alueen rakennetuimman ja kaupunkimaisimman ympäristön ja erottui usein rakennustavaltaan muusta lähiöympäristöstä. Alueiden ympäristörakentaminen oli tasokasta, mikä heijastui myös ajan ostoskeskusrakentamiseen siitäkkin huolimatta, että alkuperäisiä viher- ja istutussuunnitelmia saatettiin toteuttaa vain osittain tai erillisinä kuin alun perin oli tarkoitettu.⁵

Varhaisissa lähiöissä ostoskeskus sijaitsi usein asumalähiön tulotien portilla tai lähellä sitä. Ostoskeskuksen sijoittelulla nähtiin olevan keskeinen merkitys myös koko lähiön rakentumiselle. Esimerkiksi Otto Flodin kuvaa vuonna 1956 pitämässään Helsingin aluerakentamista koskevassa esitelmässä, että ostoskeskuksen sijainti määrää voimakkaasti lähiön muodon, katuverkon, suunnat jne. Tämä suunnittelua ohjannut periaate on nähtävissä myös Espoossa rakentuneissa varhaisissa lähiöissä. Erityisen hyvin tämä on havaittavissa Lähderannan alueella, jonka jo purettu ostoskeskus sijaitsi asumalähiön tulotien porttina ja eräänlaisena alueen maamerkinä.

2.2 TAPIOLAN RAKENTUMINEN

Professori Otto I. Meurman aloitti **Hagalundin kartanon maiden kaavoittamisen** yksityisestä toimeksiannosta talvisodan päätyttyä ja työ valmistui vuonna 1945. Meurmanin suunnitelman mukaan alueelle tuli asunnot yli 12 000 hengelle. Noin puolet olisi sijoitettu kerrostaloihin ja toinen puoli omakoti-, ketju- ja rivitaloihin. Kun Hagalundin maat tulivat myyntiin, esitti Väestöliiton toiminnanjohtaja Heikki von Hertzen maiden ostamista. Kaupat

tehtiin vuonna 1951 ja maat siirtyivät Väestöliiton omistukseen. Samana vuonna perustettiin **Asuntosäätiö** ja sen tarkoituksella määriteltiin työskentely asuntopulan voittamiseksi ja yleisen asumistason kohottamiseksi sekä pyrkimys luoda nykyaikaisesti asemakaavoitettuja puisto- ja puutarhavaltaisia asuinalueita. Väestöliitto organisoi Asuntosäätiön vastaamaan siitä ja sen rakentamisesta. Järjestäytymisensä jälkeen Asuntosäätiö ilmoitti, että suunnitteilla olevasta Hagalundista ei ole tarkoituksena muodostaa nukkumakaupunkia, vaan mahdollisimman omavarainen Helsingin tytärkaupunki. Tavoitteena ei ollut asuntojen eikä edes yksittäisten asuntoalueiden rakentaminen, vaan kokonainen, toimiva yhdyskunta.⁶

Rakentamisen käynnistämiseen pyrittiin nopeasti. Kaavaa haluttiin kuitenkin tarkistaa olennaisella tavalla. Kerros- ja rivitaloasutuksen määrää oli lisättävä, jotta hankkeesta tuli taloudellisesti mahdollinen. **Tapiola muuttui alun perin omakotivaltaiseksi alueesta kerros- ja tornitalojakin sisältäväksi alueeksi.** Asuntosäätiö koordinoi tiukasti suunnittelua, johon kiinnitettiin arkkitehdit Aulis Blomstedt, Aarne Ervi, Viljo Revell ja Markus Tavio. Yhteistyössä Meurmanin kanssa he lähtivät kehittämään Tapiolan ensimmäisiä osa-alueita ja samalla muotoutui työskentelytapa, jossa kukin arkkitehti suunnitteli sekä lopullisen asemakaavan että rakennukset.⁷

Tapiolan keskustan suunnittelukilpailu julistettiin vuonna 1953 ja seuraavana vuonna kilpailun voittajaksi julistettiin arkkitehti Aarne Ervin ehdotus "Don Hertzenin kylä". Yleisärvostelussaan palokintolautakunta totesi, että "eri toimintamuotoja, kuten hallintoa sekä liike- ja kulttuurielämää palvelevien rakennusten ryhmittelyä eriluontoisten aukoiden äärelle on pidettävä huomionarvoisena ja puutarhakaupungille luonteenomaisena". Matala rakentaminen oli epätaloudellinen ratkaisu. Myymälätilojen sijoittamista liikerakennusten toiseen kerrokseen ei myöskään pidetty kannattavana.⁸

5 Salovaara, S. 2016: s. 5.

6 Itkonen, U. 1992: s. 30-36; Maisala, P. 2008: s. 45-46; Tuomi, T. 1992: s. 22-23

7 Maisala, P. 2008: s. 46; Tuomi, T. 1992: s. 34-36; Tuomi, T. 2003: s. 13, 23-25

8 Tuomi, T. 1992: s. 44-45

Arkkitehti Aarne Ervi avustajineen voitti vuonna 1954 Tapiolan keskustakilpailun. Ervi kuvailee kilpailuehdotuksessa kauppakeskuksen ympäristöä seuraavasti:

”Jokaisessa yli 10 000 asukkaan asumasolussa tulisi nykyisen yleistyneen käsityksen mukaan olla vain yksi, mutta sangen monipuolinen ja tiivis kauppakeskus pienoistavarataloineen, jotta puutarhakaupunkien asuntoalueiden asujaimistot eivät liiaksi hakeutuisi kaupunkien vanhanaikaisten katujen kahlehtimiin myymälöihin ja lisäksi muutenkin ylikuormitettua liikennettä.

Kilpailuehdotuksessa on hevosenkenkämäisesti ratkaistun myymälärakennelman keskiosa tarkoitettu torikauppaa varten, tai (jos sellainen jäisi aikanaan varsin vähäiseksi) osittain istutettavaksi. Kauppakeskukseen hieman sivummalta liittyvät käsityöhuoneet ja autonhuolto ym. korjaamotilat. Keskukseen kohottavaksi, kauas näkyväksi majakaksi on suunniteltu monikerroksinen konttoritalo, jonka alakerrokset liittyvät välittömästi kauppakeskukseen yhdellä sivulla ja elokuvateatteriin toisella sivullaan (elokuvateatterin laajahko halli olisi samalla iltakaupankäynnin keskus jäätelöbaareineen ja erilaisine myyntikioskeineen). Kun liikenne aikanaan Helsingin keskustaan tulee erittäin nopeaksi (esim. jo pikaraitiotien tultua käytäntöön), voidaan olettaa konttoritilojen kysynnän kasvamista. Sen vuoksi on ajateltavissa tällaisten tilojen lisäämistä ensimmäisen konttoritalon läheisyydessä, jossa on väljyyttä sekä luoteis- että eteläpuolella.”⁹

Keskustakilpailun pohjalta valmistuivat Tapiolan keskustaan ostoskeskus ja Keskustorni. Ostoskeskuksen ensimmäinen osa valmistui jo vuonna 1959 ja toimi suunnannäyttäjänä Suomen ostoskeskusarkkitehtuurille. Merkille pantavaa on, että Ervi varautui autolla saapuviin kuluttajiin osoittamalla ostoskeskuksen viereen suuren pysäköintialueen. Jo tuolloin oli tunnistettu ”autoshoppailu” kuluttamisen uutena ilmiönä.¹⁰

9 Don Hertenin kylä ehdotuksen kilpailuselostus. Ehdotuksen laati arkkitehti Aarne Ervi avustajinaan Olli Kuusi ja Tapani Nironen. Lainausta on esitetty Juhana Lahden artikkelissa Tapiolan keskustasuunnitelma (1954)

10 Arkkitehtuurimuseo: Aarne Ervin suunnittelema kohteita

Kilpailun jälkeisinä vuosina käsiteltiin liikeyksiköiden sijoittamista kaupunkien ulkopuolelle yleisemminkin. Helsingin kaupunkikamarin edustajat kävivät Ervin luona keskustelemassa Tapiolan liikeyksiköistä. Oletettiin, että seuraavan 15 vuoden kuluessa ostosmatkojen autoistuminen tekisi myös lähiympäristöjen perheenemännille mahdolliseksi liikeyksiköiden käytön. Tästä ajateltiin seuraavan, että Helsingin keskikaupungin vetovoima vähenisi ja että Tapiola alkaisi vetää ostajia aina Pitäjänmäkeä ja Lauttasaarta myöten.¹¹

Esipoissa rakentaminen jatkui **aluerakentamissopimuksin**. Tapiolan ja Otaniemen jälkeen rakentaminen jatkui Lähderannan ja Niittykummun alueilla. Tämän jälkeen Helsingin asuntokeskus-kunta HAKA teki sopimukset Karakallion ja Viherkallion alueiden rakentamisesta.¹²

2.3 KOMPAKTIKAUPUNKI

Modernistisen kaupunkisuunnittelun sosiaalisen tasa-arvon ihante eli vahvana. Puutarhakaupunki- ja lähiöihanteet olivat kaupunkisuunnittelun oikea oppi. Edelleen jatkuva asuntopula sekä maailmalta Suomeen kantautuneet uudet visiot alkoivat kuitenkin jo 1960-luvulla heikentää valloillaan ollutta metsälähiö-ideologiaa. Nuorten kaavoittajien **ihanteeksi nousi niin sanottu kompaktikaupunki**. Järjestyneesti rakennetun ympäristön avulla haluttiin selkeyttää julkiset ja yksityiset reviirit ja palauttaa ympäristön osatekijöiksi lähiöissä kadotetut julkinen katu ja yksityinen piha. Riittävän korkea rakentamistehokkuus nähtiin kaupunkimaisen elämän perusedellytyksenä. Turhat viheralueet haluttiin eliminoida aluetehtävien nostamiseksi. Ajateltiin, että tällöin pohjakerrosten palvelu- ja liiketilat voisivat menestyä ja kaupunki voisi kasvaa rakenteeltaan yhtenäisenä ja jatkuvana.¹³

11 Tuomi, T. 1992: s. 48-49

12 Karhula, A. 2019: s. 39.

13 Maisala, P. 2008: s. 55-56

Korttelitason lähikaupat alkoivat kadota suurempien valintamyyvälöiden yleistyessä. Munkkivuoren ja Puotilan ostoskeskukset Helsingissä ja Tapiolan ostoskeskus Espoossa olivat esikuvia uuden suunnan kaavoitukselle. Ostoskeskusten palvelutasoa vaarantavaa liiketilöiden kaavoittamista niiden lähiympäristöön varottiin. Torikauppakin pyrittiin lopettamaan muun muassa hygieniaan vedoten.¹⁴

Metsälähiöideologiaa seurannut kompaktikaupunki-ajattelu edusti siis aikaisempaa huomattavasti kaupunkimaisempaa, tehokkaampaa ja tiiviimpää rakentamista. Tavoitteena oli saada aikaan tiiviimpi kaupunkimainen asuinympäristö, jossa palvelut sijaitsivat lähellä asukkaita ja asukkaat lähellä toisiaan. Yksittäisiä rakennuksia ei enää sijoitettu maaston muotojen mukaan, kuten metsäkaupunkiajattelussa oli tapana, vaan samaa korttelirakennetta, rakennustyyppiä ja perusmitoitusta hyödyntäen. Asemakaavoituksessa pyrittiin yleisesti kaupunkirakenteen systemaattisuuteen.

Ensimmäiset kompaktikaupunki-ideologian oppeja noudattaneen rakentuneet asuinalueet ja niitä palvelevat ostoskeskukset ovat valmistuneet Espoossa 1970-luvulla. Kompaktikaupunkiajattelun perusteella rakentuneilla asuinalueilla, kuten Olarissa, Matinkylässä ja Kuitinmäessä, ostoskeskusten tunnusomaiset piirteet noudattavat ajattelun laajempia kaupunkikuvallisia ihanteita. Ostoskeskukset sijoittelussa on käytetty tiukan suorakulmaista koordinaatistoa ja pyrkimys aluerakentamisen eheyteen näkyy ostoskeskusten julkisivumateriaaleissa. Ostoskeskuksiin aikaisemmin kytkeytyneet vihervalueet jäivät vähemmälle huomiolle, kun aluerakentamisessa keskityttiin tehokkuuden kasvattamiseen.

2.4 1980-LUVUN KAUPUNKISUUNNITTELU

1980-luvulla kaupunkisuunnittelussa siirryttiin suurten, luonnonympäristöön rakennettavien erillisten lähiöiden suunnittelusta kohti kaupunkirakenteen eheyttämistä ja osittain rakentuneiden alueiden täydennysrakentamista. Lähiöiden asuntojen ja asuinympäristön sekä sosiaalisten olosuhteiden parantaminen käynnistettiin valtiovallan aloitteesta. Kaupunkisuunnittelussa pyrittiin elvyttämään arkkitehtonisia arvoja, kuten arkkitehtuurin paikallisten lähtökohtien ja rakentamisperinteen kunnioittamista, arkkitehtuurin historian arvostusta sekä arkkitehtuurin ja ihmisen vuorovaikutuksen ymmärtämistä. Tämä postmodernismi vaikutti kaupunkisuunnitteluun mutta sen vaikutus asemakaavoitukseen jäi vähäisemmäksi. Kaavoituksen keinovalikoimassa korostuivat täsmällisesti rajatut kaupunkitilat, kaupunkirakenteen perinteinen hierarkia sekä rakennusten ja kaupunkitilojen erilaisuus ja värikkyys.

Espoossa Leppävaarassa Vallikallio ja radan pohjoispuolinen keskus kauppakeskus Gallerian ympärillä on esimerkki perusrakenteeltaan 1980-luvulla rakennetusta kaupunkiympäristöstä. Pohjois-Leppävaaran keskusta sijoittuu vuonna 1985 rakennetun Lakkitorin ympärille ja alueelta pohjoiseen johtava Leppävaaranraitti on pienten aukioiden rytmittämää ihmisläheistä jalankulkuympäristöä. Lakkitori oli aikoinaan Espoon vilkkain. Ajanjaksolle tyypillisenä piirteenä myös vuonna 1985 rakennetun Gallerian julkisivuissa näkyy ajankohdalle tyypillistä runsautta ja koristeellisuutta.

14 Maisala, P. 2008: s. 56

*Espoon Tuomarilan Elannon sekatavaraosasto vuonna 1950.
(Helsingin kaupunginmuseo)*

3. Lähiöostarit ja niiden kehitys

3.1 KAUPAN KEHITYS SOTIEN JÄLKEEN

Useimmat Espoolaiset myymälät olivat vielä 1930-luvulla sekata-varakauppoja eikä erikoistavarakaupoilla ollut suuriakaan menestymisen mahdollisuuksia. Pääosin yksityiset sekata-varakaupat sijoituivat lähinnä Kauklahteen ja Leppävaaraan tai muutoin rautatien lähituntumaan taajaan rakentuneille asutusalueille. Espoon ulkopuoliset osuustoimintaliikkeet sijoittivat 1930-luvulla haara-liikkeitään alueelle. Merkittävimmäksi muodostui helsinkiläisten osuusliikkeiden Andelslaget Varubodenin ja Osuusliike Elannon toiminta Espoossa.¹⁵

Toisen maailmansodan jälkeinen elintarvikkeiden säännöstely päättyi vuonna 1954. Se toimi lähtölaukauksena kaupan nopealle kasvuvaiheelle, jota vauhditti kiihtyvä kaupungistuminen.

Myymäläverkosto kasvoi ja monipuolistui, minkä myötä myynti kasvoi ja kaupan ala alkoi tarjota yhä enemmän työpaikkoja. Vähitellen sekata-varakaupat, leipä- ja maitokaupat sekä osatomyymälät alkoivat korvautua itsepalvelumyymälöillä eli valintamyymälöillä. Valintamyymälöiden synnyn oli mahdollistanut pakkaus- ja säilytysteknologian kehittyminen. Valintamyymälät vähensivät myös kaupassa käyntiin kuluva-aikaa. 1950-luvulla Suomen päivittäistavarakauppaa hallitsi neljä tukku- ja vähittäiskaupparyhmittymää (Kesko, Tuko, SOK ja OTK). Kaupan keskusliikkeiden kehittyminen tehosti tavaranhallintaa ja pienensi jake-lukustannuksia.¹⁶

¹⁵ Lahti, M. 1975: s. 203-204, 308-309

¹⁶ Koistinen, K. 2009: s. 12-13

Espoon Tuomarilan, 25.7.1950 avattu, Elannon myymälä uutena. Myymälän päädyssä on myymälänhoitajan asunto. Rakennus on sittemmin purettu. (Helsingin kaupungin museo)

3.2 KAUPAN MURROS, OSTOSKESKUKSET SYNTYVÄT

1950-luvulta lähtien kasvussa ollut myymäpaikkojen määrä saavutti huippunsa vuonna 1964. Lukumäärän kasvu siivitti kilpailua erilaisten myymälätyyppien välillä ja samalla käynnistyi valikointi kannattavien ja kannattamattomien myymälätyyppien välillä. Itsepalvelumyymälät lisääntyivät ja palveluperiaatteella toimivat liikkeet vähenivät, samaan aikaan myymälöiden koko kasvoi. Liikenneyhteyksien kehittyminen ja autoistuminen tekivät mahdolliseksi tehdä ostoksia myös kauempana kotoa.¹⁷

3.2.1 Ostoskeskusmallia ulkomailta

Ostoskeskus juonsi juurensa **USA:ssa 1930-luvulla alkaneista vähittäiskaupan innovaatioista**. Lähiöiden ostovoima ja lähiöasukkaiden liikkuvuus sekä pysäköintipaikkojen tarve loivat poh-

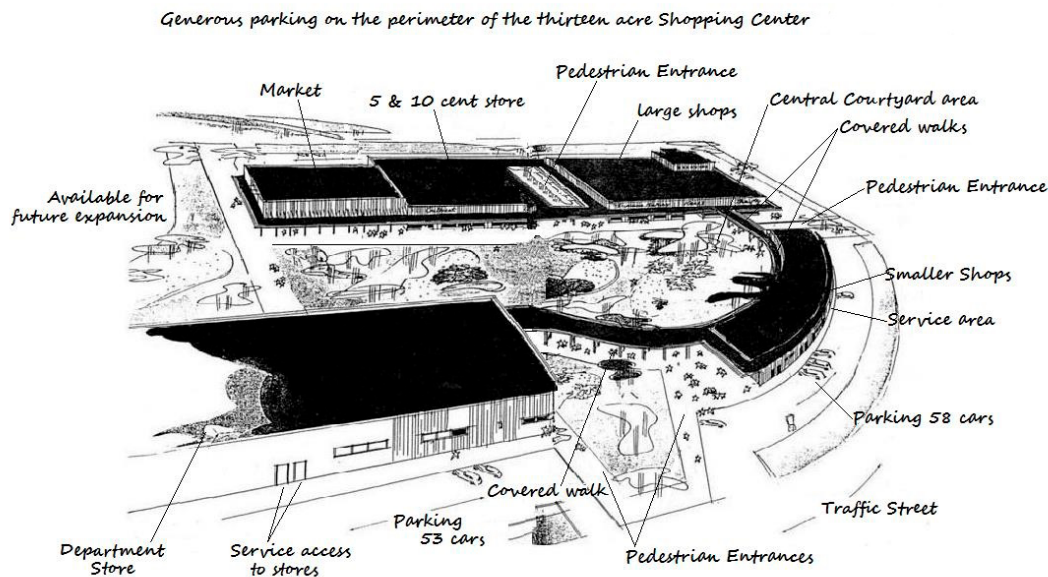
jan vähittäiskaupan uudelle ilmiölle, suurille seudullisille kaupakeskuksille, joiden suunnitteluperiaatteet olivat vakiintuneet jo 1930-luvun puoliväliin mennessä. Supermarketin prototyyppi oli suuri, laajalla tavaravaliokimalla palveleva yleismyymälä, kun taas ostoskeskus muodostettiin keskittämällä useita erikoistuneita myymälöitä ja palveluyrityksiä.¹⁸ Yhdysvalloissa ostoskeskusten rakentaminen vilkastui toisen maailmansodan jälkeen. Ensimmäiset jalankulkijoille suunnitellut ostoskeskukset perustuivat toriajatukseen, jonka mukaan liikekeskus oli sekä kaupan että sosiaalisen kanssakäymisen aluetta.¹⁹

Suomi ei ollut ostoskeskusrakentamisen pioneerimaa Euroopassa. Professori Olli Kivisen mukaan Hollanti, Belgia ja Saksa olivat kohteita, joista otettiin käytännön oppia ostoskeskusten rakentamisessa Euroopassa. Tutustumismatkoilla huomattiin, että

17 Koistinen, K. 2009: s. 13-14

18 Hankonen, J. 1994: s. 249

19 Salovaara, S. 2016: s. 7

Yksi merkittävimmistä yhdysvaltalaisista ostoskeskussuunnitelmista oli vuonna 1943 San Diegoon valmistunut Linda Vista, jonka perusajatuksena oli sisäänpäin kääntynyt ja sisäänsä puistomaisen alueen sulkeva rakennusryhmä.' (Kuva: Mall hall of fame -blogi)

Garden State Plaza valmistui vuonna 1957 (New Jersey). Vihreää sisäpihaa rajaavat liikerakennukset.
(Kuva: Malls of america blogi)

aivan ensimmäiset ostoskeskukset olivat teollisuusalueilla olevia **varastomyymälöitä** ja että markkinamekanismissa aktiivinen ei suinkaan ole myyjä vaan ostaja.²⁰

Suomessa ostoskeskusajatuksen pioneerina toimi työväen osuustoimintaliike. Kulutusosuuskuntien keskusliiton (KK) pääsihteeri Jorma Jalava kirjoitti teoksen *Yhteiskuntarakenteen muuttaminen, jakelun vallankumous ja osuuskauppaliike* vuonna 1960. Teoksen inspiraation lähteet Jalava poimi Yhdysvaltoihin suuntautuneilla **tutkimusmatkoilla**. Jalavan välittämä rationalisoinnin periaate lähti yksikkökustannusten alentamisesta. Hän myös osoitti jakelun kytkeytyvän liikenteeseen ja jakelun tulevaisuuden riippuvuussuhteen moottorijoneuvokannan kasvuun, näkemyksen myyjän ja ostaja suhteiden muutoksesta sekä kotitalouksien rahatulojen kasvun ja tavaroiden hintojen merkityksen vähenemisen. KK:n johtokunta ja hallintoneuvosto esittivät edustajakokouksessaan toukokuussa 1960 teoksen pohjalta laaditut kannanotot,

jotka hyväksyttiin yksimielisesti. Päätöksellä osuuskauppaliikkeen johto valtuutettiin vastaamaan yhteiskuntarakenteen muutoksen haasteisiin suunnitelmallisella modernisaatiolla. Päähuomio oli kohdistettava jakeluverkon kehittämiseen erityisesti kolmella osa-alueella; Elintarvikekaupassa tuli pyrkiä suuriin ja rationaaliin jakeluyksiköihin, erikoistavaroiden kauppa oli pyrittävä edelleen keskittämään tavarataloihin ja suurmyymälöihin sekä huomiota tuli kiinnittää voimakkaasti kasvavan moottorijoneuvoliikenteen polttoaine- ja varasosakauppaan sekä huoltopalveluihin. Osuustoimintaliike antoi alkusysäyksen kaupan rakennemuutokselle.²¹

21 Hankonen, J. 1994: s. 226-230

20 Hankonen, J. 1994: s. 230-231

3.2.2 Ostamisen teollistaminen

Itsepalvelun periaate muutti ostotapahtuman professori Erkki Pihkalan mukaan ”teolliseksi”, mikä ei merkinnyt ainoastaan asiakkaan ja tavaroiden välimatkan lyhentämistä, vaan sen myötä siirryttiin uusiin kulutustottumuksiin ja tuotteisiin.²²

Jokapäiväisiä ostosrutiineja pyrittiin rikkomaan ja luomaan uusia herätetilanteita. Tästä alkoi **mainonnan** laajenemisen kausi. Mainonnan avulla voitiin vähentää myyntityötä sekä varastotilojen ja myymälän varustelun tarvetta. Säilyvyydeltään herkkien jokapäiväisten elintarvikkeiden **säilytys- ja jakelutapojen muuttuminen** oli keskeinen osa koko vähittäiskaupan murrosta. Lrtomyynnistä siirryttiin valmispakkauksiin.²³

Vuonna 1967 **terveydenhoitoasetus** määritteli itsepalvelumyymälöiden minimikoon 120 neliömetriin ja varaston kooksi vähintään 40 neliömetriä. Myös **työvoimakustannusten kohoaminen** palkkakustannusten myötä edisti aiemaa suurempien myymälöiden kehittämistä. Valintamyymälöiden rinnalle rakennettiin ensimmäiset supermarketit, jotka olivat pinta-alaltaan, valikoimiltaan ja lajitelmiltaan valintamyymälöitä suurempia itsepalveluperiaatteella toimivia vähintään 400 myyntineliömetrin kokoisia päivittäistavaramyymälöitä. Lisäksi rakennuslainsäädännön ja kaavoituksen on katsottu vaikuttaneen pienmyymälätyypin kato-

amiseen estämällä ”keveiden valintamyymälöiden rakentamista”.²⁴

Kehittyneet rakennustekniikat ja -tavat sekä materiaalit vaikuttivat liikerakennuksiin. Esimerkiksi vesikattomateriaalien kehittyminen ja tasakattojen yleistyminen mahdollistivat jänneväliiltään syvät rakennukset. Runkosyvyyden kasvamiseen vaikutti myös luopuminen luonnonvalon käytöstä liikeloiden valaistuksessa. Ilmastointitekniikan kehittyminen mahdollisti yhtenäisen itsepalvelumyymälätilan ilman väliseinien jaettuja osastoja.²⁵

1960-luvulla tuli voimaan **kauppojen aukioloa koskeva laki**, jonka myötä kaupat saivat olla auki pidempään. Arkisin kaupat saivat olla auki klo 8.00 – 20.00 ja lauantaisin 8.00 - 18.00. Pidemmällä aukioloajalla toivottiin kannattavuuden parantamista, sillä kauppan liikeloidet olivat kehityksen myötä suurentuneet ja kallistuneet. Kun aukioloaikoja väljennettiin, asiointiin oli käytettävissä enemmän aikaa ja ostopaikan sijainnin merkitys väheni. Myös **asiakkaiden hintatietoisuus oli kasvanut** ja kilpailu suosikin erityisesti suuria kaupparyhmiä ja isompia myymälöitä, jotka saivat keskitetystä hankinnasta ja tarjouksista kilpailuetua.²⁶

24 Koistinen, K. 2009: s. 14; Hankonen, J. 1994: s. 232-233

25 Niskanen, A. 1987: s. 160-161

26 Koistinen, K. 2009: s. 14-15; Hankonen, J. 1994: s. 232-233

22 Hankonen, J. 1994: s. 231

23 Hankonen, J. 1994: s. 232-233

Elannon ensimmäinen pikamyymälä eli valintamyymälä avattiin vuonna 1950. Osuusliike Elannon mainososastolla työskennellyt mainosgraafikko Pertti Pohjola piirsi 12-osaisen kuvasarjan pikamyymälässä käyttäytymisestä Elannon 50-vuotisnäyttelyä varten. (Helsingin kaupungin museo. Pertti Pohjola 1955)

3.3 KAUPAN MITOITUS ASUMALÄHIÖIHIN

Vähittäiskaupan kehityksen koordinoimiseksi luotiin kauppakamarilaitoksen suunnittelutoiminta sekä Ruotsissa että Suomessa. **Helsingin kauppakamariin perustettiin aluesuunnitteluliokunta** vuonna 1954. Valiokunnan tehtävänä oli ohjeistaa ostoskeskusten suunnittelua etenkin mitoituksen ja liikkeiden määrän osalta. Aluesuunnitteluliokunta laati Helsingin asemakaavaosastolle 1958 lausunnon, johon kirjattiin normit, joihin kauppakamarissa tuolloin oli päädytty. Siinä painotettiin asumalähiöiden omavaraisuutta ja itsenäisyyttä julkisten palvelujen suhteen. Kauppakamari toivoi asumalähiöiden asukasmääräksi 12 000–13 000 henkeä, mikäli niissä haluttaisiin tarjota myös harvemmin ostettavia tuotteita. Lausunnossa annettiin suunnitteluohjeita erillisten myymälöiden ja ostoskeskusten huonetiloille sekä niiden asiakasmäärille.²⁷

Vielä 1950-luvulla liiketilat sijoitettiin pääosin asuintalojen pohjakerroksiin. Pian kuitenkin alettiin **myymälöitä erottaa asuinrakennuksista** erillisiksi rakennuksiksi, sillä erilleen rakennettava myymälä oli kaupan tärkeimpiä vaatimuksia. Erottamista kannattivat niin rakentajat kuin myös arkkitehdit. ”Sekataloa” ei voitu suunnitella järkeväksi eikä rakentaa käyttäen hyväksi nykyajan tekniikkaa. Myös autoistumisen kannalta erilliset myymäläyksiköt olivat edullisia, kun niiden ympärille tuli vapaata tilaa ja pysäköintiongelmät vähenivät. Saatuaan erillisen myymälärakennuksen yleisesti hyväksytyksi ratkaisumalliksi oli kauppa entistä vapaampi orientumaan ennen muuta liikennehakuisesti.²⁸

O-I. Meurmanin oppien mukaan **myymälät sijoitettiin eritavallisuksille asunnoista**. Ostotarve voitiin jakaa kolmeen osaan; päivittäiseen, viikoittaiseen ja vielä harvemmin ilmaantuvaan tarpeeseen. Jokapäiväisten liikkeiden eli huoltomyymälöiden täytyi olla enintään lastenvaunuetäisyydellä ja ne tuli sijoittaa tasaisesti koko asutusalueelle. Parhaita paikkoja olivat kadunkulmat. Viikoittain tarvittaviksi liikkeiksi luettiin taloustarvikekaupat, vaatetustavarakaupat ja pankkien haarakonttorit ja ne palvelivat omaa kaupunginosaansa. Tämän vuoksi ne sijoituivat liikenteel-

liseen painopisteeseen. Kolmannen tarveryhmän edellyttämät liikkeet, varsinaiset keskusmyymälät, sijoittuvat liikekeskukseen. Asiointia varten varataan paljon aikaa ja liikenne on pääosaltaan kävelyliikennettä.²⁹

Kauppan mitoituksesta O-I. Meurman oli todennut, että myymälä-, toimisto-, varasto- ym. liikehuoneita oli kaupungeissamme runsas 7 % lämmitettävien huoneiden luvusta. Tähän ryhmään lisätynä ravintolat, kahvilat ja hotellit päästään lukuun 9 %. Sellaiset liikkeet, joiden tarkoituksena on palvella koko kaupunkia tai koko seutua, pyrkivät sijoittumaan kaupungin keskukseen eli paikkaan, minne on mahdollisimman hyvät liikenneyhteydet. Näihin pisteisiin syntyvät erityiset liikekeskukset eli ”city:t”. **Liikehuoneistotarpeesta** Meurman toteaa, että jos oletetaan liikehuoneita tarvittavan kaupungissa 9 % huonemäärästä ja että niistä 60 % sijoittuu liikekeskukseen, saadaan tulokseksi, että kaupungin rakennusalueesta tarvitaan vain noin 2,1 % liikekeskukseksi.

3.4 ENSIMMÄISET OSTOSKESKUKSET

Ostoskeskuksen prototyyppinä voidaan pitää vuonna 1937 valmistunutta **Lasipalatsia** Helsingissä. Lasipalatsissa yhdistyivät hyvät liikenneyhteydet ja laaja kirjo erilaisia palveluita samaan rakennuskompleksiin.³⁰ **Suomen ensimmäinen ostoskeskus** suunniteltiin arkkitehti Esko Korhosen mukaan 1950-luvun puolivälissä Helsingin Roihuvuoreen. Rakentaminen kuitenkin viivästyi ja se valmistui vasta vuonna 1959.

Espoon ostoskeskusten historia alkaa Tapiolasta, jonka rakentaminen antoi alkusysäyksen ostoskeskusten rakentamiselle Espoossa. Tapiolan rakentaminen käynnistyi itäisestä lähiöstä. Alueen länsireunalle, lähelle Tapiolan keskusta rakentui Itä-Tapiolan ostoskeskus. Aarne Ervin suunnittelemat Mäntyviita 2 (Tapiolan elokuvateatteri), Mäntyviita 4 ja Mäntyviita 6 valmistuivat vuosina 1954–1956.

27 Hankonen, J. 1994: s. 238–239

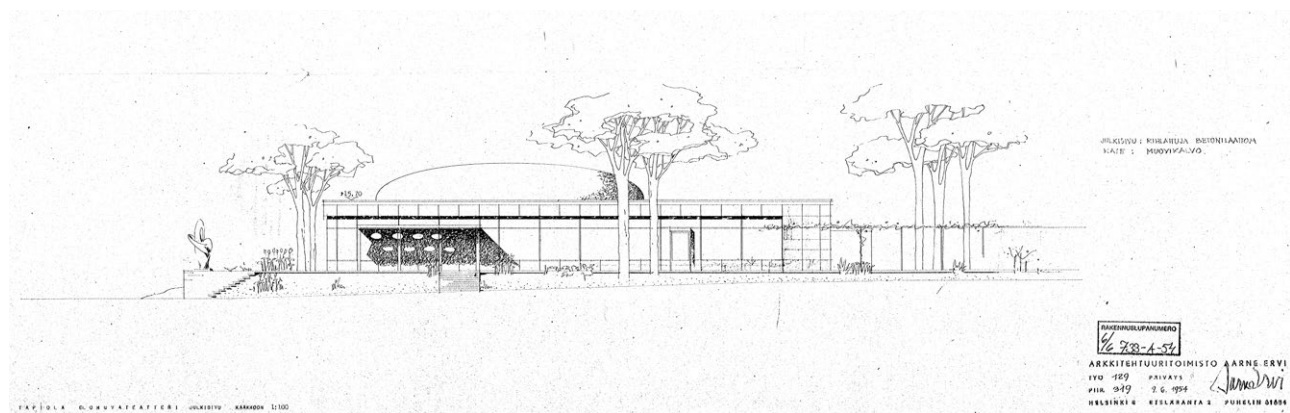
28 Hankonen, J. 1994: s. 237 ja 248

29 Meurman, O-I. 1947: s. 326–327

30 Lindh, T. 2002: s. 66–71

Suomalaisen ostoskeskusarkkitehtuurin edelläkävijä Helsingin Lasipalatsin ostoskeskus valmistui vuonna 1937 ja sen suunnittelivat Kokko, Revell ja Riihimäki. (Helsingin kaupungin museo. Kuvaaja Pietinen Aarne Oy)

Tapiolan elokuvateatterin suunnitteli Arkkitehtuuri-toimisto Aarne Ervi. (Espoon rakennusvalvonta)

3.5 OSTOSKESKUSTEN KUKOISTUSKAUSI

Ostoskeskusten kukoistuskausi alkoi lähiöiden rakentumisen kiihtyessä talouden nousukaudella 1950-luvun lopulta, kiihtyen huippuunsa 1960-luvulla. 1950-luvun lopussa ja 1960-luvuilla Suomessa rakennetut **tyypilliset ostoskeskukset** olivat yleensä atrium- tai puoliatriumperiaatteella katoksin toisiinsa kytkettyjä rakennusryhmiä, joissa myymälät avautuivat useimmiten ulkotilaan. Ostoskeskuksissa toimi tyypillisesti muutama päivittäistavaramyymälä, posti, pankki, apteekki ja kahvila ja niistä muodostui kaupunginosien keskeisimpiä kohtaamispaikkoja. Ostoskeskukset olivat useimmiten yksikerroksisia, koska liikkeiden uskottiin menestyvän vain maantasossa. Rakennuksissa oli tasakatto, joka mahdollisti suuren runkosyvyyden ja toimintojen mukaan vaihtelevat pohjaratkaisut. Rakennusosien keskelle jäävälle atriumihalle avautuivat myymälätilojen suuret lasi-ikkunat, joista näki liikeisiin sisälle. Sisäpihoista tehtiin viihtyisiä kohtaamispaikkoja istutuksin, vesialtain ja penkein. Ostoskeskukset olivat usein hyvin sisäänpäin kääntyneitä matalia rakennuksia. Takapuoli oli umpinainen lastauslaitureiden ja parkkipaikkojen puolelta.³¹ Rakentamisen valtasivat betoni ja betonielementit. Julkisivuissa rappaus vaihtui asbestisementtilaattoihin, julkisivulasiin, taivutettuun pelilevyyn, messinkiin ja kupariin.³²

1950- ja 1960-luvuilla Espooseen rakennetut ostoskeskukset rakennettiin pitkälle samojen periaatteiden mukaisesti kuin muuallakin Suomessa, joskin yllä kuvattua puoliatriumperiaatetta sovellettiin sellaisenaan vain Tapiontorin ja Karakallion ostoskeskusten massoittelussa. Vuonna 1961 valmistunut, Aarne Ervin suunnitteleman Tapiontorin palvelut ovat olleet melko monipuoliset. Aluksi ostoskeskuksella on piirustusten mukaan toiminut ensimmäisessä kerroksessa pankkeja, posti, apteekki sekä useita myymälöitä. Toisessa kerroksessa on ollut lääkäripalveluita, kauneussalonki, muotisolonki, parturi, kampaamo sekä paljon toimistotilaa.³³ Karakallion ostoskeskus muodostuu kahdesta erillisestä rakennuksesta, joiden läpi kulkeva jalankulkuakseli yhdistää torin rakennuksen länsipäähän. Tämän katetun ja kattoikkunoilla varustetun

Tyypillistä 1960-luvun ostoskeskusarkkitehtuuria Espoossa edustaa Aarne Ervin suunnittelema, 1961 valmistunut Tapiontori.

keskuskadun kautta on kulku lähes kaikkiin rakennuksessa oleviin liiketiloihin. Karakallion ostoskeskus suunniteltiin kulutusosuuskuntien Keskusliiton (KK) arkkitehtiosastolla. Suunnittelusta vastasivat Veikko Rauhala ja Jouko Ylihannu.

1960-luvun lopussa Tapiolaan rakentui arkkitehti Aarne Ervin suunnittelema Heikintori, joka oli valmistuessaan Suomen ensimmäinen täysin katettu ostoskeskus. Kohdetta voidaan pitää Suomen nykyaikaisten kauppakeskusten prototyyppinä. Heikintorin ostoskeskus kokosi yhteen useita eri toimijoita, joiden erilainen luonne huomioitiin rakennuksen tilasuunnittelussa. Heikintori liittyy sekä kansalliseen että paikalliseen liikerakentamisen kehitykseen 1960-luvulla.

Espoon ensimmäisille ostoskeskuksille tunnusomaisia piirteitä käsitellään tarkemmin kappaleessa 6.

31 Koistinen, K. 2009: s. 13-15; Lindh, T. 2002: s. 66–71

32 Kemppinen, H. 2002: s. 21

33 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 65.

Vuonna 1969 valmistunut Aarne Ervin suunnittelema Heikintori on Suomen ensimmäinen kokonaan katettu ostoskeskus ja sitä voidaan Suomen nykyaikaisten ostoskeskusten prototyypinä.

Espoon Karakallion ostoskeskus 1970-luvun alussa. (Työväen arkisto, kuvaaja U. A. Saarinen)

3.6 OSTOSKESKUSTEN HIIPUMINEN

Ostoskeskusten valtakausi kesti noin kymmenen vuotta, kunnes se päättyi kaupan keskittymisen, kaupallisten toimintojen tehostumisen ja jatkuvan autoistumisen myötä 1970-luvulla. Liikenteellisesti hyvin sijoittuvat suuret kauppakeskukset, **automarketit** alkoivat houkutella pienempien liikekeskusten asiakkaita. Automarket tai toiselta nimeltään hypermarket perustui sijaintiin taajama-alueen reunalla sekä autoliikenteen hyvään saavutettavuuteen. Hypermarketeissa päivittäistavaroiden rinnalla oli tarjolla myös erikoistavaroita, aivan kuten aiemmin pienissä sekatavarakaupoissa, nyt valikoima oli vain laajempi. Tästä seurasi lähiökeskusten palveluiden ja liiketoiminnan väheneminen ja yksipuolistuminen, niin sanottu ”pubistuminen” sekä liiketilojen autoituminen.³⁴

Rakennusmateriaalina betonin käyttö lisääntyi ja liikerakennuksista tuli edellistä vuosikymmentä umpinaisempia ja hallimaisempia, joissa ikkunoiden osuus julkisivuista pieneni. Pesubetoni ja mieneriittipinnat jäivät unholaan. Ostoskeskukset muuttuivat katetuiksi tiloiksi, joissa ostoksia tehtiin harvemmin ja suuremmissa erissä.

34 Niskanen, A. 2003: s. 93; Salovaara, S. 2016: s. 11

Ostoskeskusarkkitehtuurissa alettiin korostaa ulospäin avautuvan näkymän sijaan sisätilojen arkkitehtuuria ja siellä avautuvia näkymiä.

1980-luvulla myymälöiden määrä jatkoi Suomessa laskuaan. **Hyper- ja supermarkettien** määrä kasvoi, kun vastaavasti pienien myymälöiden määrä väheni. Suurten hypermarkettien sijoittuminen keskustojen ulkopuolelle ja erityisesti autoliikenteen kannalta hyvin saavutettavien yhteyksien varrelle vaikutti enenevässä määrin yhdyskuntarakenteeseen. Nämä automarketit muodostivat kilpailijoita vanhemmille ostoskeskuksille. 1980-luku toi tullessaan myös uuden kauppatyyppin, kun Suomeen rantautuivat Helsingin Forumin ja Tampereen Koskikeskuksen kaltaiset keskustahakuiset kauppakeskukset.³⁵

1980-luvulla ostoskeskusten ulkohahmo muuttui edellistä vuosikymmentä moni-ilmeisemmäksi. Punatiilen käyttö yleisty julkisivumateriaalina ja katoille ilmestyivät pyramidimuotoiset kattoikkunat. Lasia alettiin käyttää julkisivuissa edellistä vuosikymmentä enemmän.

35 Koistinen, K. 2009: s. 16-17

Espoon Leppävaarassa aloitti toimintansa vuonna 1970 Maxi-market. Suurikokoista, tasakattoista ja matalaa liikerakennusta reunustivat laajat pysäköintikentät. Rakennuksen tunnusmerkkinä oli sen katolla seisonut suuri kuutionmuotoinen mainosvalo . (Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Atte Matilainen)

Leppävaaran Galleria valmistui 1985 ja sen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Kalevi Ruokosuo Ky. Julkisivuissa on aikakaudelle tyypillistä moni-ilmeisyyttä; koristeellista tiiliverhoilua, lyhtymäisiä lasierkereitä ja näyttävä pääsisäänkäynti.

3.7 OSTOSKESKUSTYYPITTELY

Rakennusmassojen sijoittuminen toisiinsa ja ympäristöönsä nähdessä vaikuttavat siihen, minkälaisia julkisia ulkotiloja ja toiminnallisia mahdollisuuksia ostoskeskukselle muodostuu. Vuonna 1957 ilmestyi ruotsalaisen Arne Sjöbergin julkaisu, jossa hän vertaili Yhdysvaltoihin ja Ruotsiin rakennettuja tai rakenteilla olevia ostoskeskuksia ja esitteli erilaisia ostoskeskustyypppejä. Tärkein ero yhdysvaltalaisien ja ruotsalaisten ostoskeskusten välillä oli se, että Yhdysvalloissa suunnittelu oli puhdasta liikekeskuksen suunnittelua, kun taas Ruotsissa suunnittelu nivoutui laajempaan kokonaisuuteen, yhdyskuntasuunnitteluun, jossa joukkoliikenteen huomioiminen oli keskeistä. Sjöberg esitteli ostoskeskusten amerikkalaisen tyyppiä, joka jakautui viiteen tyyppiin: the strip, the mall, U-tyyppi, the ring ja the cluster.³⁶

The strip koostuu yksittäisestä rakennusmassasta, johon liikkeet on sijoitettu. Toinen pitkä sivu on varattu näyteikkunoita ja mainoksia varten sekä asiakasliikenteelle, toinen pitkä sivu on tarkoitettu huoltoliikenteelle ja tavaroiden vastaanottoa varten. **The mall** tyyppissä rakennukset on sijoitettu toisiaan vasten niin,

että niiden väliin jää kulkuväylä. Näin muodostuu edelliseen tyyppiin verrattuna kaksinkertainen asiakasjulkisivu ilman uusia käytäviä. Keskikäytävän voi helposti kattaa. **U-tyyppi** on käytännöllinen ja taloudellinen ratkaisu, jossa rakennukset on sijoitettu niin, että niillä on yhteiset päätyseinät. Pääjulkisivu on yhdenmukainen ja tavaroiden vastaanotto on takapuolelta. **The ring** on suljettu aukio. Tyyppi sopii hyvin myös pienemmille ostoskeskuksille. Liikkeistä toiseen johtavat välimatkat kulkukäytäviä pitkin ovat lyhyet. **The cluster** on suuremmissa alueellisissa keskuksissa käytetty tyyppi, jossa yksittäiset rakennukset ovat ryhmittyneet esimerkiksi aukion ympärille.

Suomessa erilaisia myymälätyyppejä syntyi vähittäiskaupan murroksen myötä. Yhteistä näille oli myymälätilojen pinta-alan kasvu sekä myynnin tukeutuminen itsepalveluun. Kaupan eri ketjut rakensivat samantyyppisiä myymälöitä, vaikka nimetykset vaihtelivatkin. Tyypittelyä tehtiin niin pinta-alan kuin sijainnin ja valikoimankin perusteella. E-osuusliikkeellä jaottelu meni seuraavasti: lähikauppa (E-lähimyymälä), supermarket (E-market),

³⁶ Saresto, S. 2004: s. 35-36

keskustan tavaratalo (Centrum) sekä automarket (EKA-market). Laajimmillaan tyypittely oli 1970-luvun alussa. Tyypittely alkoi kytkeytyä markkinointiin ja erilaisten ideoiden vaihtelu kertoo halusta löytää uudenlaisia markkinarakoja. 1970-luvulla myymäläsuunnittelu laajeni myös sijaintipaikkasuunnitteluun, jossa huomioitiin alueen väestökehitys sekä kulutuksen ja markkinatilanteen muutokset.³⁷

Suomalaisen ostoskeskustyyppijaottelun ovat luoneet Arki Luukinen ja Tuomas Santasalo. Vuonna 1990 valmistuneessa tutkimuksessaan he ovat ryhmitelleet ostoskeskukset neljään tyyppiin: torikeskustyyppi, moduulimalli, suorakaidemalli sekä sisäpihamalli.³⁸

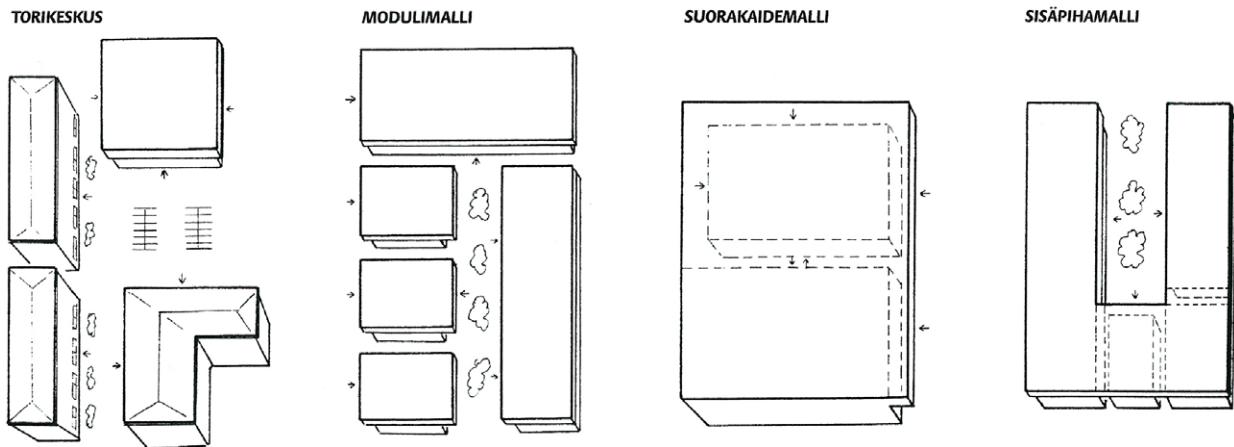
Ostoskeskustyypeistä vanhin on **torikeskustyyppi**, jossa on yksi tai useampi erillinen liikerakennus ja niiden ympäristö muodostaa yhtenäisen palveluita tarjoavan alueen. Osa liikeliloista voi olla sijoitettuna asuinrakennusten pohjakerroksiin. Espoossa esimerkiksi 1980-luvulla valmistunut Kivenlahden ostoskeskus edustaa

tätä ostoskeskustyyppiä. **Moduulimallissa** liiketilat on ryhmitelty pienempiin rakennuksiin keskusaukion tai sisäpihan ympärille ja rakennusten väliin jäävät käytävät ovat joko osittain katettuja tai kokonaan kattamattomia. Sisäänkäynti liiketiloihin tapahtuu rakennusten eri sivuilta ja ostoskeskuksen puolilta. **Suorakaidemalli** on ulkotilojen näkökulmasta ostoskeskustyypeistä sulkeutunein. Sen sisäänkäynnit ovat ulkoseinustan puolella tai usein ilkeivalln kohteena olevalla keskikäytävällä. Tätä ostoskeskustyyppiä edustavat Espoossa esimerkiksi jo purettu, 1976 valmistunut Matinkylän ostoskeskus, 1970-luvulla valmistunut Olarin ostoskeskus sekä 1960-luvun lopulla rakennettu Ilvesniemen ostoskeskus. Neljäs tyyppi on **sisäpihamalli**, jossa keskus avautuu torimaiselle oleskelupihalle. Liiketilat avautuvat sisäpihalle ja ulkoseinät ovat yleensä ikkunattomia tai ainakaan niistä ei ole pääsyä liiketiloihin.³⁹ Espoossa sisäpihamallia edustaa esimerkiksi Tapiontorin uumallinen ostoskeskus, jonka liiketilat avautuvat pääosin sisäpihalle, joskin liiketiloihin on käyntejä myös rakennuksen sivuilta sekä Sampotorin suunnasta.

37 Niskanen, A. 1987: s. 154-155, 160

38 Luukinen, A & Santasalo, T. 1990: s. 23-24

39 Luukinen, A & Santasalo, T. 1990: s. 23-24

Suomalaiset ostoskeskustyyppit (Luukinen ja Santasalo)

Elannon myymälä toimi Mäntyviita 6:n liikeyrännuksessa. (Espoon kaupunginmuseo)

4. Suunnittelijaesittelyt

Espoon ostoskeskuksia on ollut suunnittelemassa lukuisat eri tahot ja arkkitehdit. Alla on esitelty muutamia suunnittelutöissä hyvin onnistuneita tai useammassa ostoskeskuksen suunnittelussa mukana olleita.

4.1.1 Aarne Ervi

Aarne Adrian Ervi (ent. Elers), 1910–1977, kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 1930 ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1935. Hän työskenteli heti valmistuttuaan Alvar Aallon arkkitehtitoimistossa avustaen mm. Viipurin kirjaston suunnittelutyössä. Sitten hän siirtyi Toivo Paatelan toimistoon, ja oman toimiston hän perusti 1938. Vuosina 1965–69 hän työskenteli Helsingin kaupunkisuunnitteluvirastossa virastopäällikkönä.⁴⁰

Ervin valmistuessa arkkitehdiksi funktionalismi oli jo vakiinnuttanut asemansa Suomessa. Tähän aikakauteen kuuluivat Ervin suunnittelemat lukuisat Shellin bensini asemat. Vapaampaan suunnitteluun Ervi tutustui työskennellessään Aallon toimistossa. Hän oli myös mukana standardisoimistyössä. Hän oli Aallon tapaan sitä mieltä, että rakennusten osat ovat standardisoitavissa mutta itse rakennus on suunniteltava yksilönä. Samalla tavalla Ervi ajatteli elementtirakentamisesta ja kävi intensiivistä taistelua elementtien puolesta.⁴¹

Läheinen suhde luontoon ja maiseman huomioon ottaminen on kaikissa töissään ollut Ervin suunnittelun lähtökohtana. Hänen tavoitteenaan oli kokonaisuus, jossa mittakaavaltaan ja toiminnaltaan inhimillinen rakennus sopeutuu harmonisesti ympäristöönsä. Hänen nimensä yhdistetään yleensä ensimmäisenä Tapiolaan,

Aarne Ervi. (Arkkitehtuurimuseo)

jonka keskustan suunnittelukilpailun hän voitti 1954. Heikintorin tavaratalo, keskustorni, uimahalli ja keskustan asemakaava altai-
neen ja suihkulähteineen ovat hänen suunnittelemaansa. Ervin muita huomattavia töitä ovat Helsingin yliopiston Porthania-
rakennus ja Turun yliopisto sekä Oulujoki Oy:n ja Imatran Voiman
voimalarakennukset. Hän suunnitteli myös lukuisia koulutaloja,
asuntoalueita ja yksityistaloja.⁴²

Aarne Ervi on suunnitellut Espooseen useita 1950- ja 1960-lu-
vuilla valmistuneista ostoskeskuksia. Vuonna 1969 valmistuneen
Heikintorin lisäksi Ervin suunnittelema ostoskeskuksia ovat Itä-
Tapiolan keskus (rakentunut vaiheittain 1950-luvulla), Tapiintorin
liikekeskus (1961) sekä Otsolahden myymälä (1960).

⁴⁰ Arkkitehtuurimuseon arkkitehtiesittelyt-verkkosivut.

⁴¹ Arkkitehtuurimuseon arkkitehtiesittelyt-verkkosivut.

⁴² Arkkitehtuurimuseon arkkitehtiesittelyt-verkkosivut.

4.1.2 Alvar Aalto

Hugo Alvar Henrik Aalto (1898–1976) kirjoitti ylioppilaaksi 1916 ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1921. Aalto perusti arkkitehtitoimiston Jyväskylään vuonna 1923. Seuraavana vuonna hän solmi avioliiton arkkitehti Aino Marsion (1894–1949) kanssa, joka oli miehensä työtoveri kuolemaansa asti. Aallon toimisto muutti 1927 Turkuun ja vuonna 1933 Helsinkiin.⁴³

Pitkän uransa aikana Aalto teki valtavan elämäntyön, johon sisältyi erityyppisiä rakennuksia kesähuviloista hienostuneisiin yksityistaloihin, asunton alueista teollisuusyhdyskuntiin, kulttuurirakennuksiin ja kaupunkikeskustoihin yhdyskuntien kaavoitusta unohtamatta. Aallon merkittäviä rakennuksia on Suomen lisäksi muualla Euroopassa sekä Yhdysvalloissa. Hänen panoksensa moderniin huonekalu-, valaisin- ja sisustussuunnitteluun oli sekin merkittävä.⁴⁴

Alvar Aallon arkkitehdinuran alkutaipaleella vallitseva tyylihanne etenkin Pohjoismaissa oli klassisismi. Aallon merkittävimpiä töitä tältä kaudelta ovat useiden kirkkosuunnitelmien ja kirkonkorjauksien lisäksi Jyväskylän työväenyhdistyksen talo (1924). Funktionalismin aikakauden tärkeimpiä Aallon suunnitteleamia kohteita ovat Turun Sanomien toimitalo (1930), Paimion parantola (1933) sekä Viipurin kirjasto (1935). Aalto oli yhdessä maamme muiden merkittävien arkkitehtien kanssa ratkaisemassa sotien aiheuttamia jälleenrakennusongelmia. Standardisointi oli keinon varmistaa niukoilla varoilla tapahtuvan rakentamisen korkeaa laatua. Tässäkään Aalto ei tyytynyt sääntöihin: hän katsoi, että standardisoinnin tulee olla joustavaa ja lähteä ihmisen tarpeista. Samalla hän viittasi luonnon variointikykyyn monimuotoisuuden luoja. Uusi huippukausi ajoittui 1950-luvulle, jolloin syntyivät Aallon persoonallisimmat työt. Hallitsevaksi materiaaliksi nousi punatiili, johon liittyi honka ja kupari. Säynätsalon kunnantalo Jyväskylässä, Lakeuden Risti Seinäjoella, Kolmen Ristin Kirkko Imatralla ja Kansaneläkelaitos Helsingissä ovat kaikki omintakei-

Alvar Aalto. (Arkkitehtuurimuseo)

sen luovuuden esimerkkejä. 1960- ja 70-luvulla Aallon tuotantoa alkoi myös hallita edellistä vuosikymmentä vaaleampi väriskaala. Valkeaksi käsitellyt rappauspinnat, vaalea kalkkiahiekkatiili sekä Aallon 50-luvulla kehittämän keraamisen sauvan käyttö julkisivuissa ja sisätiloissa toivat rakennuksille uutta ilmettä. Tämä näkyy mm. Seinäjoelle ja Rovaniemelle toteutetuissa hallinto- ja kulttuurikeskuksissa.⁴⁵

Espoon Otaniemen ostoskeskuksen vanhempi rakennus on rakennettu Alvar Aallon suunnitelmia noudattaen vuosina 1960–1968. Ostoskeskuksen 1980-luvulla toteutettu rakennus on Alvar Aallon toisen vaimon Elissa Aallon (1922–1994) suunnittelema.

⁴³ Arkkitehtuurimuseon arkkitehtiesittelyt-verkkosivut.

⁴⁴ Arkkitehtuurimuseon arkkitehtiesittelyt-verkkosivut.

⁴⁵ Arkkitehtuurimuseon arkkitehtiesittelyt-verkkosivut.

4.1.3 Simo Järvinen ja Eero Valjakka

Simo Järvinen (1938–1997) kirjoitti ylioppilaaksi Helsingin Normaalilyseosta 1956 ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1966. Myös arkkitehti Eero Valjakka (1937–2002) kirjoitti ylioppilaaksi Helsingin Normaalilyseosta, joskin vuoden Järvistä aikaisemmin ja valmistui arkkitehdiksi samaisena vuonna kuin Järvinen eli vuonna 1966.

Järvinen ja Valjakka perustivat yhteisen arkkitehtuuritoimiston Järvinen-Valjakka vuonna 1968 ja arkkitehtuuritoimisto jatkoi toimintaansa vuoteen 1985 asti. Järvinen-Valjakka arkkitehtitoimiston ensimmäisiä ja samalla merkittävimpiä töitä on Olarin asuinalue. Simo Järvinen laati Olarin asemakaavan, kun taas rakennukset Järvinen ja Valjakka suunnittelivat yhdessä.⁴⁶ Vuonna 1971 käyttöön otetun Olarin ostoskeskuksen on suunnitellut Vesa Huolman Eero Valjakka Arkkitehdeistä. Olarin asuinalue toi suunnittelijoille rakennus- ja yhdyskuntasuunnittelun valtionpalkinnon vuonna 1975, eli pian alueen valmistumisen jälkeen. 1980-luvulle tultaessa toimisto jakautui vähitellen ja arkkitehdit jatkoivat työskentelyä omissa toimistoissaan - Järvinen monipuolisena taloarkkitehtinä sekä kaupunkisuunnittelijana, Valjakka erityisesti asunosuunnittelun parissa.⁴⁷

Simo Järvisen toimiston yhdyskuntasuunnittelukohteita ovat muun muassa Espoon Kuitinmäen asemakaava ja lähiympäristösuunnitelma, Matinkylän keskustan ja Piispankylän asemakaavat sekä Espoonlahden keskustan kehittämissuunnitelma. Järvisen suunnittelema asuintaloja on esimerkiksi Katajanokan Amiraalin ja Puolipäivänsäädämsä. Samoin hänen työtään on Kivenlahden Reimarintorni.⁴⁸ Erityisesti asunosuunnitteluun myöhemmin erikoistuneen Valjakan suunnittelema rakennuksia löytyy mm. Helsingin Malminkartanosta ja Herttoniemestä sekä Jyväskylän vuoden 1985 asunotomessualueelta.⁴⁹

Suunnittelutyön lisäksi Järvinen toimi apulaisprofessorina Tampereen teknillisessä korkeakoulussa 1987-1990, vierailevana

professorina New Yorkin valtionyliopistossa Buffalossa 1978 sekä Uuden Meksikon yliopistossa vuosina 1985 ja 1991.⁵⁰ Valjakka toimi suunnittelutyönsä ohella Teknillisessä korkeakoulussa asunosuunnittelun apulaisprofessorina ja kehitti asumisen ratkaisuja erityisesti sosiaalisessa asunototuotannossa.

Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka on suunnitellut Kivenlahden ostoskeskukseen kahdessa vaiheessa rakennettua Merivirta 3-rakennuksen sekä Merivirta-5 rakennuksen. Rakennukset ovat valmistuneet 1980-luvulla. Järvinen-Valjakka on suunnitellut myös valtaosan 1970- ja 1980-luvuilla rakennetuista Kuitinmäen ostoskeskuksen rakennuksista.

4.1.4 Sato Arkkitehdit / Keskus-Sato

Ensimmäiset Sato-yhtiöt (Sosiaalinen Asunototuotanto) perustettiin 1940-luvulla Helsinkiin ja Tampereelle jälleenrakennuksen ajan kiivaina rakennusvuosina. Sato-yhtiöiden osakkaana toimivat rakennusaineteollisuuden ja -kaupan yritykset, rakennusalan yritykset sekä eräät muut rakennuslaitokset. Myöhemmin perustettiin Keskus-Sato ry, jonka tavoitteena oli koota asunorakennuttajayhteistöitä yhteen, lisätä alueellisten Sato-yhtiöiden määrää ja tarjota jäsenyhtiöpalveluita.

1960-lukua on kuvattu Saton historiassa aluerakentamisen vuosikymmeneksi. 1950-luvulla osakeyhtiöksi muuttunut Keskus-Sato teki tällöin laajoja maahankintoja pääkaupunkiseudulta ja oli mukana aluerakentamishankkeissa, joista suurimpia olivat Espoonlahden alue ja Vantaan Hakunila. Vuonna 1970-luvulle tultaessa Sato nousi maan suurimmaksi asunorakennuttajaksi ja aloitti myös laajamittaisen liike- ja palvelurakennusten rakennuttamisen.⁵¹

Vuonna 1960-luvulla valmistuneet Haukilahden ostoskeskus, Ilvesniemen ostoskeskus ja Toppelundin ostoskeskus ovat Keskus-Sato Oy:n suunnittelema. 1980-luvulla rakennettu Kilon ostoskeskus on Sato Arkkitehtien käsialaa.

46 Arkkitehti 2/2010, s. 76.

47 Meriläinen & Meriläinen 2016, s. 84.

48 Helsingin sanomat, muistokirjoitus 31.8.1997.

49 Meriläinen & Meriläinen 2016, s. 85.

50 Arkkitehtiutiset 12/1996, s. 7.

51 Saton verkkosivut, historiaosuus.

4.1.5 Kulutusosuuskuntien keskusliitto

Kulutuskuntien Keskusliiton arkkitehtiasastolla tehtiin runsaasti suunnittelua E-osuusliikkeen tarpeisiin ja Hakan rakentamiin kohteisiin. Kun Haka muuttui asuntorakentajasta yleisrakentajaksi, arkkitehtiasaston suunnittelukohteet laajenivat myös liike- ja toimistorakennuksiin. Arkkitehtiasastolla suunniteltiin muun ohella ratkaisuja nopeasti kehittyneen ostoskeskus- ja myymäläarkkitehtuurin tarpeisiin: myymälätyyppien ja kalusteiden kehittämisestä siirryttiin nopeasti anonymimpien ostoskeskusten ja myymälärakennusten suunnitteluun.

KK:n arkkitehtiasaston johtajana toimi arkkitehti Jouko Ylihannu, joka oli perehtynyt liike- ja myymälärakentamiseen. Osastolla suunniteltiin 1960-luvulla ostoskeskukset Hakan aluerakennuskohteisiin Karakallioon ja Kontulaan sekä toimistorakennuksia muualle Suomeen.⁵² Arkkitehtiasasto on suunnitellut Espooseen myös vuonna 1970 valmistuneen Viherlaakson ostoskeskusrakennuksen.

4.1.6 Reijo Ailus

Arkkitehti Reijo Ailuksen toimisto on suunnitellut useamman ostoskeskuksen Espooseen. Hänen kohteitaan ovat Kirkkojärven ja Lippajärven ostoskeskukset (1983 & 1986) sekä lisäksi Latokasken jo purettu ostoskeskus (1982).

4.1.7 Jaakko Laapotti

Jaakko Laapotti (1931–2017) kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 1952 Kuopiossa ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1960. Laapotti keräsi jo opiskeluaikana työkokemusta ja menestystä arkkitehtikilpailuissa. Hän mm. voitti Toivo Korhosen kanssa Lauritsalan kirkkokilpailun ja tuli toiseksi ranskalaisessa suunnittelukilpailussa.

Laapotti perusti vaimonsa (os. Fredriksson) kanssa arkkitehtitoimiston vuonna 1960. Toimisto suunnitteli asuntokohteita Helsinkiin ja Espooseen. Esimerkiksi Haukilahden tunnetut atriumtalot ovat heidän suunnittelemiaan.

52 Karakallion ostoskeskus -rakennushistoriaselvitys, s. 17.

Tyyliltään Laapotin arkkitehtuuri on linjakasta rationalismia. Ura Laapotilla keskittyi asuinrakentamiseen, jolle vahvan perustan loi standardisointilaitoksella tehty tutkimus- ja kehitystyö. Hän suunnitteli Espoon Haukilahden ostoskeskuksen, joka rakennettiin vuonna 1962.

Teknillisen korkeakoulun asuntosuunnittelun professoriksi Laapotti nimettiin vuonna 1974, jossa hän toimi aina eläkkeelleen jäämiseen vuoteen 1994 asti.⁵³

4.1.8 Veikko Malmio

Veikko Malmio (1918–2000) kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 1936 ja Teknillisestä korkeakoulusta hän valmistui arkkitehdiksi vuonna 1943. Opintojen jälkeen Malmio haki oppeja maailmalta, Euroopasta ja Yhdysvalloista. Oman arkkitehtitoimiston hän perusti 1954.

Ennen oman toimiston perustamista Malmio työskenteli vuosin 1945–51 yhdessä arkkitehtien Martta Marikainen-Ypyän ja Ragnar Ypyän kanssa. Yhdessä he suunnittelivat mm. 1950-luvun alussa Lauritsalaan kirjaston, Lahteen Starckjohannin liikerakennuksen sekä Lappeenrantaan Kaukaan kansakoulun. Näiden lisäksi he suunnittelivat mm. asuntoja ja Glostrupin sairaalakompleksi.

Malmio suunnitteli Espoon Tapiolaan Oravannahkatorin vuonna 1960 sekä 1963 valmistuneen Kaskenkaatajan rivitaloalueen. Pohjois-Tapiolan puolelle hänen suunnitteleminen asuinkeuhkojen rakentaminen sijoittuu 1960-luvun lopulle.

Malmion päätyönä pidetään Espoon Hanasaaren ruotsalais-suomalaisesta kulttuurikeskusta, joka valmistui vuonna 1975.⁵⁴

4.1.9 Kalevi Ruokosuo

Kalevi Ruokosuo (1929–2019) valmistui arkkitehdiksi vuonna 1958 Teknillisestä korkeakoulusta. Opiskeluvuosina hän toimi korkeakoulun ylioppilaskunnan puheenjohtajana sekä oli aktiivinen teekariyhteisön jäsen. Opintojen aikana Ruokosuo oli töissä Alvar Aallon sekä Auli ja Niilo Pulkan toimistossa. Valmistuttuaan Hän työskenteli aluksi Einari Teräsvirran ja myöhemmin Esko Mäkelän toimistoissa. Vuonna 1960 Ruokosuo perusti oman arkkitehtitoimiston.

53 Kahri, Esko – Siitonen, Tuomo 2017: Jaakko Laapotti 1931–2017, Muistot, Helsingin sanomat, marraskuu 2017. <https://www.hs.fi/muistot/art-2000005463340.html>. Viitattu: 29.1.2021

54 Arkkitehtuurimuseon arkkitehtiesittelyt-verkkosivut, Veikko Malmio.

Ruokosuolla oli vahva osaaminen asuntosuunnittelusta, mutta hänen perustamansa Arkkitehtitoimisto Kalevi Ruokosuo Oy (myöhemmin Ruokosuo ARKS) suunnitteli myös monipuolisesti teollisuus- ja liikerakennuksia, päiväkoteja sekä kouluja.

Ruokosuo myi yrityksensä vuonna 1989 jatkaen vielä palveluksessa joitakin vuosia. Työuran viimeiseksi työksi hänellä jäi Helsinki-Vantaan lentoaseman kotimaanterminaalin suunnittelu vuosien 1993–1992 aikana.

Ruokosuo toimisto suunnitteli Espoon Leppävaaraan Galleria-ostoskeskuksen, joka valmistui vuonna 1985.⁵⁵

4.1.10 Heikki ja Kaija Siren

Heikki Sirenistä (1918–2013) tuli ylioppilas vuonna 1939 ja arkkitehdiksi hän valmistui 1946 Teknillisestä korkeakoulusta.

Heikki Sirén meni naimisiin 1944 arkkitehtiylioppilas Katri Tuomisen (Kaija Siren) kanssa. He perustivat yhdessä toimiston, jonka toiminta alkoi 1949. Nykyään toimisto toimii nimellä Siren Arkkitehdit Oy.

Kaija Siren (1920–2001) kirjoitti ylioppilaaksi 1939. Arkkitehdiksi hän valmistui 1948 Teknillisestä korkeakoulusta.⁵⁶

Heikki ja Kaija Sirenit tekivät opintomatkan 1948 Eurooppaan, jonka lisäksi he vierailivat uransa aikana useita kertoja Skandinavian maissa.

Sirenit suunnittelivat Espoon Tapiolan puutarhakaupunkiin rakennuksia, sen alkuvaiheista alkaen. Heidän suunnittelema kohteita ovat Kimmeltien ja Kontiontien kokeelliset puurivitalot (1955), Aarnivalkean koulu (1957), Otsonpesän ylellinen rivitalo (1959) ja vuonna 1962 valmistunut Pohjois-Tapiolan Pohjantori. Näiden lisäksi Sirénit suunnittelivat seuraavien vuosikymmenien aikana asuintaloja Tapiolan läntiseen sekä pohjoiseen lähiöön.

Heikki ja Kaija Sirenin kotimaahan suunnittelema kohteita ovat mm. Kansallisteatterin pieni näyttämö (1954), Lahden Konserttitalo (1954) ja aikanaan radikaali Oriveden Kirkko (1961). Lisäksi he suunnittelivat mm. suuria virastorakennuksia Helsinkiin, joista tunnetuimpana Ympyrätalo (1968). Helsingin Lauttasaaren heidän toimisto- ja asuintalonsa Villa Siren valmistui vaihteittain 1960.

Sirenit suunnittelivat useita kohteita myös ulkomaille.⁵⁷

4.1.11 Bror Söderman

Arkkitehti Bror Söderman (1934–2019) oli tunnettu monipuolisena suunnittelijana. Hänen kädenjälkensä näkyy monilla alueilla, eteenkin Espoossa, mutta myös muualla pääkaupunkiseudulla. Työuran ensimmäinen työpaikka Södermanilla oli Asuntosäätiöllä. Opiskeluaikoina professori Heikki von Herzen huomasi Södermanin. Hertzen edisti nuoren Södermanin uraa ja heidän yhteistyönsä oli antoisaa. Yksi esimerkki on heidän Budabest-kaksoiskaupunkisuunnitelma Kivenlahti-Kirkkonummi. Söderman sai vaikutteita visionäärimäiseltä Herzeniltä, esimerkiksi Tapiolan Itärannan asemakaavaan.

Södermanilla oli oma toimisto opiskeluajoilta asti, joka kasvoi 1980-luvulla hänen keskittyessään omiin toimeksiantoihin. Arkkitehti Bror Södermanin töihin lukeutui mm. paljon asuintaloja, liike- ja toimitilakeskuksia, golfkeskuksia ja suuria pysäköintilaitoksia. Näiden lisäksi hänet tunnettiin myös kaavoittajana. Hänen työnsä keräsivät useita palkintoja.

Söderman oli myös aktiivisesti mukana Espoon rakentamisessa toimien vuosienvarrella Tapiolan alueneuvottelukunnan, Espoon kauppakamarin Tapiola-jaoksen sekä Espoon kiinteistölautakunnan jäsenenä. Espoon ostoskeskuksista Louhentori on Södermanin suunnittelema.

Arkkitehdin uran ohella Söderman oli myös kuvataiteilija, piirtäjä ja kuvanveistäjä.⁵⁸

4.1.12 Ilmo Valjakka

Arkkitehti Ilmo Valjakan (1934–) suunnitteleminen kohteiden tyyli on modernia ja keskeisiä teemoja niissä on selkeä sekä tehokas muotokieli.

Valjakka on suunnitellut Espoon Viherlaakson ostoskeskuksen. Muita kohteita häneltä on mm. Pasilaan Yleisradion Iso Paja rakennus ja Yhtyneiden Kuvalehtien toimitalo. Hyvinkään kaupungin kirjasto ja taidemuseo ovat myös hänen käsialaansa.

55 Heinonen, Yrjö – Ikonen, Alpo – Ruokosuo, Minna 2019, Kalevi Ruokosuo 1929–2019, Muistot, Helsingin Sanomat, Helmikuu 2019. <https://www.hs.fi/muistot/art-2000006002639.html>. Viitattu: 29.1.2021

56 Arkkitehtuurimuseon arkkitehtiesittelyt-verkkosivut, Kaija Sirén.

57 Arkkitehtuurimuseon arkkitehtiesittelyt-verkkosivut, Heikki Sirén.

58 Hanhiova, Martti – Ojala, Juhani – Ojala, Lassi 2019, Bror Söderman 1934–2019, Muistot, Helsingin sanomat, Huhtikuu 2019. <https://www.hs.fi/muistot/art-2000006069516.html>. Viitattu 29.1.2021

Mäntyviidaniemen ostoskeskuksessa sijaitsivat Tapiolan elokuvateatteri sekä talouskauppa. (Arkkitehtuurimuseo)

5. Espoon ostoskeskusten kehitys

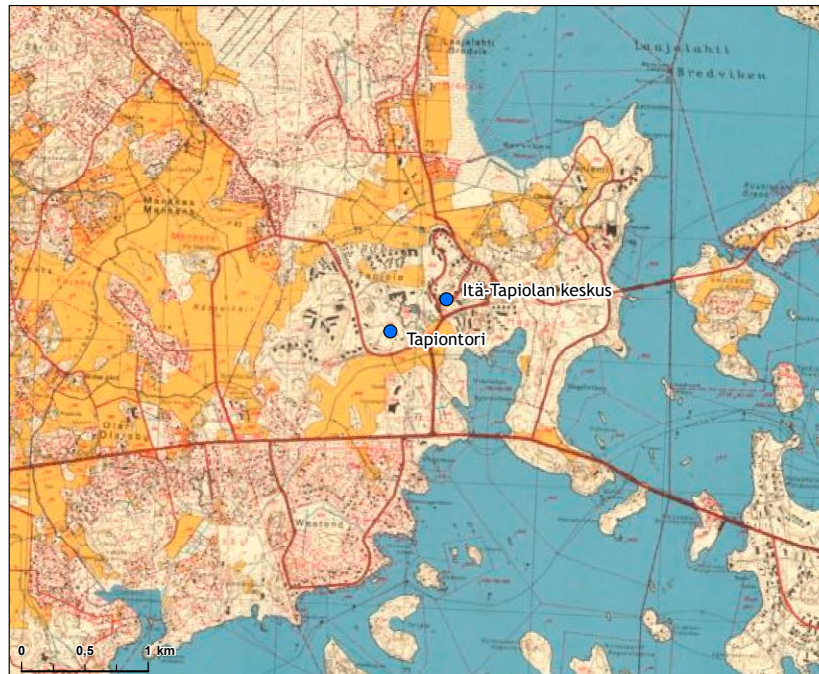
5.1 ESPOON OSTOSKESKUKSET 1950-LUVULLA

Tapiolan keskustan suunnittelukilpailuun perustunut rakentaminen antoi alkusysäyksen ostoskeskusten rakentamiselle Espoossa. Tapiolan rakentaminen käynnistyi itäisestä lähiöstä. Alueen länsireunalle, lähelle Tapiolan keskustaa rakentui Itä-Tapiolan ostoskeskus. Kolmen rakennuksen muodostama kokonaisuus, Itäkartano, muodostaa vihjeen kiven heiton päästä alkavasta urbaanimmasta ympäristöstä. Muutoin alue on pääosin asuinrakentamista.

Tapiontorin rakentaminen ajoittui 1950- ja 1960-lukujen vaihteeseen ja se liittyi voimakkaasti Tapiolan keskustan rakentamiseen. Alueesta haluttiin arkkitehtuuriselta ilmeeltään tunnistettava keskusalue uudenlaisten asuinalueiden tarpeisiin. Suunnittelijana

toimi arkkitehti Aarne Ervi. Tapiontorin ostoskeskuksen rakentamisessa korostui suhde ympäröiviin julkisiin tiloihin. Ostoskeskuksen läpi kulkeva Tapionraitti sitoo sen viereisiin aukioihin ja kokoaa ympärilleen Tapiolan julkiset rakennukset. Ostoskeskuksien rooli julkisen tilan muodostajana ja osana tilasarjoja jatkui 1960-luvun ostoskeskusrakentamisessa.

Kokonaisvaltaisessa aluerakentamisessa ostoskeskukset liitettiin osaksi ympäröiviä asuinalueita. Lopputuloksena syntyi luontevasti jatkuvia julkisen tilan sarjoja, joissa vehreät kevyenliikenteen reitit johdattivat ostoskeskuksen rajaamalle aukiolle tai jatkuivat sen läpi katettuina käytävinä. Tunnusomaista on kaupunkirakenteen väljyys ja paikoitellen orgaaninen ja maastonmuotoihin sidottu sommittelu. Rakennetun ja rakentamattoman suhde on tasapainoinen ja viheralueilla on selkeä kaupunkikuvallinen rooli.

1950-luvulla valmistuneet ostoskeskukset. Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen vanha kartta 1960-luvulta.

Itä-Tapiolan keskus valmistui osissa vuosina 1954, 1955 ja 1958. Suunnittelijana toimi arkkitehti Aarne Ervi, jonka työnjälki on nähtävissä laajalti myös muualla Tapiolassa. Tapiolan elokuvateatteri sijaitsee Mäntyviita 2:ssa.

Alakuvassa Mäntyviidan myymälärakennus, Mäntyviita 6.

5.2 ESPOON OSTOSKESKUKSET 1960-LUVULLA

Espoossa maassamuuton myötä laajentuneeseen asuntotarpeeseen vastattiin 1960-luvulla aluerakentamissopimuksin. Vuonna 1966 valtuusto hyväksyi suuren aluerakentamissopimuspaketin, johon kuului Karakallio, Westend, Matinkylä, Iivisniemi ja Lounaisrannikko, eli Espoonlahti – Kivenlahti-alue. Vuonna 1968 valmistui Espoon yleiskaavaluonnos, jossa vahvistunut aluejako (Tapiola, Leppävaara, Bemböle ja Stensvik (Kivenlahti)) antoi pohjan Espoon nykyisen aluerakenteen kehittymiselle. Asutus keskittyi edelleen voimakkaasti Espoon itäosiin rautatien ja Jorvaksen tien välille, sekä näiden Helsinkiin kulkevien valtaväylien varsia pitkin länttä kohti levittäytyville alueille.⁵⁹

1960-luvun alussa rakentui Tapiolan länsiosa. Asuinkorttelien keskelle rakennettiin Oravannahkatorin ostoskeskus, joka koos-

tuu kahden liikerakennuksen rajaamasta vehreästä aukiotilasta. Otaniemen rakentuminen synnytti tarpeen omalle palvelurakentamiselle ja Alvar Aalto suunnittelema ostoskeskus valmistui kampualueelle vuonna 1961. Seuraavana vuonna valmistui peräti neljä uutta ostoskeskusta tai myymälärakennusta. Itä-Tapiolaan rakentui arkkitehti Aarne Ervin suunnittelema Otsolahden myymälä, Pohjois-Tapiolaan Arkkitehtitoimisto Kaija ja Heikki Sirénin suunnittelema Pohjantori ja Haukilahden Haukilahden ostoskeskus Keskus-Sato Oy:n suunnittelemana. Myös Lintuvaaraan rakentui pieni liikerakennus. Vuonna 1962 valmistui myös nykyinen Mankkaan liikekeskus, joka suunniteltiin alkujaan Philipsin tuotantorakennukseksi. Rakennus on muutettu liiketilaksi käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä ja siksi sen sijainti ja mittakaa-

59 Lehtonen, Annina 2014, s. 16 ja 22.

1960-luvulla valmistuneet ostoskeskukset. Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen vanhat kartat.

Louhentori on monipuolisena suunnittelijana tunnetun arkkitehti Bror Södermanin käsialaa. Louhentori valmistui vuonna 1967 ja 1970.

Tapiontori on myös yksi arkkitehti Aarne Ervin suunnittelukohteista Espoon Tapiolassa. Tapiontori valmistui vuonna 1961.

Heikintorin suunnittelijana toimi arkkitehti Aarne Ervi. Kohde valmistui vuonna 1969.

Pohjantorin suunnittelijoina toimi arkkitehtipariskunta Heikki ja Kaija Siren. Kohde valmistui vuonna 1962.

va poikkeavat merkittävästi muista 1960-luvun ostoskeskuksista. 1960-luvun alkupuolella rakentui myös Viherlaakson ostoskeskus (v. 1964), jonka ympäristö toteutui aluerakentamissopimuksella vuosikymmenen lopulla. Vastaavasti aluerakentamissopimukseen liittyen rakentui Karakallion ostoskeskus. Keskus-Sato Oy:n suunnittelijoiden kynistä syntyivät 1960-luvulla livisniemen ja Toppenlundin ostoskeskukset. livisniemen alue rakentui Asuntosäästäjät Ry:n hankkeena.

1960-luvun lopussa Tapiolaan rakentui arkkitehti Aarne Ervin suunnittelema Heikintori, joka oli valmistuessaan Suomen ensimmäinen täysin katettu ostoskeskus. Vuosikymmenen lopulla myös Kauklahteen, Espoole poikkeukselliseen kylämiljööseen, rakennettiin uusi ostoskeskus tontilla entuudestaan sijainneen Helmeen liiketalon yhteyteen. Vuosina 1967 ja 1970 valmistui arkkitehti Bror Södermanin suunnittelema Louhentorin ostoskeskus, jonka Söderman suunnitteli Asuntosäätiön suunnittelutoimistossa työskennellessään.

Ympäröivään asuinalueeseen kytkeytyvä ja pääasiallisesti asuinalueen tarpeita palvelevista ostoskeskuksista tuli vallitseva tyyppi Espooseen aina 1970-luvulle saakka. Tunnusomaista 1960-luvun liikerakennuksille oli liiketilojen jäsentyminen julkis-

ten tilojen yhteyteen, katettujen käytävien käyttö jalankulkuvirtojen ohjaamiseen sekä lähiympäristöä varten suunnitellut palvelut. Tapiolan keskustaa lukuun ottamatta ostoskeskukset sijoitettiin palvelemaan ympärille rakentuneita uusia asuinalueita, mikä näkyi jalankulun suosimisena sekä ihmisläheisenä mittamaailmana.

Tunnusomaista oli, että ostoskeskus koostui kahdesta tai useammasta osasta, jotka oli yhdistetty toisiinsa katetuin ulkokäytävien. Toinen vallitseva tyyppi oli kahden erillisen liikerakennuksen muodostama ostoskeskuskokonaisuus. Tässäkin tyypissä rakennukset osallistuvat aktiivisesti ympäröivän julkisen tilan jäsentämiseen ja rajaavat usein pientä aukiotilaa.

Ostoskeskusten kytkeytyminen joukkoliikenteen kehitykseen oli nähtävissä jo 1960-luvulla. Vuoden 1964 asemakaavaluonnoksessa soviteltiin metroasemaa Haukilahden ostoskeskuksen viereen, mutta hanke jäi toteutumatta.⁶⁰ 1960-luku oli liikenneverkon kehityksen kannalta merkittävää aikaa, moottoriteitä rakennettiin ja rantarata sähköistettiin, minkä myötä käynnistyi lähijunaliikenne Kirkkonummelle. Liikenteen solmukohtien merkitys kaupan paikkoina alkoi kasvaa tulevana vuosikymmeninä.

60 Asemakaavaluonnos, v. 1964.

Otaniemen ostoskeskuksen vanhempi osa on vuonna 1961 valmistunut ja on Alvar Aallon suunnittelema. (Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jyri Vilja).

Otsolahden myymälä valmistui vuonna 1960 ja sen on arkkitehti Aarne Ervin suunnittelema.

Mankkaan liikekeskus on alun perin vuonna 1963 valmistunut Phillipsin tuotantorakennus. Suunnittelijana toimi Arkkitehtitoimisto O. Hansson .

Iivisniemen ostoskeskus valmistui vuonna 1968. Sen suunnittelijana toimi Keskus-Sato Oy.

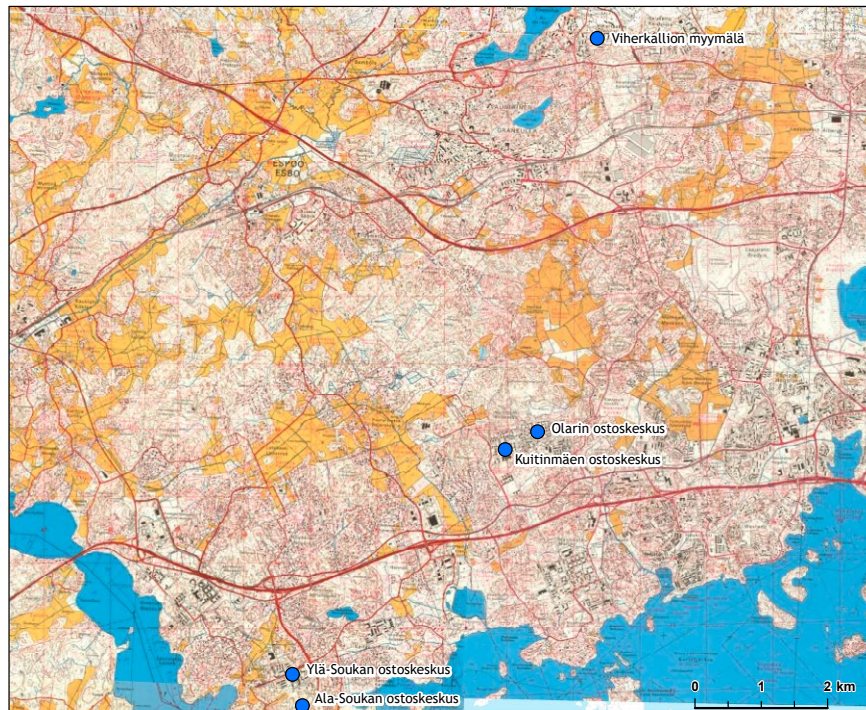
5.3 ESPOON OSTOSKESKUKSET 1970-LUVULLA

Espoo kaupungistui aluerakentamisen myötä nopeaa tahtia. Kaavoitus eteni nopeimmin Etelä-Espoossa ja Tapiola alkoi olla valmiiksi rakennettu. Aluekeskuksia suunniteltiin, mutta laman johdosta ne eivät merkittävästi kehittyneet. Vain Tapiola alkoi vastata palveluiltaan aluekeskusluokituksen mukaista kaupunkia.⁶¹

1970-luvulla rakentui ensimmäiseksi Viherkallion myymälä. Rakentaminen liittyi Karakallio III aluerakentamissopimukseen. 1970-luvun alussa rakentuivat Ylä-Soukan ja Ala-Soukan ostoskeskukset, joiden ympäristössä näkyy selvästi tavoite erottaa kevyt liikenne autoliikenteestä. Ylä-Soukan ostoskeskus muodostaa koko alueen liikekeskustan ytimen. Ala-Soukan ostoskeskus jäsentää viereisen kävelyrainin julkista tilaa. Olariin alkoi rakentua 1970-lu-

vun alkupuolelta lähtien Kuitinmäen ostoskeskus, jonka rakennukset seuraavat tiukkaa suorakulmaista koordinaatistoa. Myös Kuitinmäen suunnittelussa kiinnitettiin huomiota liikennemuotojen erotteluun ja ostoskeskukselle johti autoliikenteestä erotetut jalankulkuväylät. Liike- ja toimistorakennukset ympäröivät keskele jäävää pysäköintialuetta. Kuitinmäen ostoskeskuksella on hyvin yhtenäinen kaupunkikuvallinen ilme, joka syntyy rakennusten julkisivuja jäsentävästä moduulijaosta sekä vuosikymmenelle tunnusomaisten tummansinisen, -vihreän ja tiilenpunaisen värien käytöstä osana rakennusten julkisivuja. Vuonna 1977 rakentui Matinkylän ostoskeskus, joka oli peltiverhoiltu suorakaiteen mallinen liikerakennus. Ostoskeskus on sittemmin purettu.

61 Maisala, Pertti 2008, s. 88.

1970-luvulla valmistuneet ostoskeskukset. Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen vanhat kartat.

1970-luvun ostoskeskusten tunnusomaisiksi piirteiksi voi nostaa tiukan suorakulmaisen koordinaatiston hyödyntämisen niin alue- kuin rakennussuunnittelussakin. Eri liikkumismuotojen voimakas erottelu kertoo pyrkimyksistä luoda asuinalueiden keskusiin urbaania oleskelutilaa. Ruutukoordinaatisto näyttäytyy eheimmillään Olarin ostoskeskuksessa, jossa alueen geometria toistuu julkisivujen ruutujaossa.

Ostoskeskukset ovat olleet myös seurakuntatoiminnan käytössä. Seurakunnan toiminnan tuominen osaksi ostoskeskuksia voi nähdä seurakunnan toiminnan arkipäiväistymisenä, se oli palvelu siinä missä muutkin. 1960-luvun lopulla toteutetussa Iivisniemen ja 1970-luvulla toteutetuissa Kuitinmäen ja Olarin ostoskeskuksissa on sijainnut kappeli ja seurakunnan kokoontumistiloja.

Ala-Soukan ostoskeskus valmistui vuonna 1972 ja sen suunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Matti Vuorio. Kuva on vuodelta 2017.

Kuitinmäen ostoskeskus valmistui osissa vuosina 1973, 1975, 1977, 1983 ja 1985. Vuosien 1973-1983 aikana valmistuneet kokonaisuudet on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka. Myöhemmän osan ostoskeskuksesta on suunnitellut Puolimatka-yhtymä Oy:n arkkitehtuurinosasto.

Kuitinmäen ostoskeskus.

Kuitinmäen ostoskeskus.

Olarin ostoskeskuksen on suunnitellut Eero Valjakka arkkitehtien Vesa Huolman. Kohde valmistui vuonna 1971.

5.4 ESPOON OSTOSKESKUKSET 1980-LUVULLA

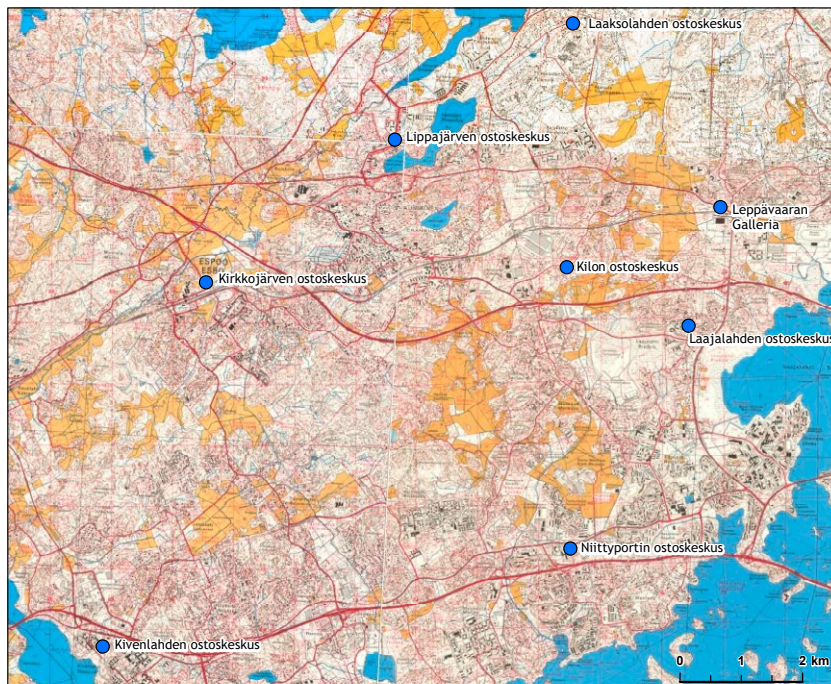
Espoon kaavoitus ja rakentaminen edistyivät 1980-luvulla voimakkaasti. Kaavoitus painottui vanhojen pientaloalueiden ja keskustojen kehittämiseen sekä uusien pientalo- ja kerrostaloalueiden luomiseen. Keskusten palvelutaso oli vuosikymmenen päätyessä edelleen vaatimaton. Vain Tapiola oli valmiin tuntuinen ja palveluiltaan kaupunkitasoinen. Matinkylän, Olarin, Soukan ja Kivenlahden keskustat olivat toisistaan erillään olevia paikalliskeskuksia. Leppävaaran palvelut lähestyivät aluekeskustasoa.⁶²

Kivenlahden ostoskeskus koostuu useammasta rakennuksesta ja niiden rajaamasta toriaukiosta. Rakennuksissa näkyy julkisivumateriaalien monipuolistuminen, punatiili saa rinnalleen valkoi-

set rapatut pinnat sekä vaaleat julkisivulaatat. Kivenlahden alueella on nähtävissä, että strukturalistinen kompaktikaupunkiajatusten rinnalle alettiin hakea kaupunkikuvallisia ideoita ulkomailta, Kivenlahdessa esimerkkinä on ollut Välimeren valkeat rantakaupungit.

Osa 1980-luvulla rakentuneista ostoskeskuksista ovat luonteeltaan käytännöllistä arkiarkkitehtuuria ja niissä korostuvat laatikkoomainen muoto sekä arkkitehtuuriaiheiden niukkuus. Ne on kuitenkin sijoitettu palvelemaan ympäröiviä asuinalueita ja toimivat usein lähiympäristönsä kokoavina julkisina tiloina. Tällaisia ovat esimerkiksi Niittyportin, Kirkkojärven ja Laaksolahden ostoskes-

62 Maisala, Pertti 2008, s. 111.

1980-luvulla valmistuneet ostoskeskukset. Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen vanhat kartat.

Kivenlahden ostoskeskus valmistui osissa ja eri suunnittelijoiden toimesta. Yllä Merivirta 5, joka valmistui vuonna 1985. Suunnittelijana toimi Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka.

Arkkitehti Jouni Kepsun suunnittelema osuus Kivenlahden ostoskeskuksesta. Kyseinen osuus kokonaisuudesta valmistui vuonna 1980.

Laajalahden ostoskeskus valmistui vuonna 1985. Suunnittelusta vastasi Arkkitehtuuri-Innovark.

Leppävaaran galleria

Leppävaaran gallerian on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Kalevi Ruokosuo Ky. Ostoskeskus valmistui vuonna 1985.

kukset. Niittyportin ostoskeskuksen viereen oli suunnitteilla joukkoliikennekäytävä ja asema. Toteutuessaan Niittyportin ostoskeskuksen ympäristöstä olisi muotoutunut huomattavasti kaupunkimaisempi, nykyisellään vieressä kulkeva Merituulentie luo alueelle voimakkaan tienvaris ympäristön luonteen.

Myös Espoon ostoskeskusarkkitehtuurissa näkyi 1980-luvulla arkkitehtuurin muotokielen vapautuminen. Massoitte luratkaisut monipuolistuivat ja arkkitehtonisia aiheita sekä detaljeja suunniteltiin vapautuneemmin. Ajalle tunnusomaista historiallisten tyylipiirteiden lainaamista ei vältetty. Postmodernimpaa arkkitehtuuria Espoon ostoskeskuksista edustavat Laajalahden liikekeskus, Lippajärven ostoskeskus, Kilon ostoskeskus sekä Leppävaaran Galleria.

Kilon ostoskeskus valmistui vuonna 1987

Leppävaaran Maxi-Market (Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Atte Matilainen)

6. Kohdekortit

6.1 YHTEENVETO KOHTEISTA

Kohde, rakennusvuosi, suunnittelijat	Korjaukset ja laajennukset	Ostoskeskuksen kuvaus
Itä-Tapiolan keskus 1954, Mäntyviita 4, Aarne Ervi 1955, Mäntyviita 2, Aarne Ervi 1958, Mäntyviita 6, Aarne Ervi	1960: Mäntyviita 4 -rakennuksen kattokerroksessa sijainneet kahvilatilat muutettiin kahdeksi huoneistoksi. Nykyisin tiloissa toimii arkkitehtitoimisto. 1965: Mäntyviita 2 -rakennuksen yhteyteen rakennettiin kioski 2008-2010: Mäntyviita 2 -rakennuksen peruskorjaus	Mäntyviita 4: Rakennus on 11+1 kerroksinen valkoiseksi rapattu pistetalo ja koko alueen maisemallinen keskipiste. Runko on liukuvalettu. Asuin kerrostalon ensimmäinen kerros on liiketiläkäytössä. Liiketilän näyteikkunat avautuvat kadun suuntaan. Mäntyviita 2: Rakennuksen pohjamuoto koostuu kahdesta toisiinsa limittyneestä suorakaiteesta. Tasakattoisen, yksikerroksisen rakennuksen keskeltä nousee elokuvateatterisalin kupumainen katto. Julkisivuverhoaus koostuu vaaleista betonielementtilaatoista sekä katualueen suuntaan avautuvista suurista näyteikkunapinnoista. Ikkunoiden yläpuolella on betonilaatoin verhoiltu otsapinta ja alapuolella ruskeilla kaakeleilla verhoiltu sokkeli. Mäntyviita 6: liikerakennus on pohjaltaan porrastettu suorakaide. Katujulkisivun varrella on betonilaatoin kivetty kävelyväylä, jota rytmittää rakennuksen porrastuminen myymätilojen mukaan. Pelti-verhoiltu harmaa lapekatto kääntyy jyrkästi kohti julkisivua muodostaen rakennukseen paksun otsapinnan. Julkisivu koostuu vaaleista mineriittilevyistä ja suurista kadun suuntaan avautuvista näyteikkunoista.
Tapiontori 1961, Aarne Ervi		Ostoskeskuksen perushahmon muodostaa itään avautuvan U:n muotoinen pohjaratkaisu, jonka keskelle jää sisäpiha. Tasakattoisen ja kaksikerroksisen rakennuksen pohjoinen siipi on liitetty Kulttuuriaukiota reunustavaan suorakaiteen muotoiseen liikerakennukseen. Perusosa koostuu 1-2 kerroksisesta, tasakattoisesta rakennusmassasta. Ensimmäisen kerroksen julkisivut ovat pääosin lasiset ja muodostavat näyteikkunoiden nauhan. Yläosa on verhottu vaaleilla mineriittilevyillä ja sitä jäsentävät nauhaikkunat. Sisäpihaa kiertää pilareiden kannattelema katettu galleriakäytävä.
Oravannahkatori 1960, Oravannahkatori 1, Veikko Malmio 1963, Oravannahkatori 3, Veikko Malmio	1963: Oravannahkatori 1-rakennusta jatkettiin yhdellä myymälällä.	Oravannahkatori sijaitsee asuinalueen keskellä ja edustaa 1960-luvulle tunnusomaista lähiörakentamista, jossa palvelukeskittymiä sijoitettiin helposti saavutettaviksi asuinalueiden keskelle. Pelkistetyt harjakattoiset rakennusmassat ovat tyypillistä 1960-luvun liikerakentamista. Vaakasuntaista ilmettä korostavat ensimmäisten kerrosten koko pitkän julkisivun mitalle sommitellut näyteikkunat ja toisen kerroksen nauhaikkunat.
Otaniemen ostoskeskus 1961, Otakaari 13-15, Alvar Aalto 1988, Otakaari 11, Elissa Aalto	2020: Otakaari 13-15 on peruskorjattavana raporttia laadittaessa.	Otakaari 13-15 liikerakennuksen arkkitehtoninen ilme syntyy pelkistetyn laatikkomaisen rakennusmassan päälle orgaanisesti sommitelusta kattomuodosta. Puistoaluetta kohti laskevan katon räystääs on muotoiltu viuhkamaisesti kaariksi ja se ohjaa huomion kohti liiketilojen edessä kulkevaa katettua arkadikäytävää. Liiketilojen suuret näyteikkunat avautuvat puiston suuntaan ja kadun suuntaan sijoittuu rakennuksen umpinaisempi takajulkisivu. Otakaari 11 liikerakennuksessa liiketiloja avautuu myös kadun suuntaan. Rakennuksen edustalle suunniteltu puistoon laajentuva jalankulkuaukio ei ole toteutunut koko laajuudessaan ja se on otettu osittain pysäköintikäyttöön.

Kohde, rakennusvuosi, suunnittelijat	Korjaukset ja laajennukset	Ostoskeskuksen kuvaus
Haukilahden ostoskeskus 1962, Jaakko Laapotti		Kahdesta tasakattoisesta rakennuksesta koostuva Haukilahden ostoskeskus on ulospäin sulkeutunut. Ostoskeskus avautuu rakennusten väliin jäävälle ulkokäytävälle. Ostoskeskuksen keskelle muodostuu galleriamainen tila, jolle suurin ikkunoin varustetut myymälätilat on suunnattu. Rakennuksen ulkoseinät ovat pääosin maalattua valkotiiltä.
Otsolahden myymälä 1960, Aarne Ervi	1991: Liikerakennus muutettiin toimistokäyttöön.	Myymläarakennuksen, kioskin ja asuinrakennuksen muodostama kokonaisuus sijaitsee keskeisellä paikalla Otsolahden itäpuolelle rakentuneella asuinalueella. Liikerakennus on porrastettu neljään samansuuruiseen osaan. Valkoisella mineriittilevyllä päällystetty räystäs sitoo polveilevan rakennusmassan yhteen. Julkisivussa vaihtelevat vaalein betonilaatoin verhotut osuudet sekä suuret ikkunapinnat. Ikkunat on suunnattu itä- ja länsisivuille. Ikkuna- ja ovipeitteet muodostavat rakennuksen julkisivuun nauha-aiheen. Kioskirakennus on pohjamuodoltaan hieman porrastettu suorakaide. Julkisivut ovat tummaa puuverhousa, neliömäisten ikkunoiden alapuolella on käytetty vaaleita levyelementtejä. Seinien yläreunaa kiertää kapea ikkunanauha, joka muodostuu kulmistaan pyöristetyistä ikkunaelementeistä. Nauhaikkunan yläpuolella on paksu tasakatto, joka muodostaa katoksen kioskirakennuksen ympärille. Kattoa tukeva hoikat teräspilarit.
Pohjantori 1962, Kaija ja Heikki Siren		Pohjantori koostuu kahdesta yksikerroksisesta rakennuksesta, joiden tunnusomaisin piirre on matala ja voimakkaan vaakasuuntainen ulkohanho. Rakennus A sijaitsee Louhenkadun varrella. Suorakaiteen muotoisen rakennuksen tasakatto ulottuu liiketiloja laajemmalle, muodostaen rakennuksen ympärille galleriakäytävän. Katosta tukevat valkoiset, hoikat pilarit. Liiketilat on jaettu kolmeen osaan ja myös näiden keskelle jää ulkokäytävät. Liiketilojen julkisivupinta koostuu suurista, pystysuunnassa kahteen jaetuista näyteikkunoista. Rakennus B:ssä on umpinaiset seinäpinnat lukuun ottamatta itään avautuvaa näyteikkunaseinämää, jota suojaa rakennuksen A kaltainen galleria käytävä. Umpinaiset julkisivut ovat vaaleaksi maalattua betonia sekä puuverhousa. Rakennuksen B länsipuolella sijaitsee myymälän huoltopiha.
Lintuvaaran ostoskeskus 1962, Lintuvaarantie 55, Arkkitehtitoimisto Olli Kuusi 1963, Lintuvaarantie 46-48, SRU Tilanterä		Lintuvaarantie 46-48: Liike- ja asuinrakennus on suorakaiteen muotoinen, jonka ensimmäisen kerroksen katusivu on liiketilakäytössä. Takasivu sekä toinen kerros ovat asuinkäytössä. Katujulkisivu muodostuu ensimmäisen kerroksen tummanpuhuvasta liikehuoneistojen rivistöstä ja toisen kerroksen vaaleasta asuinerroksesta. Takajulkisivulla on asuinhuoneistojen levypintaiset ja katoksettomat parvekkeet. Rakennuksen päädyt ovat pääosin punatiilipintaiset ja muilta osin vaaleaa julkisivulevyä. Rakennuksessa on loiva harjakatto ja katemateriaalina on saumapelti. Ulkohanho ja julkisivut Lintuvaarantie 55: Matalan liikerakennuksen pääjulkisivu avautuu Linnuntien suuntaan. Julkisivulta on kolme sisäänkäyntiä liiketiloihin. Eteläisivulta on henkilökunnan sekä asuinhuoneiston sisäänkäynnit. Julkisivut ovat punatiilipintaiset. Katujulkisivuille avautuvat suuret liikehuoneistojen ikkunat. Korkea otsapinta on valkoista julkisivulevyä, josta jatkuu vesikaton auma kuparipintaisena.

Kohde, rakennusvuosi, suunnittelijat	Korjaukset ja laajennukset	Ostoskeskuksen kuvaus
Mankkaan ostoskeskus 1963, Arkkitehti-toimisto O. Hansson.	1971: rakennuksen yhteyteen rakennettiin kolmikerroksinen uudisrakennusosa, jolloin rakennuksen yhteyteen rakennettiin kolmikerroksinen uudisrakennusosa. 1992, 2013 ja 2015: rakennuksen laajennus 2019: rakennuksen eteläosassa sijainnut kolmikerroksinen liikerakennusosa purettiin.	Ostoskeskus on esimerkki rakennuksesta, joka on käyttötarkoituksenmuutoksen myötä muutettu liiketilaksi. Alkuperäisestä käyttötarkoituksesta johtuen rakennuksen sijainti poikkeaa muiden ostoskeskusten sijoittumisperiaatteista. Entisen tehdsrakennuksen mittakaava poikkeaa merkittävästi 1960-luvun muista ostoskeskuksista. Ulkoa sulkeutuneen ja umpinaisen ulkohahmon vastakohdaksi sisätiloissa korostuvat kaarevat kattorakenteet sekä niiden kaari-ikkunat. Kaarikatto ja sen ikkunat avautuvat rakennuksen itä- ja länsisivuille. Osa kaari-ikkunoista on teipattu tai levytetty umpeen. Kaarikaton katemateriaalina on harmaa saumapelti. Rakennuksen eteläkulmassa on liikekeskuksen pääsisäänkäynti, jota kattaa massiivinen harmaalla koristelevyllä ja lasilla verhoiltu umpinainen katos.
Viherlaakson ostoskeskus 1964, Arkkitehtuuritoimisto Ilmo Valjakka.	1986: ostoskeskuksen laajennus (Arkkitehtitoimisto Jouni Iäs Ky) 2009: laaja, koko rakennusta koskenut saneeraus	Ostoskeskus muodostuu kahdesta erillisestä rakennusosasta. Vuonna 1964 valmistuneen rakennuksen pohjakerros on osin sisäänvedetty ja sitä kannattelevat betonipylväät Julkisivun horisontaalista ilmettä hallitsee toisen kerroksen suuret seinäpinnat sekä pitkä ja kapea ikkunanauha julkisivun yläosassa. Vaalean harmaat julkisivut on verhoiltu pystysuuntaisilla kuitusementtilevyillä. Tasakattoa reunustaa harmaasta pellistä toteutettu otsapinta. Vuonna 1986 toteutettu laajennus poikkeaa ulkoasultaan ostoskeskuksen alkuperäisestä rakennusosasta. 3-kerroksinen laajennusosa on toteutettu vanhan osan länsipuolelle ja näitä kahta osaa yhdistää tasakattoinen katos. Rakennusosien välistä kulkee portaat pohjoispuolelta eteläpuolelle. Laajennusosan julkisivupinnat ovat vaalean harmaata harjattua betonia. Ikkunat ovat pääosin kolmijakaisia ja niissä on ruskeat mäntykarmit. Ikkunoiden välissä on käytetty vaakasuuntaista valkoista profiloitua peltiä.
Karakallion ostoskeskus 1965, Veikko Rauhala ja Jouko Ylihannu /Kulutusosuuskuntien keskusliitonarkkitehtiosasto	1966-1977: rakennuksen laajennus 2007: kioskin purkaminen 2010: torialueen pohjoispuolella sijainneen yksikerroksisen liikerakennuksen purkaminen	Ostoskeskus muodostuu kahdesta erillisestä rakennuksesta, joiden läpi kulkeva jalankulkuakseli yhdistää torin rakennuksen länsipäähän. Tämän katetun ja kattoikkunoilla varustetun keskuskadun kautta on kulku lähes kaikkiin rakennuksessa oleviin liiketiloihin. Rakennus on pääosin yksikerroksinen. Pohjoisosastaan se nousee osin kaksikerroksisena. Julkisivuratkaisua rytmittävät umpinaisten kahitiiliseinien ja näyteikkunaseinien vuorottelu. Rakennusta reunustaa torin puolella korkea valkoinen julkisivulevyin päällystetty otsapinta.
Louhentori 1967, 1970, Bror Söderman /Asuntosäätiön suunnittelutoimisto		Louhentorin ostoskeskus muodostuu kahdesta suorakaiteen muotoisesta rakennuksesta. Molemmat ovat yksikerroksisia ja tasakattoisia. Pohjoisempi rakennus (Louhentie 16) on jaettu ulkokäytävällä pituussuunnassa kahtia. Ulkokäytävän katto on aukotettu. Liiketilat sijaitsevat molemmin puolin käytävää amerikkalaisen malli-tyyppin mukaisesti. Eteläisempi rakennuksen (Louhenkatu 14) huomattavin piirre on kohti katuja suunnattu katettu terassialue. Se jatkuu luontevasti pohjoisemman rakennuksen ulkokäytävän ja rakennusten väliin jäävän pienen aukion muodostamaa tilasarjaa. Leveät, betonilaatoin päällystetyt portaat johtavat terassilta Louhenkadun ja Seponkadun suuntiin.

Kohde, rakennusvuosi, suunnittelijat	Korjaukset ja laajennukset	Ostoskeskuksen kuvaus
Toppendundin ostoskeskus 1968, Keskus-Sato Oy/Tauno Salo ja Reijo Aulus		Myymälarakennuksella on 1960-luvun ostoskeskusrakentamiselle tunnusomainen matala yleisilme, jota korostaa katokseksi ulotettu paksu tasakatto. Puhtaan valkeiden seinäpintojen sijaan on käytetty keltatiiltä. Pääjulkisivujen suuret lasipinnat avaavat rakennuksen saapumissuuntaan nähden, huoltopiha toimintoiheen on sijoitettu rakennuksen taakse.
livesniemen ostoskeskus 1968, Keskus-Sato Oy		Matalan ja tasakattoisen ostoskeskuksen halki kulkee katettu ulkokäytävä. Etelään avautuvalle torille aukeavat liikehuoneistojen laajat ikkunat. Muuten julkisivut ovat maalattua kalkkikiekkatiiltä. Myymälätilat avautuvat nykyisin aukiolle.
Heikintori 1969, Aarne Ervi		Rakennus on tasakattoinen. Sen eteläosa on kaksikerroksinen ja pohjoisosa kolmikerroksinen. Rakennuksen ensimmäisen kerroksen julkisivu on lasia. Ylemmät umpinaiset osat ovat valkoista peltiverhousta. Ylemmissä kerroksissa on nauhaikkunat. Ostoskeskuksen läpi kulkevan keskusikäytävään tuovat luonnonvaloa rakennuksen päätyihin sijoitetut suuret lasipinnat.
Kauklahden ostoskeskus 1969, Arkkitehtitoimisto Laitinen-Filosof	1985-1986: Ostoskeskuksen saneeraus, ulkoseinien purku ja uusien tiilisten ulkoseinien rakentaminen. Ostoskeskuksen laajennus: kolmannen kerroksen rakentaminen	Ostoskeskus on eteläosastaan kolmikerroksinen ja pohjoisosastaan kaksikerroksinen. Julkisivut ovat pohjakerroksen ja ensimmäisen kerroksen osalta punatiiltä. Kolmas kerros on betonielementtiä. Julkisivun kummastakin päädyistä on portaat ensimmäisen kerroksen liiketiloihin. Tasoa reunustaa punatiilimuuri. Tasolta on edelleen portaat kolmannen kerroksen liiketiloihin ja niiden edustalla olevalle betonikaitein reunus-tetulle terassille. Terassia kattavat julkisivun keskellä olevat kolme harjakattoista katosta.
Viherkallion Myymälä 1970, Kulutusosuuskuntien Keskusliiton arkkitehtiosasto	Vuoden 1982 piirustuksissa kioskki on jäänyt myymälän alle. Tämän seurauksena kioskin sisäänkäynti ja myyntiluukku on poistettu käytöstä. Tämän jälkeen ei ole enää saatavilla uudempia piirustuksia, vaikka nykytilanteen perusteella rakennuksen itäpäähän on myöhemmin toteutettu ravintolatilat.	Pienen ja matalan myymälärakennuksen julkisivut ovat puhtaaksimuurattua kalkkikiekkatiiltä. Etelä- ja länsisivuille avautuvat kahden liiketilan sokkelista kattoon asti ulottuvat ikkunapinnat, jotka on osin teipatut. Liiketilöiden edustoilla on julkisivuja reunustava tasakattoinen ja katos, jonka alakatto-pinnassa on upotetut valaisimet. Länsisivulle sijoittuu muusta rakennusmassasta ulkoneva lautaverhoiltu lastaussilta. Takajulkisivu on umpinainen. Tasakattoa reunustaa korkea vihreäksi maalattu otsapinta, joka on vaakasuuntaista puupanelia.
Ylä-Soukan ostoskeskus 1972, Keskus-SATO		Ylä-Soukan useammasta rakennuksesta muodostuva ostoskeskus sijaitsee molemmiin puoliin Yläkartanontietä. Kadun yli kulkee Soukanraitin jalankulku- ja pyöräilysilta, jonka varrelle palvelut on ensimmäisen asemakaavan ajatuksen mukaan keskitetty. Liiketilät avautuvat Soukantorille ja -raitille. Kolmeen liikerakennuksen osaan liittyy korkea asuinkerrostalo. Kookkain ostoskeskusrakennuksista, Soukantie 16, on rinteessä. Kadun puolella tilat sijoittuvat kolmeen kerrokseen ja toriaukion puolelta rakennus on 1-kerroksinen. Pysäköintialue on Yläkartanontien varressa ja rakennuksen alla. L-mallinen rakennus rajaa yhdessä korkean asuinkerrostalon kanssa keskelle aukion, josta on sisäänkäynti liiketiloihin. Myös Yläkartanontien puoleisella sivulla on liiketilöiden sisäänkäyntejä luhtikäytävän kautta. Betonielementtirakennuksissa on myös julkisivujen materiaalina maalaamaton betoni. Liiketilöiden sisäänkäyntijulkisivuissa on käytetty runsaasti lasia.

Kohde, rakennusvuosi, suunnittelijat	Korjaukset ja laajennukset	Ostoskeskuksen kuvaus
Kuitinmäen ostoskeskus 1973, Kuunkehrä 6 (purettu) 1975, Kuunsirppi 3, Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka 1983, Kuunkehrä 2, Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka 1985, Maapallonkuja 2, Puolimatka-yhtymä Oy:n arkkitehtiosasto 1977, Kuunkierros 1, Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka	Kuunkehrä 6 on purettu ja paikalle on toteutettu asuinkerrostalo.	Useammasta rakennuksesta muodostuva ostoskeskus sijaitsee keskeisellä sijainnilla Kuitinmäessä Kuunkadun molemmin puolin. Arkkitehtuuri Kuunsirppi 3 & Kuunkehrä 2 ja Maapallonkuja 2 ovat kaikki 1970-luvulta ja Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka suunnittelemat. Eero Valjakan ja Simo Järvisen käsiala näkyy hyvin ostoskeskuksen alueen jalankulku ja pyöräilyreittien ja autoliikenteen eri tason toteutuksessa. Rakennuksien strukturalistinen ulkohahmo koostuu julkisivujen mittajärjestelmän synnyttämästä ruudukosta sekä aikakaudelle tunnusomaisesta voimakkaiden tehostevärien käytöstä.
Ala-Soukan ostoskeskus 1972, Arkkitehtitoimisto Matti Wuorio Ky		Suorakaiteen mallisen, kolmikerroksisen ja tasakattoisen rakennuksen betoninen pilari-palkkirakenne on vahva aihe julkisivuissa. Pilarien välit ovat vaaleaa betonielementtiä. Rakennuksen pohjoisosaan sijoittuu 2-kerroksinen autokatos, josta on kulkusilta rakennuksen ensimmäiseen ja toiseen kerrokseen.
Olarin ostoskeskus 1971, Eero Valjakka Arkkitehdit/Vesa Huolman		Ostoskeskus on pohjakaavaltaan suorakaiteen muotoinen ja se poikkeaa hahmoltaan muista Olarin rakennuksista. Kaksikerroksisen rakennuksen toinen kerros on kokonaan maan päällä. Ensimmäinen kerros on muilta osin paitsi pohjoispuoleltaan maanalainen. Rakennuksessa on tasakatto ja katemateriaaliina bitumihuopa. Julkisivuissa on sekä suurten ikkunoiden vyöhykkeitä että punatiilestä puhtaaksi muurattuja vyöhykkeitä. Pohjoinen julkisivu on muista sivuista poiketen kahden kerroksen korkuinen ja kerrosten välissä on betoninen siltamainen kansirakenne. Sisäänkäynnit sijoittuvat rakennuksen kaikille sivuille.
Kivenlahden ostoskeskus 1983, Merenkäynti 3, Arkkitehtuuritoimisto Hangirova & Co Ky 1980, Merivalkama 2, Jouni Kepsu 1984, 1986, Merivirta 3, Arkkitehtuuritoimisto Simo Järvinen 1985, Merivirta 5, Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka	2007: Merivalkama 2 -rakennuksessa sijaitsevan Kivenlahden terveysaseman peruskorjaus	Ostoskeskus muodostuu neljästä erillisestä rakennuksesta (Merivalkama 2, Merenkäynti 3 sekä Merivirta 3 ja 5), joiden keskellä on suuri toriaukio Kivenlahdentori. Ostoskeskuksen ympärillä on runsaasti asutusta. Kivenlahden ostoskeskuksen idea perustuu jalankulkuliikennettä palvelemaan kauppakujaan, jonka ympärille liiketilat sijoittuvat. Rakennusten arkkitehtuuri on ajalle tyypillistä, eikä näyttele isoaa roolia. Sitä vastoin tila, jonka rakennukset rajaavat yhdessä maanpinnan terassoinnin, katoksien sekä reitin kulut rakennusten alitse, luovat vaihtelevan ja harvinaisen tilasarjan.
Kirkkojärven ostoskeskus 1983, Arkkitehtitoimisto Reijo Ailus.	2006: julkisivuremontti	Ostoskeskus on pohjaratkaisultaan U-kirjaimen muotoinen. Syvennyksen kautta johtavat sen molemmin reunoin kulkevat betoniportaat toisen kerroksen liiketiloihin. Eteläjulkisivulta on ravintolan pääsisäänkäynti, joka korostuu julkisivusta tasakattoisen katoksen ansiosta. Etelään avautuvat suuret ravintolatilain ikkunat. Julkisivut ovat tummanruskeaa tiiltä. Tiiliosien välissä, entisissä aaltopeltiosuoksissa, on vaalean harmaa rappaus. Loivan aumakaton katemateriaalina on valkoinen aaltopelti. Korkea betonisokkeli on maalattu vaalean harmaaksi.

Kohde, rakennusvuosi, suunnittelijat	Korjaukset ja laajennukset	Ostoskeskuksen kuvaus
Laaksoalahden ostoskeskus 1983, Suunnittelu Oy Mikla		Liikerakennus on suorakaiteen muotoinen ja kaksikerroksinen. Katujulkisivua hallitsevat ensimmäisen kerroksen liikehuoneistojen ikkunapinnat ja toisen kerroksen yhtenäinen asuinhuoneistojen parvekerivistö. Betonirakenteiset ulokeparvekkeet muodostavat katoksen ensimmäisen kerroksen liiketiloille. Parvekkeet on pääosin lasitettu ja metallirakenteisissa kaiteissa on huurrelasitus. Rakennuksen julkisivut ovat valkoista kalkkikiekkatiiltä. Rakennus on rakennettu rinteeseen porrastetusti siten, että sisäpihan puolelta on suora käynti toisen kerroksen asuntoihin.
Laajalahden ostoskeskus 1985, Arkkitehtitoimisto Innovark		Punatiilinen liikekeskus koostuu matalasta yksikerroksisesta myymäläosasta sekä kaksikerroksisesta liike- ja toimisto-osasta. Myymäläosassa on tasakatto. Liikeosa sijoittuu kadun suuntaisesti siten, että liiketilojen ikkunat avautuvat pääosin kadun ja eteläpuoleisen pysäköintialueen suuntaan. Ensimmäinen kerros koostuu pääosin liiketilojen ikkunapinnoista. Liiketiloihin kattaa metallirakenteinen tasakatos, jonka alaosassa on upotetut valaisimet. Liikeosassa on kaksitaitteinen lapekatto.
Leppävaaran galleria 1985, Arkkitehtitoimisto Kalevi Ruokosuo Ky	1994: lupa ostoskeskuksen länsipuolelle rakennettavalle pysäköintirakennukselle. 2011: remontti, jonka yhteydessä ostoskeskukseen on tehty lisää liiketiloja	Ulkoasultaan laatikkomaisen ostoskeskuksen julkisivut on verhoiltu vaalean keltaisella tiililaatalla, johon on tehty katon rajaan vastaavalla mutta ruskealla laattalla neliönmuotoisia kuvioita. Eteläjulkisivun kulmauksessa on korkea mainospyloni. Länsisivulla ensimmäinen kerros on osin sisäänvedetty ja luo siten suojaosan katoksen ensimmäisen kerroksen liiketiloille. Pohjoisella julkisivulla on käytöstä poistettu toinen pääsisäänkäynti, jonka yhteydessä on muusta rakennusmassasta korkeammalle kohoava lasitorni. Länsisivu toimii huoltopihana ja siltä johtaa toisen kerroksen ylikulkusilta viereiseen pysäköintitaloon.
Lippajärven ostoskeskus 1986, Arkkitehtitoimisto Reijo Ailus.		Yksikerroksisen liikerakennuksen umpinaiset julkisivut on verhoiltu punatiilillä. Osin julkisivujen yläosissa on käytetty myös vaalean harmaita peltikasetteja. Ikkunat on teipattu. Sökkeli on luonnonharmaata betonia. Aumakaton katemateriaalina on harmaa saumapelti. Pääsisäänkäynti sijoittuu rakennuksen kaakkoiskulmassa olevaan syvennykseen.
Kilon ostoskeskus 1987, Sato-Arkkitehdit Oy		Elementtirakenteisen liikerakennuksen julkisivut on verhoiltu punaisella klinkkerilaatalla. Ikkunoiden alapuoliset osat ovat valkoiseksi maalattua betonia. Kadun suuntaan avautuvat liikehuoneistojen sisäänkäynnit ja ikkunat. Ikkunat on osin katettu markiisein ja ensimmäisen kerroksen osalta liiketiloja kattavat kevyet metallirakenteiset katokset. Katujulkisivun keskellä on muusta rakennusmassasta korkeampi porrashuoneen lasitorni. Etelä- ja länsisivuilla on lisäksi erikoisuutena kaksi pyöreää ikkunaa. Länsisivulla on metallirakenteiset kierreportaat toisen kerroksen liiketilaan.

Puretut/purettavaksi menevät ostoskeskukset		
Niittyportin ostoskeskus 1988, Reima Simsiö	2020: Keväällä 2020 hyväksytyssä uudessa asemakaavassa entinen liike- ja toimistorakennusten korttelialue, jolle Niittyportin ostoskeskus sijoittuu, on muutettu asuinkortteliksi	Rakennus jakaantuu kahteen nurkistaan viistettyyn rakennusmassaan, joita yhdistää matala tasakattoinen osa. Länsipääty on kolmikerroksinen, ylin kerros on sisäänvedetty ja sen yhteydessä on kattoterassi. Ensimmäistä kerrosta kiertää lähes kauttaaltaan elementtijakoon sovitettut suuret, kolmiruutuiset ikkunat. Toisessa kerroksessa ikkunat muodostavat nauhaikkuna-aiheen. Myös matalan itäosan suuria ikkunoita kiertää kapea nauhaikkuna. Julkisivut ovat vaaleanharmaata betonielementtiä, kolmannessa kerroksessa on vaalea profiilipeltiverhous.
Latokasken ostoskeskus 1982, Arkkitehtitoimisto Reijo Ailus	2020: Alueella on vireillä asemakaavan muutos 430125, jonka tavoitteena on mahdollistaa asumista liiketilan yläpuolelle.	Rakennuksen pohjaratkaisu muodostuu kahdesta toisiinsa liitetystä suorakulmiosta. Alkuperäisen massoittelemuksen mukaisesti rakennuksen keskelle on sijoittunut suurempi liiketila. Tasakattoinen ja yksikerroksinen ostoskeskuksen arkkitehtuuria leimaa horisontaalisuus. Kaakkoon avautuvaa julkisivua, joka toimii rakennuksen pääjulkisivuna, jäsentää nauhamainen ikkunarivi ja ikkunoiden päälle ulottuva viisto peltinen katos. Rakennuksen julkisivut ovat punaista moduulitiiltä.
Lähderrannan ostoskeskus 1962, Erik Kråkström & Ahti Korhonen	2009: ostoskeskus purettiin	Ostoskeskus oli yksikerroksinen ja tasakattoinen. Se koostui kahdesta suorakaidetta muistuttavasta massasta. Ostoskeskus oli osa suurta asunto-osakeyhtiötä, johon kuului alun perin myös lämpökeskus, kahdeksan kerrostaloa ja viisiastoita rivitaloa.
Maxi-Market 1971, Toivo Korhonen	2004: ostoskeskus purettiin	Maxi-Market -liikerakennus oli järjestyksessä Suomen toinen automarket. Rakennuksen rakennutti Rake Oy, se oli tarkoitettu väliaikaiseksi ja rakennettiin kymmenen vuoden poikkeusluvalla. Rakennuksen elementit oli tarkoitus tämän jälkeen hyödyntää teollisuusrakentamiseen.
Matinkylän ostoskeskus 1976, KK Kulutusosuuskuntien Keskusliiton arkkitehtiosasto	2019: ostoskeskus purettiin	Ostoskeskus edusti niin sanottua suorakaidemallia, jossa pitkän ja suoran keskikäytävän kautta oli kulku sen molemmiin puoliin sijoittuviin liiketiloihin. Ostoskeskus sijaitsi pysäköintihallin päälle rakennetulla kansipihalla. Julkisivut oli verhoiltu vihreäksi maalatulla pellillä. Matinkadun puoleisen julkisivun horisontaalisuutta on korostanut materiaalin tyylitelty linjakuus sekä nauhaikkunat. Vastakkaista, eteläistä puolta taas on määrittänyt anniskeluravintoloiden terassit, jotka ovat avautuneet kohti viereisiä asuinrakennuksia
Niittikummun ostoskeskus 1962, Osmo Lappo	1990-luvun alku: ostoskeskus purettiin ja tilalle rakennettiin uusi ostoskeskus. Myös 1990-luvulla rakennettu ostoskeskus on purettu.	Ostoskeskus suunniteltiin aikakauden vaatimusten mukaisesti 1-kerroksiseksi ja niin, että sitä olisi mahdollista laajentaa.
Suvelan ostoskeskus 1983, Arkkitehtuuritoimisto Tuomo Timonen Ky	2020: Alueella on vireillä asemakaavan muutos, jonka tavoitteena suunnitella nykyisten liikerakennusten ja palveluiden tilalle asuinkerrostaloja ja kaupan palveluja	Punatiilinen ostoskeskus muodostuu yhdestä rakennuksesta, jonka toisessa kerroksessa on lasikatoksella katettu käytävä. Muutamia ulkotiloihin aukeavia liiketiloja lukuun ottamatta ostoskeskuksen liikkeet aukeavat katetulle käytävälle.
Westendin ostoskeskus 1986, Arkkitehdit Tavio	2020: ostoskeskus purettiin	Ostoskeskuksen pohjaratkaisu on muistuttanut sivuilitaan tasapitkää L-kirjainta, jonka päädyt ovat taitetut. Rakennusmassan väliin on jäänyt suuri aukiomainen tila. Paikotisuusalueelta ostoskeskukseen johtavan kävelytien ja rakennuksen länsisiiven väliin on sijoittunut viheralue. Purettu ostoskeskuksen arkkitehtuurissa korostuu rakennuksen horisontaalisuus, jota korostaa rakennuksen julkisivua kiertävät nauhaikkunat. Horisontaalisuutta rikkoo kolme muusta raken-nusmassasta erottuvaa portaikkoa, jotka kohoavat kerroksen muuta rakennusmassaa korkeammalle

6.2 1950-LUKU

6.2.1 Itä-Tapiolan keskus, Mäntyviita

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Tapiola 12

Osoite: Mäntyviita 2, 4 ja 6

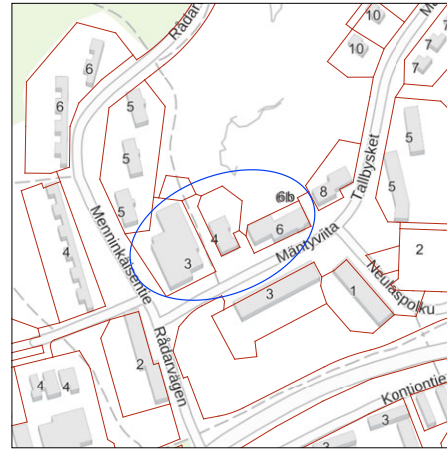
Kiinteistö: 49-12-103-2, 49-12-104-1, 49-12-105-1

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Lähiympäristön rakennuskanta koostuu pääosin 1950-luvulla valmistuneista 2-5-kerroksisista asuin-kerrostaloista, jotka on sommiteltu alueelle maastonmuotoja noudattaen. Ostoskeskuksen länsipuolella noin 200 m etäisyydellä sijaitsee Tapiolan keskusta. Korttelin pohjoispuolella sijaitsee Kärpäslämmän puistoalue.

Rakennuskokonaisuuteen kuuluvat Kino Tapiola, Mäntytorni ja Suomen Yhdyspankki-liikerakennus sijoittuvat Mäntyviidan varrelle. Katualueiden ja rakennusten väliin jää vehreät ja puustoiset nurmialueet pensasistutuksineen. Mäntyviita 2 ja 4 väliin rajautuu pieni aukio, joka on nimetty Mäntytoriksi. Aukio ja kävelyväylät on päällystetty neliömäisin betonilaatoin. Asiakas- ja asukaspysäköinti on osoitettu katujen varsille.

Ulkohahmo ja julkisivut Mäntyviita 2: Mäntyviidan ja Menninkäisentien kulmauksessa, hieman katulinjaa korkeammalla sijaitsee Kino Tapiolan rakennus. Rakennuksen pohjamyöte koostuu kahdesta toisiinsa liittyneestä suorakaiteesta. Tasakattoisen, yksikerroksisen rakennuksen keskeltä nousee elokuvateatterisalin kupumainen katto, joka erottuu hyvin Kärpäslämmän suunnasta. Julkisivuverhous koostuu vaaleista betonielementtilaatoista sekä katualueen suuntaan avautuvista suurista näyteikkunapinnoista. Ikkunoiden yläpuolella on betonilaatoin verhoiltu otsapinta ja alapuolella ruskeilla kaakeleilla verhoiltu sokkeli. Räystään yläpuolelle on sijoitettu ilmastavasti elokuvateatterin ja viereisen ravintolan nimikyltit. Elokuvateatterin sisäänkäynnin edessä on hoikkien valkoisten pilareiden kannattelema katos, jonka ympyrän malliset

aukot tuovat luonnonvaloa sisäänkäynnin kohdalle. Pääjulkisivun edustalle on sijoitettu myös valkoinen, puurakenteinen pergola. Rakennus on korttelin sisäosien suuntaan umpinaisempi ja suuret ikkunapinnat vaihettavat pienemmiksi nauhaikkunoiksi. Takapihan kulmaukseen sijoittuu rakennuksen huoltopiha.

Keskeiset sisätilat Mäntyviita 2: Rakennuksen elokuvasali on suuri hallimainen tila, jonka lattia on loivasti kalteva. Elokuvasalina valkoiseksi rapattu, reunoiltaan kaartuva katto yhdistyy luontevasti salin seinärakenteisiin. Salin seiniä kiertää punainen puuverhous. Ikkunattomaan elokuvasalin valo-olosuhteita voidaan säädellä suurien ovien avulla, jotka erottavat hämärän elokuvateatterin ja valoa tulvivan käytäväntilan toisistaan.

Elokuvateatterin aulatilaa (lipunmyynti- ja kahvila) ikkunattomat seinäpinnat, väliovet ja vastaanottotiski on maalattu murrettu vihreäksi. Teatterisaliin johtavan käytävän ja elokuvasalin erotavassa kaarevassa seinässä on käytetty puolestaan tehosteväriä punaista. Sisätilojen pintojen, kalusteiden ja tekstiilien värimaailmassa yhdistyy valoisat ja vaaleat pinnat sekä puhtaat värit, kuten punaiset, siniset ja vihreät. Elokuvateatterin aulatilassa on säilynyt osittain alkuperäinen kiinteä kalustus. Elokuvan aulatilat, jonka ulkoseinät ovat suurta lasipintaa, avautuvat näkymiltään ulkotiloihin.

Ulkohahmo ja julkisivut Mäntyviita 4 eli Mäntytori: Rakennus on 11+1 kerroksinen valkoiseksi rapattu pistetalo ja koko alueen maisemallinen keskipiste. Ylimmässä kerroksessa on kattoterassi. Valkopuitteiset ikkunat on jäsennelty yhdessä ranskalaisten parvekkeiden kanssa yhtenäisiksi kokonaisuuksiksi. Rakennuksen kauttaaltaan vaalea väritys korostaa pistetalon korkeaa rakennusmassaa. Runko on liukuvalettu. Asuinkerrostalon ensimmäinen kerros on liiketiläkäytössä. Liiketilän näyteikkunat avautuvat kadun suuntaan. Katujulkisivun eteen on sijoitettu valkoinen pergola, jonka vierellä kasvaa komeita korkeita mäntyjä.

Ulkohahmo ja julkisivut Mäntyviita 6: Mäntyviita 6:n liikerakennus on pohjaltaan porrastettu suorakaide. Katujulkisivun varrella on betonilaatoin kivetty kävelyväylä, jota rytmittää rakennuksen porrastuminen myymätilojen mukaan. Peltiverhoiltu harmaa lapekatto kääntyy jyrkästi kohti julkisivua muodostaen rakennukseen paksun otsapinnan. Julkisivu koostuu vaaleista mineriittilevyistä ja suurista kadun suuntaan avautuvista näyteikkunoista.

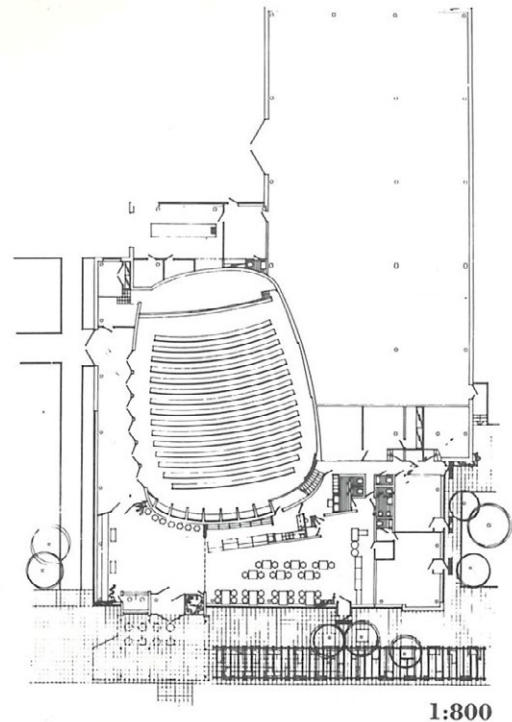
Tyylipiirteet: Rakennukset kuuluvat Tapiolan itäisen lähiön ensimmäisen rakennusvaiheen rakennuksiin. Rakennusten suurista korkeusvaihteluista huolimatta ulkotilat ja katunäkymä muodostavat inhimillisen mittakaavan ja viihtyisän kokonaisuuden. Liikerakennuksissa on aikakaudelle tunnusomaista voimakkaan vaakasuuntaista arkkitehtuuria, johon kuuluu nauhamaisesti pääjulkisivun kattavat näyteikkunat. Pelkistetty arkkitehtuuri saa voimaa huolettisesti artikuloiduista detaljeista, joita ovat esimerkiksi elokuvateatterin aukotettu katos.

Historia

Mäntyviita 2 (Tapiolan elokuvateatteri) on valmistunut vuonna 1955 ja sen on suunnitellut arkkitehti Aarne Ervi. Kokonaisuuden puutarhasuunnitelmat teki Jussi Jännes ja värisuunnittelun taiteilija Eino Kaunia. Yksikerroksinen rakennus käsitti valmistuttuaan elokuvateatterin, autohallin ja huoltamon sekä liiketiloja. Elokuvateatteria, jossa oli 350 paikkaa, suunniteltiin käytettäväksi myös kokouksiin ja juhlatilaisuuksiin.⁶³ Suurehkoissa elokuvateatterisalissa pidettiin Tapiolan alkuaikoina seurakuntatilojen

Elannon myymälä toimi Mäntyviita 6:n liikerakennuksessa. (Espoon kaupungin museo)

Tapiolan elokuvateatterin pohjapiirros. (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus)

63 Tuomi, T, 1992, s. 71.

Mäntytornin asuinrakennus.

puuttuessa jumalanpalveluksia.⁶⁴ Elokvateatterin eteishallissa sijaitsi lipunmyyntipiste ja kahvila. Elokvateatterin pääoven vie-reen rakennettiin kioski vuonna 1965.⁶⁵ Vuonna 2008 rakennuksen elokvateatterin salin katosta paljastui asbestia, minkä vuoksi tila jouduttiin sulkemaan ja asettamaan käyttökieltoon. Asbesti paljastui, kun salin katon maalauspinna kuoriutui ja putosi alas kos-teuden vuoksi. Tiloja remontoitiin kahden vuoden ajan ja vuon-na 2010 teatteritilat avautuivat uudestaan korjattuina ja laitteistol-taan ajanmukaistettuna.

Mäntyviita 4 (Mäntytorni) on valmistunut vuonna 1954 ja sen on suunnitellut arkkitehti Aarne Ervi. Rakennus on ollut val-mistuttuaan Tapiolan itäisen lähiön keskustan ainoa tornitalo. Tornitalo oli tarkoitettu lapsettomien pariskuntien sekä yksinäis-ten asuintaloksi ja taloon suunniteltiin ainoastaan yksiöitä, noin 60 kpl. Kattokerrokseen sijoitettiin kahvila, josta ulottui näkymä merelle, sekä pieni kokoustila. Kahvilatoiminta lopetettiin vuon-na 1960 ja tilat muutettiin kahdeksi huoneistoksi. Nykyisin tiloissa toimii arkkitehtitoimisto. Rakennuksen runko tehtiin liukuvaluna. Valmistuttuaan rakennusta pidettiin maan suurimpana liukuvalu-menelmällä pystytettynä asuinrakennuksena.⁶⁶

Kiinteistö Oy Espoon Mäntyviita 6 on valmistunut vuonna 1958 ja sen on suunnitellut arkkitehti Aarne Ervi. Vuoden 1959 pii-rustuksen mukaan Mäntyviita 6:ssa on toiminut ainakin pankki. Vuoden 1993 piirustuksessa pankin lisäksi on kuvattu kolme liike-huoneistoa. Pankin tilat on muutettu vuonna 1998 Garden City Playschoolin tiloiksi.⁶⁷ Rakennuksen julkisivuissa ja ulkorakenteissa on tehty muutoksia.

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa rakennukset on suojeltu mer-kinnöissä sr-1 ja sr-2, eikä niitä saa purkaa.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa vuonna 2006 hyväksytty asemakaavan muu-tos (211500). Asemakaavassa Mäntyviita 2 ja 6 sijoittuvat liike- ja toimistorakennusten korttelialueelle (K) ja Mäntyviita 4 asuin-, lii-

64 <https://www.mfa.fi/kokoelmat/tietopaketti/tapiola/tapiolan-alueet/itai-nen-lahio/kimmelmetsasta-otsonkalliolle/>

65 Tuomi, T. 1992, s. 71.

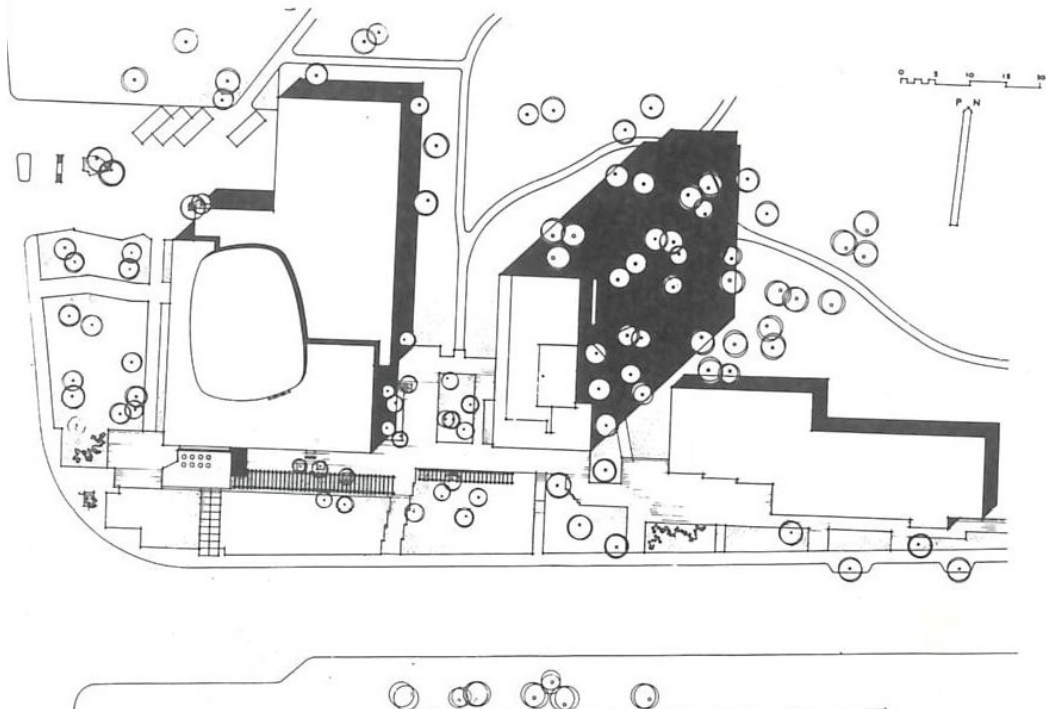
66 Tuomi, T. 1992, 2. 68.

67 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 61.

ke- ja toimistorakennusten korttelialueelle (AL). Mäntyviita 2 ja 4 on osoitettu rakennuksiksi, joka on suojeltava sen kulttuurihistoriallisten ja rakennustaiteellisten arvojen vuoksi (sr-1). Rakennuksia ei saa purkaa. Suojelumääräys koskee julkisivuja, vesikattoja, kantavia rakenteita, porrashuoneita sekä elokuvateatterin salia ja aulaa. Niiden korjaustöissä tulee säilyttää rakennuksen ominaispiirteet ja käyttää alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja, värejä ja rakentamistapoja. Toimenpiteistä on aina neuvoteltava rakennusvalvonnan kanssa. Mäntyviita 6 on osoitettu rakennukseksi, joka on suojeltava sen kulttuurihistoriallisten sekä rakennustaiteellisten tai kaupunkikuvallisten arvojen vuoksi (sr-2). Rakennusta ei saa purkaa. Suojelumääräys koskee julkisivuja ja vesikattoja. Niiden korjaus- ja muutostöissä tulee säilyttää rakennuksen ominaispiirteet ja käyttää alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja, värejä ja rakentamistapoja. Toimenpiteistä on aina neuvoteltava rakennusvalvonnan kanssa.

Mäntyviita 6:n ja 2:n välissä kohoaa Mäntytornin asuinrakennus. (Espoon kaupunginmuseo)

Asemapiiroksessa vasemmalla Mäntyviita 2, keskellä Mäntyviita 6 ja oikealla Mäntyviita 6. (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus)

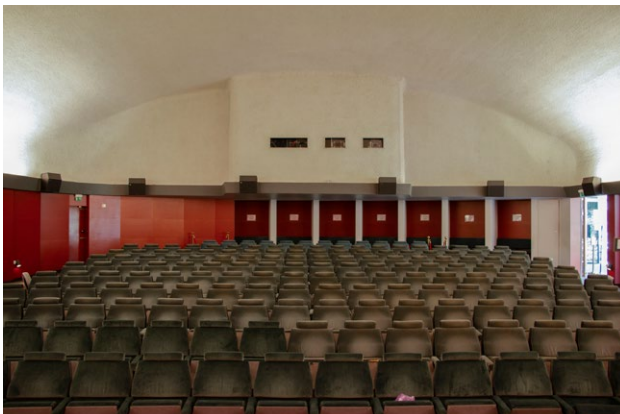
Mäntyviita 6:n liikerakennus.

Mäntyviita 2 (Tapiolan elokuvateatteri).

Näkymiä ja sisätilkuvia Mäntyviita 2:sta (Tapiolan elokuvateatteri).

6.3 1960-LUKU

6.3.1 Tapiontori

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Tapiola 12

Osoite: Tapiontori 3 ja Kauppamiehentie 3

Kiinteistö: 49-12-2-13, 49-418-1-1214,

49-12-2-14 ja 49-12-2-15

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Tapiontorin ostoskeskus sijaitsee Tapiolan keskustassa ja se liittyy osaksi Tapionraittia, joka kokoaan yhteen keskustan julkisia tiloja sekä keskeisiä rakennuksia. Ympäristön rakennuskannan vanhimmat kerrokset ovat 1960-luvulta ja tuoreimmat viime vuosilta. Lännessä ostoskeskus rajautuu Sampotoriin, jonka toisella reunalla sijaitsee Heikintorin ostoskeskus. Etelässä Tapiontorin vieressä sijaitsee uusi Ainoan ostoskeskus. Idässä Tapiontorilta lähtevät leveät portaat johtavat Aarne Ervin aukiolle jatkaen Tapionraittia kohti Tapiola Gardenia. Pohjoisessa ostoskeskuksen vierellä on Espoon kulttuurikeskus ja siihen liittyvä Kulttuuriauکیو. U-mallinen ostoskeskus rajaa keskelelleen puistomaisen sisäpihan. Sampotorilta jatkuva Tapionraitti kulkee sisäpihan läpi. Aarne Ervin aukiolle johtavissa portaissa on Heikki Von Herzenin muistomerkki Häikäistynyt.

Ulkohahmo ja julkisivut: Ostoskeskuksen perushahmon muodostaa itään avautuvan U:n muotoinen pohjaratkaisu, jonka keskelle jää vehreä sisäpiha. Tasakattoisen ja kaksikerroksisen rakennuksen pohjoinen siipi on liitetty Kulttuuriauکیو ta reunustavaan suorakaiteen muotoiseen liikerakennukseen. Perusosa koostuu 1-2 kerroksisesta, tasakattoisesta rakennusmassasta. Ensimmäisen kerroksen julkisivut ovat pääosin lasiset ja muodostavat näyteikkunoiden nauhan. Yläosa on verhottu vaaleilla mineritiileilyillä ja sitä jäsentävät nauhaikkunat. Sisäpihaa kiertää pilareiden kannattelema katettu galleriakäytävä. Rakennuksen toinen kerros on osittain sisäänvedetty. Tapiontorin matala ostoskeskus toimii jalustana sen vieressä kohoavalle Keskustornille, joka on koko Tapiolan maamerkkirakennus.

Kauppamiehentien kaksikerroksinen liikerakennus on pohjamuodoltaan suorakaide ja siinä on kaksi kerrosta. Vaalean tiiliverhoksen ohella julkisivua rytmittävät julkisivupintaan sommitellut valkeat pilarit. Nauhamaisesti sommiteltujen ikkunoiden korkeus vaihtelee kahden kerroksen korkuisesta lasijulkisivusta toisen kerroksen kapeampiin nauhaikkunoihin. Lasipintoja elävöittävät julkisivuun kiinnitetyt säleiköt.

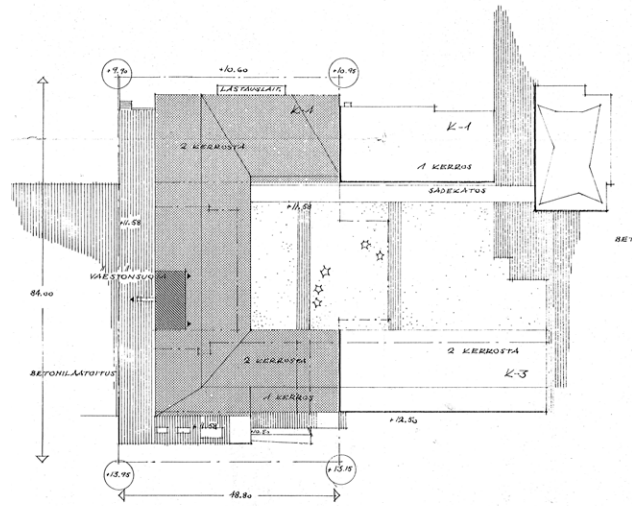
Keskeiset sisätilat: Tapiontorin u-mallisen rakennuksen liiketilat avautuvat pääosin sisäpihalle, mutta liiketiloihin on käyntejä myös rakennuksen sivuilta sekä Sampotorin suunnasta. Ensimmäistä kerrosta kiertävä lasijulkisivu tuo myymälätiloihin luonnonvaloa, vaikka ympäristön tehokkaampi rakentaminen luo maantasokerokseen varjoisemman vaikutelman. Tapiontorin liiketilojen pinta-ala on yhteensä 1 922 m² ja varastotiloja on 521 m².

Tyylipiirteet: Tapiontorin ostoskeskus kuuluu arkkitehti Aarne Ervin Tapiolan keskustasuunnitelmaan ja on keskeinen osa Tapionraitin varrelle rakentunutta julkisten tilojen sarjaa. Tapiontorin ostoskeskus edustaa yhdessä viereisen Heikintorin ja Keskustornin kanssa Tapiolan keskustan ensimmäistä rakentumisvaihetta. Tapiontoriin liittyy Tapiolalle tunnusomainen kokonaissuunnitte-

lun ajatus, joka näkyy huolellisesti sommitelluista kaupunkitiloista yksittäisten rakennusten detaljimaailmaan saakka. Rakennuksen matala ja vaakaasuuntainen ilme korostuu Keskustornin korkean pistetalon vierellä. Kontrastista huolimatta ostoskeskuksen lähiympäristössä huomattavan inhimillinen mittakaava. Katettu ulkokäytävä sekä sisäpihan pieni puisto muodostavat houkuttelevan julkisen tilan. Arkkitehti Arto Sipisen suunnittelema uudempi liikerakennus on sovitettu massoitteeltaan Tapiontorin korkeuteen. Rakennuksen julkisivuaukotus varioi nauhaikkunaa vapaampina katkelmina luoden kuitenkin visuaalisen yhteyden 1960-luvun tyylipiirteisiin.

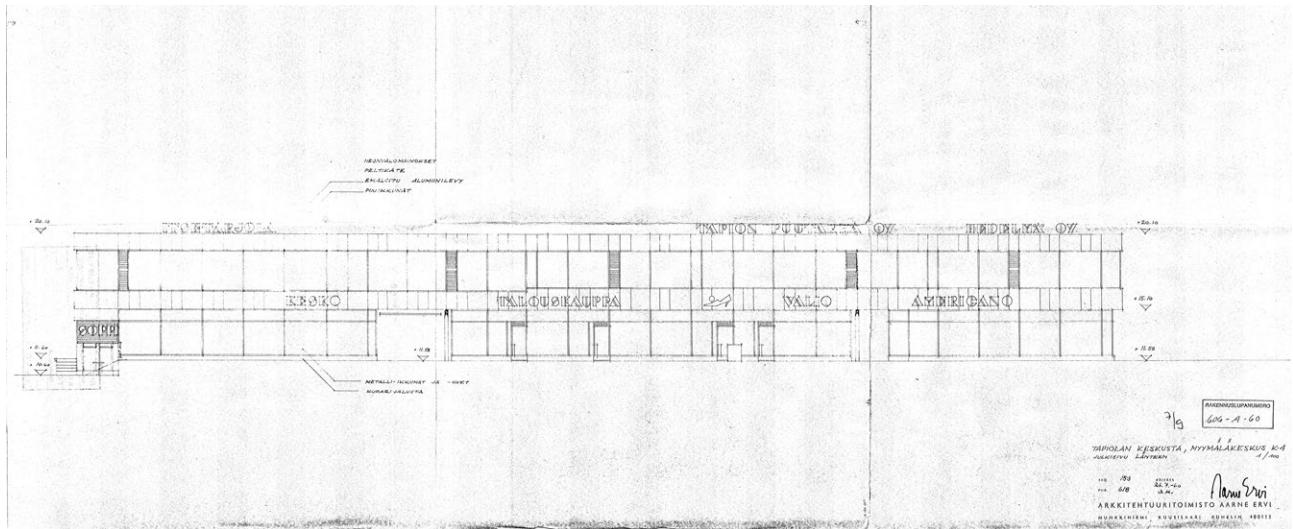
Historia

Tapiontorin liikekeskus on valmistunut vuonna 1961 ja sen on suunnitellut arkkitehti Aarne Ervi. Liikekeskus kuului myös Ervin suunnitteleman Tapiolan keskustan alkuperäiseen suunnitelmaan, joka voitti Tapiolan keskustan suunnittelukilpailun.⁶⁸

*Ostoskeskuksen pohjaratkaisu on U:n muotoinen. Asemapiirros vuodelta 1960.
(Espoon rakennusvalvonta)*

68 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 65.

Rakennuksen matalan ja vaakasuuntaisen ilmeen suunnittelusta vastasi arkkitehti Aarne Ervi. Julkisivupiirros vuodelta 1960. (Espoon rakennusvalvonta)

Tapiolan keskustorni. (Espoon kaupunginmuseo)

Ostoskeskuksen palvelut ovat olleet melko monipuoliset. Aluksi ostoskeskuksella on piirustusten mukaan toiminut ensimmäisessä kerroksessa ainakin Kansallis-Osake-Pankki, posti, toinen pankki, apteekki sekä useita muita myymälöitä. Toisessa kerroksessa on ollut lääkäripalveluita, kauneussalonki, muotisolonki, parturi, kamppaamo sekä paljon toimistotilaa. Kela on toiminut ostoskeskuksella ainakin vuodesta 1983 eteenpäin.⁶⁹

Liiketiloihin on tehty jonkin verran muutoksia, minkä lisäksi toisen siiven päädyssä ollut erillinen pala on liitetty kiinni muuhun siipeen. Vuonna 2007 on tehty toiseen kerrokseen käyttötarkoituksen muutos, kun toimistotiloja on muutettu nykyisten hammaslääkäripalveluiden käyttöön sopiviksi.⁷⁰

Tapiolatorin ostoskeskukseen on kytketty arkkitehti Arto Sipisen 1980-luvulla suunnittelema liikerakennus.

Tapiolatorin merkitys liikekeskuksena on osittain vähentynyt vuosikymmenten aikana uusien ostoskeskusten rakentuessa sen läheisyyteen.

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa vuonna 1994 vahvistettu asemakaavan muutos (210412). Asemakaavassa liikekeskus sijoittuu liikerakennusten korttelialueelle (KL).

Alueella on vireillä asemakaavamuutos (210420), jonka tavoitteena on tutkia alueen täydennysrakentamista, yhteyksiä sekä mahdollisia käyttötarkoituksenmuutoksia. Asemakaavamuutoksen luonnos on ollut nähtävillä syksyllä 2019, jossa liikerakennukselle on osoitettu seuraava suojelumerkintä (sr-1). Rakennusta ei saa purkaa. Suojelumääräys koskee julkisivuja, vesikattoa ja katoksia, niiden korjaustoissa tulee säilyttää rakennuksen ominaispiirteet ja käyttää alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja, värejä ja rakentamistapoja. Rakennuksen kaikkien korjaustöiden ja muutosten tulee sopeutua alkuperäiseen arkkitehtuuriin. Toimenpiteistä ja suunnitelmista on neuvoteltava rakennusvalvonnan ja museoviranomaisen kanssa.

69 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 65.

70 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 65.

Näkymiä Tapiointorin alueelta.

6.3.2 Oravannahkatori

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Tapiola 12

Osoite: Oravannahkatori 1 & 3

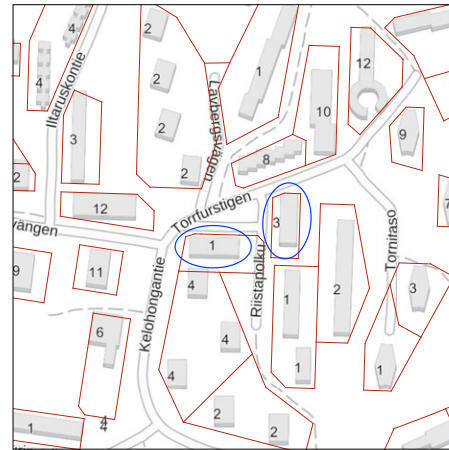
Kiinteistö: 49-418-1-1171 ja 49-418-1-1173

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Kelohongantietä saavuttaessa maasto nousee kohti Oravannahkatorin ympäristöä. Oravannahkatorin ostoskeskus sijaitsee metsälähiön rakennusperiaatetta noudattavan asuinalueen keskellä, paikallisliikennettä välittävien katu-
jen Kelohongantien ja Jousenkaaren risteyksessä. Ympäröivä rakennuskanta koostuu pääosin 1950- ja 1960-luvuilla rakentuneista piste- ja lamellikerrostaloista. Metsälähiölle tyypillisesti rakenne on väljää ja rakennusten väliin jäävät piha- ja puistoalueet luovat alueelle vihreän yleisilmeen. Ostoskeskus koostuu kahdesta erillisestä liikerakennuksesta, jotka on sijoitettu kohtisuoraan toisiinsa nähden. Rakennukset rajaavat keskelle jäävää Oravannahkatoria sekä pientä puistoaluetta.

Ulkohahmo ja julkisivut Oravannahkatori 1: Oravannahkatori 1 rakennus on pohjaltaan suorakaiteen muotoinen, satulakattoinen ja kaksikerroksinen. Ensimmäisen kerroksen pitkät julkisivut on sisään vedetty, mikä luo rakennuksen päätyihin veistoksellisen profiilin ja pitkät katetut alueet rakennuksen sivuille. Katoksen alapinta on puupaneloitu. Oravannahkatorille avautuvan pääjulkisivun alaosa koostuu suurista näyteikkunoista. Muutoin rakennus on verhottu vaalein asbestisementtilevyin. Toisessa kerroksessa on koko rakennuksen pituudelta nauhaikkunat. Rakennuksen eteläjulkisivulla on sisään vedon kohdalla lastauslaituri. Ensimmäisen kerroksen yläreunassa on kapea nauhaikkuna. Rakennuksen itäpäädyssä katolle johtaa rakenteeltaan sirot teräsportaat. Länsipäädyssä rakennusta reunustaa betonisin tukimuurein terassoitu istutusalue.

Ulkohahmo ja julkisivut Oravannahkatori 3: Kaksikerroksisessa Oravannahkatori 3:n liikerakennuksessa on loiva harjakatto ja se on pohjaltaan suorakaiteen muotoinen. Rakennuksen pohjois-

päädyssä nousee portaat toisen kerroksen terassille, joka muodostaa rakennuksen pääjulkisivuun luhtikäytävän. Pohjoispäädyssä terassi kiertyy rakennuksen takapuolelle, jossa ensimmäinen kerros on ylemmää kerrosta laajempi. Pääjulkisivun ensimmäinen kerros koostuu suurista näyteikkunoista, joiden yläpuolelle terassin umpinainen kaide toimii liikkeiden mainoskylttien otepintana. Ensimmäisen kerroksen julkisivu on betonia, toinen kerros asbestisementtilevyä.

Keskeiset sisätilat Oravannahkatori 1: Rakennus on toimistokäytössä. Siinä toimii joogastudio, kuntokeskus sekä kampaamo.

Keskeiset sisätilat Oravannahkatori 3: Rakennuksen ensimmäisen kerroksen liiketiloissa toimii pizzeria ja kebab-ravintola, kampaamo, eläinlääkäri sekä urheiluvälineliike. Luhtikäytävän kautta on pääsy toisen kerroksen pubravintolaan. Toisessa kerroksessa sijainnee myös asuntoja.

Tyylipiirteet: Oravannahkatori sijaitsee asuinalueen keskellä ja edustaa 1960-luvulle tunnusomaista lähiörakentamista, jossa pal-

velukeskittyä sijoitettiin helposti saavutettaviksi asuinaleuiden keskelle. Pelkistetyt harjakattoiset rakennusmassat ovat tyypillistä 1960-luvun liikerakentamista. Vaakasuntaista ilmettä korostavat ensimmäisten kerrosten koko pitkän julkisivun mitalle sommitellut näyteikkunat ja toisen kerroksen nauhaikkunat.

Historia

Tapiolan ja Hagalundin rakennussuunnitelmien muutos vahvistettiin 18.7.1957. Kaavassa osoitettiin kahden liike-, konttori- ja huoltorakennuksen (L) paikat kulmittain toisiinsa nähden Kelohongantien ja Jousenkaaren teiden risteyskeskelle asutusta. Rakennukset osoitettiin 2-kerroksisina. Rakennusten väliin osoitettiin katualuetta. Suunnitelmaa tarkennettiin 27.8.1962 vahvistetulla rakennuskaavan muutoksella. Rakennuskaavassa korttelirajoja tarkistettiin ja korttelit muutettiin liikerakennusten korttelialueiksi (AL). Kelohongantien varren puistoalue muutettiin Oravannahkatoriksi. Oravannahkatori 1:n eteläpuolelle osoitettiin

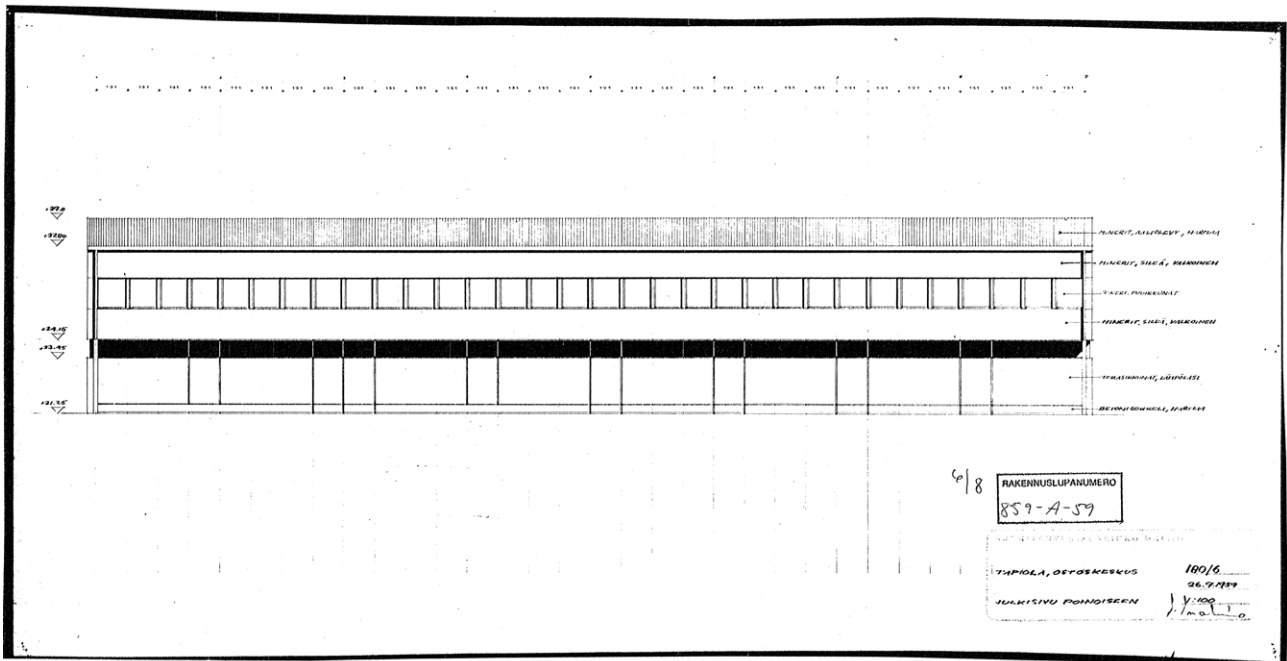
pysäköintialue. Rakennusoikeutta osoitettiin enemmän, kuin mitä voimassa olevassa asemakaavassa on osoitettu.

Oravannahkatori 1 on valmistunut vuonna 1960 ja sen on suunnitellut arkkitehti Veikko Malmio. Oravannahkatori 3 on valmistunut vuonna 1963 ja myös sen on suunnitellut Veikko Malmio.⁷¹

Oravannahkatori 1 piirustuksessa vuodelta 1959 on ensimmäisessä kerroksessa ollut neljä myymälää, joista yksi on ollut suurempi kuin kolme muuta myymälää yhteensä. Toisessa kerroksessa on ollut toimistotilaa. Vuoden 1960 piirustuksessa ensimmäisessä kerroksessa on kuitenkin ollut vain kaksi myymälää, pieni ja iso, ja toisessa kerroksessa on ollut toimistojen lisäksi myös parturi, kampaamo sekä hammaslääkärin tiloja. Rakennusta on piirustusten mukaan jatkettu yhden myymälän verran vuonna 1963. Tuolloin myös toiseen kerrokseen on tehty lisää toimistotiloja.⁷²

71 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 63.

72 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 63.

Oravannahkatorin piirustukset on laatinut arkkitehti Veikko Malmio. (Espoon rakennusvalvonta)

Oravannahkatori 3:ssa on alkuaikoina ollut ensimmäisessä kerroksessa kuusi liikettä: Elannon pikamyymälä, kaksi kemikalioita, myymälä, osuuskassa sekä posti. Lisäksi rakennuksen päässä on ollut edelleenkin toiminnassa oleva erillinen kiosk. Toisessa kerroksessa on ollut kahvila, toimisto sekä kaksi asuntoa. Elannon pikamyymälä on laajentunut vuoden 1970 piirustuksessa kemikalion ja myymälän tiloihin. Toisen kerroksen pääty-asuntoon on tehty käyttötarkoituksen muutos vuonna 1987, kun se on muutettu toimistoksi.73

Suojelutilanne

Molemmat rakennukset on suojeltu voimassa olevassa asemakaavassa merkinnällä sr-2.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa asemakaavan muutos 210900, joka on hyväksytty 20.8.2018. Kaavassa molemmat rakennukset sijoittuvat asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialueelle (AL-1). Molemmat rakennukset on osoitettu merkinnällä sr-2 eli rakennus, joka on suojeltava sen kulttuurihistoriallisten sekä rakennustai-teellisten tai kaupunkikuvallisten arvojen vuoksi. Suojelumääräys koskee julkisivuja ja vesikattoa. Niiden korjaus- ja muutostöissä tulee säilyttää rakennuksen ominaispiirteet ja käyttää alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja, värejä ja rakentamistapoja. Kaikista korjaus- ja muutostöistä on aina neuvoteltava rakennusvalvonnan ja museoviranomaisen kanssa.

73 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 63.

Oravannahkatorin elämää 1960-luvulla. Taustalla näkyy Viljo Revellin suunnittelemat Taskumatit. (Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Teuvo Kanerva)

Oravannahkatorin liikeyrakennuksen tunnuspiirteenä on koko pitkän julkisivun mitalle sommitellut ikkunat.

6.3.3 Otaniemen ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Otaniemi 10

Osoite: Otakaari 11 & 13-15.

Kiinteistö: 49-10-1-16 ja 49-10-1-8

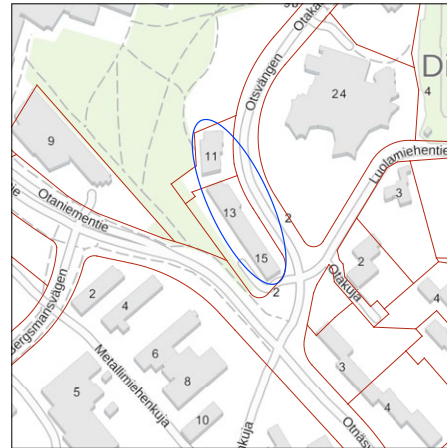
Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Otaniemen ostoskeskus sijaitsee Otaniemen korkeakoulualueella, aluetta kiertävän Otakaaren ja kokoojakadun Otanientien risteyksessä kaupunkikuvallisesti merkittävällä paikalla. Ympäristöstä erottuvat Otaniemen maamerkkirakennukset, kuten arkkitehti Alvar Aallon suunnittelema Kandidaattikeskus (ent. Teknillisen korkeakoulun päärakennus) sekä arkkitehtien Reima Pietilän ja Raili Paatelaisen (myöh. Pietilä) suunnittelema Dipoli. Ostoskeskuksen länsi- ja pohjoispuolella on vehreä Alvarinaukio.

Otaniemen ostoskeskus koostuu kahdesta rakennuksesta, jotka on sijoitettu Otakaaren katulinjan suuntaisesti. Masto laskee kohti rakennusten takana avautuvaa puistoa. Rakennusten väliin on sijoitettu leveät portaat maastonmuotoja hyödyntäen. Pysäköinti on osoitettu pääosin korttelin sisälle rakennusten pitkien julkisivujen edustoille.

Pihapiiriin kuuluu veikeästi muotoiltu arkkitehti Matti Suurosen suunnittelema, vuonna 1973 valmistunut pieni kioski. Kioski on valmisrakenteinen Kioski CF-10.⁷⁴

Ulkohahmo ja julkisivut Otakaari 13-15: Liikerakennus on pohjamuodoltaan suorakaide. Puolitoistakerroksisen rakennuksen kuparilla verhottu taitekatto laskee kohti puistoaluetta muodostaen samalla katetun käytävän rakennuksen pitkälle sivulle. Katon reunamuodostaa viuhkamaisesti muotoillun kaarien sarjan. Katon orgaaninen muoto luo jännitteen rakennuksen muutoin melko pelkistetyille arkkitehtuurille. Julkisivut ovat vaaleaksi rapatut, sokkelissa on käytetty tummaa klinkkerilaattaa ja maalattua betonia. Katosta on kannatellut pareittain ryhmitellyt hoikat teräspilarit. Katoksen alapinnassa on ollut puuverhoilu. Eteläosassa ensimmäinen kerros on vedetty sisään ja sen muodostamaa katosta

kannattelevat jyrkemmät pilarit. Länteen suuntautuva pitkä julkisivu koostuu näyteikkunoiden muodostamasta nauhasta, joka ulottuu rakennuksen päätyjulkisivuille saakka. Liiketiloihin johtavat teräsrakenteiset ovet on sommiteltu näyteikkunoiden kanssa yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Näyteikkunoiden yläpuolella on kuparirakenteiset kehykset liiketilojen mainosvaloja varten. Itäisivulla on toisessa kerroksessa nauhaikkuna, jota jäsentävät puupaneelikentät. Alaosassa on pienempiä ikkunoita sekä puurakenteiset ovet sekundääritiloihin.

Ulkohahmo ja julkisivut Otakaari 11: 1980-luvulla toteutettu lisärakennus jäljittelee vanhemman ostoskeskuksen tyyliä. Rakennus on massoitteeltaan rinteeseen sijoitettu puolitoistakerroksinen rakennus. Otakaaren varrella julkisivua on porrastettu. Puiston puolella rakennuksen pohjoispäädyssä on porrastus ja osa ylemmästä kerroksesta on sisäänvedetty. Alempikerros on kauttaaltaan verhottu ruskealla klinkkerilaatalla, joka jatkuu myös kadunpuolen sokkelimateriaalina. Julkisivun ylemmät osat on vaaleaksi rapatut. Taitekatossa on saumattu kupariverhous. Ikkunoiden edessä on käytetty paikoitellen vaaleaksi maalattuja puusäleikköjä. Tummapuitteisia ikkunoita jäsentävät myös saman sävyiset puu-

74 AU-lehti, 6-7/2020: s. 20-21

paneelikentät. Suuremmat teräsrakenteiset näyteikkunat avautuvat kadun puolelle. Puiston puoleisella julkisivulla on käytetty nauhaikkunoita, joista alemman kerroksen ikkunat ovat suuremmat. Kadun puolella näyteikkunan yläpuolelle on sijoitettu levyverhoiltu otepinta.

Keskeiset sisätilat Otakaari 13-15: Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on viisi liiketilaa ja toisessa. Aktiivisessa käytössä.

Keskeiset sisätilat Otakaari 11: Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on kaksi liiketilaa ja toisessa yksi. Aktiivisessa käytössä.

Tyylipiirteet: Otakaari 13-15 liikerakennuksen arkkitehtoninen ilme syntyy pelkistetyin laatikkomaisen rakennusmassan päälle orgaanisesti sommitellusta kattomuodosta. Puistoaluetta kohti laskevan katon räystäs on muotoiltu viuhkamaisesti kaariksi ja se ohjaa huomion kohti liiketilojen edessä kulkevaa katettua arkadi-käytävää. Pelkistetyt julkisivupinnat saavat voimaa kattomaailman muotoilun ohella huolellisesti toteutetuista detaljeista, kuten kuparisista mainostelineistä. Liiketilojen suuret näyteikkunat avautuvat puiston suuntaan ja kadun suuntaan sijoittuu rakennuksen umpinaisempi takajulkisivu. Alissa Aallon suunnittelema Otakaari 11 liikerakennuksessa liiketiloja avautuu myös kadun suuntaan.

Rakennuksen edustalle suunniteltu puistoon laajentuva jalankulkuaukio ei ole toteutunut koko laajuudessaan ja se on otettu osittain pysäköintikäyttöön.

Historia

Otaniemen ostoskeskus toteutui Alvar Aallon Otaniemen alueen ideakilpailun voittaneen ehdotuksen mukaisesti. Jo kilpailuohjelmassa oli edellytetty huomioimaan, että alueelle tuli sijoittaa Helsingin teknillisen korkeakoulun ja Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen lisäksi muita aluetta tukevia toimintoja. Otaniemi Seura ry arvioi vuonna palveluiden tilantarpeeksi 500–600 m² laajenemismahdollisuuksineen. Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunta tilasi liikerakennuksen piirustukset Arkkitehtitoimisto Alvar Aallolta ja rakennus sai rakennusluvan vuonna 1960. Otaniemen Pankkitalo Oy:n rakennuksen tilavuus oli 3 080 m³ ja kerrosala 964 m². Rakennus valmistui seuraavana vuonna.⁷⁵

Aallon laatimien piirustusten mukaan ensimmäisessä kerroksessa oli tilat postille pesulalle, parturi-kampaamolle, kemikaliolle, pankille sekä Keskon myymälälle. Toiseen kerrokseen oli osoitettu toimistotiloja sekä talonmiehen asunto. Vuonna 1967 rakennuksessa toimi PYP-pankin haarakonttori, myymälä sekä elintarvikekauppa. Toisen kerroksen tiloissa oli neuvola, parturi-kampaa-

75 Sippo, H. 2005: s. 4-5

Otaniemen pankkitalon suunnittelusta vastasi arkkitehti Alvar Aalto. Julkisivupiirros länteen vuodelta 1960. (Espoon rakennusvalvonta)

mo ja myymälätila sekä Suomen Malmin toimisto. Vuonna 1964 pankki laajeni viereiseen myymälätilaan, muutoksen yhteydessä tiilinen väliseinä muutettiin lasiseinäksi. 1970-luvulla entinen postihuoneisto yhdistettiin myymälätilaan ja rautatiekirjakauppa sai luvan tuulikaapin purkuun sekä myyntiluukun rakentamiseen.⁷⁶

Otakaari 11 koskeva ensimmäinen asemakaava vahvistettiin 25.8.1980. Asemakaavassa koko Otaniementien ja Otakaaren välinen alue lukuun ottamatta Otakaari 13-15:n aluetta osoitettiin opetusta ja tutkimustoimintaa palvelevien rakennusten kortteli-alueeksi (YO).

Rakennushallitus haki rakennuslupaa uudisrakennukselle (Otakaari 11) 6.6.1985. Suunnittelijana oli arkkitehtitoimisto Alvar Aalto & Co, Elissa Aalto. Jalankulkuliikenne Otakaaren puolella hoidettiin jatkamalla jo olemassa olevaa terassirakennelmaa pankkitaloon asti. Julkisivumateriaalien valinta oli tehty huomioiden liikekeskuksessa käytetyt materiaalit. Otakaari 11 valmistui vuonna 1988.⁷⁷ Otakaari 11:n pohjapiirustuksen ensimmäisessä kerroksessa oli postin tilat ja toisessa kerroksessa pankin tilat.⁷⁸ Vuonna 1987 pankkitila muutettiin apteekiksi, pankkiautopaatteja sijoitettiin julkisivuun ja tuulikaapeissa tehtiin väliseinämuutoksia. Vuonna 1993 julkisivuun asennettiin mainosvalot samoille pai-

76 Sippo, H. 2005: s. 8

77 Sippo, H. 2005: s. 8

78 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 46.

Rakennuskokonaisuuteen liittyy vuonna 1973 valmistunut kioskki.

koille, joilla ne olivat sijainneet 1980-luvulla ja pankkiautopaatteja asennettiin uuteen paikkaan. Vuonna 1994 haettiin rakennusluvat K-lähikaupan valomainokselle sekä pienelle varastokatokselle.⁷⁹ Rakennukset olivat selvityshetkellä korjauksessa.

Suojelutilanne

Otakaari 13-15 on suojeltu voimassa olevassa asemakaavassa merkinnällä sr-2 rakennustaiteellisesti ja historiallisesti arvokas rakennus.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa vuonna 2005 hyväksytty asemakaavan muutos (220503). Kaavassa rakennukset sijoittuvat liikerakennusten korttelialueelle (KL). Otakaari 13-15 on osoitettu rakennustaiteellisesti ja historiallisesti arvokkaiksi rakennuksiksi (sr). Maankäyttö- ja rakennuslain 57§:n 2 momentin nojalla määrätään, että rakennuksia ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- ja muutostöitä, jotka turmelevat julkisivujen tai vesikaton rakennustaiteellista tai historiallista arvoa. Mikäli rakennus on aiemmin korjattu sen alkuperäistä ulkoasua muuttamalla, tulee korjaustyöt tehdä entistään tai muulla rakennuksen arkkitehtuuriin sopeutuvalla tavalla.

79 Sippo, H. 2005: s. 8-9

Otakaari 15

Otakaari 15:n tunnuspiirteenä on sen voimakkaasti epäsymmetrinen taitekatto. (Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Jyri Vilja)

Otakaari 13. (Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Jyri Vilja)

1980-luvulla toteutettu Otakaari 11 jäljittelee vanhemman ostoskeskuksen tyyliä. (Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Jyri Vilja)

6.3.4 Haukilahden ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Haukilahti 14

Osoite: Ukkohauentie 9

Kiinteistö: 49-14-81-5

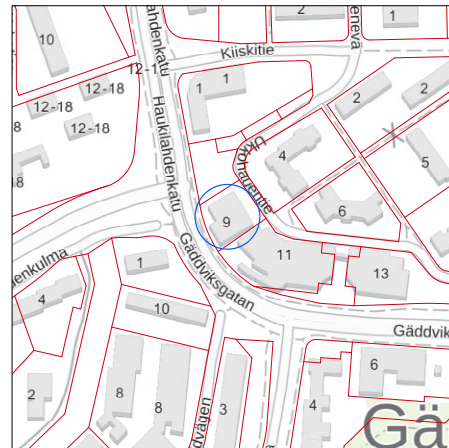
Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Haukilahden ostoskeskus sijaitsee Haukilahdenkadun varrella, selvästi katulinjaa alempana. Toisella puolella rakennus rajautuu Ukkohauentiehen. Rakennukseen on saavuttu aiemmin Haukilahdenkadun suunnasta ja sen edustalla on ollut pieni aukio, nykyisellään aukio on jäänyt korotetun katulinjan alle.

Ostoskeskuksen itäpuolella on vuonna 1990 valmistunut Haukilahden kauppakeskus Länsiviita. Ostoskeskuksen länsipuolella rakentaminen koostuu pääosin 1960-luvulla valmistuneista 3-kerroksisista kerrostaloista. Itäpuolella on uudempaa 1980-luvun jälkeen rakentunutta kerrostaloaluetta.

Ulkohahmo ja julkisivut: Haukilahden ostoskeskus on ulospäin sulkeutunut, umpinaisia seiniä kiertää yläosassa kapea ikkunanauha. Kahdesta rakennuksesta koostuva pieni ostoskeskus (365 m²) avautuu rakennusten väliin jäävälle ulkokäytävälle, joka on yhdistetty toisiinsa rakennuksen räystäslinjan kohdalla. Ostoskeskuksen keskelle muodostuu galleriamainen tila, jolle suurin ikkunoin varustetut myymälätilat on suunnattu. Rakennuksen ulkoseinät ovat pääosin maalattua valkotiiltä. Ikkunanauhan yläpuolella on mainoskylteille varattu otepinta. Rakennuksessa on tasakatto. Myymälöiden ikkunoiden yläpuolella on käytetty mineriittilevytystä. Sokkeli on harmaaksi maalattua betonia.

Keskeiset sisätilat: Ostoskeskuksessa on yhteensä kuusi liiketilaa. Ikkunat avautuvat ulkokäytävälle, johon tulee myös ylävaloa kattossa olevan aukon kautta. Palveltavat tilat sijaitsevat lähellä ikkunaseinämää ja huolto- sekä sosiaalityilat perällä, lähellä rakennuksen ulkoseiniä.

Tyylipiirteet: Rakennuksessa on 1960-luvun liikerakentamiselle tunnusomaista kontrastisuutta, kuten ulkohahmon sulkeutuneisuus ja liiketilojen voimakas avautuminen ulkokäytävään. Vastakohtia korostaa ulkopinnan vaalea väri ja käytävän tummempi värimaailma. Ostoskeskuksessa on nähtävissä amerikkalaisen Mall-tyypin tilajako, jossa erillisten rakennusosien väliin jäävä käytävä tarjoaa kaksinkertaisen määrän asiakasjulkisivua verrattuna yksittäisestä rakennusmassasta muodostettuun liiketilaan. Ostoskeskustan edustalla sijainnut aukio on jäänyt korotetun kadun alle ja heikentänyt rakennuksen kytkeytymistä ympäröivään katutilaan.

Historia

Haukilahden maankäyttö alkoi tehostua 1960-luvulla, vaikkakin vielä 1970-luvulla ostoskeskuksen kaakkoispuolella oli peltoaluetta. Kadunnimitoimikunnan Haukilahden asemakaavaluonnosta varten laaditussa kadunnimiehdotuksessa oli esitetty metroasema ostoskeskuksen viereen vuonna 1964.⁸⁰

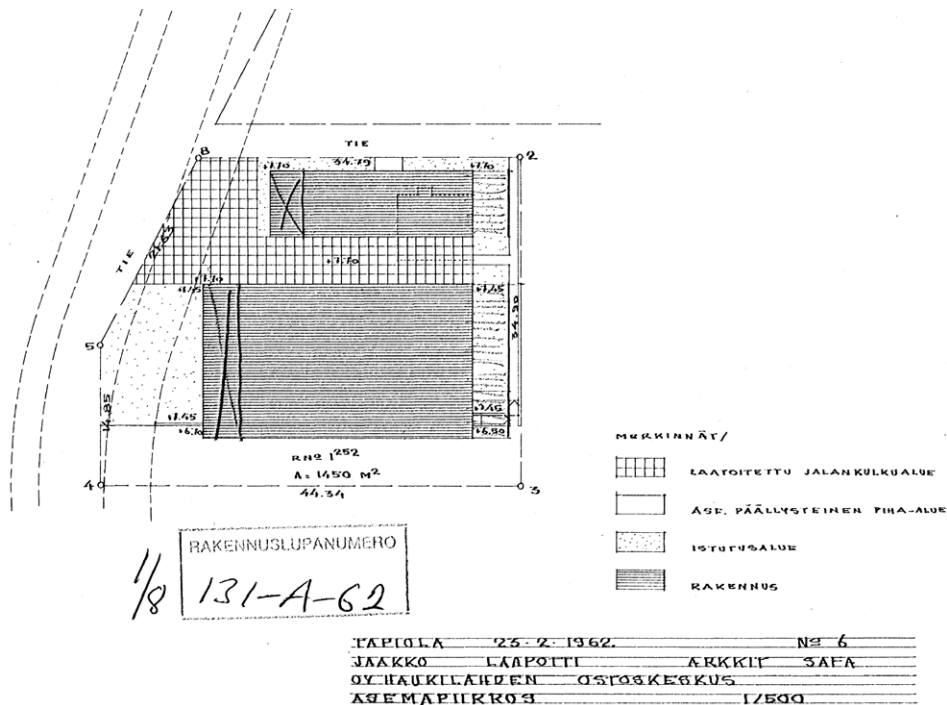
Haukilahden ensimmäinen liikekeskus, Haukilahden ostoskeskus, rakennettiin vuonna 1962 ja sen suunnitteli arkkitehti Jaakko Laapotti. Jo vuonna 1966 liiketiloja yhdisteltiin Tukon elintarvikemyymälän tarpeita vastaavaksi. 1970-luvulla elin-

tarvikemyymälä on kattanut koko suuremman rakennusosan. Ostoskeskuksessa toimi alkuaikoina Kansallis-Osake-Pankin konttori, Haukilahden Valinta, tekstiililiike, Haukilahden kirja ja Paperi sekä Kampaamo Elle.⁸¹

Ostoskeskuksen liiketilat ovat kokeneet monta muutosta, mutta rakennuksen julkisivut ovat pysyneet lähes alkuperäisessä asussaan. Kaikki tilat on suunniteltu myymäläkäyttöön, mutta joidenkin tilojen käyttötarkoitukset ovat myöhemmin muuttuneet, kun tiloja on otettu toimistokäyttöön.

80 Espoon museo: Kadunnimitoimikunnan kadunnimiehdotus, 1964

81 Juutilainen, Melkko & Miettinen. 2006: s. 68

Arkkitehti Jaakko Laapotti Haukilahden ostoskeskuksen asemapiirroksessa näkyy ostoskeskuksen yhteydessä ollut aukiotila. (Espoon rakennusvalvonta)

Valintamyymälän avajaiset vuonna 1963. (Espoon kaupunginmuseo)

Vuonna 1966 on nykyisen Etelä-Espoon huollon tilaa laajennettu yhdistämällä tila viereisen liiketilan kanssa. Vuonna 1976 laajennusta on jatkettu ottamalla mukaan myös seuraava liiketila. Laajennettu myymälä on kuitenkin vuonna 1993 jaettu kahdeksi tilaksi ja samalla on tehty nykyisen Etelä-Espoon Huollon tilojen käyttötarkoituksen muutos toimistohuoneistoksi. Myös muihin liiketiloihin on tehty samankaltaisia muutoksia. Nykyisen Kotipizzan tiloissa on toiminut vuonna 1989 Kahvila Chick-King.⁸² Lisäksi rakennuksessa toimii parturi kampaamo Pro ja ravintola Rioni. 2010-luvulla rakennuksessa aloitti toimintansa myös kuntosali.

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määryksiä.

82 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 7

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa asemakaavan muutos (230930), joka on vahvistettu 16.2.1988. Asemakaavassa liikerakennus sijoittuu liike- ja toimistorakennusten korttelialueelle (K). Alueella on vireillä asemakaavamuutos (230970), jonka tarkoituksena on mahdollistaa uusi ostoskeskus ja asuinrakentamista Haukilahden nykyisen ostoskeskuksen paikalle.

Espoon kaupunginmuseo on todennut, että Haukilahden vanhalla ostoskeskuksella on kulttuurihistoriallista arvoa olennaisena osana kaupunginosan historiallista identiteettiä. Rakennuksella on myös arkkitehtonista ja rakennushistoriallista arvoa osana arkkitehti Jaakko Laapotin tuotantoa sekä rakennustyyppinsä hyvin säilyneenä edustajana. Kaupunginmuseo esittää, että alueen tulevassa kehittämisessä otetaan yhdeksi lähtökohdaksi rakennuksen säilyminen ja sen kaupunkikuvallisen ja toiminnallisen aseman kohtaminen. (Tapiolan suuralueen ostoskeskukset 2017)

Ostoskeskuksen läpi kulkee katettu ulkokäytävä.

6.3.5 Otsolahden myymälä

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Tapiola 12

Osoite: Itäranta 7

Kiinteistö: 49-418-1-1287

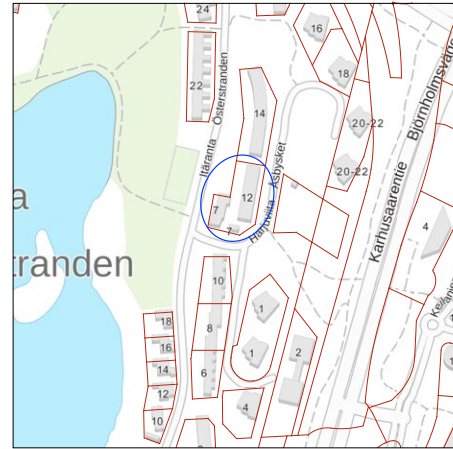
Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Myymälärakennuksen, kioskin ja asuinrakennuksen muodostama kokonaisuus sijaitsee keskeisellä paikalla Otsolahden itäpuolelle rakentuneella asuinalueella. Yhtenäisesti 1960-luvulla rakentunut asuinalue muodostaa vehreän puutarhakaupunkialueen. Otsolahden rantaa reunustaa puistoalue, jota maaston korkeuskäyriä seurailevat kadut ja rakennusmassat katselevat puustoisessa rinnemaastossa.

Liikerakennuksen julkisen rakennuksen luonne paljastuu vasta lähietäisyydeltä Harjuviidan kadulle kääntyessä. Liikerakennus sijaitsee Itärannan katutasoa korkeammalla. Rakennuksen ja kadun korkeusero sekä katuja reunustavat viheristutukset antavat liikerakennukselle yksityisen luonteen. Liikerakennuksen, kioskin ja asuinrakennuksen keskeltä paljastuu kuitenkin intiimi puolijulkinen aukiotila, jonka tilallista luonnetta jäsentävät rakennusmassojen ohella betoniset istutusaltat ja pihakalusteet. Erillistä pysäköintialuetta ei ole, vaan kohde tukeutuu jalankulkuliikenteeseen.

Ulkohahmo ja julkisivut liikerakennus: Liikerakennus on porrastettu neljään samansuuruiseen osaan. Valkoisella mineriihtilevyllä päällystetty räystäs sitoo polveilevan rakennusmassan yhteen. Julkisivussa vaihtelevat vaalein betonilaatoin verhotut osuudet sekä suuret ikkunapinnat. Ikkunat on suunnattu itä- ja länsisivuille, jonka myötä valo pääsee paikoitellen kulkemaan sisätilojen läpi ja samalla avautuu näkymiä sisäpihalta lahden suuntaan. Ikkuna- ja ovipuitteet ovat tummanharmaat ja jaettu pystysuunnassa kahteen, jolloin yläosa muodostaa nauha-aiheen lasiseinien yläosaan.

Kolmesta eteläisimmästä osasta avautuu sisäänkäynnit aukiolle sekä osittain myös Otsolahden suuntaan. Pohjoisimman osan sisäänkäynti on yksityisempi ja sinne kuljetaan lahden puolella sijaitsevan pienen istutuksien ja tukimuurin rajaaman pation kautta.

Ulkohahmo ja julkisivut kioski: Pieni kioskirakennus on pohjamuodoltaan hieman porrastettu suorakaide. Julkisivut ovat tummaa puuverhousta, neliömäisten ikkunoiden alapuolella on käytetty vaaleita levelementtejä. Sisäänkäynti on sommiteltu huomattomasti osaksi puuverhousta. Seinien yläreunaa kiertää kapea ikkunanauha, joka muodostuu kulmistaan pyöristetyistä ikkunaelementeistä. Nauhaikkunan yläpuolella on paksu tasakatto, joka muodostaa katoksen kioskirakennuksen ympärille. Kattoa tukeva hoikat teräspilarit. Rakennuksen peräosaan on puuseinäkkein osoitettu paikka yleisöpuhelimelle.

Kioskirakennus on sijoitettu rinteeseen ja sitä ympäröi betonilaatoin kivetty alue. Oleskelualluetta reunustaa siro teräskaide, joka jatkuu käsijohteena aukiolle johtaviin rappusiin.

Keskeiset sisätilat: Myymälärakennus on muutettu toimistokäyttöön. Kioskirakennus on ollut vuosia tyhjiään ja sitä ollaan muuttamassa varastokäyttöön ja paikalliseksi toimitilaksi Hämeen paineilma Oy:lle.⁸³

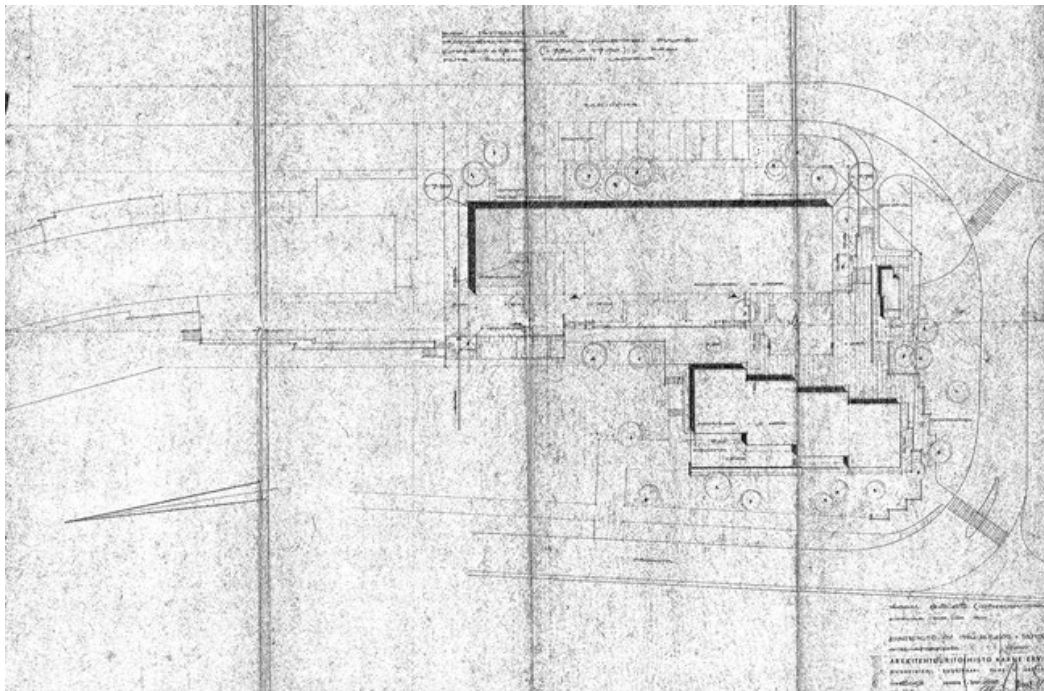
83 Sähköposti Pirkko Söderman 1.5.2020

Tyylipiirteet: Myymälärakennus ja kioski liittyvät kiinteästi viereiseen asuinkerrostaloon ja ne on suunniteltu samassa yhteydessä. Rakennusten voi nähdä kytkeytyvän laajemmin myös koko asuinalueeseen ja sen edustamaan Tapiolan lähiörakentamiseen. Suunnittelija arkkitehti Aarne Ervi on tullut tunnetuksi Tapiolan suunnittelijana ja suunnitellut sinne muitakin rakennuksia. Ervin arkkitehtuurin on liitetty luonnonläheisyys, maiseman huomioiminen sekä inhimillinen mittakaava, nämä kaikki ovat hyvin edustettuna myös Otsolahden myymälän ympäristössä. Erityisen onnistunut on rakennusten jäävä aukiosommitelma sekä massoitte-luratkaisujen synnyttämä näkymien vaihtelu.

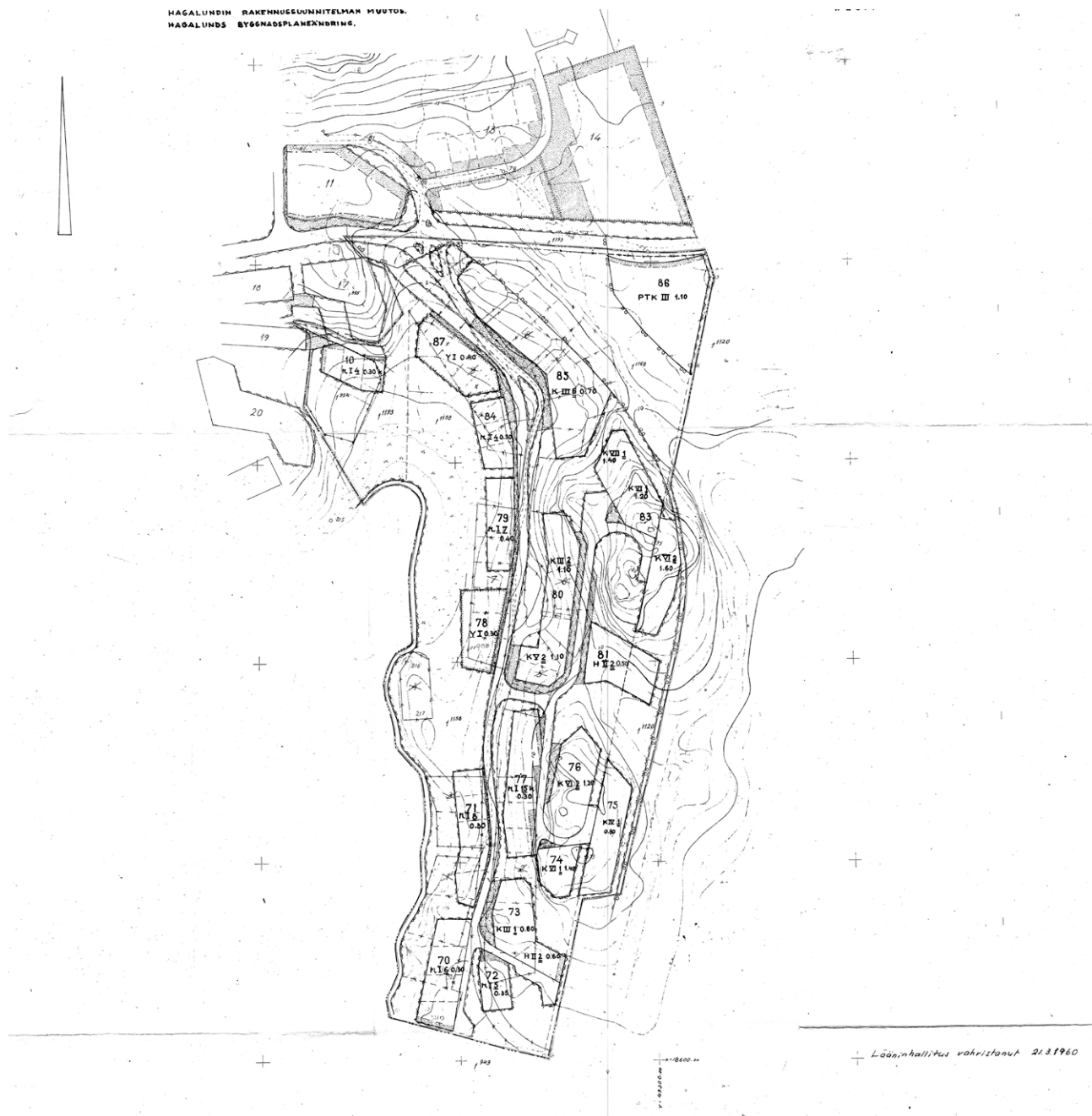
Oletettavasti myymälärakennuksen arkkitehtuuri on muuttunut myöhempien muutosten yhteydessä. Rakennukseen on ainakin lisätty ikkunoita Otsolahden suuntaan. Kioskirakennus on alkuperäisessä asussaan.

Historia

Alue on rakentunut pääosin 1960-luvulla. Vuonna 1960 hyväksytyssä asemakaavassa alueelle oli osoitettu useampia asuin- ja lii-kekortteleita, alue on kuitenkin toteutunut pääosin asuinalueena. Kaavaratkaisu perustuu maastomuotoja mukaileviin katuihin ja väljästi rakennettaviin korttelialueisiin, jonka myötä alueelle on syntynyt vehreä ja sopusuhtainen ympäristö. Lamellikerrostalot ovat rakentuneet nauhamaisesti rinteeseen ja niiden taakse jäävät pistetalot. Lähempänä rantaa ja alueen eteläosassa ovat tiiviisti rakentuneet rivi- ja pientalot. Kaavassa myymälärakennusta vastapäätä, Itärannan länsipuolelle on osoitettu yleisten rakennusten korttelialueita, jotka eivät ole toteutuneet. Rakentamattomien korttelien myötä Itäranta 7 liikerakennuksesta avautuvat yhä näkymät Otsolahdelle ja ranta-alueen puistoon.

Arkkitehti Aarne Ervin laatimassa asemapiirustuksessa näkyy rakennusten väliin muodostuva aukiotila. (Espoon rakennusvalvonta)

Tapiolan rakennuskaavassa korttelit sommiteltiin rinnemaastoon pohjois-eteläsuuntaisesti. (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus)

Arkkitehti Aarne Ervi suunnitelmien pohjalta tontille rakentui vuonna 1960 nelikerroksinen asuinkerrostalo, liikerakennus sekä pieni kiosk. Vuonna 1991 liikerakennukseen tehtiin muutoksia rakennusmestari Tom Gottbergin suunnitelmien pohjalta. Suunnitelmien pohjalta liikerakennus muutettiin toimistokäyttöön.

Asuinkerroksen alakerrassa sijaitsevassa pienemmässä liike-tilassa on toiminut alkujaan kemikaalikauppa, jonka jälkeen tila oli vuosia tyhjiillään. Jonkin aikaa tilassa toimi arkkitehtitoimisto ja tällä hetkellä se on osteopaatin käytössä. Suuremmassa liike-tilassa on aluksi toiminut kampaamo. Sen jälkeen tilassa on toiminut tilitoimisto ja kulta-alan yritys. Nykyisin tila on tyhjiillään. Asuinkerrostalon alakerrassa sijaitseviin liiketiloihin on saatu lupa muuttaa ne asuinkäyttöön.⁸⁴

Myymläyrakennuksessa on toiminut talouskauppa sekä arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen. Suullisen tiedon mukaan Tempeliaukion kirkko olisi suunniteltu kyseisessä rakennuksessa. Rakennuksen omistanut rakennusliike teki konkurssin 1990-luvun lamassa, jonka myötä rakennus siirtyi pankille ja oli vuosia tyhjiillään. Tämän jälkeen rakennuksen osti arkkitehtitoimisto Bror Söderman. Tämän jälkeen rakennuksessa on toiminut muun muassa mainostoimisto ja kiinteistövälittäjä.⁸⁵

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennuksia koskevia suojelumerkintöjä tai -määryksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa alueen ensimmäinen asemakaava (000T13), joka on vahvistettu vuonna 1960. Korttelialueet on kaavassa sommiteltu rinnemaastoon pohjois-eteläsuuntaisesti, maastonmuotoja mukaillen. Liikerakennus sijaitsee asuin- ja liikerakennusten korttelialueella (K), jolle saa rakentaa enintään viisikerroksisia rakennuksia. Katualueen reunaan on osoitettu istutettava alue. Alueelle on vireillä asemakaavanmuutos (211700), jonka tavoitteena on mahdollistaa alueen peruskorjaus ja huolto alueen ominaispiirteitä ja kaupunkikuvaa säilyttäen.

Kuvassa vasemmalla Otsolahden myymälä ja oikealla kiosk. Taustalla näkyy As Oy Karhunkaari. Kuva on 1960-luvulta. (Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Teuvo Kanerva)

Kohde sisältyy Tapiolan itäisten lähiöiden rakennuskannan arvotusta koskevan selvitykseen. Siinä liikerakennuksella ja kioskillä on todettu kansallisesti merkittäviä historiallisia ja ympäristöarvoja ja se on arvotettu arkkitehtuuriltaan alueellisesti merkittäväksi. Kioskirakennus on osoitettu suojeluluokkaan II: *”Erikseen mainitut julkisivut (kartassa keltainen) tulee säilyttää alkuperäisen kaltaisina, niihin kuitenkin sallitaan kevyitä (ja kevyesti poistettavia, esim. parvekelasitukset) muutostöitä. Määrittelemättömiin julkisivuihin (kartassa ei väriä) voidaan tehdä rakennuksen luonteeseen soveltuvia muutostöitä (esim. rakennusluvan vaativat julkisivumuutokset). Rakennuksen ympäristön tulee säilyttää alkuperäinen luonteensa.”* Liikerakennus on osoitettu suojeluluokkaan III: *” Erikseen mainitut julkisivut (kartassa vihreä) tulee säilyttää alkuperäisen kaltaisina, niihin kuitenkin sallitaan kevyitä (ja kevyesti poistettavia, esim. parvekelasitukset) muutostöitä. Määrittelemättömiin julkisivuihin (kartassa ei väriä) voidaan tehdä rakennuksen luonteeseen soveltuvia muutoksia ja laajennuksia. Rakennuksen ympäristön tulee säilyttää alkuperäinen luonteensa.”*

84 Sähköposti Pirkko Söderman 1.5.2020

85 Sähköposti Pirkko Söderman 1.5.2020

Otsolahden myymälä- ja asuinrakennuksen arkkitehtuurissa on nähtävissä luonnonläheisyys, maiseman huomioiminen sekä inhimillinen mittakaava. Pieni kioskirakennus toistaa myymälä- ja asuinrakennuksen tyylipteitä.

6.3.6 Pohjantori

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Pohjois-Tapiola 16

Osoite: Louhentie 2

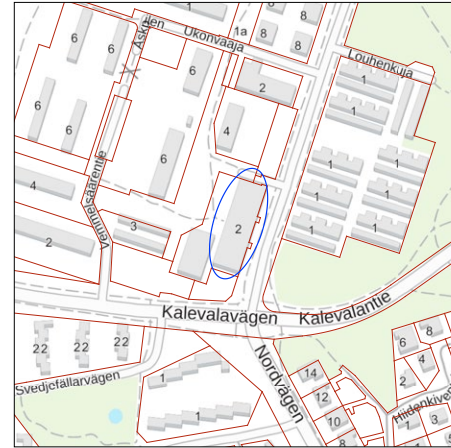
Kiinteistö: 49-16-81-1

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Pohjantorin ostoskeskus sijaitsee Pohjois-Tapiolan kaupunginosassa. Pohjankulman asuinalue kuuluu Tapiolan puutarhakaupungin pohjoiseen asunalähiöön. Liikerakennus sijaitsee välittömästi alueen sisääntuloväylän Louhentien sekä alueen eteläpuolella kulkevan Kalevantien kulmauksessa. Suorakulmaiseen koordinaatistoon perustuvan alueen rakennuskanta koostuu pääosin 1960-luvulla valmistuneista lamellikerrostaloista sekä rivitaloista.

Pohjantorin kokonaisuus muodostuu kahdesta erillisestä yksikerroksisesta rakennuksesta. A- ja B-rakennusten välille muodostuu pieni laatoitettu aukio, jolla on istutuksia sekä porrastus rakennus B:n sisäänkäynnille. B-rakennus avautuu tälle aukiolle ja on suljetumpi muihin suuntiin. Ostoskeskus on rakennettu suhteellisen lähelle katurajaa ja asiakaspysäköinti on osoitettu omille korttelialueilleen liikerakennuksen etelä- ja pohjoispuolelle. Ympäröiviltä asuinalueilta keskukselle johtaa useita kevyen liikenteen reittejä puistoalueiden läpi.

Ulkohahmo ja julkisivut: Pohjantori koostuu kahdesta yksikerroksisesta rakennuksesta, joiden tunnusomaisin piirre on matala ja voimakkaan vaakasuuntainen ulkohahmo. Rakennus A sijaitsee Louhenkadun varrella. Suorakaiteen muotoisen rakennuksen tasakatto ulottuu liiketiloja laajemmalle, muodostaen rakennuksen ympärille galleriakäytävän. Katosta tukevat valkoiset, hoikat pilarit, joiden leikkausprofiili on neliön muotoinen. Katoksen alapinta on valkoiseksi peittomaalattua puupaneelia. Liiketilat on jaettu kolmeen osaan ja myös näiden keskelle jää ulkokäytävät. Katoksen valkea reuna muodostaa nauhamaisen otsapinnan liiketilojen mainoskylteille. **Pohjantori**-nimikirjaimet on sijoitettu ilmastavasti katoksen reunan yläpuolelle. Liiketilojen julkisivupinta koostuu suurista, pystysuunnassa kahteen jaettuista näyteikkunoista. Sockelia kiertää teräslevytys.

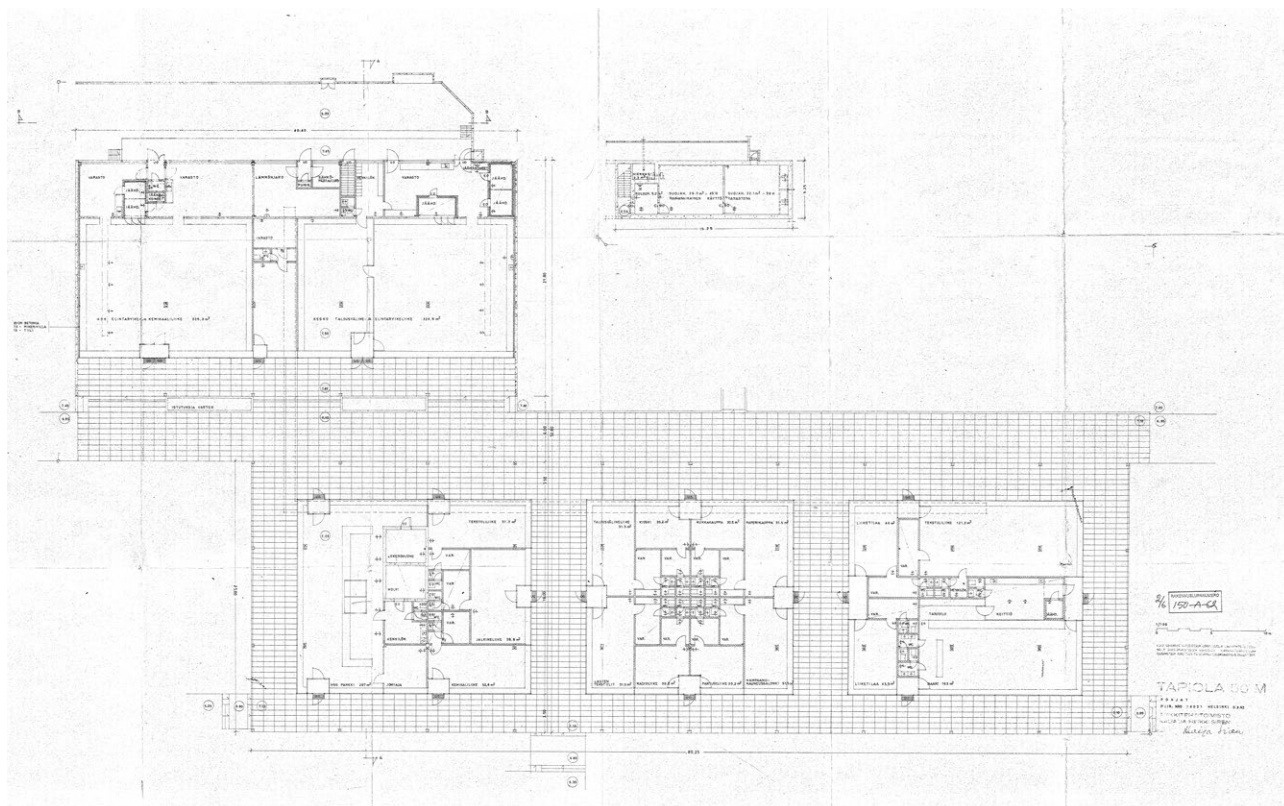
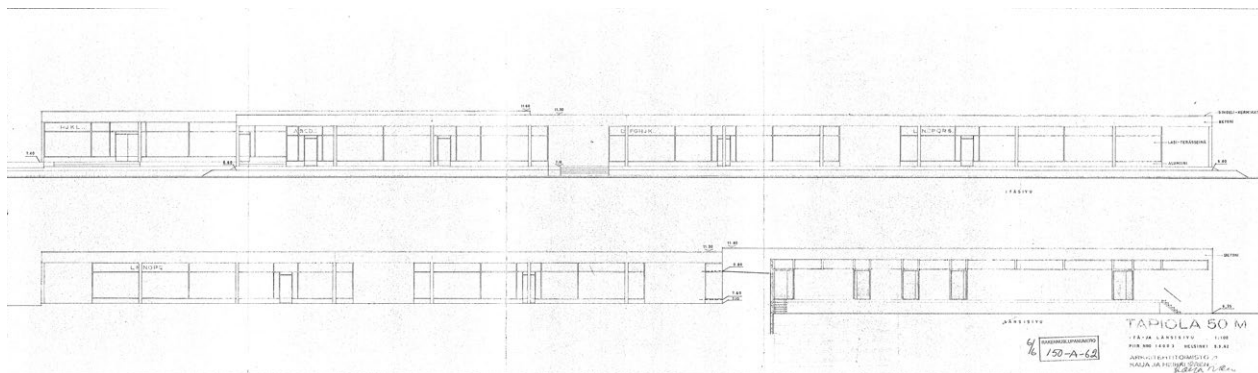

Rakennus B:ssä on umpinaiset seinäpinnat lukuun ottamatta itään avautuvaa näyteikkunaseinämää, jota suojaa rakennuksen A kaltainen galleria käytävä. Umpinaiset julkisivut ovat vaaleaksi maalattua betonia sekä puuverhousa. Rakennuksen B länsipuolella sijaitsee myymälän huoltopiha.

Keskeiset sisätilat: Rakennuksessa A sijaitsee erilaisia liiketiloja. Liiketilat avautuvat ulkokäytävälle ja niiden sekundääritilat on sijoitettu rakennuksen keskelle. Ratkaisun myötä on vältetty jako pää- ja toissijaisiin julkisivuihin. Suuret näyteikkunat tuovat liiketiloihin runsaasti luonnonvaloa, paikoitellen ikkunateippaukset heikentävät valon virtaamista. Määrätietoisesti rakennuksen kiertävä lasijulkisivu luo keveän yhteyden katettujen ulkokäytävien ja varsinainen liiketilojen välille.

Rakennuksessa B toimii päivittäistavarakauppa. Myymälätilaan tulee luonnonvaloa näyteikkunaseinän kautta, mutta suuret ikkunateippaukset estävät valon pääsyä merkittävästi.

Tyylipiirteet: Pohjantorin ostoskeskus on 1960-luvulle tunnusomainen voimakkaan vaakasuuntainen ja ulkohahmoltaan pelkistetty kokonaisuus. Suunnitteluajankohdalle tyypillisiä ovat myös katettujen ulkotilojen käyttö ja harkitut tilasarjat, jotka limittyvät suurten lasipintojen rajaamiin liiketiloihin. Kahdesta moduulista muodostava ostoskeskus on selkeästi toiminnoiltaan jäsenneilty

Pohjantorin liiketilat sijoittuvat katutasolle. Tunnusomaisin piirre on matala ja voimakkaan vaakasuuntainen ulkohahmo. (Espoon rakennusvalvonta)

ja suunniteltu saavutettavaksi niin jalan kuin autoliikenteelläkin. Rästäslinjan, pilareiden ja seinäpintojen valkoinen väri luo rakennukseen graafista ilmettä, jota voimistaa rästäslinjan yläpuolelle sijoitetut ilmavat mainoskirjaimet.

Historia

Alueen ensimmäinen asemakaava Pohjankulma on vahvistettu 16.8.1988 eli vasta rakennuksen valmistumisen jälkeen. Asemakaava vastasi toiminnoiltaan nyt voimassa olevaa asemakaavaa. Ostoskeskusta varten osoitettiin pysäköintialueet (LPA) keskuksen länsi- ja pohjoispuolelle. Kalevantien (ent. Pohjantie) ja Louhentien kulmaukseen sijoitettua yksikerroksista liike- ja toimistorakennusten korttelia ympäröivät korkeat kerrostalokorttelit. Tarkasti koordinaatistoa seurailevat rakennusalat saavat elävyyttä maanpinnan korkeusvaihteluista sekä kortteleiden väliin jäävästä puistoalueesta.

Pohjantori on valmistunut vuonna 1962 ja se on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Kaija ja Heikki Siren.⁸⁶

Ostoskeskus on ollut alusta saakka monipuolisessa käytössä. Vuoden 1962 piirustuksessa nykyisen K-marketin tilat ovat olleet jaettuna HOK:n elintarvike- ja kemikaaliliikelle, erikoisliikelle ja Keskon talousväline- sekä elintarvikeliikelle. Muita tuolloin ostoskeskuksella toimineita liikkeitä ovat olleet HSS-pankki, jalkineliike, talousvälineliike, kioski, kukkakauppa, paperikauppa, kampaamo- ja parturiliikkeet, radioliike, tekstiili-liikkeet sekä baari. Lisäksi ostoskeskuksella on ollut vielä kaksi täsmentämätöntä liiketilaa.⁸⁷

Jalkineliike ja kemikaaliliike on yhdistetty vuoden 1982 piirustuksessa Pohja-yhtymän käyttöön. Vuonna 1985 Kesko on laajentanut myös HOK:n ja erikoisliikkeen tiloihin. Viimeisin muutospäristus on vuodelta 2007, jolloin toteutettiin ravintolan laajennus. Kaiken kaikkiaan ostoskeskuksen pohjapiirustus on muuttunut vuosien varrella huomattavan paljon.⁸⁸

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määryksiä.

Pohjantorin länsipuolella maisemassa nousevat kerrostalot. (Espoon kaupungin museo)

Pohjantorin etelästä kuvattuna 1980-luvun alussa. (Espoon kaupungin museo)

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa asemakaavan muutos 213100, joka on vahvistettu 16.8.1988. Kaavassa rakennus sijoittuu liike- ja toimistorakennusten korttelialueelle (K).

86 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 49.

87 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 49.

88 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 49.

Pohjantorin ostoskeskukseen liittyy suunnitteluajalle tyypillisesti katettuja ulkotiloja sekä suuria ikkunapintoja.

6.3.7 Lintuvaaran ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Lintuvaara 50

Osoite: Lintuvaarantie 46-48 ja Lintuvaarantie 55

Kiinteistö: 49-50-25-2 ja 49-452-1-116

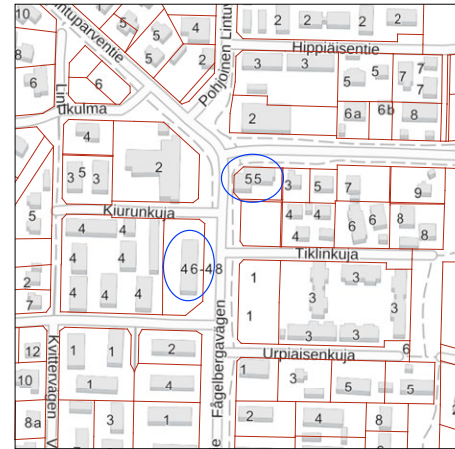
Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Rakennuskokonaisuuteen kuuluvat Lintuvaarantie 46-48 ja Lintuvaarantie 55. 1960-luvun alussa valmistuneet liike- ja asuinrakennukset on rakennettu Lintuvaarantien molemmille puolille Lintuvaaran asuinalueen keskelle ja merkittävien kokoojakatujen Lintuvaarantien ja Linnuntien risteyksen tuntumaan. Lintuvaarantie 55:n pohjoispuolelle on valmistunut vuonna 2009 myymälärakennus ja länsipuolella 2004 valmistunut seurakuntatalo. Liikerakennusten lähiympäristön rakennuskanta koostuu pääosin 1990-luvulla valmistuneista rivi- ja omakotitaloista.

Lintuvaarantie 46-48 on rakennettu Lintuvaarantien suuntaisesti siten, että liiketiloihin kulku ja pysäköinti on pääkadun puolelta. Liikerakennuksen piha ja kadun reunassa kulkeva kevyen liikenteen väylä on osin erotettu betonikivimuurilla. Asukas-pysäköinti sijoittuu rakennuksen pohjoispuolelle ja oleskelualue rakennuksen länsipuolelle. Rakennuksen pohjois- ja eteläpäädyissä olevan asukas-pysäköintialueet ovat hiekkapintaiset. Tontin länsirajalla on oleskelupiha.

Lintuvaarantie 55 on rakennettu katujen kulmaukseen kiinni kevyen liikenteen väyliin. Rakennuksen itäosa on asuinkäytössä ja se on rajattu muista alueista puuaidoin. Tontin eteläpuolella on yleinen hiekkapintainen ja laaja pysäköintialue.

Ulkohahmo ja julkisivut Lintuvaarantie 46-48: Liike- ja asuinrakennus on suorakaiteen muotoinen, jonka ensimmäisen kerroksen katusivu on liiketiläkäytössä. Takasivu sekä toinen kerros ovat asuinkäytössä. Katujulkisivu muodostuu ensimmäisen kerroksen tummanpuhuvasta liikehuoneistojen rivistöstä ja toisen kerroksen vaaleasta asuinkerroksesta. Takajulkisivulla on asuinhuoneistojen levyypintaiset ja katoksettomat parvekkeet. Rakennuksen päädyt ovat pääosin punatiilipintaiset ja muilta osin vaaleaa julkisivulevyä. Asuinhuoneistojen ikkunat ovat kaksijakoisia tuuletusikkunallisia ikkunoita. Rakennuksessa on loiva harjakatto ja katemateriaalina on saumapelti. Sokkeli on pesubetonipintainen.

Ulkohahmo ja julkisivut Lintuvaarantie 55: Matalan liikerakennuksen pääjulkisivu avautuu Linnuntien suuntaa. Julkisivulta on kolme sisäänkäyntiä liiketiloihin. Eteläsivulta on henkilökunnan sekä asuinhuoneiston sisäänkäynnit. Julkisivut ovat punatiilipintaiset. Katujulkisivuille avautuvat suuret liikehuoneistojen ikkunat. Korkea otsapinta on valkoista julkisivulevyä, josta jatkuu vesikaton auma kuparipintaisena.

Keskeiset sisätilat: Lintuvaarantie 46-48 ensimmäisessä kerroksessa on useita liiketiloja. Toinen kerros sekä ensimmäisen kerroksen pihan puoleinen sivu on asuinkäytössä. Liikerakennukseen ei liity yleisiä sisätiloja. Lintuvaarantie 55 itäosassa on asuinhuoneisto. Länsiosassa on tyhjiillään olevaa liiketilaa.

Tyylipiirteet: Lintuvaarantien 55 massoittelu on onnistunut, kolmesta osasta muodostunut L-mallinen rakennus, joka sopii hyvin maisemallisesti tärkeälle paikalle Lintuparventien päänäkömäksi. Erityispiirteensä rakennuksessa on myös aumattu piilopulpettikatto, jonka vesikate on kuparia.

Lintuvaarantie 46-48 on tyypillinen 1960-luvun liike- ja asuinrakennustyyppi suomalaisissa hieman pienemmissä taajamissa.

Lintuvaarantie 55:n liikerakennuksessa toimi alkujaan pankki sekä kaksi myymälää.

Lintuvaarantie 55

Lintuvaarantie 46-48.

Historia

Lintuvaarantie 55 on valmistunut vuonna 1962 ja Lintuvaarantie 46-48 vuonna 1963. Lintuvaarantie 55 on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Olli Kuusi ja Lintuvaarantie 46-48 on piirustusten mukaan suunnitellut arkkitehti SRU Tilanterä. Arkkitehdin nimi on kuitenkin hieman epäselvästi piirustuksissa, joten nimestä ei voi olla täysin varma vain piirustusten perusteella. Lintuvaarantie 55 piirustuksissa vuodelta 1961 näkyy, että tiloissa on ollut alkuaikoina asunto, kolme myymälää sekä pankki. Myymälätilat ja pankki on muutettu Espoon seurakuntayhtymän kerhotiloiksi vuonna 1998. Lintuvaarantie 46-48 uudisrakennuspiirustuksen mukaan ensimmäisessä kerroksessa on ollut myymälä, posti, varasto sekä isompi myymälä ja neljä asuinhuoneistoa. Toisessa kerroksessa on ollut puolestaan kahdeksan asuntoa. Piirustuksia on saatavilla vain vuodelta 1962, joten tiloihin ei ole tehty muutoksia piirustusten perusteella.⁸⁹

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennuksia koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa alueen ensimmäinen asemakaava 112400, joka on vahvistettu 14.2.1992. Asemakaavassa kumpikin liikerakennus sijoittuu asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialueelle (AL).

89 Laitinen, K & Huuhka E. 2012: s. 38-39

Lintuvaarantie 46-48.

6.3.8 Mankkaan ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Mankkaa 26

Osoite: Sinikalliontie 1

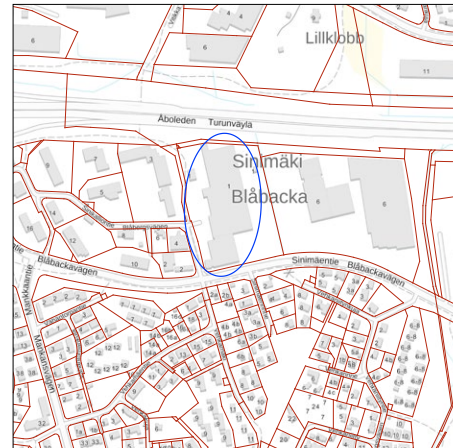
Kiinteistö: 49-26-66-3

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Mankkaan liikekeskus sijaitsee vilkasliikenteisen Turunväylän eteläpuolella. Kulkua tontille tapahtuu ostoskeskuksen eteläpuolella kulkevan sekä Laajalahtea ja Kauniaisia yhdistävän Nihtisillan kautta. Kadun samalla puolella on suurimittakaavaista teollisuus- ja liikerakentamista. Toisella puolella Nihtisiltaa on pääosin 1970-1980-lukujen aikana rakentunut laaja Vehkamäen omakotitaloalue. Ostoskeskusta reunustavat laajat asfalttipäällysteiset pysäköintialueet ja asiointi liikekeskukselle tapahtuu pääosin autolla.

Ulkohahmo ja julkisivut: Hallimaisen liikerakennuksen julkisivut ovat pääosin ikkunattomia ja pystysuuntaisesti uritettua valkoiseksi maalattua betonipintaa tai verhoiltu vaaleilla julkisivulevyillä. Komea kaarikatto ja sen ikkunat avautuvat rakennuksen itä- ja länsisivuille. Osa kaari-ikkunoista on teipattu tai levytetty umpeen. Kaarikaton katemateriaalina on harmaa saumapelti. Rakennuksen eteläkulmassa on liikekeskuksen pääsisäänkäynti, jota kattaa massiivinen harmaalla koristelevyllä ja lasilla verhoiltu umpinainen katos. Itäsvun pohjoispäässä on edellistä hillitympi kahden liiketilan sisäänkäynti. Länsisivulla on ostoskeskuksen toinen sisäänkäynti, joka erottuu julkisivusta kevytrakenteisen katoksen ansiosta. Muutoin länsisivu toimii pääosin huoltopihana.

Keskeiset sisätilat: Liikekeskuksessa toimii elintarvikemyymälä (K-Supermarket). Tämän lisäksi pääkäytävän varrella on pieni liiketiloja (Alko, Beauty Barbers, Kukkakauppa Vehemar, Aito – Hyvän olon kauppa, Mankkaan Ompelimo, Marian Konditoria, Musti ja Mirri sekä Suutari). Rakennuksen pohjoiskulmassa on kaksi liiketilaa (Esport Express ja EsTT). Elintarvikemyymälän tiloissa on nähtävissä alkuperäinen kaarikatto sekä kaari-ikkunat.

Tyylipiirteet: Mankkaan ostoskeskus on esimerkki rakennuksesta, joka on käyttötarkoituksenmuutoksen myötä muutettu liiketilaksi. Alkuperäisestä käyttötarkoituksesta johtuen rakennuksen sijainti poikkeaa muiden ostoskeskusten sijoittumisperiaatteista. Entisen tehdasrakennuksen mittakaava poikkeaa merkittävästi 1960-luvun muista ostoskeskuksista. Ulkoa sulkeutuneen ja umpinaisen ulkohahmon vastakohtaksi sisätiloissa korostuu kaarevat kattorakenteet sekä niiden kaari-ikkunat.

Vastaavan kaltaisia kaarihallirakennuksia on säilynyt Espoossa Mankkaan kaarihallin lisäksi vain Karamalmilla (Algol-tehdas) ja Kauklahdessa (Slev-tehdas).

Historia

Alkuperäinen rakennuslupa hallimaiselle rakennukselle on myönnetty vuonna 1962. Rakennus on valmistunut seuraavana vuonna 1963 ja sen suunnittelusta on vastannut Arkkitehtitoimisto O. Hansson. Rakennus rakennettiin Philipsille tuotantorakennukseksi (Philipsin radiotehdas) ja yhtiö jatkoi toimintaansa kiinteistöllä vuoteen 1980 asti. Rakennuksessa on toiminut Philipsin toiminnan lakattua myös Super-Vexi-ruokakauppa.

Inventoinnin yhteydessä haastatellun kiinteistöstä vastaavan tahon mukaan rakennukselle haettiin laajennuslupaa vuonna 1971, jolloin rakennuksen yhteyteen rakennettiin kolmikerroksinen uudisrakennusosa. Haastateltavan mukaan rakennuksen käyttötar-

Philipsin tehasrakennus pian valmistumisensa jälkeen 1960-luvun alussa. (Arkkitehti 7-8/1964)

koitus on sittemmin muutettu liikerakennukseksi ja rakennusta on laajennettu vuosina 1992, 2013 ja 2015. Rakennuksen eteläosassa sijainnut 3-kerroksinen liikerakennusosa on purettu vuonna 2019.

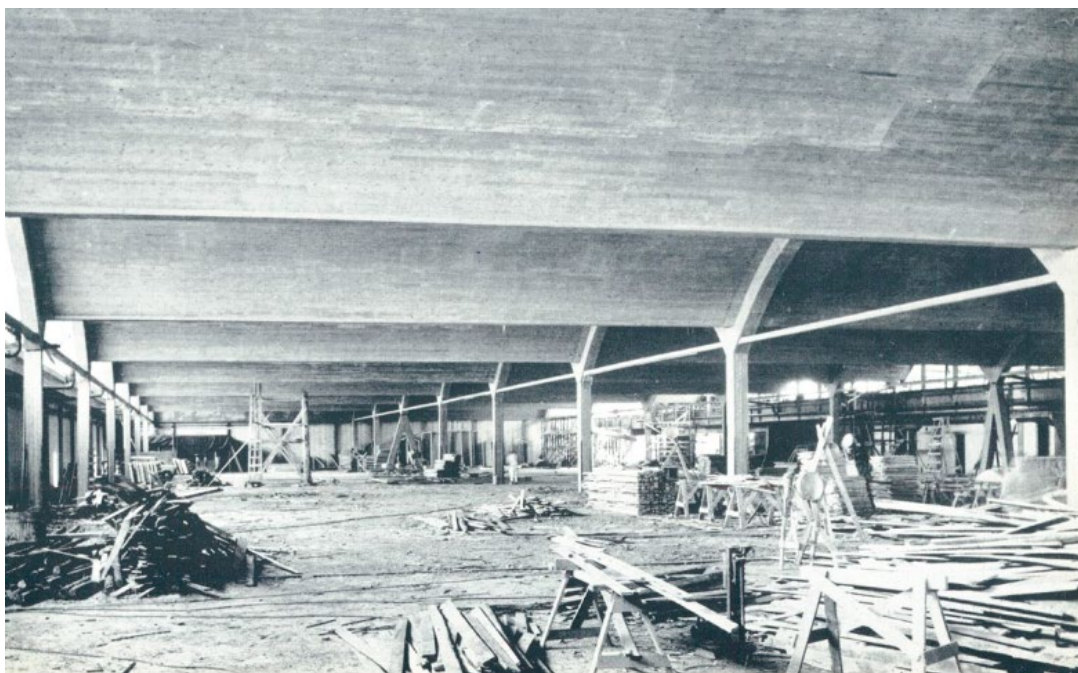
Alueen ensimmäinen asemakaava 240500 on vahvistettu 7.6.1982 eli miltei 20 vuotta rakennuksen valmistumisen jälkeen. Asemakaavalla muodostettiin Turuntien varrelle teollisuus-, toimisto- ja varastorakennusten alue (TLV). Eteläpuolelle sijoittunut Vehkamäen pientaloalue oli tuolloin jo pääosin rakentunut.

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa asemakaavan muutos 240504, joka on hyväksytty 10.12.2001. Asemakaavassa rakennus sijoittuu toimistorakennusten korttelialueelle (KT).

Philipsin kaarihallin rakennustyöt 1960-luvun alkupuolella. (Arkkitehti 7-8/1964)

Sisätilat ovat muuttuneet tehdaskäytöstä myymälätiloiksi.

Rakennuksen etualalla on laaja pysäköintialue.

Rakennuksen tunnuspiirteenä on sen komea kaarikatto, joka näkyy erityisen hyvin itäjulkisivulla.

6.3.9 Viherlaakson ostoskeskus

Sijaintitiedot

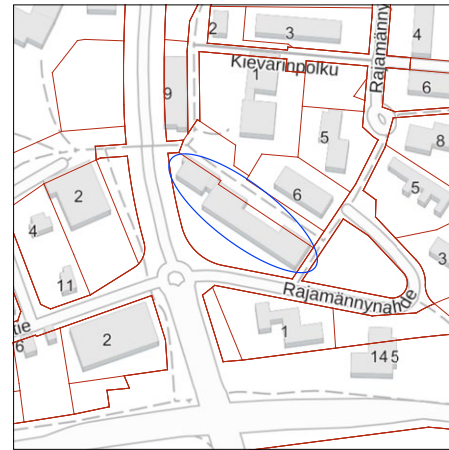
Kaup.osa: Viherlaakso 61
Osoite: Rajamännynahde 2
Kiinteistö: 49-61-45-1

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Viherlaakson ostoskeskus sijaitsee Viherlaakson kaupunginosassa, keskeisellä paikalla Turuntien ja Viherlaakson tien risteyksen tuntumassa. Ostoskeskuksen tontti rajautuu etelästä Rajamännynahdeen ja lännestä Viherlaakson tien katualueisiin. Itäpuolella kulkee Rajamännynpolku ja pohjoispuolella on Viherlaakson tori. Liikerakennuksen pohjoispuolella on kaksi palvelutaloa, itäpuolella ostoskeskusta ja palvelutaloja palveleva pysäköintikortteli, eteläpuolella huoltoasema ja länsipuolella liikerakennuksia. Ostoskeskuksen asiakasliikenne painottuu henkilöautoliikenteeseen. Ostoskeskuksen lähiympäristön rakennuskanta koostuu pääosin 1960-70-luvuilla rakennetuista kerrostaloista ja liikerakennuksista.

Ulkohahmo ja julkisivut: Ostoskeskus muodostuu kahdesta erillisestä rakennusosasta. Vuonna 1964 valmistuneet ensimmäisen rakennusosan pohjakerroksen liiketilat avautuvat rakennuksen eteläpuolelle. Pohjakerros on osin sisäänvedetty ja sitä kannattelevat betonipylväät. Julkisivun horisontaalista ilmettä hallitsee toisen kerroksen suuret seinäpinnat sekä pitkä ja kapea ikkunauha julkisivun yläosassa. Vaalean harmaat julkisivut on verhoiltu pystysuuntaisilla kuitusementtilevyillä, joiden saumakohdat luovat muuten horisontaaliseen julkisivuun vertikaalista ilmettä. Tasakattoa reunustaa harmaasta pellistä toteutettu otsapinta. Ostoskeskuksen pohjoissivulta on kulku toisen kerroksen liiketiloihin. Julkisivu tekee keskiosassaan pienen syvennyksen. Liiketilöiden edustalla on koko julkisivun pituinen tasakattoinen katos. Julkisivupinta muodostuu pääosin näyteikkunoista sekä liiketilöiden sisäänkäynneistä.

Vuonna 1986 toteutettu laajennus poikkeaa ulkoasultaan ostoskeskuksen alkuperäisestä rakennusosasta. 3-kerroksinen laajennusosa on toteutettu vanhan osan länsipuolelle ja näitä kahta

osaa yhdistää tasakattoinen katos. Rakennusosien välistä kulkee portaat pohjoispihalta eteläpihalle. Laajennusosan julkisivupinnat ovat vaalean harmaata harjattua betonia. Ikkunat ovat pääosin kolmijakoisia ja niissä on ruskeat mäntykarmit. Ikkunoiden välissä on käytetty vaakasuuntaista valkoista profiloitua peltiä. Tasakaton katemateriaalina on huopa.

Rakennuksen ulkohahmo on säilynyt alkuperäisenä. Pohjakerroksen osalta on toteutettu vähäisiä ovimuutoksia ja rakennuksen päädystä on poistettu savupiippu. Vanhan osan seinäpinnat on lisälämmöneristetty ja levytetty sekä ikkunat ja pellitykset uusittu ja sokkeli kunnostettu. Näyteikkunat ovat alkuperäiset. Laajennusosan ulkoasu ja pintamateriaalit ovat alkuperäiset.

Keskeiset sisätilat: Ostoskeskuksen vanhimman osan ensimmäisessä kerroksessa on kaksi ravintolaa (Scottish Arms ja Bar Dalton's), tyhjillään oleva entinen apteekin tila, kampaamo (Viherlaakson kampaamo ja parturi), pizzeria (Pappa Pizza) sekä älylaitteiden huoltoliike (MobiCom Oy). Pohjakerroksessa on kahvila & konditoria (Arome), maaliliike (Espoon Väri), kampaamo (Parturi-Kampaamo Sonja) sekä autokoulu (Autokoulu Viheri). Laajennusosassa toimii kuntosali (Fit Viherlaakso) sekä fysikaalinen hoitolaitos (Fysios). Sisätiloissa on tehty lukuisia väliseinämuutoksia.

Tyylipiirteet: Viherlaakson ostoskeskuksen vanhan osan torin puoleinen julkisivu edustaa rakentamisajalleen tyypillistä ostoskeskusarkkitehtuuria, jolle tyypillistä on matala horisontaalinen ilme ja suuret ja yhtenäiset ikkunapinnat. Sen sijaan kadun puoleinen sulkeutunut ja kookas julkisivu poikkeaa merkittävästi torin puoleisesta julkisivusta. Julkisivumateriaalien, sisätilojen käyttötarkoituksen ja väliseinämuutoksista huolimatta rakennuksen luonne on erittäin hyvin säilynyt.

Historia

Viherlaakson alueelle laadittiin ensimmäinen rakennussuunnitelma vuonna 1944. Palstoitussuunnitelmien pohjalta rakentuneen alueen täydennyskaavoitus käynnistyi 1960-luvun alussa. Samaan aikaan myös poikkeusluparakentaminen vilkastui.⁹⁰

Aluerakentamissopimus Helsingin Asunto-osuuskunta Hakan kanssa tehtiin 1960-luvun alussa. Karakallio III-sopimus koski nykyisen Viherkallion itäosaa. Kaavasunnittelu alkoi virkatyönä 2-3-kerroksisia talomassoja käyttäen. Hakan talosuunnittelija, KK:n suunnitteluosasto laati samaan aikaan luonnoksen suorakai-

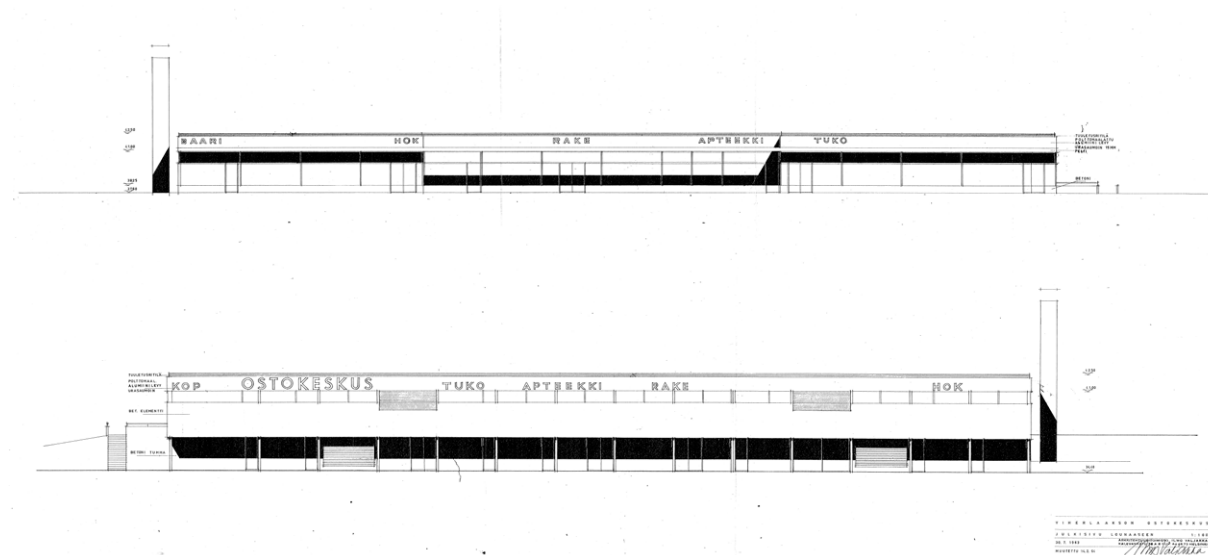
teen muotoisista kortteleista korkeampia kerrostaloja käyttäen. Ensimmäinen asemakaava vahvistettiin kahdessa osassa vuosina 1968-69.⁹¹

Viherlaakson ensimmäinen asemakaava on vahvistettu 24.6.1969 eli ostoskeskuksen valmistumisen jälkeen. Rajamännynahteen ja Viherlaakson tien kulmaukseen osoitetun liikerakennusten korttelialueen (AL) pohjoispuolelle osoitettiin Viherlaakson torialue. Torin ympäristöön osoitettiin useita liikerakennusten korttelialueita. Alkuperäisen asemakaavan mukaisesti katujen risteysten tuntumaan ja Viherlaakson torin ympäristöön muodostui liike- ja yleisten rakennusten keskittymä. Asemakaavalla muodostettiin myös Viherlaakson tien nykyinen linjaus. Aiemmin tie kulki ostoskeskuksen pohjoispuolitse, mutta kaavalla tiealue muutettiin torialueeksi. Ensimmäiseen asemakaavaan verrattuna voimassa olevassa asemakaavassa rakennusoikeutta oli nykyistä vähemmän ja kerroskorkeudet yhtä matalammat.

Viherlaakson ostoskeskus, tai kuten piirustuksissa lukee ostokeskus, on valmistunut vuonna 1964 ja sen on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Ilmo Valjakka. Ostoskeskuksen kellariker-

90 Maisala, P. 2008: s. 156 ja 165.

91 Maisala, P. 2008: s. 163.

Rakennuslupapiirustuksissa rakennus on nimetty "Ostokeskukseksi". (Espoon rakennusvalvonta)

Viherlaakson ostoskeskus

Matala horisontaalinen ilme on Viherlaakson ostoskeskuksen yksi tyyli- ja muotoilun piirteistä.

1980-luvun lopulla toteutettu laajennusosa poikkeaa arkkitehtuuriltaan alkuperäisestä rakennusosasta.

roksessa oli ensimmäisten piirustusten perusteella varastotiloja ja autotalli. Ensimmäisessä kerroksessa oli idästä länteen lueteltuna baari, neljä myymälää, apteekki ja pankki.

Vuonna 1974 tehtiin ostoskeskuksen itäpuoleinen paikoitusalue. Vuonna 1982 KOP-pankkia laajennettiin osittain viereisen myymälän tiloihin. Vuonna 1986 toteutettiin ostoskeskuksen laajennus, joka rakennettiin vanhan osan länsipuolelle. Laajennusosan suunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Jouni Ijäes Ky. Laajennusosan pohjakerroksessa oli varastotiloja. Ensimmäisessä kerroksessa oli fysikaalinen hoitolaitos (Fysioterapiaa) ja myymälä ja toisessa kerroksessa kuntosali (Sporttis). Vuonna 1991 pohjakerroksen varastotilat muutettiin tilapäisellä luvalla kuntosalitiloiksi. Vuonna 1992 ostoskeskuksen itäpäätyyn rakennettiin teräsrakenteinen terassi. Vuonna 1998 ostoskeskuksen itäpäässä olleen baarin viereinen myymälätila muutettiin osaksi ravintolatiloja (Ravintola Happy Light) ja tilojen välistä seinää siirrettiin. Vuonna 2002 pihatason itäpäässä ollut varasto muutettiin kahvilaksi/ravintolaksi. Vuonna 2005 apteekki laajeni viereisen autokoulun ja kampaamon tiloihin. Vuonna 2007 laajennusosan pohjakerroksessa ollut kuntosali muutettiin pysyvästi kuntosalitiloiksi. Vuonna 2007 pankin huoneisto muutettiin pizzeraravintolaksi. Vuonna 2009 toteutettiin laaja koko rakennusta koskeva saneeraus. Liikerakennuksen vesikatto uusittiin ja julkisivujen umpiosat lämpöeristettiin ja levytettiin. Ensimmäiset kerroksen puiset yläikkunat uusittiin. Katoksen vesikatto ja pellitykset uusittiin. Kellarin käyttötarkoitus muutettiin osin liiketilaksi ja sen osalta julkisivuja muutettiin näyteikkunarakenteisiksi. Kellaritilojen sokkelit paikattiin ja paalattiin. Apteekin tila on ollut tyhjillään tammikuusta 2020.

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa asemakaavan muutos 150320, joka on vahvistettu 11.10.1999. Asemakaavassa liikerakennus sijoittuu liike- ja toimistorakennusten korttelialueelle (K).

6.3.10 Karakallion ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Karakallio 57

Osoite: Kotkatie 1

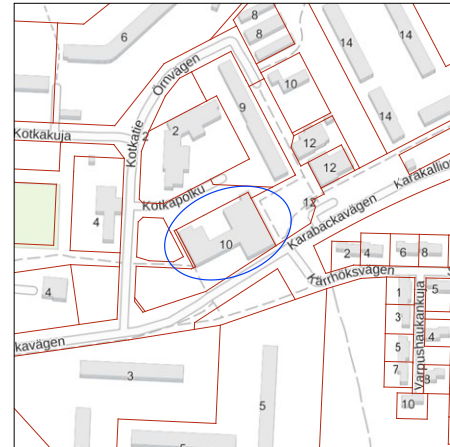
Kiinteistö: 49-57-7-4

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Ostoskeskus sijaitsee erittäin näkyvällä ja keskeisellä paikalla Karakallion lähiössä aluetta halkovan Karakalliontien varrella. Keskukselle johtavat jokaiselta ilmansuunnalta kevyen liikenteen väylät. Maamerkkimäisen piippunsa ansiosta ostoskeskus erottuu selkeästi ympäristön muista rakennuksista. Ostoskeskuksen länsipuolella on Karakalliontori, jonka vieressä ovat Karakallion monitoimitalo ja kappeli. Ostoskeskuksen eteläpuolella rakennuksen ja tien välissä on pieni ja vehreä oleskelualue. Rakennuksen pohjoispuoleinen alue on pääosin pysäköintikäytössä. Lähiympäristön rakennuskanta koostuu pääosin 1960-luvulla rakentuneista kerrostaloista.

Ulkohahmo ja julkisivut: Mittakaavaltaan ihmisläheinen ostoskeskus muodostuu kahdesta erillisestä rakennuksesta, joiden läpi kulkeva jalankulkuakseli yhdistää torin rakennuksen länsipäähen. Tämän katetun ja kattoikkunoilla varustetun keskuskadun kautta on kulku lähes kaikkiin rakennuksessa oleviin liiketiloihin. Rakennus on pääosin yksikerroksinen. Pohjoisosastaan se nousee osin kaksikerroksisena. Ostoskeskuksen pääjulkisivu aukeaa Karakalliontien suuntaan. Näyteikkunat muodostavat yhtenäisen lasi-alumiiniprofiilipinnan yhdessä ovien kanssa. Julkisivuratkaisua rytmittävät umpinaisten kahitiiliseinien ja näyteikkunaseinien vuorottelu. Sokkeli on kahitiiliseinän kohdalla betonista ja näyteikkunoiden kohdalla päällystetty alumiinilevyllä. Rakennusta reunustaa torin puolella korkea valkoisin julkisivulevyin päällystetty otsapinta. Takajulkisivu huolto-tilan puolella on eteläjulkisivuun verrattuna hyvin umpinainen.

Keskeiset sisätilat: Ostoskeskuksen pohjoisessa rakennusosassa on useita liiketiloja (R-kioski, Alepa, Karakallion huolto, Tanssiklubi Star, Parturi-Kampaamo Nice Cut, Karakallion isännöinti, Parturi-Kampaamo Salon GP, Leppävaaran Sisu, Karakallion Pizza Center)

ja eteläisessä rakennusosassa kolme liiketila (Ravintola Karkelon Tähti, Merjan Kulma ja Salon Misette). Ostoskeskukseen ei kuulu yleisiä sisätiloja.

Tyylipiirteet: Ostoskeskus edustaa niin kutsuttua sisäpihamallia. Rakennuksen materiaalit ja ratkaisut (teräsbetoni, teräsprofiilit, kauppojen ikkunoiden suuret lasipinnat sekä puuverhoukset katettujen käytävien alakattopinnoissa ja ylävalot) ovat ajankohdan arkkitehtuurille ominaisia. Ostoskeskuksille tyypillinen piirre on myös ulokkeellinen tasakatto, jonka otsapintaan oli mahdollista kiinnittää valomainoksia. Materiaalit ja ulkohahmo ovat pitkälti alkuperäisiä. Karakalliontien puolelta on purettu kioski- ja rakennuksen alkuperäinen ilmavuus on hieman kärsinyt ikkunoiden teippaamisesta.

Historia

Kilon kartanon maille järjestettiin 1950-luvun lopulla kutsukilpailu asumalähiön suunnittelemiseksi. Sen voittivat arkkitehdit Irma ja Matti Aaltonen. He laativat ehdotuksensa pohjalta rakennussuunnittelmaluonnoksen. Ilman lainvoimaan jääneen kaavan muuttamisen asemakaavan muotoon hoiti vielä konsultti, mutta siinä vaiheessa asiaan liittyivät jo aluerakentamissopimus Helsingin Asunto-osuuskunta Hakan kanssa tehtiin 1960-luvun alussa. Aikaisempiin suunnitelmiin ver-

Espoon Karakallion ostoskeskus 1970-luvun alussa. (Työvään arkisto, kuvaaja U. A. Saarinen)

Karakallion ostoskeskus lähes valmiina. Etuvasemmalla kioskiisiipi, joka on sittemmin purettu. (Työvään arkisto, kuvaaja U. A. Saarinen)

rattuna mm. rakennusoikeutta lisättiin. Karakallion alueen ensimmäiset asemakaavat vahvistettiin vuonna 1968, jolloin ensimmäinen osa-alue oli jo lähes valmis.⁹² Karakallion alue oli yksi Espoon ensimmäisiä aluerakentamissopimuksin toteutettuja alueita.⁹³

Ostoskeskuksen ympäristöä kehitettiin alun perin julkisten toimintojen alueena. Alueen ensimmäisessä asemakaavassa (1968) ostoskeskuksen kortteli osoitettiin liikerakennusten korttelialueena (AL). Liikerakennuksen länsipuolelle osoitettiin ostosaukio, josta oli helppo kulkea jalan Karakallion itäosista, joihin asuminen oli keskittynyt. Autoille varattiin ostoskeskuksen länsipuolelta pysäköintialue. Ostoskeskus aukion laidalla oli varaus myös matalalle liikerakennukselle. Aukion ympärille osoitettiin varaukset myös pienteollisuudelle, seurakuntarakennuksille sekä terveystalolle tai muulle sosiaalista toimintaa palveleville rakennuksille.

Karakallion rakentaminen Hakan toimesta alkoi vuonna 1965 ja samaan aikaan nousi ostoskeskuksen ensimmäinen vaihe. Rakennus suunniteltiin kulutusosuuskuntien Keskusliiton (KK) arkkitehtiasastolla. Suunnittelusta vastasivat Veikko Rauhala ja Jouko Ylihannu. Rakennus suunniteltiin laajennettavaksi myöhemmässä vaiheessa, joka toteutettiin vuosina 1966–67. Ostoskeskusta laajennettiin itä- ja länsisuuntaan. Ensimmäisen rakennusvaiheen myymälätilan läpi puhkaistiin käytävä, joka yhdisti etupihan ja torialueen. Suunnitteluratkaisu oli pääosin yksikerroksinen vähäeleinen rakennusmassa. Sisätilat suunniteltiin anonyymeiksi ja muuntojoustaviksi.⁹⁴ Ensimmäisten piirustusten perusteella pohjoisemman rakennuksen kummassakin päädyssä oli suuri myymälätila, joihin avautuivat kattoikkunat. Kahden myymälän välissä oli neljä pienemää myymälätilaa. Pohjoiskulmassa oli kahvila ja huoltopihan puolelta oli kulku isännöitsijän toimistoon. Eteläisessä rakennuksessa oli 7 myymälätilaa.

Suurin osa ostoskeskuksessa tehdyistä muutoksista liittyy liiketilojen yhdistämisiin ja toimijoiden muutoksiin. Karakallion Lämmön oma voimalatoiminta loppui 1985. Vanhaan voimalakeskukseen korjattiin huoltoyhtiölle toimistotilat ja hieman myöhemmin voimalapiippu sai uuden elämän ostoskeskuksen mainospylonina. Ostoskeskuksen lounaiskulmassa sijainnut kiosk purettiin 2007 ja Karakalliontien puoleista piha-aluetta suurennet-

Karakallion kutsukilpailun voittanut arkkitehtien Irma ja Matti Aaltosen ehdotus. Karakallion ostoskeskus (kuvassa punaisella ympyröity) koostui kahdesta erillisestä rakennusosasta. Kaavaratkaisu muuttui jatkosuunnittelun yhteydessä merkittävästi lähiympäristön osalta. (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus)

tiin. Samalta piha-alueelta oli jo aiemmin purettu koristevesiallas. Torialueen pohjoispuolelle rakennettu yksikerroksinen liikerakennus purettiin 2010 ja tilalle rakennettiin seniorien palveluasumista.⁹⁵

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa asemakaavan muutos 131605, joka on vahvistettu 29.8.1995. Kaavassa liikerakennus sijoittuu liike- ja toimistorakennusten korttelialueelle (K).

Alueella on vireillä asemakaavamuutos 131609. "Asemakaavan muutoksella suunnitellaan liike- ja asuinkerrostaloja olemassa olevan kauppakeskuksen tilalle (osoite Karakallontie 10)." Kaavaehdotus on ollut nähtävillä 8.3.–7.4.2021.

92 Maisala, P. 2008: s. 158 & 163.

93 Arkkitehtitoimisto ark-byroo. 2015: s. 11

94 Arkkitehtitoimisto ark-byroo. 2015: s. 15 ja 18-19

95 Arkkitehtitoimisto ark-byroo. 2015: s. 22

Sisäpihamallia edustava ostoskeskus on edelleen aktiivisessa käytössä.

Katetulle käytävälle valoa antavat kattoikkunat.

Ostoskeskuksen tunnuspiirteenä on sen korkea piippu.

6.3.11 Louhentori

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Pohjois-Tapiola 16

Osoite: Louhentie 16

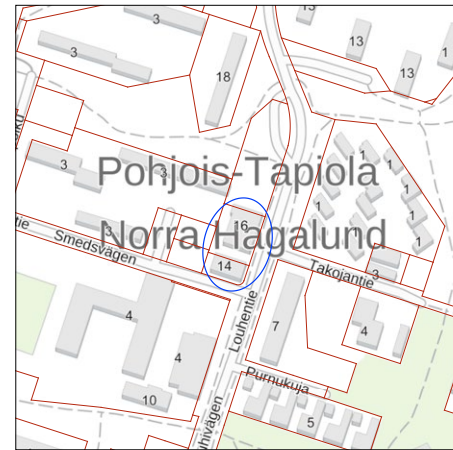
Kiinteistö: 49-16-50-6

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Ostoskeskus sijaitsee Pohjois-Tapiolan yhden merkittävimmän kokoojakadun Louhentien varrella. Alueen rakennuskanta koostuu pääosin 1960-luvulla rakennetuista 3-5 kerroksisista lamellikerrostaloista sekä matalista kytke-tyistä pientaloista. Ostoskeskuksen pohjoispuolella on kalliainen Louhentori, jossa sijaitsee myös joukkoliikennepysäkki. Aukion suunnasta ostoskeskukseen johtaa kävely-yhteys, jota on porrastettu maastonmuotoja mukaillen. Kävelytie jatkuu ostoskeskuk- sen sisään liittyvänä kävelytasona, joka kytkeytyy rakennusten muodostamiin pieniin aukioloihin. Rakennusten väliin jäävälle aukiolle sommiteltu porrastettu istutusalue on muutettu myö- hemmin jätekatokseksi. Ostoskeskuksen laatoitetut käytävät ja aukiot ovat ympäröiviä katuja korkeammalla.

Ulkohahmo ja julkisivut: Louhentorin ostoskeskus muodostuu kahdesta, louhenkadun suuntaisesti sommitellusta suorakaiteen muotoisesta rakennuksesta. Molemmat ovat yksikerroksisia ja ta- sakattoisia. Pohjoisempi rakennus (Louhentie 16) on jaettu ulko- käytävällä pituussuunnassa kahtia. Ulkokäytävän katto on auko- tettu, minkä myötä hämärään käytävätilaan on saatu lisää luon- nonvaloa. Liiketilat sijaitsevat molemmin puolin käytävää ame- rikkalaisen mall-tyyppin mukaisesti. Louhenkadun puoleinen osa on hieman lyhyempi, minkä myötä jalankulkuyhteys jatkuu ka- toksen alla kadun reunaan saakka. Ulospäin julkisivut ovat val- keaksi maalattua tiiliverhousta, ulkokäytävän varrella on käytetty tummaa kivilaattaa. Kontrastia pehmentää katon puupanelointi. Rakennuksen länsisivulta on käynti liiketiloihin. Sisäänkäynnit ja ikkunat on jäsennetty paneelien kanssa yhtenäisiksi tummik- si kentiksi.

Eteläisempi rakennuksen (Louhenkatu 14) huomattavin piir- re on kohti katuja suunnattu katettu terassialue. Se jatkuu luon-

tevasti pohjoisemman rakennuksen ulkokäytävän ja rakennusten väliin jäävän pienen aukion muodostamaa tilasarjaa. Leveät, be- tonilaatoin päällystetyt portaat johtavat terassilta Louhenkadun ja Seponkadun suuntiin. Terassilla on aiemmin sijainnut pieni ve- siallas ja suihkulähde. Terassia kannattelevat levymäiset pilarit, joissa on muun rakennuksen julkisivuja vastaava valkeaksi maa- lattu tiiliverhous. Myymälärakennuksen kohdalla on käytetty tum- maa kivilaattaa sekä lasitiiltä. Ikkunoiden puitteet ovat tummat. Myymälätilan länsipuolella on lastausalue, joka on rajattu muuri- maisin seinin.

Keskeiset sisätilat: Sisätilat koostuvat myymälä- ja ravintolatiloi- sta, jotka avautuvat katettuun ulkotilaan.

Tyylipiirteet: Louhentorin ostoskeskus edustaa 1960-luvul- le tunnusomaista matalaa ja selkeälinjaista liikerakentamista. Ulkohahmon vaaleus saa vahvan kontrasti katettujen käytävä- ja terassitilojen tummista pinnoista. Louhentorissa on erityisen on- nistunut ulkotilojen sarja, joka jatkuu läpi ostoskeskuksen. Katon aukotukset hälventävät rajaa sisä- ja ulkotilojen välillä sekä voimis- tavat valojen ja varjojen synnyttämiä tilavaikutelmia. Ratkaisusta on hahmotettavissa, että ostoskeskuksen ulkotilojen viihtyisyydel- le on annettu suuri painoarvo.

Vesialtaalla leikkivät lapset 1980-luvun alussa. (Espoon kaupunginmuseo)

Rakennukset 1980-luvun alussa. (Espoon kaupunginmuseo)

Historia

Valmistunut 1967 ja 1970. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Bror Söderman työskennellessään Asuntosäätiön suunnittelutoimistossa. Alueen ensimmäinen asemakaava hyväksyttiin vasta ostoskeskuksen rakentamisen jälkeen vuonna 1995.

Eteläisemmässä rakennuksessa on toiminut elintarvikemyymälä Elanto ja myöhemmin Siwa. Selvityshetkellä tila oli tyhjiillään. Pohjoisemmassa rakennuksessa sijaitsee Grilli Toro, asianajotoimisto sekä Ravintola Kuningas.⁹⁶

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa ensimmäinen asemakaava (212900), joka on vahvistettu 27.1.1995. Kaavassa rakennukset sijoittuvat liike- ja toimistorakennusten korttelialueelle (K).

Alueella on vireillä asemakaavamuutos (212901), jolla tutkitaan alueen osoittamista asuinkäyttöön. Kaavaehdotuksessa rakennus sijoittuu asuinkerrostalojen korttelialueelle (AK). Louhentie 16 on esitetty suojeltavaksi (sr-1) ja Louhentie 14 purettavaksi. Louhentie 14:n edustalla on kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti tärkeä katosrakennelma (k), joka tulee ensisijaisesti säilyttää. Mikäli rakennelma joudutaan purkamaan, tulee sen paikalle rakentaa alkuperäistä vastaava katos. Rakennelmaa koskevista toimenpiteistä ja suunnitelmista on neuvoteltava museoviranomaisen kanssa. Kaava odottaa hyväksymiskäsittelyä (tilanne 6/2021).

96 Asemakaavaselostus, Laavakivi II, 2018.

Ostoskeskuksessa on erityisen onnistunut ulkotilojen sarja, joka jatkuu läpi ostoskeskuksen.

6.3.12 Toppellundin ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Haukilahti 14

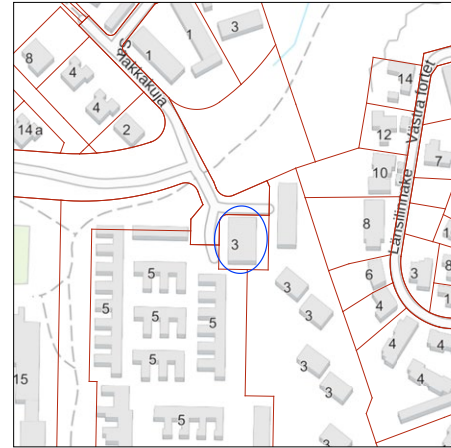
Osoite: Toppelundinportti 3

Kiinteistö: 49-14-73-2

Kuvaus

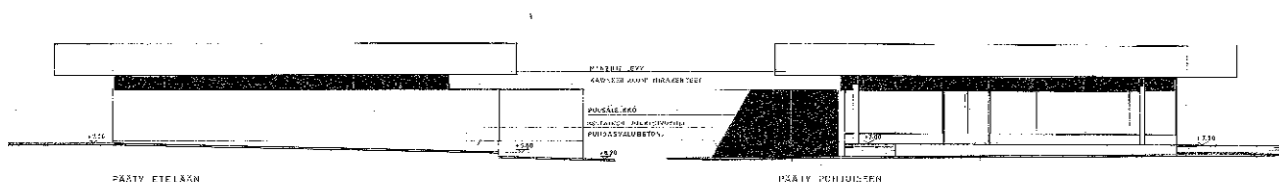
Ulkotilat ja lähiympäristö: Liikerakennus sijaitsee asuinalueen keskellä. Korkeat kerrostalot ja pitkäksi kasvanut puusto luovat taustalla voimakkaan kontrastin matalalle myymälärakennukselle. Rakennuksen kahta sivua ympäröivät pysäköintialueet ja huoltopiha, muutoin ympäristö on puistomaista kerrostalojen piha-aluetta. Pääjulkisivun edustalla on pieni nurmikkoalue.

Ulkohahmo ja julkisivut: Rakennuksen perushahmo on laatikkomainen. Tasakatto jatkuu katoksena länsi- ja pohjoisjulkisivujen puolella voimistaen rakennuksen vaakasuuntaista ja raskasta ilmettä. Rakennuksen paksun räystäään mineriitti-levytys työntyy itsenäisesti pääjulkisivun lasiverhouksen ylle, vain sivustalla sitä kannattelevat kaksi hoikkaa pilaria. Katoksen alapinta on valaistu ja puupaneelilla verhoiltu. Julkisivun suurten ikkunoiden teippaukset ovat tehneet rakennukselle umpinaisen ilmeen, ilman teippauksia katoksen alle syntynyt tila limittyisi visuaalisesti sisätilan kanssa. Sekundääriset julkisivut ovat keltatiilellä verhottuja, seinän yläreunaa kiertää kapea, alumiinipuiteinen ikkunanauha. Itäjulkisivun tiiliseinä jatkuu kohti pohjoista muodostaen rakennuksen sivulle muurimaisen aiheen.

Keskeiset sisätilat: Rakennus oli alun perin jaettu leveyssuunnassa kolmeen osaan, joista pohjoispäädyn osa oli osoitettu pesulalle, keskimmäinen osa baarille ja eteläisin osa myymälätilaksi. Myöhemmin baaritila on yhdistetty myymälätilaan. Eriksson arkkitehtien vuonna 1995 laatimien muutospirustusten myötä rakennukseen lisättiin valomainokset.

Tyylipiirteet: Myymälärakennuksella on 1960-luvun ostoskeskus-rakentamiselle tunnusomainen matala yleisilme, jota korostaa katokseksi ulotettu paksu tasakatto. Puhtaan valkeiden seinäpintojen sijaan on käytetty keltatiiltä. Pääjulkisivujen suuret lasipinnat avaavat rakennuksen saapumissuuntaan nähden, huoltopiha toimintoiheen on sijoiteltu rakennuksen taakse. Rakennuksen har-

Myymälärakennuksen suunnittelusta vastasi Keskus-Sato Oy. (Espoon rakennusvalvonta)

kittu massoitteluratkaisu korostaa rakennuksen kontrastisuutta: katon raskaus yhdistyy lasisen pääjulkisivun keveyteen, voimakkaasti avautuvat pääjulkisivut ja umpinaiset sekundäärijulkisivut.

Historia

Alueen ensimmäinen asemakaava on vahvistettu 17.9.1965. Asemakaavassa liikerakennusten korttelialueelle (AL) sijoittuva ostoskeskus sijoitettiin Haukilahdentien, Salakakkakujan ja Toppelundinportin katujen risteykseen. Etelä- ja pohjoispuolelle osoitettiin runsaasti kerros- ja rivitaloasumista. Ensimmäisen asemakaavan merkinnät vastaavat nykyisin voimassa olevaa asemakaavaa, toteutunutta tilannetta sekä käytettyä rakennusoikeutta.

Myymläarakennuksen suunnitteli Keskus-Sato Oy, suunnittelijoina oletettavasti arkkitehti Tauno Salo ja Reijo Aulus. Rakennus on valmistunut vuonna 1968.

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

Katoksen alapinta on valaistu.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa ensimmäinen asemakaava 230700, joka on vahvistettu 17.9.1965. Asemakaavassa rakennus sijoittuu liikerakennusten korttelialueelle (AL).

Liikerakennuksen matalaa ulkohahmoa korostaa paksu tasakatto.

6.3.13 Iivisniemen ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Kaitaa 31

Osoite: Iivisniemenkatu 3

Kiinteistö: 49-31-4-2

Kuvaus

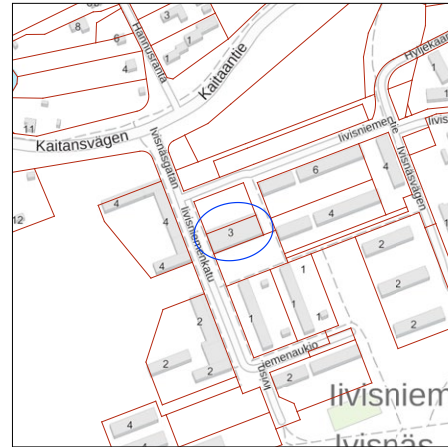
Ulkotilat ja lähiympäristö: Ostoskeskus sijaitsee Iivisniemen 1960-luvun lopulla rakentuneen lähiön keskellä. Suorakulmaiseen koordinaatistoon tukeutuvan alueen rakennuskanta koostuu pääosin 4-7-kerroksisista pitkistä lamellikerrostaloista. Aluetta ympäröivät luonnontilaiset viheralueet.

Ostoskeskuksen eteläpuolella on kahdessa tasossa oleva torialue, Iivisniementori, jolla kasvaa komeita vanhoja mäntyjä. Pohjoispuolella on laaja pysäköintialue. Ostoskeskuksen pohjoispuolelle on rakenteilla tuleva metrokeskus.

Ulkohahmo ja julkisivut: Matalan ja tasakattoisen ostoskeskuksen halki kulkee katettu ulkokäytävä. Etelään avautuvalle torille aukeavat liikehuoneistojen laajat ikkunat. Muuten julkisivut ovat maalattua kalkkihiekkatiiltä. Liikekeskuksen koko on yhteensä 1 328 m².

Keskeiset sisätilat: Myymälätilat avautuvat nykyisin aukiolle. Aiemmin myös pysäköintialueen suuntaan on liiketilan ja seurakuntasalin sisäänkäynnit. Nykyisin rakennuksessa palvelevat pieni ruokakauppa, ravintoja ja baari. Osa tiloista on tyhjiällä.

Tyylipiirteet: Ostoskeskus noudattaa tyypiltään suorakaidemallia, jossa liiketiloihin käynti tapahtuu joko ulkoseinustalta tai keskiosan lävitse kulkevalta käytävältä. Ostoskeskus on tyypillinen esimerkki suomalaisesta 1960-luvun ostoskeskusarkkitehtuurista. Rakennus on hyvin matala ja sijoitettu nättisti loivaan rinne- maastoon. Rakennus yhdistyy hienosti aukiosommitelmaan leveillä portailla. Aukiolla on, säästetty kalliota ja suuria mäntyjä. Rakennuksen keskeltä pääsee kulkemaan läpi pysäköintialueelta aukiolle. Läpimenon katossa on kaksi kattoikkunaa, joiden kautta saadaan luonnonvaloa. Tasakatto jatkuu pitkänä lippana aukiolle avautuvien liikerakennusten sisäänkäyntien ylle. Lipan alakatto on puupaneelia ja sitä kannattelevat kattopalkit on jätetty näkyviin.

Historia

Asuntosäästäjät ry:n hankkeena rakentunut Iivisniemen alue rakennettiin 1967-1970 Iivisniemen kartanoon kuuluneille maille. Alueen suunnittelu liitettiin osaksi Espoon Lounaisrannikon alueen kehittämistä. Iivisniemen muotoutumiseen vaikuttivat erityisesti kaavoitusarkkitehdit Sakari Laitinen ja Harto Helpinen sekä Asuntosäätiön arkkitehti Bror Söderman. Kaavasunnittelussa käytettiin hyväksi Asuntosäätiön valmiita lamellityyppejä. Rakennustyöt aloitettiin poikkeusluvin turvin ennen kuin asemakaava vahvistettiin. Ensimmäisen asemakaavan vahvistuessa 1968 puolet alueen rakennuksista oli jo valmiina.⁹⁷

Ensimmäisessä asemakaavassa suorakulmaiseen koordinaatistoon perustuvassa rakenteessa Iivisniemenkatu muodosti alueen liikenteellisen pääkselin. Sen varten sijoitettiin kaupalliset palvelut ja pääosa pysäköinnistä. Aluetta ympäröivät laajat viheralueet. Alue on toteutunut ja säilynyt pääosin ensimmäisen asemakaavan mukaisena. Ostoskeskuksen alue tulee tulevaisuudessa muuttamaan tulevan metroaseman myötä.

Iivisniemen ostoskeskus valmistui vuonna 1968 ja sen on suunnittelusta vastasi Keskus-Sato Oy. Ostoskeskukseen suunniteltiin kahdeksan myymälän lisäksi tilat seurakuntasalille. Pääpiirustusten mukaan julkisivupinnat olivat valkoista, Kenitex-pinnoitettua kalkkihiekkatiiltä, ikkunakehykset alumiinia ja leveän räystäslipan liimapuupalkkien kannattama otsa valkoiseksi polttomaalattua alumiinipelti.⁹⁸

97 Salonen, K & Schalin, M. 2014: s. 33

98 Salonen, K & Schalin, M. 2014: s. 38

Liiketiloissa on tapahtunut jonkin verran muutoksia, kun liiketiloja on yhdistetty. Julkisivuissa puolestaan muutoksia ei ole juuri tapahtunut.⁹⁹

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määryksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

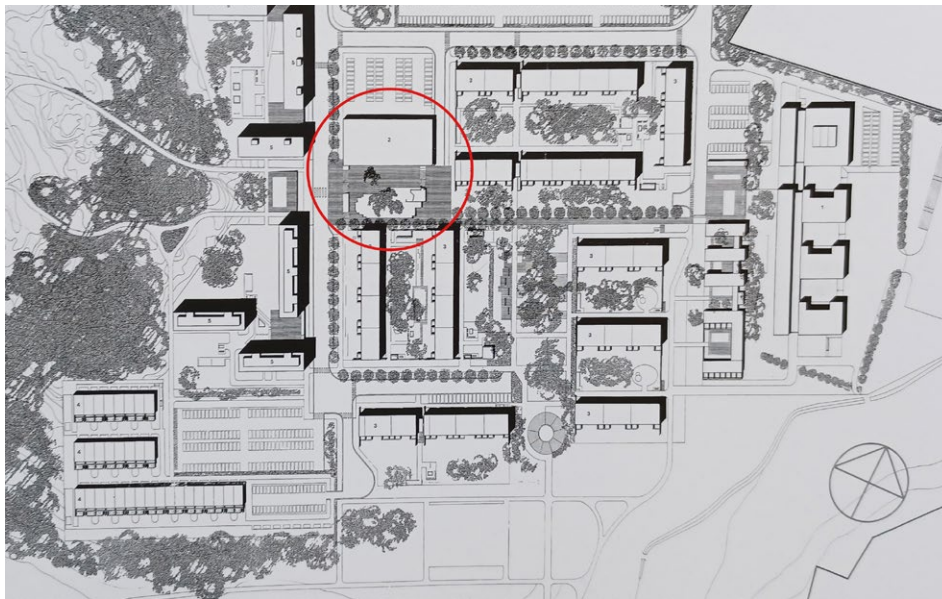
Alueella on voimassa asemakaavamääräysten muutos 440101, joka on vahvistettu 25.1.1969. Kaavassa liikerakennus sijoittuu liikerakennusten korttelialueelle (AL).

Alueella on vireillä asemakaavamuutos 441415. "Asemakaavoituksen tavoitteena on lisätä asumista tulevan metroaseman välittömässä läheisyydessä ja kehittää sitä palvelutasoltaan monipuoliseksi paikalliskeskukseksi." Laadittu kaavaehdotus mahdollistaa purkamisen. Kaava on tarkoitus viedä hyväksymiskäsittely keväällä 2020 (tilanne 6/2021).

99 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 9.

Ostoskeskus vuonna 2016. (Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Jyri Vilja)

livisniemen asemakaavan havainnekuva vuodelta 1967. Rakennuksen on sijoitettu suorakulmaiseen koordinaatistoon suhteellisen tiiviisti, mutta korttelirakenne on luonteeltaan avoin. (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus)

Ostoskeskuksen horisontaalisuutta korostaa yhtenäiset ikkunapinnat sekä vaalea otsapinta.

6.3.14 Heikintori

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Tapiola 12
Osoite: Kauppamiehentie 1
Kiinteistö: 49-12-2-6

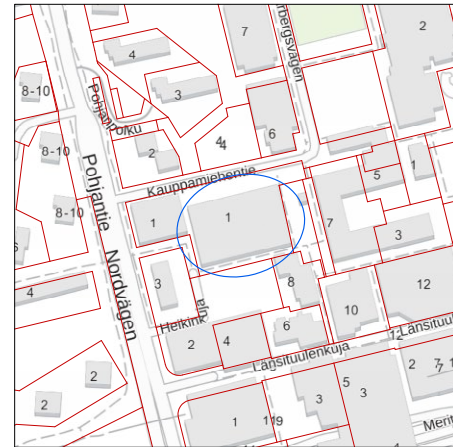
Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Ostoskeskusta rajaa pohjoisessa kauppamiehentie, idässä Sampotori, etelässä Länsituulen aukio ja lännessä Heikinkuja sekä ostoskeskukseen liittyvä pysäköintihalli. Ostoskeskus sijoittuu Tapiolan keskustaan ja on keskeinen osa keskustan liikerakennusten muodostamaa kaupallista keskittymää. Lähiympäristön rakennuskanta koostuu viereisestä Tapiontorin ja Ainoan ostoskeskuksista sekä 1960-luvulta lähtien eri aikoina rakentuneista korkeista liike- ja asuinrakennuksista.

Länsituulen aukio on pääosin pysäköintikäytössä. Sampotori ja siellä sijaitseva paviljonkimainen kahvilarakennus muodostavat viihtyisää kaupunkitilaa. Lännessä Heikintorille johtaa puiden reunustama Tapionraitti, jolle ostoskeskus muodostaa näkymäpäänteen. Tapionraitti jatkuu sisätiloissa ostoskeskuksen keskuskäytävänä.

Ulkohahmo ja julkisivut: Rakennus on tasakattoinen, eteläosa on kaksikerroksinen ja pohjoisosa kolmikerroksinen. Rakennuksen ensimmäisen kerroksen julkisivu on lasia. Ylemmät umpinaiset osat ovat valkoista peltiverhousta. Ylemissä kerroksissa on nauhaikkunat. Julkisivuun sommitellut metallisäleiköt antavat varjoa. Ostoskeskuksen läpi kulkevan keskuskäytävään tuovat luonnonvaloa rakennuksen päätyihin sijoitetut suuret lasipinnat. Länsituulen aukion suuntaan toiseen kerrokseen johtavat betoniset portaat umpikaitein. Myöhemmät lisäykset rakennuksen ulkoarkkitehtuuriin ovat laajentaneet materiaalien ja värien kirjoa.

Keskeiset sisätilat: Rakennuksen liiketilat jäsenyivät sen läpikulkevan keskuskäytävän molemmiin puolin. Päätyjen suuret lasipinnat, kolmannen kerroksen eteläpuolelta käytävätilaa rajaava ikkunapinta sekä kattoikkunoiden muodostama valonauha tuovat sisälle runsaasti luonnonvaloa. Toisessa kerroksessa sijaitsee terassitaso, josta avautuu näkymät koko keskuskäytävälle. Alkuperäisen arkkitehtuurin ajatus avarasta käytävätilasta, joka vaihtuu eleettömästi

liiketiloiksi, on kadonnut teippausten ja myöhempien muutosten myötä. Heikintorin pinta-ala on 8 660 m².

Tyylipiirteet: Heikintoria voidaan pitää Suomen nykyaikaisten kauppakeskusten prototyyppinä. Heikintorin ostoskeskus kokosi yhteen useita eri toimijoita, joiden erilainen luonne huomioitiin rakennuksen tilasuunnittelussa. Heikintori liittyy sekä kansalliseen että paikalliseen liikerakentamisen kehitykseen 1960-luvulla. Ostoskeskuksen katettu sisäkäytävä muodostaa myös tärkeä osan Tapionraitin vaihtelevaa kävelyreittiä, joka jatkuu Sampotorin toisella puolella Tapiontorin ostoskeskuksessa. Rakennuksessa tehdyt myöhemmät muutostyöt ovat heikentäneet ostoskeskuksen arkkitehtuuria ja alkuperäistä tilaohjelmaa.

Historia

Varhaisin Heikintorin tavaratalon aluetta koskeva Tapiolan keskustan rakennussuunnitelma on vuodelta 1956. Tapani Nirosen ja Aarne Ervin laatimassa suunnitelmassa korttelialue oli merkitty pitkänomaiselle kaksikerroksiselle liikerakennukselle. Kuitenkin jo seuraavana vuonna uudessa rakennussuunnitelmassa Heikintorin tavaratalon tulevaa korttelialuetta muutettiin. Hoikasta liikerakennuksesta luovuttiin ja siirryttiin selkeästi leveämpään korttelialueeseen. Vuoden 1957 asemakaavassa luotiin suuntaviivat Heikintorin rakentamiselle. Vuonna 1962 kaavaa tarkistettiin. Keskeisin muutos oli itä-länsisuuntainen Tapiolanraitti, joka jakoi korttelin pohjoiseen ja eteläiseen osaan. Rakennusoikeutta

osoitettiin yhteensä 8 150 kerm². Heikintorin nykyinen kerrosala on noin 12 000 m², joten kerrosalaa rakennettiin huomattavasti enemmän kuin mitä kaavassa oli sallittu.¹⁰⁰ Asuntosäätiön toimitusjohtajan Heikki von Hertzenin tavoitteena oli luoda Tapiolasta Helsingin veroinen liikekeskus. Ajatuksen oli aktiivikeskus, joka elää aamusta iltaan ja että tavaratalon valikoimasta olisi tullut niin laaja kuin mahdollista ja useat yrittäjät olisivat pitäneet hinnat kilpailukykyisinä. Ajatuksena oli luoda Tapionraitista ”ikuisen kesän ostoskatu”. Alkuperäisten suunnitelmien mukaisesta avoimesta ostoskadusta luovuttiin ja se muutettiin katetuksi ja suljetuksi sisätilaksi. Liiketilojen suunnittelussa kiinnitettiin huomiota tilojen joustavuuteen ja helposti muunnettavaan järjestelyyn.¹⁰¹

Heikintorin on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Aarne Ervi ja se on valmistunut vuonna 1969. Lähiympäristön viheralueiden ja -rakenteiden suunnittelusta vastasi ylipuutarhuri C. J. Gottberg. Heikintori oli valmistuessaan Suomen ensimmäinen täysin katettu ostoskeskus ja siihen tuli 60 erikoisliikettä. Liiketilojen sijoittamista toiseen kerrokseen epäiltiin, koska tuolloin liiketoiminnan ei uskottu kannattavan katutason yläpuolella. Tapiolan Heikintori ja Tapiontori muodostavat samassa tasossa olevan liikeakselin.¹⁰²

Heikintorin liiketilat sijoitettiin siten, että eteläiseen osaan sijoitettiin suuret tilaa vaativat liikkeet ja pohjoiseen osaan pääsääntöisesti pienet liikeyritykset. Ensimmäisessä kerroksessa eteläpuolen osassa oli mm. kaksi elintarvikekauppaa, Alko, Hankkijan puutarhaliike, elektroniikkaliike sekä kaksi pankkia. Toisessa kerroksessa oli myymälöiden lisäksi kahvila ja ravintola. Kolmannessa kerroksessa oli pieniä palveluliikkeitä.¹⁰³

Sampotorille sijoitettiin lasten leikkialue. Torin länsi- ja itäpuolelle sijoitettiin koppelivistöt koirien oleskelua varten. Pysäköintialueet sijoitettiin Heikintorin etelä-, länsi- ja pohjoispuolelle. 1980-luvun alussa alkanut Tapiolan liikekeskustan tehostettu maankäyttö haukasi tästä kuitenkin suurimman osan ja Heikintorin länsipäähän sijoitettiin kaksikerroksinen paikoitustalo.¹⁰⁴

Heikintoria koskevia muutoslupia on haettu nelisen kymmentä. Sisätiloissa on tehty uusia tilajärjestelyjä, uusia väliseiniä ja vanhojen purkamisia. Alkuperäiset liukuväliseinät ovat pääsääntöises-

ti säilyneet ja ovat edelleen käytössä. Kolmannen kerroksen palveluhuoneistot käytävineen ovat yhä alkuperäisessä muodossaan. Rullaportaat on uusittu 1980-luvun lopussa, jolloin umpikaiteista siirryttiin lasikaiteisiin malleihin. 1990-luvun puolivälissä tehtiin kulkuyhteysmuutoksia, 2-3-kerroksen terassien kaiderakenteet muutettiin umpinaisista lasisiksi, toisen kerroksen terassia levennettiin. Toiseen kerrokseen rakennettiin ostoskadun poikki silta sekä toisen kerroksen länsipäättyyn rakennettiin välipohja ja liiketilaa.¹⁰⁵

Rakennuksen ulkoasu on ajan myötä muuttunut yksinkertaisesta nauhaikkunoiden rytmittämästä peltilevypinnasta yhä moni-ilmeisemmäksi. Kangasmarkiiseista on luovuttu ja aurinkosuojaus on toteutettu rakennuksen rungon ulkopuolisin metalliritilöin. 1990-luvulla ensimmäisen kerroksen näyteikkunoiden päälle toteutettiin teräs-lasirakenteisia katoksia.¹⁰⁶

Suurimmat muutokset ovat tapahtuneet Heikintorin lähiympäristössä, mikä vaikuttaa myös Heikintorin olemukseen Tapiolan keskustarakenteessa. 1970-luvun lopussa toteutettiin Heikintorin eteläpuolelle liike- ja asuinkeuhkotalo, joka sijoitettiin varsin lähelle Heikintoria ja samalla menetettiin se Sampotorin väljä ilmapiiri mikä vanhoista valokuvista vielä välittyy. Vuonna 1978 toteutettu pysäköintitalo oli niin ikään suuri muutos.¹⁰⁷

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määryksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa vuonna 1974 vahvistettu asemakaavan muutos (210400). Kaavassa liikerakennus sijoittuu liikerakennusten korttelialueelle (AL), jolle saa rakentaa asuntoja vain kiinteistön hoitohenkilökuntaa varten.

Alueella on vireillä asemakaavamuutos (210434), jonka tavoitteena on mahdollistaa rakennustaiteellisesti arvokkaan ostoskeskuksen peruskorjaus sekä tutkia rakennuksen laajentamista asuinkäyttöön. Kaavan tavoitteena on myös tutkia pysäköintihallin korvaamista maanalaisella pysäköinnillä ja asuinrakennuksella. Kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä kaavan valmisteluaineisto oli nähtävillä kesällä 2018.

100 Arkkitehtitoimisto Okulus Oy. 2005: s. 6-10

101 Arkkitehtitoimisto Okulus Oy. 2005: s. 21, 27-29, 32

102 Tuomi, T. 1992: s. 157; Arkkitehtitoimisto Okulus Oy. 2005: s. 47

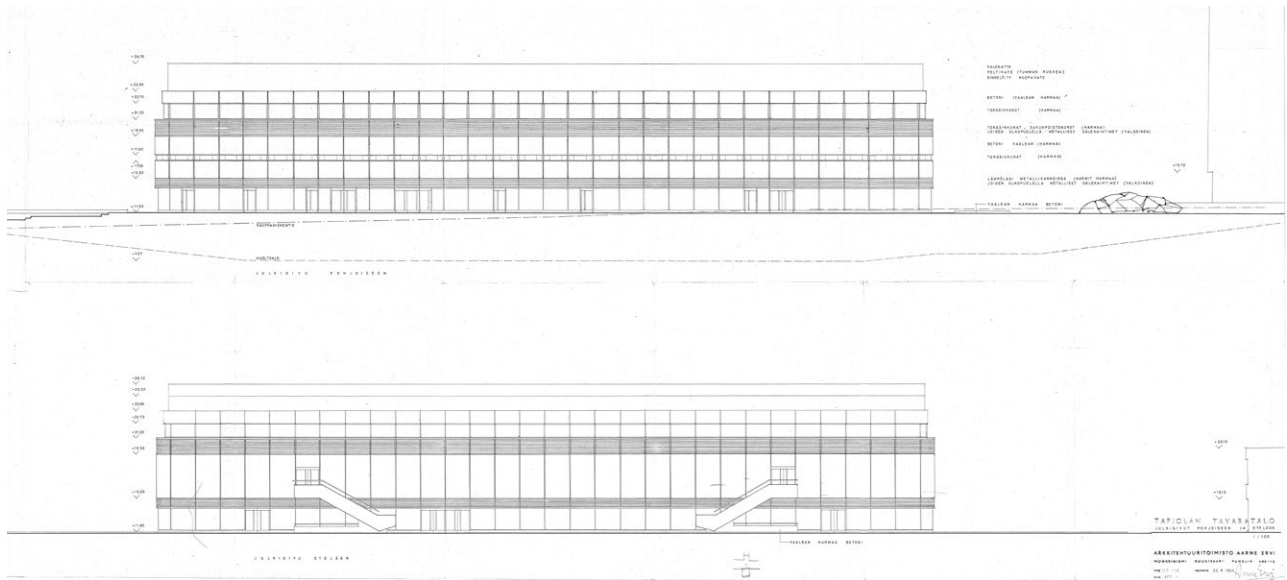
103 Arkkitehtitoimisto Okulus Oy. 2005: s. 32-38

104 Arkkitehtitoimisto Okulus Oy. 2005: s. 40-42

105 Arkkitehtitoimisto Okulus Oy. 2005: 44

106 Arkkitehtitoimisto Okulus Oy. 2005: 45

107 Arkkitehtitoimisto Okulus Oy. 2005: s. 43

Tapiolan tavaratalon piirustukset laati Arkkitehtuuritoimisto Aarne Ervi. (Espoon rakennusvalvonta)

Heikintorin vilkasta elämää. (Espoon kaupunginmuseo)

Heikintori on Suomen toiseksi vanhin kauppakeskus.

6.3.15 Kauklahden ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Kauklahti 44

Osoite: Kauppamäki 3

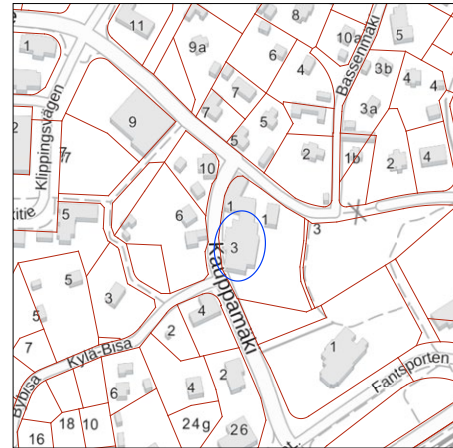
Kiinteistö: 49-44-111-1

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Ostoskeskus sijaitsee Kauklahden vanhassa keskustassa, joka on ollut Kuninkaantien varrella. Ympäristö on Espoole poikkeuksellinen kylämiljö, jossa kapeiden ja mutkittlevien katujen varrella sijaitsevat talot on sijoitettu vapaasti maaston muotojen mukaan tonteille. Lähiympäristön vanhimmat rakennukset ovat 1900-luvun alusta. Liikerakennus sijaitsee merkittävien pääväylien Emil Halmeentien ja Kauppamäen kulmauksessa. Pohjoisosastaan se on rakennettu kiinni Liiketalo Halmeen vanhaan osaan, joka on valmistunut vuonna 1952. Rakennus on aivan kiinni kadussa ja sen varrella on ainoastaan muutamia pysäköintipaikkoja. Rakennuksen sisäpihan puolella sekä eteläpuolella on pienet pysäköintialueet.

Ulkohahmo ja julkisivut: Kauppamäen rinteeseen rakennettu Kauklahden ostoskeskus on eteläosastaan kolmikerroksinen ja pohjoisosastaan kaksikerroksinen. Julkisivut ovat pohjakerroksen ja ensimmäisen kerroksen osalta punatiiltä. Kolmas kerros on betonielementtiä. Ostoskeskuksen pääjulkisivu avautuu kadun suuntaan. Julkisivun kummastakin päädystä on portaat ensimmäisen kerroksen liiketiloihin. Tasoa reunustaa punatiilimuuri. Tasolta on edelleen portaat kolmannen kerroksen liiketiloihin ja niiden edustalla olevalle betonikaitein reunustetulle terassille. Terassia kattavat julkisivun keskellä olevat kolme harjakattoista katosta.

Keskeiset sisätilat: Tiloihin on käynti ulkoa myös ylempien kerrosten tiloihin luhtikäytävän kautta. Rakennuksessa toimii kuntosali, parturikampaamo, apteekki, suunnittelutoimisto, apteekki, isännöintitoimisto ja päiväkoti.

Tyylipiirteet: Liikerakennuksen alkuperäinen ulkohahmo ja ilme on muuttunut lisäkerroksen ja tiiliverhouksen myötä huomattavasti ja se poikkeaa ympäristön muista rakennuksista kokonsa ja tyylinsä osalta. Liikerakennus muutoksineen kertoo Halmeen suvun pitkästä ja edelleen jatkuvasta yritystoiminnasta Kauklahden vanhassa kylässä.

Historia

Kauklahden ostoskeskuksen lisäosa on valmistunut vuonna 1969 ja sen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Laitinen-Filosof. Alkuperäisen rakennuspiirustusten perusteella liikerakennus oli tasakattoinen. Katujulkisivu oli pääosin lasipintainen. Inventoinnin yhteydessä haastateltu kiinteistöstä vastaava taho kuvasi rakennuksen alkuperäistä rakenneratkaisua nelikanttiseksi, metallirunkoiseksi lasitaloksi. Haastateltavan mukaan alkuperäinen rakenneratkaisu ei ollut toimiva, minkä vuoksi rakennus jouduttiin saneeraamaan täysin pian sen valmistumisen jälkeen, vuonna 1985-86. Tässä yhteydessä rakennuksen kaikki ulkoseinät purettiin ja tilalle muurattiin tiiliseinät. Osa rakennuksesta rapattiin saneerauksen yhteydessä. Saneeraustyön yhteydessä rakennukseen tehtiin myös kolmas kerros.

Vuoden 2006 muutokset ovat kohdistuneet toisen kerroksen myymälä- ja toimistotiloihin, jotka on muutettu päiväkodin tiloiksi.¹⁰⁸ Tontin kadun puoleinen osa on uudistettu viime vuonna ja saanut betonikivipäällysteen. Lisäksi kolmen komeaa vanhaa mäntyä on kaadettu.

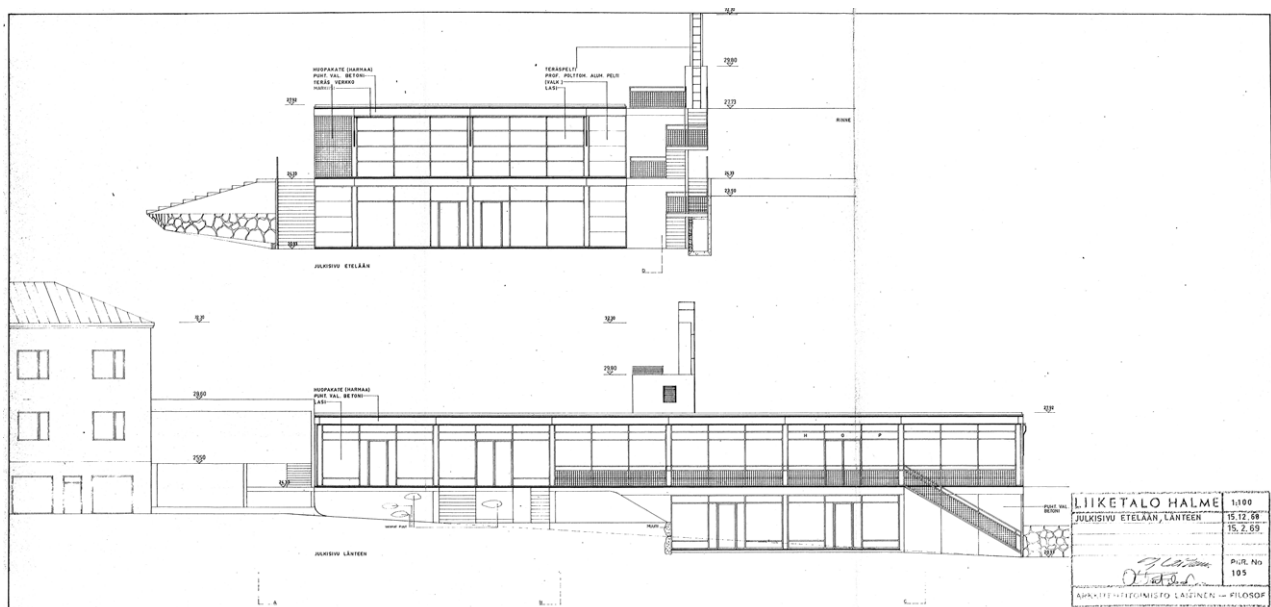
Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa asemakaavan muutos 511000, joka on hyväksytty 25.5.2009. Kaavassa liikerakennus sijoittuu liikerakennusten korttelialueelle (KL).

¹⁰⁸ Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 13.

Alkuperäinen liikerakennus oli tasakattoinen ja katujulkisivua hallitsi yhtenäinen lasipinta. (Espoon rakennusvalvonta)

Ostoskeskus on saanut nykyisen ilmeensä 1980-luvun puolivälissä.

Ilmavalokuvassa vuodelta 1999 näkyvät rakennuskompleksin useina vuosikymmeninä toteutetut osat. Punatiilinen rakennus vuodelta 1928, harmaa rapattu laajennus vuodelta 1952 ja oikealla oleva liikerakennus vuosilta 1969 ja 1986. (lähde: Emil Halme, valokuvaaja Tage Strandström)

6.3.16 Lähderannan ostoskeskus

Sijaintitiedot

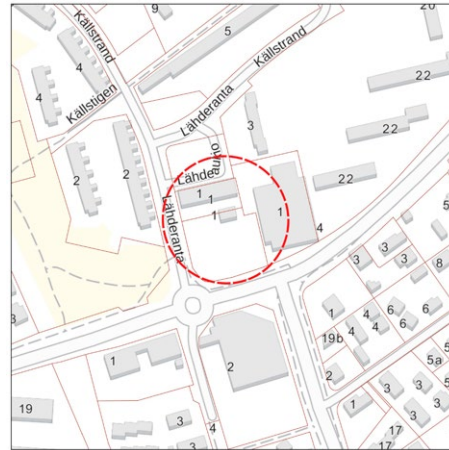
Kaup.osa: Laaksolahti 60

Osoite: Lähderanta 1

Kuvaus

Lähderannan ostoskeskus on valmistunut 1962 ja sen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Erik Kråkström & Ahti Korhonen. Lähderannan liikekeskus on sijoittunut keskeiselle paikalle 1960-luvun alussa rakennettua Lähderannan asuntoaluetta, joka edustaa kehittyntä myöhäistapiolalaista asemakaavoitusta. Kaavoitukselle leimallista on vehreys, väljä rakentaminen sekä avoimet näkymäakselit.¹⁰⁹ Vanha liikekeskus on liittynyt ympäröivään kaupunkirakenteeseen luontevasti. Tienvarressa sijainnut ostoskeskus on toiminut ”porttina” Lähderannan alueelle ja yhdessä liikekeskustontin pohjoispuolella sijaitsevan 8-kerroksisen lamellitalon kanssa sen on kuvattu rajanneen aluetta eräänlaiseksi sisääntuloaukioksi.¹¹⁰

Liikekeskus kuului Asunto Oy Lähderantaan – Källstrand Bostads Ab, johon kuului alun perin myös lämpökeskus, kahdeksan kerrostaloa ja viisiosta rivitaloa. Liikekeskuksessa on toiminut ainakin radio-, tv- ja kodinkoneiden erikoisliike, kelloliike, kampaamo, parturi, huoltoasema, lyhyttavaraliike, pesula, pankki ja postikonttori.¹¹¹ Liikekeskus ja lämpökeskus on purettu vuonna 2009 ja niiden paikalle on valmistunut asuinkerrostalo sekä uusi liikerakennus.¹¹² Alueen yhtenä maamerkinä toimineen alkuperäisen liikekeskuksen ja lämpökeskuksen purkamista on luonnehdittu suurimmaksi muutokseksi Lähderannan alueella sen rakentamisen jälkeen. Rakennusten purkamisen yhteydessä myös niihin liittyneet aukiot ovat menneet uusiksi ja tonttien tilajakoa on muutettu oleellisesti.¹¹³ Vanha ostoskeskus on ollut yksikerroksinen ja tasakattoinen. Se on koostunut kahdesta suorakaidetta muistuttavasta massasta.

Ostoskeskus vuonna 2008. (Espoon kaupunginmuseo)

¹⁰⁹ Näin. mm. Espoon kaupunginmuseon lausunnossa 18.11.2008.

¹¹⁰ Arkkitehti 7-8/1991, s. 46.

¹¹¹ Lähderantalainen eilen ja tänään-julkaisu, s. 13.

¹¹² KAUKO

¹¹³ Karhula 2019, s. 108.

Ostoskeskus pian valmistumisensa jälkeen 1960-luvun alussa. (Espoon kaupunginmuseo)

6.3.17 Niittykummun ostoskeskus

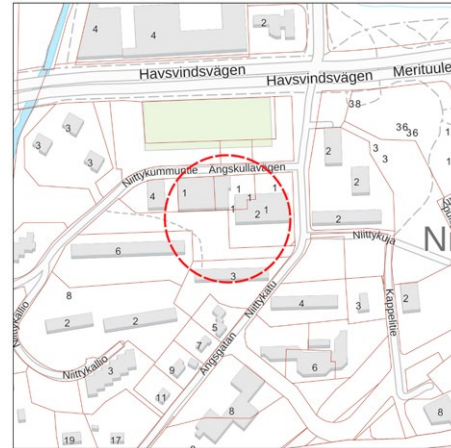
Sijaintitiedot

Kaup.osa: Niittykumpu 51

Osoite: Niittykatu 1

Kuvaus

Niittykummun ostoskeskus on arkkitehti Osmo Lapon suunnittelema ja se valmistui vuonna 1962. Ostoskeskus suunniteltiin aikakauden vaatimusten mukaisesti 1-kerroksiseksi ja niin, että sitä olisi mahdollista laajentaa.¹¹⁴ Ostoskeskus purettiin uuden ostoskeskuksen alta 1990-luvun alussa.¹¹⁵

114 Karlsson 2011, s. 28.

115 KAUKO

Suorakaiteen muotoisen ja laatikkomaisen ostoskeskuksen edustalle sijoituivat laajat pysäköintialueet. (Espoon kaupunginmuseo)

6.4 1970-LUKU

6.4.1 Viherkallion myymälä

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Viherlaakso 61

Osoite: Viherkalliontie 8

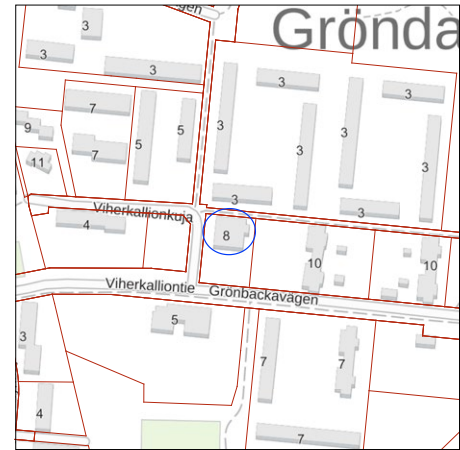
Kiinteistö: 49-61-71-1

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Viherkallion myymälä sijaitsee vehreän Viherkallion kerrostaloalueen keskellä. Se sijaitsee etäällä kaupunginosaa halkovasta Viherlaakson tiestä, jonka varrelle sijoittuu useita palveluja. Myymälän tonttia rajaa etelässä Viherkalliontie ja lännessä Viherkallionkuja. Myymälä sijoittuu tontin pohjoisosaan ja eteläosa toimii pysäköintialueena. Pohjoisesta ja idästä myymälälle johtavat kevyen liikenteen raitit Kalliopolku ja Puistopolku. Lähiympäristön rakennuskanta koostuu pääosin suorakulmaiseen koordinaatistoon sijoitetuista lamellikerrostaloista, jotka on rakennettu pääosin 1960-1970-lukujen aikana.

Ulkohahmo ja julkisivut: Pienen ja matalan myymälärakennuksen julkisivut ovat puhtaaksimuurattua kalkkihiekkatiiltä. Etelä- ja länsisivuille avautuvat kahden liiketilan sokkelista kattoon asti ulottuvat ikkunapinnat, jotka on osin teipatut. Liiketilöiden edustoilla on julkisivuja reunustava tasakattoinen ja katos, jonka alakattopinassa on upotetut valaisimet. Länsisivulle sijoittuu muusta rakennusmassasta ulkoneva lautaverhoiltu lastaussilta. Takajulkisivu on umpinainen. Tasakattoa reunustaa korkea vihreäksi maalattu ot-sapinta, joka on vaakasuuntaista puupanelia. Katemateriaalina on huopa. Sokkeli on betonia ja se on osin verhoiltu pystysuuntaisella harmaalla alumiiniprofiililla. Rakennuksen ulkoasu ja pintamateriaalit ovat säilyneet alkuperäisinä.

Keskeiset sisätilat: Rakennuksen itäosassa toimii myymälä (Kimeika) ja länsiosassa ravintola (Kotka Baari). Sisätiloissa on tehty väliseinämuutoksia.

Tyylipiirteet: Viherkallion myymälän arkkitehtuurissa on nähtävissä 1960-luvun ostoskeskuksille tyypillisiä piirteitä, kuten rakennuksen matala ja horisontaalinen ilme sekä katon korkea otsapinta. Rakennus edustaa eleetöntä ostoskeskusarkkitehtuuria ja se on mittakaavaltaan pieni ja helposti lähestyttävä. Ulkoasultaan myymälärakennus on säilynyt alkuperäisenä, joskaan kulmassa ollut kioski ei enää ole käytössä.

Historia

Viherlaakson alueelle laadittiin ensimmäinen rakennussuunnitelma vuonna 1944. Palstoitussuunnitelmien pohjalta rakentuneen alueen täydennyskaavoitus käynnistyi 1960-luvun alussa. Samaan aikaan myös poikkeusluparakentaminen vilkastui.¹¹⁶

Aluerakentamissopimus Helsingin Asunto-osuuskunta Hakan kanssa tehtiin 1960-luvun alussa. Karakallio III-sopimus koski nykyisen Viherkallion itäosaa. Kaava-suunnittelu alkoi virkatyönä 2-3-kerroksisia talomassoja käyttäen. Hakan talosuunnittelija, KK:n suunnitteluosasto laati samaan aikaan luonnoksen suorakaiteen muotoisista kortteleista korkeampia kerrostaloja käyttäen. Ensimmäinen asemakaava vahvistettiin kahdessa osassa vuosina 1968-69.¹¹⁷

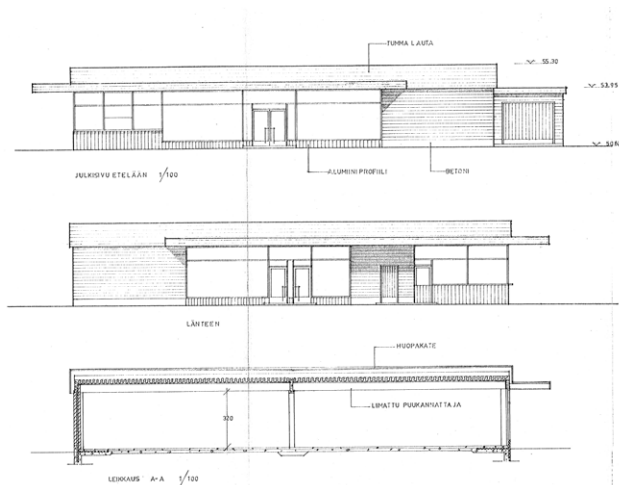
¹¹⁶ Maisala, P. 2008: s. 156 ja 165.

¹¹⁷ Maisala, P. 2008: s. 163.

Myymäälää koskeva ensimmäinen asemakaava on vahvistettu 29.5.1969 ja se on myymälän osalta edelleenkin voimassa. Asemakaavassa myymälärakennus sijoitettiin liikerakennusten ja autopaikkojen korttelialueelle (ALP). Kortteli sijoitettiin etäälle alueen pääväylästä eli Pohjoisesta Viherlaakson tiestä kerrostaloasutuksen keskelle. Myymälä sijoittuu suorakulmaiseen koordinaatistoon sommiteltujen paikalliskatujen Viherkallion tien ja Viherkallion kujan sekä kevyen liikenteen yhteyksien risteykseen.

Viherkallion myymälä on valmistunut 1970 Kulutusosuuskuntien Keskusliiton arkkitehtiosaston suunnittelemana. Ensimmäisten piirustusten perusteella myymälän itäosassa oli iso myymälätila. Länsiosassa oli kaksi pientä myymälätilaa ja eteläkulmauksessa kiosk.

Vuoden 1974 piirustuksissa iso myymälä on laajennettu kahden pienemmän myymälän puolelle. Muutostyön on suunnitellut Tukkukauppojen Oy:n arkkitehtitoimisto. Vuoden 1982 piirustuksissa myös kiosk on jäänyt myymälän alle. Tämän seurauksena kioskin sisäänkäynti ja myyntiluukku on poistettu käytöstä. Tämän jälkeen ei ole enää saatavilla uudempia piirustuksia, vaikka nykytilanteen perusteella rakennuksen itäpäähän on myöhemmin toteutettu ravintolatilat.

Myymän julkisivupiirustukset on laatinut Kulutusosuuskuntien Keskusliiton arkkitehtiosasto. (Espoon rakennusvalvonta)

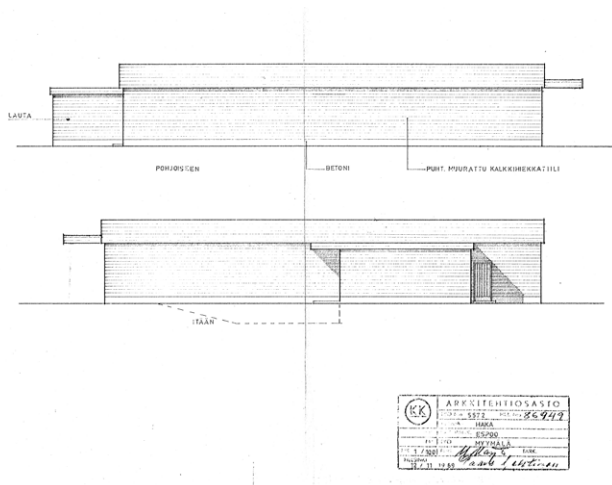
Pieni myymälärakennus edustaa eleetöntä ostoskeskusarkkitehtuuria.

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa ensimmäinen asemakaava 150100, joka on vahvistettu 29.5.1969. Asemakaavassa rakennus sijoittuu liikerakennusten ja autopaikkojen korttelialueelle (ALP).

6.4.2 Ylä-Soukan ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Soukka 33

Osoite: Yläkartanontie 26, Soukantie 16, Soukantie 14 ja Yläkartanontie 28

Kiinteistö: 49-33-7-2, 49-33-7-3, 49-33-13-4 ja 49-33-8-2

Kuvaus

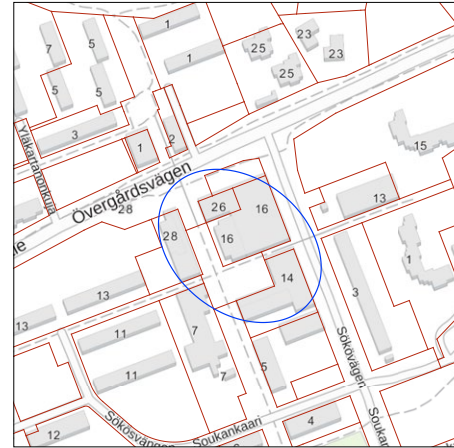
Ulkotilat ja lähiympäristö: Ylä-Soukan useammasta rakennuksesta muodostuva ostoskeskus sijaitsee molemmiin puolin Yläkartanontietä. Kadun yli kulkee Soukanraitin jalankulku- ja pyöräilysilta, jonka varrelle palvelut on ensimmäisen asemakaavan ajatuksen mukaan keskitetty. Myös Soukantien ylittää jalankulku- ja pyöräilysilta Soukanraitille. Liiketilat avautuvat Soukantorille ja -raitille, joilla kaupunkitila on viihtyisä ja jalankulkijalle miellyttävässä mittakaavassa. Ostoskeskusta ympäröi korkeat betonielementtiasuinkerrostalot.

Länsimetron aseman vuoksi osa liikerakennuksista on purettu. Soukantorin sisäänkäynti metroon oli rakenteilla maastokäynnin aikana.

Ulkohahmo ja julkisivut: Kolmeen liikerakennuksen osaan liittyy korkea asuinkerrostalo. Kookkain ostoskeskusrakennuksista, Soukantie 16, on rinteessä. Kadun puolella tilat sijoittuvat kolmeen kerrokseen ja toriaukion puolelta rakennus on 1-kerroksinen. Pysäköintialue on Yläkartanontien varressa ja rakennuksen alla. L-mallinen rakennus rajaa yhdessä korkean asuinkerrostalon kanssa keskelle aukion, josta on sisäänkäynti liiketiloihin. Myös Yläkartanontien puoleisella sivulla on liiketilojen sisäänkäyntejä luhtikäytävän kautta.

Betonielementtirakennuksissa on myös julkisivujen materiaalina maalaamaton betoni. Liiketilojen sisäänkäyntijulkisivuissa on käytetty runsaasti lasia.

Keskeiset sisätilat: Ostoskeskuksessa toimii ruokakauppa, kiosk, ravintoloita, pubeja, lankakauppa, vaatekauppa, kukkakauppa, apteekki ja päiväkoti.

Tyylipiirteet: Kohde edustaa aluerakentamiskaudelle tyypillistä liikekeskusta ja se on Soukan kaupallinen keskusta.

Pysäköinti on uudennäköinen ratkaisu rinteeseen sijoitetun liikerakennuksen alla. Vaihtelevia maastonmuotoja on muutenkin hyödynnetty ylikulkusiltojen avulla ja käyttämällä eri kerroskorkeuksia. Uutta on myös asuinrakennusten rakentaminen liikerakennusten yhteyteen. Tämä tuo ostoskeskuksen alueelle lisää elämää ja sosiaalista kontrollia. Aukiolla betonirakenteisia vesi- ja kasvialtaita, jotka rajaavat istuskelualueita ja kävelyraitteja.

Arkitehti on käyttänyt läheistä laatikkomaista betoniarkkitehtuuria, jossa on käsittelemättömiä betonijulkisivuja.

Ostoskeskus on muuttunut alkuperäisestä asustaan, kun siitä on purettu pois laajoja osia Länsimetron sisäänkäyntien vuoksi.

Historia

Alueen ensimmäinen asemakaava on vahvistettu 10.9.1969. Suorakulmaiseen koordinaatistoon perustuvassa asemakaavassa yhdistettyjen liike-, pienteeollisuus- ja asuinkerrostalojen korttelialueet (ALKT) sijoitettiin keskeiselle paikalle Yläkartanontien ja Soukantien risteykseen. Pysäköinti osoitettiin korttelialueille maanalaisena pysäköintitilana sekä erilliselle pysäköintialueelle (LP) Yläkartanontien varteen. Kevyt liikenne erotettiin ajoneuvoliikenteestä ja ohjattiin koko Soukan alueen läpi kulkevalle

Soukanraitille sekä Kaskivuorenrailille. Liikerakennusten muodostaman keskittymän keskelle sijoitettiin Soukantori. Alkuperäiseen asemakaavaan verrattuna liikerakennukset rakennettiin osoitetua keskimäärin kerrosta korkeampina.

Kaikki kiinteistöt ovat valmistuneet vuonna 1972 ja ne ovat Keskus-SATO:n käsialaa.

Kiinteistö Oy Yläkartanon Kauppatalon (Yläkartanontie 26) toisessa kerroksessa on vuoden 1972 piirustuksessa ollut posti ja kuusi myymälää. Kolmannessa kerroksessa, toritasossa, on puolestaan ollut Keskon ja TUKO:n myymälät sekä kolmas, määrittelemätön myymälä. Vuonna 1977 piirustuksessa yksi toisen kerroksen myymälöistä on jaettu kahtia autokoululle ja kampaamolle, jonka tiloissa on ollut jo seuraavana vuonna kahvila. Toritasossa on ollut vuoden 1974 piirustuksessa Keskon ja TUKO:n myymälöiden lisäksi kaksi myymälää ja HSSP-pankki. Vuonna 1999 toritason yhden myymälän käyttötarkoitus on muutettu Arkkitehtitoimisto Jukka Sulosen suunnitelmien mukaisesti ravintolaksi. Arkkitehtitoimisto Öhrnberg Oy on puolestaan suunnitellut vuonna 2004 toritason Keskun elintarvikemyymälän laajennuksen.¹¹⁸

Asunto Oy Soukan Itäinen tornin (Soukantie 16) ensimmäisessä kerroksessa on ollut vuoden 1970 piirustuksessa HOP-pankki, myymälä sekä KOP-pankki. Muut kerrokset ovat asuinkäytössä. R-Kioski on tullut nykyisiin tiloihinsa toritasolle vuonna 1990.¹¹⁹

Asunto Oy Soukantie 14 (Soukantie 14) toisessa siivessä on toritason alapuolella autohalli ja sen päällä kaksi kerrosta liike- ja toimistotiloja. Toisessa siivessä on puolestaan toritasossa liiketiloja, joiden yläpuolella on asuntoja. Piirustuksen mukaan ensimmäisessä kerroksessa on ollut vuonna 1974 neljä myymälää, kahvila sekä yksi iso myymälä. Toisen siiven toisessa kerroksessa on ollut neljä toimistoa. Vuonna 1976 toisen kerroksen tilat on muutettu kasvatustalon ja terveysaseman tiloiksi. Tilat ovat olleet taas vuonna 1999 toimistokäytössä yhtä tilaa lukuun ottamatta, joka on muutettu päiväkodiksi. Vuonna 2001 ensimmäisen kerroksen pankki on muutettu Espoonlahden seurakunnan kahvilaksi.¹²⁰

Asunto Oy Soukan Länsitornin (Yläkartanontie 28) alatasanteelle on suunniteltu vuonna 1970 nuorisotila sekä kaksi myymälää. Katutasolla on ollut kirjakauppa, apteekki sekä neljä myymälää ja

Soukan kaupallinen keskusta 1970-luvun alussa. (Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Atte Matilainen)

ravintola. Ylemmissä kerroksissa on ollut asuntoja. Ensimmäisen kerroksen myymälän käyttötarkoitus on muutettu ravintolaksi vuonna 1994.¹²¹

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Yläkartanontie 28 alueella on voimassa asemakaavan muutos 411102, joka on vahvistettu 8.10.1970. Asemakaavassa rakennus sijoittuu yhdistettyjen liike-, pienteollisuus- ja asuinkerrostalojen korttelialueelle (ALKT). Muut rakennukset sijoittuvat alueelle, jolla on voimassa asemakaavan muutos 411101, joka on vahvistettu 4.7.1972. Asemakaavassa rakennukset sijoittuvat yhdistettyjen liike-, pienteollisuus- ja asuinkerrostalojen korttelialueelle (ALKT).

Alueella on vireillä asemakaavan muutokset 411122 ja Soukantori 411125, joissa tutkitaan Soukan keskustan uudisrakentamisen mahdollisuuksia ja tulevan metroaseman yhteyksiä. Kaavahankkeiden tarkempaa aikataulua ei ole määritetty.

118 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 51.

119 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 51.

120 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 51.

121 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 51.

Arkkitehtuuri on käytännönläheistä laatikkomaista betoniarkkitehtuuria.

6.4.3 Kuitinmäen ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Olari 22

Osoite: Kuunsirppi 3, Kuunkehrä 2,

Maapallonkuja 2 ja Kuunkierros 1

Kiinteistö: 49-22-78-2, 49-22-78-3, 49-22-92-1, 49-22-93-1

Kuvaus

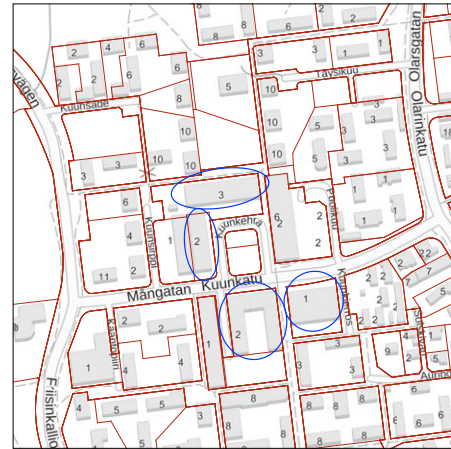
Ulkotilat ja lähiympäristö: Useammasta rakennuksesta muodostuva ostoskeskus sijaitsee keskeisellä sijainnilla Kuitinmäessä Kuunkadun molemmin puolin. Ympäriällä on 6-10-kerroksisia kerrostaloja, jotka ovat rakentuneet 1970-luvulta tähän päivään.

Auto-, julkinen ja jalankulku-/pyöräilyliikenne kiertää rakennusten keskelle jäävän pysäköintialueen yhdensuuntaista Kuunkehrä -katua pitkin. Kuunkatu kulkee pysäköintialueen eteläpuolitse ja kadun eteläpuolella on kaksi liikerakennusta.

Kuunkehrä 3:ssa, aukion pohjoispäässä sijaitsevassa 2-kerroksisen rakennuksessa on kaksi toisen kerroksen kattamaa läpikulkua Kuutamoinen -väylältä ostoskeskuksen aukiolle.

Kaksi torikeskukseen kuuluvaa rakennusta oli purettu tai oltiin parasta aikaa purkamassa. Kuunkehrä 6, joka oli rakennettu vuonna 1973 on purettu ja paikalle on toteutettu asuinkeuhkeus. Rakennuksen edestä kulkeva betoninen jalankulku- ja pyöräilyliikenne, joka kulkee Kuunsillan yli, on rakennettu uutena, sillä silta on ollut aiemmin osa purettua rakennusta. Maastokäynnin aikana käynnissä oli vuonna 1985 valmistuneen Maapallokuja 1:n purkaminen.

Ulkohahmo ja julkisivut: Kuunkadun pohjoispuolella sijaitsevat liikerakennukset ovat 1970-luvulta. Kuunkehrä 2 on 4-kerroksinen ja Kuunkehrä 3 2-kerroksinen. Molemmat rakennukset ovat suorakaiteen muotoisia rakennuksia ja niiden julkisivujen sommittelu, materiaalit ja värit ovat toistensa kaltaisia ja ne muodostavat hienon parin. Pilari-palkki -rakenne on osa julkisivusommittelua ja tuo siihen säännöllisen rytmin. Laajat julkisivuaukotukset toisessa kerroksessa kiertyvät myös nurkkien ympäri. Aukotusten ristikkomainen puiteläpö on 4x6 -jakoinen. Lasia on käytetty kahdessa keskeisessä rivissä ja ylin ja alin rivi on värillistä sähkönsinistä lasia.

5-Kerroksisen, purettu Kuunkehrä 6:n julkisivut ovat olleet vastavastat kuin mitä Kuunkehrä 2:n ja 4:n, mutta värillasi on ollut vihreää ja kaksi ylintä kerrosta on ollut sisäänvedettyjä aukion puoleiselta sivulta.

Kuunkadun eteläpuolella sijaitseva ja purettavana ollut Maapallokuja 1 on valmistunut vuonna 1985. Maapallokuja 2 on U-muotoinen kahden alimman kerroksen osalta, joissa on liike- ja toimistotiloja. Tämän lisäksi rakennukseen kuuluu kolme pistemäistä asuinkäytössä olevaa tornia, joissa on liikerrakennuksen päällä vielä 6-kerrosta. Julkisivuissa on sama jaottelu kuin mitä Kuunkadun pohjoispuolella sijaitsevilla rakennuksilla. Julkisivuissa esiin jätetty betonirunko tuo niihin ruutumaisen jaottelun. Julkisivut ovat punatiiltä ja asuintornien ikkuna-aukotusten yhteydessä on käytetty tummansinistä värillistä lasia. Kävelysilta yhdistää rakennuksen Kuunkadun pohjoispuolen toriaukion yli Kuutamoinen -raitille. Kuunkierros 1 on 3-kerroksinen rakennus, jossa on betonirunko, joka näkyy julkisivussa ja punatiilivuorauksella. Ikkunat on sommiteltu ylemmissä kerroksissa nauhamaisesti ja alimman kerroksen liiketiloista avautuu laajat ikkunat kadulle.

Keskeiset sisätilat: Rakennukset on sijoitettu torikeskusmallin mukaisesti tiiviiksi kehäksi aukion ympärille. Liiketiloihin on sisäänkäynnit suoraan ulkotilasta.

Ostoskeskuksessa on runsaasti kaupallisia palveluita, sillä liiketilaa on vielä neljässä jäljellä olevassa ja useampi kerroksissa rakennuksissa paljon. Kioski, baareja, kaksi ruokakauppaa, useita ravintoloita, kahvila, mainostoimisto, apteekki ja erikoisliikkeitä. Olarin kappeli toimii Kuitinmäen ostoskeskuksessa. Se oli suljettu inventoinnin maastokäynnin aikana. Kappelin erottaa kellotornista ja rististä. Kappeli on vihitty käyttöön vuonna 2003. Arkkitehti Mats Klockars on suunnitellut kappelin tilat ja lähetyskynntelikön.¹²² Tilat koostuvat kappelialista, kahviosta, aulatilasta ja keittiöstä. Tiloissa on myös diakoniatyön vastaanottohuone, rippihuone rippii tai sielunhoidollisia keskusteluja varten sekä kaksi kerhohuonetta. Kappelialissa on 100 istumapaikkaa.

Tyylipiirteet: Arkkitehtuuri Kuunsirppi 3 & Kuunkehrä 2 ja Maapallonkuja 2 ovat kaikki 1970-luvulta ja Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka suunnittelemat. Eero Valjakan ja Simo Järvisen käsiala näkyy hyvin ostoskeskuksen alueen jalankulku ja pyöräilyreittien ja autoliikenteen eri tason toteutuksessa.

Rakennuksien strukturalistinen ulkohahmo koostuu julkisivujen mittajärjestelmän synnyttämästä ruudukosta sekä aikakaudelle tunnusomaisesta voimakkaiden tehostevärien käytöstä.

Maapallonkuja 2 pistemäiset asuintornit liikerakennuksen päällä on ollut 1970-luvulla harvinaista. Tällä ratkaisumallilla toteutetaan ostoskeskuksia tänä päivänä.

Alueen yhtenäisyydelle on ollut suuri menetys, että toimiston suunnittelema Kuunkehrä 6 on purettu.

Historia

Alueen ensimmäinen asemakaava vahvistettiin 7.7.1972 ja se on edelleenkin osin voimassa (Kuunkehrä 2 & 4). Suorakulmaiseen koordinaatistoon pohjautuvassa kaavassa Kuunkehrän ympärille osoitettiin liike- ja pienteollisuusrakennusten korttelialueet (ALT). Kevyt liikenne ja ajoneuvoliikenne erotettiin toisistaan siten, että pohjoisesta ostoskeskukselle johtivat kevyen liikenteen raitit. Sisäpihalle Kuunkadun yhteyteen sijoitettiin pysäköintialue sekä autopaikkojen korttelialue.

Kuunkadun eteläpuoleisen alueen ensimmäinen asemakaava vahvistettiin 25.8.1976.

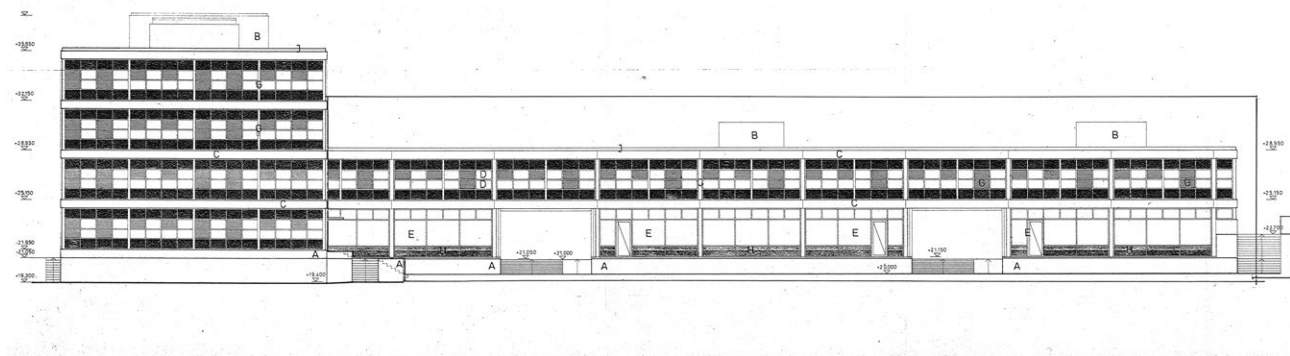
Kuunsirppi 3 on valmistunut vuonna 1975 ja sen on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka. Uudisrakennukseen on suunniteltu huomattavasti enemmän liiketiloja, mitä rakennuksessa nykyisin on. Nykyisen Olarin kappelin tiloissa on toiminut myymälä ja ravintola Olarin Vanha Mestarin tilat ovat olleet jaettuna neljälle myymälälle. Pizzerian ja Cafe Bar Kuutamon tilat ovat olleet jaettuna rappukäytävän päästä ja tiloissa on toiminut kaksi pankkia. Toinen kerros on merkitty uudisrakennuksen piirustuksissa toimistokäyttöön. Vuonna 1975 toisen pankin tiloista on erotettu nykyisen Pizzerian liiketila. Tuohon aikaan rakennuksessa on toiminut yhteensä kolme pankkia. Samaan aikaan on myös muodostettu nykyisen ravintola Vanhan Mestarin nykyiset tilat, jotka ovat olleet silloin valintamyymälän käytössä. Olarin kappelin tilat on suunniteltu vuonna 2002 ja suunnittelijana on ollut Arkkitehtitoimisto Blomstedt & Klockars. Nykyiset Fitness Clubin tilat toisessa kerroksessa on puolestaan suunnitellut vuonna 2004 Arkkitehtiruutu Oy.¹²³

Kuunkehrä 2 on suunnitellut myös Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka ja rakennus on valmistunut vuonna 1983. Uudisrakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on ollut kolme liiketilaa, toisessa kerroksessa kirjasto ja kolmannessa sekä neljännessä kerroksessa toimistotilaa. Vuonna 1983 ensimmäisessä kerroksessa kolme liiketilaa on jaettu useampaan osaan. Ensimmäisessä kerroksessa on tuolloin ollut kolme pankkia ja kaksi toimistoa. Toisessa, kolmannessa ja neljännessä kerroksessa on tehty pieniä muutoksia, kuten väliseinien ja ovien siirtoja, lisäyksiä ja poistoja. Vuonna 2002 ensimmäisen kerroksen keskimäinen pankki ja toimisto on muutettu päivittäistavaramyymälän tiloiksi. Muutoksen on suunnitellut Rakennussuunnittelu P. Karihaara Oy. Toisen kerroksen toimistoista suurin osa ja neljännessä kerrokses-takin osa toimistoista on muutettu Työväenopiston tiloiksi vuonna 2005. Nykyiset Davisto Oy:n tilat ovat saaneet nykyisen käyttötarkoituksensa vuonna 2007 ja muutoksen suunnitteli Ark-Studio Oy. Tiloissa toimi aiemmin pankki.¹²⁴

122 <https://www.espoonseurakunnat.fi/kirkot-ja-tilat/kappelit/olarin-kappeli>

123 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 24.

124 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 24.

Kuunkierros 4:n julkisivupiirros etelään vuodelta 1974. (Espoon rakennusvalvonta)

Maapallonkuja 2:n on suunnitellut Puolimatka-yhtymä Oy:n arkkitehtiosasto ja rakennus on valmistunut vuonna 1985. Nykyisen ravintolan tiloissa on toiminut aluksi pankki. Toisessa kerroksessa on ollut toimistoja ja lääkäriasema.¹²⁵

Kuunkierros 1 on Arkkitehtuuri-toimisto Järvinen-Valjakkan käsialaa ja se on valmistunut vuonna 1977. Liiketiloihin on vain ensimmäisessä kerroksessa, sillä muut kerrokset ovat parkkihallitiloja. Piirustusten perusteella liiketiloissa ovat toimineet tilojen valmistuttua vasemmalta oikealle valokuvausliike, lääkevarasto, myymälä, kemikalio, tekstiili-liike, urheiluliike, myymälä, Farkkushop sekä kioski. Vuonna 1978 ensimmäisessä myymälässä on toiminut radio- ja tv-liike. Toinen myymälä on jaettu kahtia ja tiloissa on toiminut paperiliike ja autovaraosamyymälä. Lääkevarasto on muutettu apteekiksi vuonna 1991 ja radio- ja tv-liikkeen tilat yhdistetty apteekkiin. Nykyisen pizzeriä-ravintolan tilat ovat muotoutuneet nykyiselleen vuonna 2005. Liiketiloihin on siis yhdistetty melko paljon alkuaajoista, kun verrataan alkuasetelmaa nykyiseen tilanteeseen.¹²⁶

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennuksia koskevia suojelumerkintöjä tai -määryksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Kuunsirppi 3 & Kuunkierros 2: Alueella on voimassa ensimmäinen asemakaava 321800, joka on vahvistettu 7.7.1972. Kaavassa rakennukset sijoittuvat liike- ja pienteollisuusrakennusten korttelialueelle (ALT).

Maapallonkuja 2 & Kuunkierros 1: Alueella on voimassa ensimmäinen asemakaava 322000, joka on vahvistettu 25.8.1976. Asemakaavassa Maapallonkuja 2 sijoittuu yhdistettyjen liike-, toimisto- ja asutokerrostalojen korttelialueelle (ALK). Kuunkierros 1 sijoittuu autopaikkojen korttelialueelle (AP). Kaavassa ei ole suojelumerkintöjä tai -määryksiä.

Alueella on vireillä asemakaavan muutos Avaruuskatu 322030.

¹²⁵ Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 24.

¹²⁶ Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 24.

Olarin kappelin kellotorni

Komeaa arkkitehtuuria Kuunsirppi 3:ssa ja Kuunkehrä 2:ssa

Kuitinmäen ostoskeskuksen pysäköintialue ja liikennejärjestelyt

Ostoskeskus asuntotorneineen ja Kuunkadun ylittävä kävely- ja pyöräily silta, Maapallonkuja 2

Purettu Esson pääkonttori, Kuuhkehrä 6 (Oy Esso Ab, Kuitinmäen pääkonttorin rakennushistoriaselvitys, Livady Oy, 2013)

6.4.4 Ala-Soukan ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Soukka 33

Osoite: Soukantie 4

Kiinteistö: 49-33-30-1

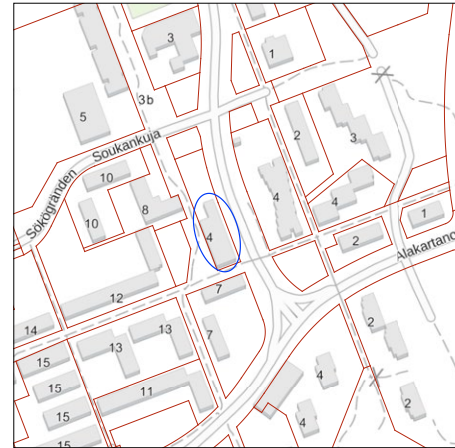
Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Ala-Soukan ostoskeskus sijaitsee Soukantien varressa, Kastevuorenraitin ja Soukanraitin risteyksessä. Rakennuksen suhde Soukanraitin puoleiseen ympäristöön on onnistunut. Puntarpään upean tornitalon ja ostoskeskuksen rajaama kallioinen aukio ja risteävät kevyenliikenteen raitit muodostavat mielenkiintoisen kaupunkitilan Soukan raitin eteläpäähän.

Ulkohahmo ja julkisivut: Suorakaiteen mallisen, kolmikerroksisen ja tasakattoisen rakennuksen betoninen pilari-palkkirakenne on vahva aihe julkisivuissa. Pilarien välit ovat vaaleaa betonielementtiä. Rakennuksen pohjoisosaan sijoittuu 2-kerroksinen autokatos, josta on kulkusilta rakennuksen ensimmäiseen ja toiseen kerrokseen. Rakennuksen pohjoispään sisäänkäynti on komea. Pysäköintialueelta johtaa ramppi avobetoniportaisiin, jonka välitasanne on puolikaaren muotoinen. Portaat johtavat terrassille, jota kattavat paksut betonipalkit.

Keskeiset sisätilat: Sisäänkäynti ruokakauppaan on aukion suunasta suoraan ulkotilasta. Rakennuksen pohjoispäädystä on sisäänkäynti ulkoportaikon ja terrassin kautta kirjastoon ja työväenopistoon, joiden saavutettavuus on liikuntarajoitteisille haastava hissien puutteen vuoksi. Eteläpäädystä on sisäänkäynti suoraan ulkotilasta taidekouluun ja parturi-kampaamoon. Soukantien suunnassa katutasoon sijoittuvat rakennuksen alakerroksen huoltotilat sekä pysäköintialueet.

Tyylipiirteet: Rakennus edustaa teollisen aikakauden rakentamistapaa ja ilmentää Soukanraitin alkuperäistä kaupunkirakenteellista tavoitetta palveluiden sijoittumisesta raitin varrelle. Rakennus on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan.

Historia

Alueen ensimmäinen asemakaava on vahvistettu 21.5.1970 ja se on edelleenkin voimassa. Liikerakennus sijoitettiin Soukantien varrelle sekä kevyen liikenteen väylien Soukanraitin ja Kastevuorenraitin risteykseen. Liikerakennus on rakennettu asemakaavan mukaisesti.

Rakennus on valmistunut vuonna 1972 ja sen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Matti Vuorio Ky.

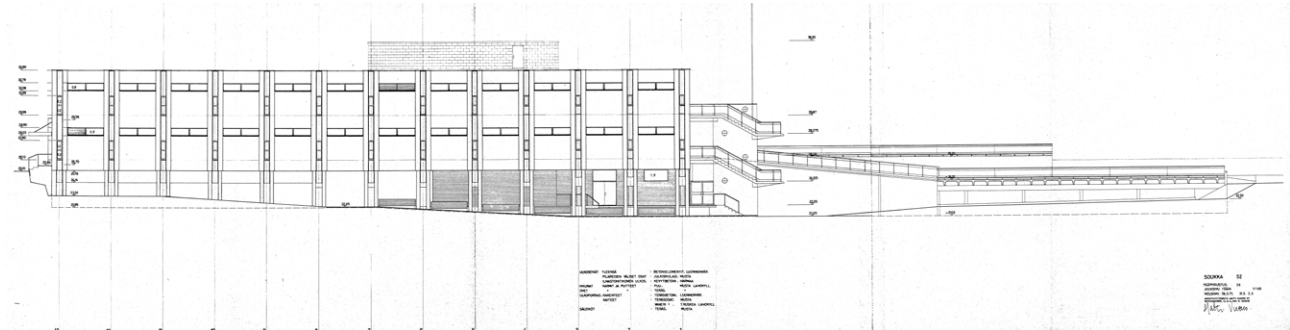
Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määryksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa alueen ensimmäinen asemakaava 411300, joka on vahvistettu 21.5.1970. Asemakaavassa rakennus sijoittuu yhdistettyjen liike- ja sosiaalista toimintaa palvelevien rakennusten korttelialueelle (ALKS).

Alueella on vireillä asemakaavan muutos Soukan liiketalo 411309

Ostoskeskuksen piirustukset laati Arkkitehtitoimisto Matti Vuorio Ky. (Espoon rakennusvalvonta)

Ala-Soukan ostoskeskuksen julkisivuja hallitsee betoninen pilari-palkkirakenne.

6.4.5 Olarin ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Olari 22

Osoite: Sammalkalliontie 5

Kiinteistö: 49-22-36-1

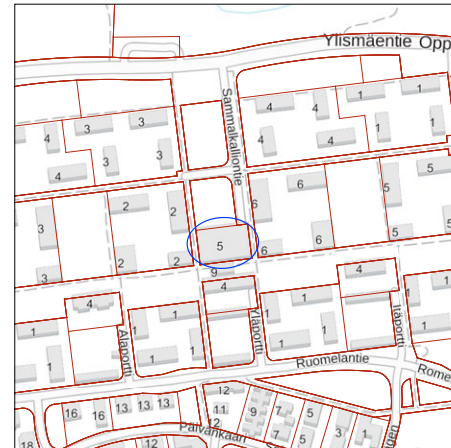
Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Olarin ostoskeskus sijaitsee keskellä Olarin 1970-luvulla rakentuneita kerrostalo tuulimyllykortteleita, alueen korkeimmalla kohdalla.

Olarin säännönmukaiseen ruutukaavaan perustuva rakenne on sovitettu topografialtaan vaihtelevaan kalliomaastoon kalliota leikkaamalla ja rakennuksia porrastamalla. Maanpinnan tasoeroja on lisäksi hyödynnetty kansipysäköinnin ratkaisuissa. Linjaukseltaan suora pääraitti on sovitettu kallioharjanteen korkeimmalle kohdalle kalliota leikkaamalla. Rakennusten korkeusvaihtelut korostavat topografiaa ja keskiakselin hierarkkista asemaa. Korkeat pistetalot sijoittuvat kallion harjanteella kulkevan raitin varteen. Kallion rinteellä rakennukset madaltuvat asteittain pohjoisessa kolmeen kerrokseen ja eteläreunalla kahteen kerrokseen.¹²⁷

Välittömän lähiympäristön asuinkerrostalot ovat kuusikerroksisia. Olarin alue on yhtenäinen ja sen ympäristörakentaminen ja arkkitehtuuri on korkeatasoista. Ostoskeskus on suunniteltu palvelemaan lähialueen asukkaita ja asiakasliikenne painottuu jalankulkuliikenteeseen.

Ulkohahmo ja julkisivut: Ostoskeskus on pohjakaavaltaan suora-kaiteen muotoinen ja se poikkeaa hahmoltaan muista Olarin rakennuksista. Kaksikerroksisen rakennuksen toinen kerros on kokonaan maan päällä. Ensimmäinen kerros on muilta osin paitsi pohjoissivultaan maanalainen. Lisäksi rakennukseen kuuluu pieni kellarikerros. Eteläjulkisivu on ostoskeskuksen pääjulkisivu. Pohjoissivu palvelee huoltoa ja logistiikkaa. Rakennuksessa on tasakatto ja katemateriaaliina bitumihuopa. Julkisivuissa on sekä suurten ikkunoiden vyöhykkeitä että punatiilestä puhtaaksi muurattuja vyöhykkeitä. Lasiset julkisivuosuudet on jaettu pystysuun-

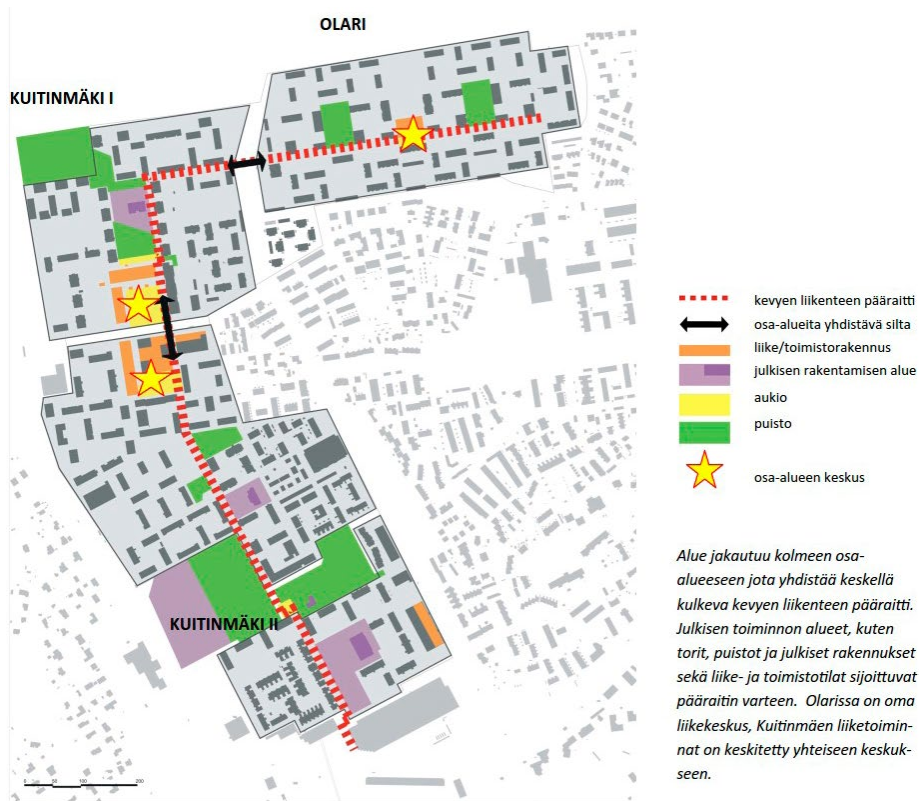

nassa kolmeen osaan: alaosa kapeaan levytettyyn osaan, korkeaan keskiosaan, jossa on suuret ikkunat, sekä näiden yläpuoliseen osaan, jossa on joko pellit, ikkunat tai teipatut ikkunat. Pohjoinen julkisivu on muista sivuista poiketen kahden kerroksen korkuinen ja kerrosten välissä on betoninen siltamainen kansirakenne. Sisäänkäynnit sijoittuvat rakennuksen kaikille sivuille.

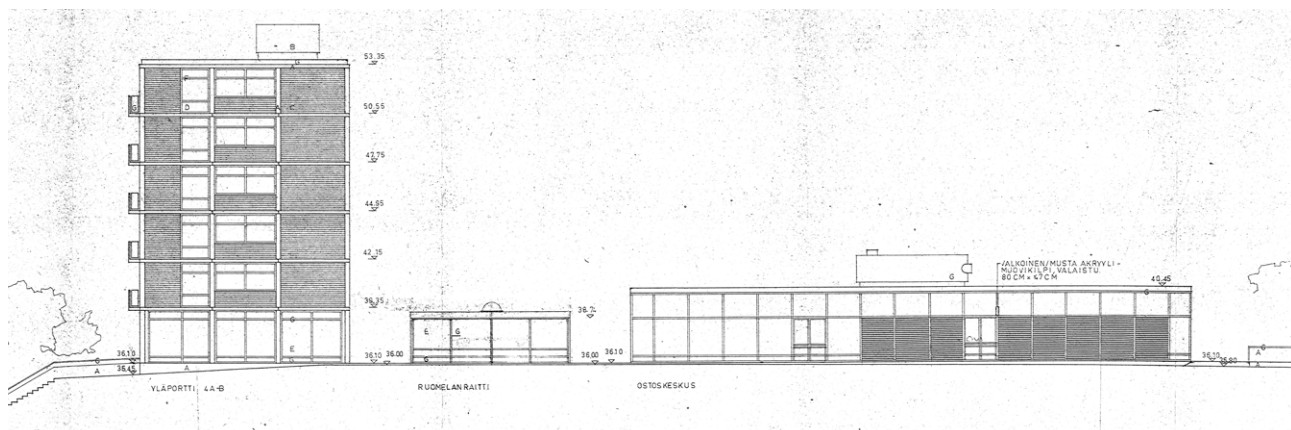
Ostoskeskuksen yleishahmo on säilynyt pitkälti alkuperäisen kaltaisena. Julkisivujen väriyty on muuttunut. Teräs-lasiovet ovat pääosin alkuperäisiä. Julkisivujen alkuperäinen keltainen teräshikko on näkyvissä enää paikoin. Osa ikkuna-aukoista on levytetty tai teipattu.

Keskeiset sisätilat: Sisätiloja on uudistettu vaihteittain käyttäjien vaihtumisen myötä. Ostoskeskukseen ei liity yleisiä sisätiloja. Ostoskeskuksessa toimii nykyisin päiväkotia (Marjalaxin päiväkotia), seurakunnan tilat, Olarin huollon halli, koirakoulu (Espoon koirakeskus), harrastustoimintaa sekä ravintola (Olarus). Espoon kaupungin nuorisotila on tyhjiällä.

¹²⁷ Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson, Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit, s. 94

Ostoskeskus ympäristöineen on asuinalueen keskipiste korkeimmalla kohdalla. Kaupunkirakennepolitiikka Olarin keskeisten alueiden inventoinnista, Arkkitehtitoimisto Kristina Karlson, Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit, 2019.

Ostoskeskuksen on suunnitellut Vesa Huolman Eero Valjakka Arkkitehteistä. Julkisivu itään. (Espoon rakennusvalvonta)

Tyylipiirteet: Olarin ostoskeskuksen ulkohahmo ja julkisivut toistavat koko alueelle tyypillistä selkeää ja rationaalista kokonaisrakennetta. Betonirakenne tuo julkisivuille ruutumaisen rytmin ja punatiili, värilasit ja kookkaat vastaavalla puitejaolla varustetut ikkunat tekevät julkisivuista eloisia. Ostoskeskuksella on huomattava hierarkkinen asema keskellä Olarin asuinalueita ja sitä ympäröivillä julkisilla ulkotiloilla on miellyttävän inhimillinen mittakaava kompaktissa kontaktikaupungissa, jossa on haluttu tukea arkipäivän kohtaamisia.

Historia

Nykyisen Olarin alueelle oli rakennettu 1920-luvulta lähtien sekä helsinkiläisten kesämökkejä että vakituksia asuinrakennuksia. 1940- ja 1950-luvuilla alueelle lohkottiin runsaasti asuinpalstoja. 1960-luvulla nykyisen Olarin lähiön alueella oli kymmeniä omakotitaloja. 1960-luvun alussa Olarin alue oli vielä vailla kunnallistekniikkaa, eikä viemärintiä tai vesijohtoja ei oltu rakennettu alueelle.¹²⁸

1960-luvulla alkaneessa Lähiö-Olarin suunnittelussa ihanteeksi nousi kompaktikaupunki-ideologia. Olarin suunnitelman keskeisiä piirteitä olivat ruutukaava ja talojen muodostamat korttelipihat, niin kutsutut ”tuulimyllykorttelit”. Pääasiassa 3-6-kerroksiset tasakattoiset asuintalot rakennettiin yhtenevän moduulijärjestelmän mukaan. Kumpuileva ja kallioinen maasto tuo Olarin tiukkaan suorakulmaiseen sommitelmaan vaihtelevuutta. Paikotus ja autoliikenne erotettiin jalankulusta. Alueen kokoavana aiheena oli jalankulkijoille varattu, Olarin ostoskeskuksen eteläpuolella itä-länsisuunnassa kulkeva Ruomelanraitti. Rakennuttajat oli veloitettu toteuttamaan kahdeksan prosenttia kerrosalasta liike- tai julkisen palvelun tiloiksi. Rakentaminen aloitettiin vuonna 1969. Alueen ensimmäinen asemakaava vahvistettiin vasta 18.2.1971. Sen vastuullisena suunnittelijana oli arkkitehti Simo Järvinen ja sen laati Espoon kauppalan asemakaavaosasto.¹²⁹ Asemakaavassa ostoskeskus osoitettiin liike- ja pienteollisuusrakennusten korttelialueelle (ALT). Alueelle saa sijoittaa myös toimistoja sekä viihdetarkeituksia ja sosiaalista toimintaa palvelevia tiloja. Ostoskeskuksen pohjoispuolelle osoitettiin erillinen autopaikkojen korttelialue

(AP). Simo Järvisen Arkkitehti 1968/7 julkaistussa Olarin yleissuunnitelmassa ja alkuperäisen rakennuslupasarjan asemapiirustuksessa ostoskeskuksen eteläpuolelle esitettiin myös Ruomelanraittia kattava ristikkorakenteinen laaja katos. Katosta ei kuitenkaan toteutettu.¹³⁰

Olarin asuntoalue toi arkkitehdeille Järvinen-Valjakka rakennustaitteen ja yhdyskuntasuunnittelun valtionpalkinnon vuonna 1975.

Olarin ostoskeskuksen on suunnitellut Vesa Huolman Eero Valjakka Arkkitehdeistä. Vuosien 1970-1972 aikana ostoskeskukselle haettiin yhteensä kahdeksan rakennuslupaa. Rakennusaikaiset muutosluvat liittyivät lähinnä yksittäisten liiketilojen sisäisiin muutostöihin. Ostoskeskus otettiin virallisesti käyttöön vuonna 1971. Ostoskeskuksen Ruomelanraitin tasolla oleva kerros on pääkerros, johon sijoitettiin suurin osa liiketiloista. Rakennukseen tehtiin pieni kellarikerros, joka toimi nuorisotilan alakertana. Ensimmäinen kerros on muilta paitsi pohjoissivultaan maan alla. Sen talvipuutarhaa vasten oleviin tiloihin sijoitettiin tekniset tilat, muuntamo, nuorisotila Olarin klubi, kukkakauppa ja posti. Tilat saivat luonnonvaloa vain epäsuorasti talvipuutarhan suojakatoksen ikkunoiden kautta tai ostoskeskuksen pohjoissivun yläikkunoista. Toisen kerroksen länsipäätyyn sijoitettiin ravintola, kodinkoneliike ja valokuvausliike. Keskiosassa toimi suuri elintarvikemyymälä. Kaakkoiskulmassa toimi Säästöpankki ja tämän vieressä Olarin seurakuntakoti.¹³¹

Ostoskeskuksen pohjoispuolelle rakennettiin pysäköintihalli, Ruomelanraitin keskipisteeksi talvipuutarha ja Ruomelanraitin eteläpuolelle viisikerroksinen Asunto Oy Raijalax 1970-71. Suunnittelusta vastasi Eero Valjakka arkkitehtien Vesa Huolman.¹³²

Vuonna 1975 ostoskeskuksen toisen kerroksen luoteiskulmassa toiminut ravintola Olariusta laajennettiin alas ensimmäiseen kerrokseen, entisiin varastotiloihin nuorisotilan viereen. Vuonna 1975 ensimmäisessä kerroksessa, talvipuutarhan sivulla toiminut posti muutettiin väliaikaisesti tv-korjaamon liiketilaksi ja varastoksi. Vuonna 1976 ensimmäisessä kerroksessa väliaikaisesti toimineen tv-korjaamon liiketila muutettiin kahvilaksi. Vuonna 1978 ensimmäisessä kerroksessa ja talvipuutarhassa toiminut kahvila muutettiin grillikahvioiksi. Vuonna 1981 ensimmäisessä kerroksessa teh-

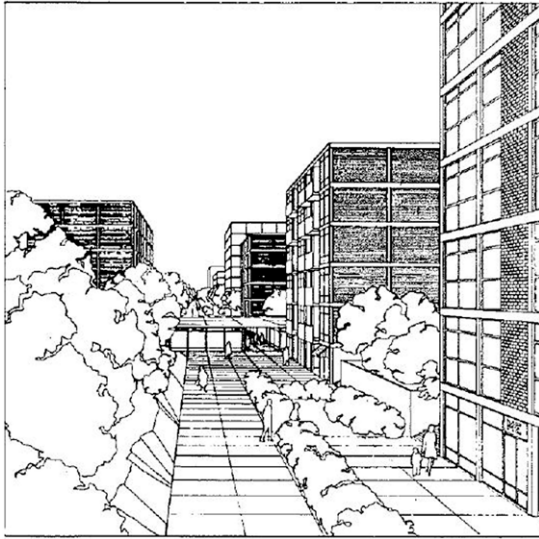
128 Sainio toim, 2002, s. 7-9.

129 Livady, 2017: s. 12, 56-58.

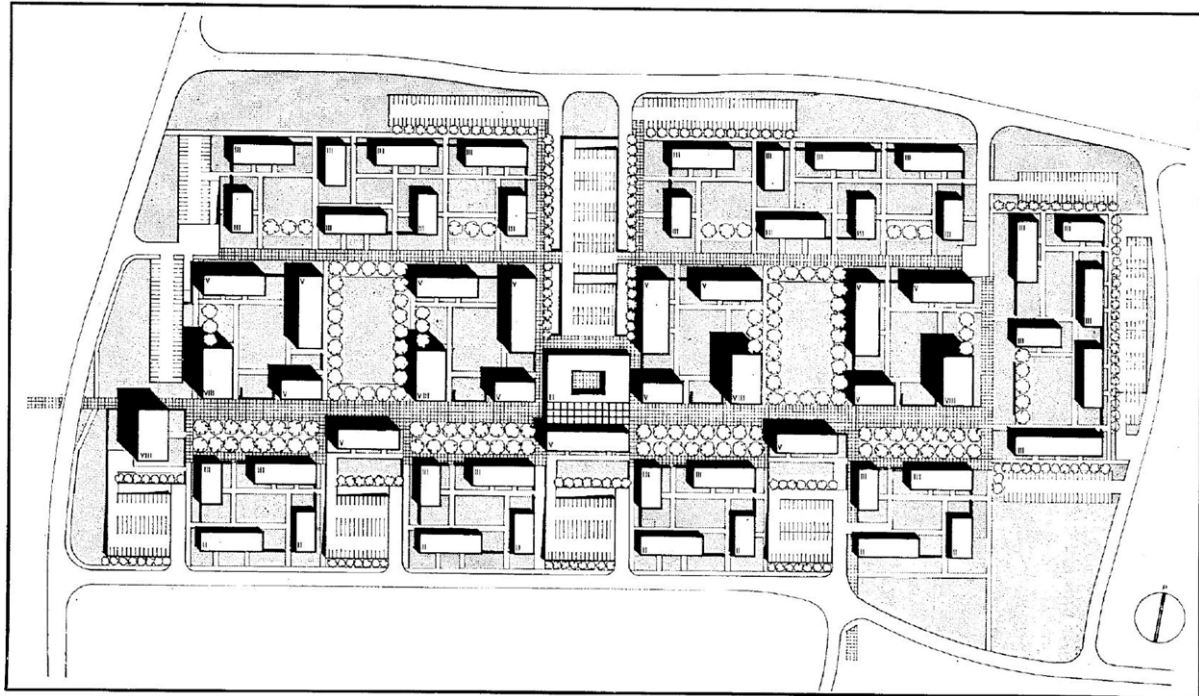
130 Karlsson, Salonen, Schalin 2019, s. 69.

131 Livady, 2017: s. 51.

132 Livady, 2017: s. 59, 61, 65.

Arkkitehtilehti 1968/7. Ylhäällä Simo Järvisen illustraatio Olarista. Piirustuksen keskellä näkyy sisäpihallinen ostoskeskus, jonka eteläpuoleinen osa Ruomelanraitista on katettu ristikkorakenteisella katoksella. Ristikkorakenteista katosta tai sisäpihaa ei toteutettu. Alhaalla havainnekuva Ruomelanraitilta. Kuvassa näkyy varhaisessa luonnosvaiheessaan oleva Talvipuutarha.

tiin väliseinämuutoksia varasto- ja käytävätiloissa. Vuonna 1981 toisen kerroksen suuresta elintarvikemyymälästä erotettiin osa lounaiskulman ravintolan kabinettikäyttöön. Vuonna 1985 toisen kerroksen elintarvikemyymälän länsiosa muutettiin ravintolatilaksi. Eteläsivulla olevan sisäänkäynnin yhteyteen rakennettiin uusi tuulikaappi. Vuonna 1988-89 kellari- ja ensimmäisessä kerroksessa toiminut Olarin nuoristotila peruskorjattiin. Vuonna 1988 ensimmäisen kerroksen itäpäädyn autohallin osa muutettiin Olarin Huolto Oy:n huolto- ja sosiaalityloiksi. Vuosina 1991-1992 toisen kerroksen koilliskulmassa toiminut Olarin seurakuntakoti muutettiin Olarin kappeliksi ja kerhotila muutettiin puolestaan seurakuntasaliksi. Vuonna 1999 koilliskulmaan asennettiin Olarin kappelin uusi teräksinen risti. Vuonna 2000 toisen kerroksen elintarvikemyymälä, varasto ja osa ravintolan tiloista muutettiin Omavarasto Oy:n vuokravarastotiloiksi. Pohjoisjulkisivuun asennettiin uusi nosto-ovi ja henkilöovi sekä näiden edustalle ajoramppi. Vuonna 2003 Olarin Kappelin tilasta tuli Sammalkallion kerhotila. Vuonna

2007 ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevien Olarin Huollon tiloissa tehtiin väliseinämuutoksia. Noin vuonna 2007 ensimmäisessä ja kellarikerroksessa toimineen Olarin nuorisotila suljettiin. Vuonna 2007 toisen kerroksen Ravintola Olariukseen rakennettiin tupakahuone. Vuonna 2014-15 toisen kerroksen kaakkoiskulman liiketila muutettiin päiväkodin käyttöön.¹³³

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa ensimmäinen asemakaava 321100, joka on vahvistettu 18.2.1972. Asemakaavassa liikerakennus sijoittuu liike- ja pienteollisuusrakennusten korttelialueelle (ALT).

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

¹³³ Livady, 2017: s. 75-89.

Kuvassa vasemmalla Yläportti 4, keskellä talvipuutarha ja oikealla Olarin ostoskeskus.

6.4.6 Maxi-Market

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Leppävaara 51

Osoite: Leppävaarankatu 3-9

Kuvaus

Maxi-market valmistui vuonna 1971 ja sen suunnittelusta vastasi suunnittelija Toivo Korhonen. Liikerakennus oli järjestyksessä Suomen toinen automarket. Rakennuksen rakennutti Rake Oy, se oli tarkoitettu väliaikaiseksi ja rakennettiin kymmenen vuoden poikkeusluvalla. Rakennuksen elementit oli tarkoitus tämän jälkeen hyödyntää teollisuusrakentamiseen. Osuusliike Elanto osti Maxi-marketin vuonna 1982 ja se suljettiin vuonna 2003. Rakennus purettiin samana vuonna.¹³⁴

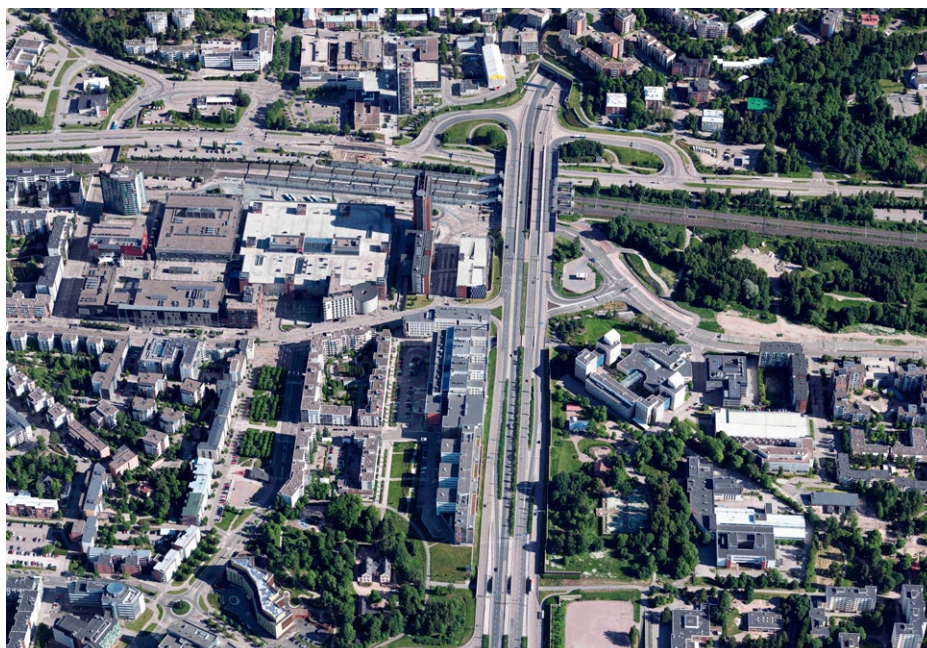
134 KAUKO

Suurikokoista, tasakattoista ja matalaa liikerakennusta reunustivat laajat pysäköintikentät. (Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Atte Matilainen)

Rakennuksen tunnusmerkkinä oli sen katolla seisonut suuri kuutionmuotoinen mainosvalo. (Espoon kaupunginmuseo)

Maxi Marketin ympäristön on nykyisin varsin erilainen. Entisen liikekeskuksen paikalla toimii nykyisin Kauppakeskus Sello. (Espoon kaupunki)

6.4.7 Matinkylän ostoskeskus

Sijaintitiedot

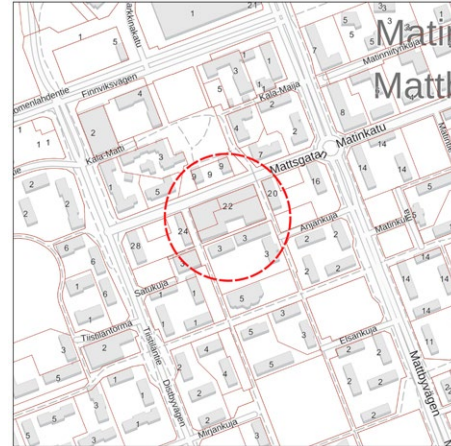
Kaup.osa: Matinkylä 23

Osoite: Matinkatu 22

Kuvaus

Matinkylän Liikekiinteistö Oy:n rakennuttama ostoskeskus syntyi Matinkylän palvelukeskukseksi. Ostoskeskuksen suunnittelusta vastasi KK Kulutusosuuskuntien Keskusliiton arkkitehtiosasto ja se valmistui vuonna 1976. Ostoskeskus edusti niin sanottua suorakaidemallia, jossa pitkän ja suoran keskikäytävän kautta oli kulkua sen molemmiin puoliin sijoittuviin liiketiloihin. Ostoskeskus sijaitsi pysäköintihallin päälle rakennetulla kansipihalla.

Julkisivut oli verhoiltu vihreäksi maalatulla pellillä. Matinkadun puoleisen julkisivun horisontaalisuutta on korostanut materiaalin tyylitelty linjakkuus sekä nauhaikkunat. Vastakkaisista, eteläistä puolta taas on määrittänyt anniskeluravintoloiden terassit, jotka ovat avautuneet kohti viereisiä asuinrakennuksia.¹³⁵ Ensimmäisessä kerroksessa oli alun perin lähipalveluja kuten pankki, päivittäistä-

varakauppa, apteekki, kirjakauppa ja ravintola. Toisessa kerroksessa sijaitsi terveysasema. Viimeisinä vuosinaan rakennus oli vähäisellä käytöllä ja se purettiin kesällä 2019 sen huonokuntoisuuden vuoksi.¹³⁶

¹³⁵ Espoon kaupunkisuunnittelukeskus 2018, s. 15.

¹³⁶ Edelman Grouo Oy. 2011: s. 8-25.

Ostoskeskus vuonna 2015. (Espoon kaupunginmuseo)

Ostoskeskuksen paikalle on rakenteilla kerrostaloja.

6.5 1980-LUKU

6.5.1 Kivenlahden ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Espoonlahti 31

Osoite: Merenkäynti 3, Merivalkama 2, Merivirta 3 & 5

Kiinteistö: 49-34-29-8, 49-34-26-3, 49-34-29-2, 49-34-29-3

Kuvaus

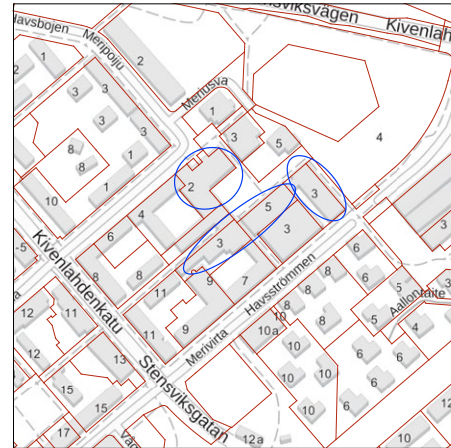
Ulkotilat ja lähiympäristö: Ostoskeskus muodostuu neljästä erillisestä rakennuksesta (Merivalkama 2, Merenkäynti 3 sekä Merivirta 3 ja 5), joiden keskellä on suuri toriaukio Kivenlahdentori. Ostoskeskuksen ympärillä on runsaasti asutusta.

Ulkohahmo ja julkisivut Merivalkama 2: Tasakattoinen rakennus rajaa Kivenlahdentorin luoteispuolta. Päivittäistavarakaupan, kioskin, kampaamon sekä muiden liiketilojen näyteikkunat jäsentävät ensimmäisen kerroksen julkisivua. Kulku liiketiloihin tapahtuu yleistä katutasoa ja torialuetta korkeammalta tasolta.

Ulkohahmo ja julkisivut Merenkäynti 3: Rakennus on kaksikerroksinen ja punatiilipintainen. Toisen kerroksen kirjaston suuret ikkunapinnat rikkovat tiilijulkisivua ja tekevät rakenteesta keveämmän oloisen. Sisennetty ensimmäinen kerros ja asuinalueelle johtava keskikäytävä ovat varattuja liiketiloille ja anniskeluravintoloille.

Ulkohahmo ja julkisivut Merivirta 3 & 5: Kolmikerroksiset rakennukset ovat valkoista pystyyn asennettua, pienikokoista keraamista julkisivulaattaa. Ikkunat ovat molemmissa rakennuksissa on nauhamaiset ikkunat ylemmissä kerroksissa ja isot ikkunat katutasossa. Rakennusten kulmauksessa on Merivirran suuntaan avautuva kaksitasoinen pysäköintirakennus, jonka alin kerros on punatiilipintaista elementtiä ja ylempi kerros valkoista betonielementtiä. Rakennuksen sisäänkäyntejä on korostettu torin puolella erilaisilla betonikiveyksillä ja pensasistutuksilla.¹³⁷

Keskeiset sisätilat Merivalkama 2: Aktiivisessa käytössä.

Keskeiset sisätilat Merenkäynti 3: Muutama tila on tyhjiään tai väheisellä käytöllä.

Keskeiset sisätilat Merivirta 3 & 5: Aktiivisessa käytössä.

Tyylipiirteet: Kivenlahden ostoskeskuksen idea perustuu jalankululiikennettä palvelevaan kauppakujaan, jonka ympärille liiketilat sijoittuvat. Rakennusten arkkitehtuuri on ajalle tyypillistä, eikä näyttele isoa roolia. Sitä vastoin tila, jonka rakennukset rajaavat yhdessä maanpinnan terassoinnin, katoksien sekä reitin kulut rakennusten alitse, luovat vaihtelevan ja harvinaisen tilasarjan.

Historia

Kivenlahden rakentuminen alkoi 1970-luvun alussa. Ensimmäisen asemakaavan pohjalta alueelle muodostui koko alueen kattava strukturaalinen korttelirakenne. Alueen rakentaminen ilmentää tiivistyvän kompaktiälahiön ihanteita, mutta siinä on havaittavissa myös metsälahiölle tyypillisiä piirteitä.¹³⁸ Kivenlahden ostoskeskus rakentui vilkkaasti liikennöidyn Vanhan Jorvaksentien läheisyyteen 1980-luvun alussa.

138 Ramboll. 2019: s. 26

137 Ramboll. 2019: s. 85

Alueen ensimmäinen asemakaava vahvistettiin vuonna 1971. Asemakaavassa Merivalkama 2, Merivirta 3 ja Merivirta määriteltiin liikerakennusten korttelialueiksi. Merenkäynti 3 osoitettiin yhdistettyjen liike- ja asutokerrostalojen korttelialueeksi. Muista liikerakennuksista poiketen Merivalkama 2 osoitettiin muita korkeampana 4-kerroksisena.

Merenkäynti 3:n on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Hanhiova & Co Ky ja se on valmistunut vuonna 1983. Rakennuksen ensimmäiseen kerrokseen on piirretty alun perin hieman enemmän liiketiloja kuin mitä siinä nykyään on. Kapeaan osaan on suunniteltu viisi liiketilaa ja leveämpään osaan seitsemän liiketilaa. Nykyisen BilliardCircus Oy:n tiloissa on toiminut aluksi pankki. Toisen kerroksen kirjasto on toiminut samoissa tiloissa alusta saakka ja pidempi osa on puolestaan koostunut toimistoista. Kellarikerroksessa on varastojen lisäksi pieni autohalli. Rakennuksessa on tehty hyvin pieniä muutoksia vuosien varrella. Merkittävimmät muutokset ovat olleet piirustusten perusteella

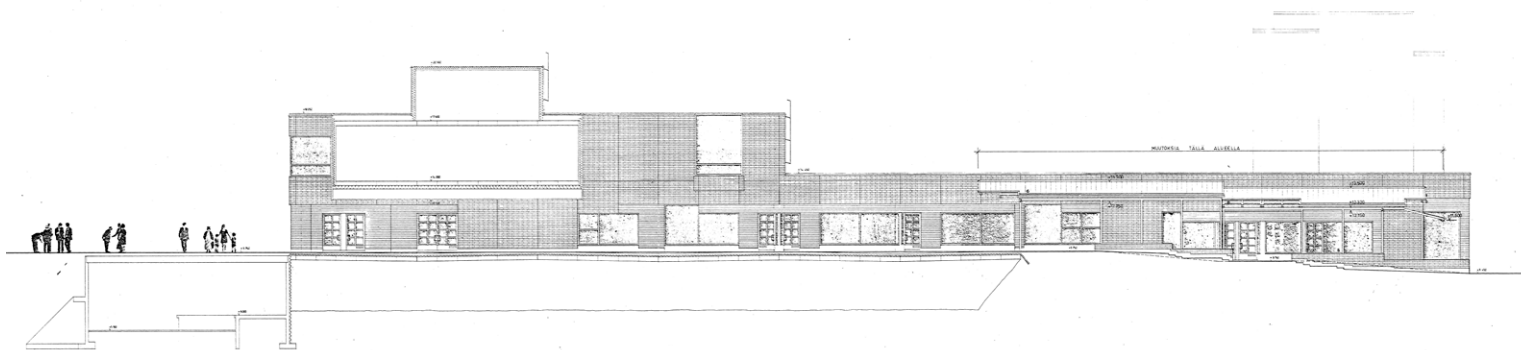
nykyisen päiväkodin tilojen muuttaminen liiketilasta toimistotilaksi vuonna 1989 ja edelleen pankin tiloiksi vuonna 1990.¹³⁹

Merivalkama 2 on valmistunut vuonna 1980 ja sen on suunnitellut arkkitehti Jouni Kepsu. Kellarikerrokseen on tehty varastojen lisäksi parkkihalli. Ensimmäisen kerroksen liiketilat ovat pysyneet alkuajoista asti samankokoisina ja samoissa käyttötarkoituksissa. Uudisrakennukseen on suunniteltu pankki nykyisen tilan nro 24 paikalle. Toinen kerros on myös ollut alkuajoista saakka nykyisenlaisessa käytössä. Vuonna 2007 on peruskorjattu Kiinteistö Oy Merenpauhun Kivenlahden terveysasema.¹⁴⁰

Merivirta 3 on rakennettu kahdessa vaiheessa. Ensimmäisen vaiheen, Kivenlahden liiketalon, on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka ja se on saanut rakennusluvan vuonna 1984. Uudisrakennuksen kellarikerrokseen on piirretty parkkihalli. Toisen vaiheen, Kiinteistö Oy Meripostin, on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Simo Järvinen. Toiselle vaiheelle on myönnetty rakennuslupa vuonna 1986. Kiinteistö Oy Meripostin uudis-

139 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 20

140 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 20

Merenkäynti 3:n julkisivupiirros luoteeseen vuodelta 1983. (Espoon rakennusvalvonta)

rakennuspiirustuksiin on piirretty ensimmäiseen kerrokseen tilat toimistolle, postille ja yhdelle liikkeelle. Toisessa ja kolmannessa kerroksessa on ollut toimistotiloja. Vuonna 1998 toinen kerros on muutettu Hoitokoti Kotipihlaja Oy:n käyttöön.¹⁴¹

Merivirta 5 on valmistunut vuonna 1985 ja sen on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka. Toimistorakennuksen ensimmäiseen kerrokseen on rakennettu kaksi myymälää, joista toinen toimii edelleen päivittäistavarakauppana. Toisessa kerroksessa ja kolmannessa kerroksessa on ollut toimistotilaa. Vuonna 1986 ensimmäisen kerroksen pienempi myymälä on jaettu kahvia myymäläksi ja pankiksi. Puolet toisen kerroksen toimistoista on muutettu Hoitokoti Kotipihlaja 2 Oy:n käyttöön vuonna 2000. Kolmannen kerroksen toimistot on puolestaan muutettu kuntokeskuksen käyttöön vuonna 2007. Lisäksi ensimmäisen kerroksen oviaukkoja on muutettu vuosien varrella.¹⁴²

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennuksia koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Merenkäynti 3: Alueella on voimassa asemakaavamuutos 411409, joka on hyväksytty 27.3.2018. Asemakaavassa rakennus sijoittuu liikerakennusten korttelialueelle (AL).

Merivalkama 2: Alueella on voimassa asemakaavan muutos 411446, joka on hyväksytty 27.3.2018. Asemakaavassa rakennus sijoittuu asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialueelle, jonne saa sijoittaa myös terveysaseman (AL-1).

Merivirta 3 & 5: Alueella on voimassa asemakaava 411409, joka on vahvistettu 17.8.1987. Asemakaavassa rakennukset sijoittuvat liikerakennusten korttelialueelle (AL).

Merivirta 3 & 5:n alueella on vireillä asemakaavamuutos 411452. "Alueelle suunnitellaan 4-8 kerroksisia asuinkerrostaloja, 22-kerroksista asuintornitaloa ja kivijalkaliiketilaa vanhan liikeyrityksen tilalle." Asemakaavan käsittely on hyväksymisvaiheessa (tilanne 6/2020).

Merivirta 5.

Merivalkama 2.

Merenkäynti 3:n edustalla kulkeva suojaisa kävelyraitti sitoo Meritorin, Kivenlahdentorin ja palvelut yhteen. Kuva on keväältä 2019.

141 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 20

142 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 20

6.5.2 Kirkkojärven ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Espoon keskus 40

Osoite: Vieraskuja 4

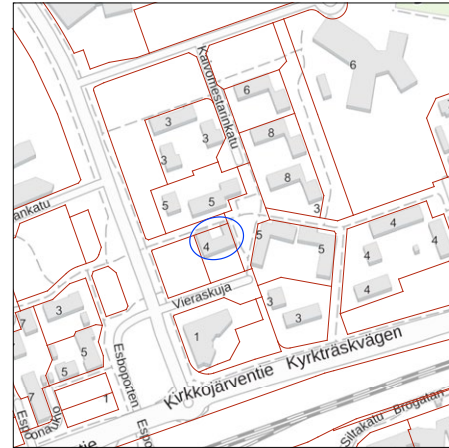
Kiinteistö: 49-40-127-2

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Kirkkojärven liiketalo sijaitsee Espoon keskuksen kaupunginosassa. Liikerakennuksen itäpuolella on Kaivomestarin aukio, eteläpuolella liiketaloon saumattomasti liittyvä ja asfaltoitu pysäköintialue, länsipuolella yleinen pysäköintialue ja pohjoispuolella asuinkerrostalotontti. Liiketalon muodostama syvennys ja sisäpiha on laatoitettu ja siinä on muutama pysäköintipaikka. Eteläsvun yhteydessä on ravintolan terassi. Alueen rakennuskanta koostuu pääosin 1980-luvulla rakentuneista kerrostaloista.

Ulkohahmo ja julkisivut: Pohjakaavaltaan U-kirjaimen muotoisen liikerakennuksen pääjulkisivu sijoittuu rakennuksen pohjoispuolelle Kyläraitin puolelle. Syvennyksen kautta johtavat sen molemmien reunoin kulkevat betoniportaat toisen kerroksen liiketiloihin. Betoniportaita reunustaa vaalean harmaaksi maalattu betonikaidede. Eteläjulkisivulta on ravintolan pääsisäänkäynti, joka korostuu julkisivusta tasakattoisen katoksen ansiosta. Etelään avautuvat suuret ravintolatilan ikkunat. Julkisivut ovat tummanruskeaa tiiltä. Tiiliöiden välissä, entisissä aaltopeltiosuuksissa, on vaalean harmaa rappaus. Loivan aumakaton katemateriaalina on valkoinen aaltopelti. Korkea betonisokkeli on maalattu vaalean harmaaksi.

Julkisivut ja erityisesti eteläjulkisivu ovat kokeneet huomattavia muutoksia. Muun muassa aaltopeltiosuudet on rapattu ja eteläsvulle on tehty neljä uutta ikkunaa sekä kulku nykyiseen ravintolatilaan. Eteläjulkisivun ikkuna- ja ovimuutokset ovat muuttaneet julkisivun luonnetta umpinaisesta takajulkisivusta avonaisempaan ja kutsuvampaan suuntaan. Liiketalon ulkohahmo on muutostöistä huolimatta säilynyt alkuperäisenä.

Keskeiset sisätilat: Rakennuksen luoteiskulmassa entisen kioskin paikalla toimii hautaus toimisto (Hautauspalvelu Aaltonen Oy). Ensimmäisessä kerroksessa toimii myös ravintola (El Armadillo) ja koilliskulmassa on liikehuoneisto. Toisessa kerroksessa sijaitsee ravintola (Ravintola Mummontupa) sekä liiketiloja (Autokoulu CAP, Debora). Sisätiloissa on tehty muutoksia molemmissa kerroksissa, mutta erityisesti ensimmäisessä kerroksessa väliseinä- ja käyttötarkoituksen muutoksia. Sisätilojen osalta ainut alkuperäisen hahmonsa säilyttänyt liiketila on ensimmäisen kerroksen koilliskulman liiketila. Liiketaloon ei liity yleisiä sisätiloja.

Tyylipiirteet: U-mallisen rakennuksen erityispiirteenä on keskellä sijaitseva ulkoportaikko, josta on käynnit toisen kerroksen liiketiloihin. Rakennuksen eteläjulkisivua on muutettu alkuperäisestä. Aaltopellitetyt osuudet on rapattu, sisäänkäyntiä on muutettu ja ikkunat on vaihdettu uusiin. Myös sisätiloissa on huomattavia väliseinä- ja käyttötarkoituksen muutoksia, erityisesti ensimmäisessä kerroksessa.

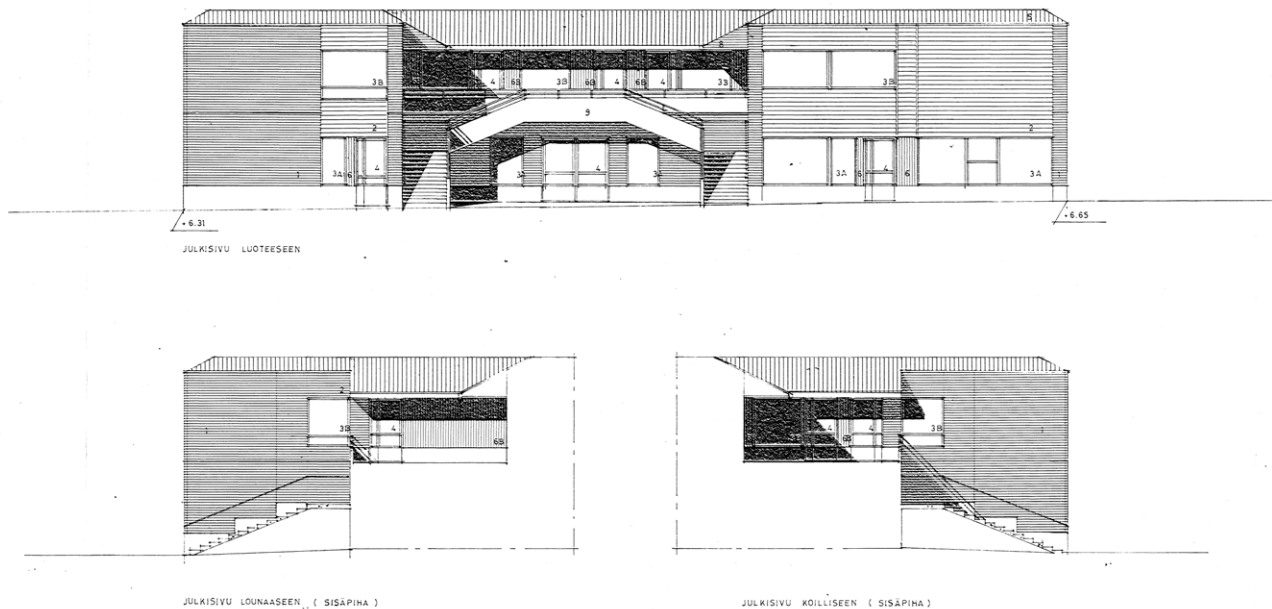
Historia

Alueen ensimmäinen asemakaava on vahvistettu 14.11.1978. Asemakaavalla kaavoitettiin suorakulmaiseen koordinaatistoon perustuva asuinalue Kirkkojärventien pohjoispuolelle. Alue osoitettiin pääosin 5-kerroksisten kerrostalojen asuinalueeksi, jonka keskellä kulkee itä-länsisuuntaisesti Kylänraitti. Raitin varrelle osoitettiin Kirkkojärven liiketalon tontti, joka osoitettiin liikerakennusten korttelialueena, jolle sai sijoittaa myös hui- ja viihdetarkoituksia sekä sosiaalista toimintaa palvelevia tiloja sekä lisäksi yhden asunnon (AL). Liiketalon itäpuolelle osoitettiin autopaikkojen korttelialue (AP). Alue on toetunut ensimmäisen asemakaavan mukaisesti.

Kirkkojärven liiketalo on valmistunut vuonna 1983 ja sen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Reijo Ailus. Ensimmäisten piirustusten perusteella rakennuksen ensimmäisen kerroksen keskiosassa oli

suuri myymälätila. Itäseinustalla oli kolme pienempää liikehuoneistoa. Länsikulmassa oli pieni liikehuoneisto sekä kiosk. Toisen kerroksen itäosassa oli baari, keskiosassa kolme liikehuoneistoa ja länsiosassa kaksi liikehuoneistoa. Inventoinnin yhteydessä toteutetussa haastattelussa kiinteistöstä vastaava taho kertoi, että rakennuksen toisessa kerroksessa toimiva autokoulu sekä ensimmäisessä kerroksessa toimiva hautauspalvelu ovat toimineet liikekeskuksessa vuodesta 1983 eli rakennuksen valmistumisesta lähtien. Tämän lisäksi alkuperäisenä vuokralaisena on ollut Espoon helluntaiseurakunta, joka ei kuitenkaan enää ole vuokralaisena tiloissa.

Vuonna 1998 muutettiin ensimmäisen kerroksen myymälätila ravintolakäyttöön (Ravintola Europizza). Kerroksen kaksi liikehuoneistoa liitettiin osaksi ravintolaa ja eteläsvulle rakennettiin neljä

Julkisivupiirustukset. Rakennuslupa 1982-912-A. (Espoon rakennusvalvonta)

Ostoskeskuksen erityispiirteenä on sen keskellä sijaitseva ulkoportaikko.

uutta ikkunaa. Lisäksi toisen kerroksen yksi liiketila muutettiin tilapäisesti ryhmäperhepäiväkotikäyttöön. Vuonna 2000 toteutettiin julkisivuremontti, jolloin aaltopellitetyt osuudet lämpörapattiin harmaaksi, katto maalattiin valkoiseksi sekä ovet, ikkunat ja kai-teet maalattiin harmaiksi. Lisäksi rakennettiin uusi jätekatos ja jul-kisivuihin asennettiin valaisimia. 2005 rakennettiin eteläsivulle te-rassi. 2008 toisen kerroksen ravintolan (Ravintola Mummon Tupa) yhteyteen rakennettiin tupakointitila.

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suo-jelumerkintöjä tai -määryksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa ensimmäinen asemakaava 611600, joka on vahvistettu 14.11.1978. Asemakaavassa rakennus sijoittuu liikera-kennusten korttelialueelle, jolle saa sijoittaa myös huvi- ja viihde-tarkoituksia sekä sosiaalista toimintaa palvelevia tiloja sekä lisäksi enintään yhden asunnon (AL).

6.5.3 Laaksolahden ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Laaksolahti 60
Osoite: Laaksolahdentie 41
Kiinteistö: 49-60-27-1

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Ostoskeskus sijaitsee Laaksolahden kaupunginosassa vehreän Veinin alueella keskeisen kokoojakadun Laaksolahdentien varrella. Ostoskeskus on osa asunto-osakeyhtiötä As Oy Harjutietä, johon kuuluu kaksi rakennusta. Varsinainen liikerakennus on sijoitettu Laaksolahdentien suuntaisesti siten, että tien ja rakennuksen väliin jää yhtenäinen ja laaja pysäköintialue. Tontin perällä on asuinrakennus. Liikerakennus, asuinrakennus sekä kokonaisuuteen kuuluvat autokatos muodostavat suojaisan ja viihtyisän sisäpihan.

Lähiympäristö on saanut nykyisen muotonsa ja rakenteensa jo 1950-luvulla ja alueen vanhimmat omakotitalot ovat tältä vuosikymmeneltä. Vuosien aikana alue on tiivistynyt ja uudistunut siten, että nykyinen rakennuskanta on iältään varsin vaihtelevaa. Ostoskeskuksen ympäristössä on useita liikerakennuksen kanssa samoja tyylipiirteitä (valkoinen kalkkihiekkatiili ja aumakatto) omaavia omakotitaloja.

Ulkohahmo ja julkisivut: Suorakaiteen muotoinen ja 2-kerroksinen liikerakennus on keskiosastaan hieman porrastettu. Katujulkisivua hallitsevat ensimmäisen kerroksen liikehuoneistojen ikkunapinnat ja toisen kerroksen yhtenäinen asuinhuoneistojen parvekerivistö. Betonirakenteiset ulokeparvekkeet muodostavat katoksen ensimmäisen kerroksen liiketiloille. Parvekkeet on pääosin lasitettu ja metallirakenteisissa kaiteissa on huurrelasitus. Rakennuksen julkisivut ovat valkoista kalkkihiekkatiiltä. Rakennus on rakennettu rinteeseen porrastetusti siten, että sisäpihan puolelta on suora käynti toisen kerroksen asuntoihin. Asunnot on rajattu suojaa ja yksityisyyttä antavilla puuaidoilla. Aumakaton katemateriaalina on ruskea tiili. Liikerakennuksen pieni huoltopiha ja siihen liittyvät rakenteet sijaitsevat rakennuksen itäpäässä. Rakennuksen ulkoasu ja materiaalit ovat säilyneet alkuperäisinä.

Keskeiset sisätilat: Liikerakennuksen ensimmäisen kerroksen itäpäässä on ruokakauppa (K-Market) ja länsipäädyssä neljä liiketila (Autoraha, Kauneuden Taikahelmi, Laaksolahden Fysioterapia sekä Hair Combo). Liiketilat avautuvat kadulle ja pysäköintipaikalle. Toisessa kerroksessa on 10 asuntoa. Ostoskeskukseen ei liity yleisiä sisätiloja. Kaikki tilat ovat käytössä.

Tyylipiirteet: Laaksolahden ostoskeskus edustaa tavanomaista 1980-luvun arkkitehtuuria ja ulkoasultaan se muistuttaa enemmän asuinrakennusta kuin liikerakennusta. Rakennus liittyy materiaalien, muodon ja mittakaavan puolesta kiinteästi ympäröivään asuinalueeseen. Ulkoasultaan se on säilynyt alkuperäisenä.

Historia

Laaksolahden alueelle laadittiin palstoitussuunnitelma 1930-luvulla. Suunnitelman pohjalta laadittiin ensimmäinen rakennussuunnitelma 1930-luvun lopulla. Kaava ja rakennusjärjestys vahvistettiin 1941.¹⁴³

Alueen ensimmäinen asemakaava on vahvistettu 3.5.1971. Tuolloin ostoskeskuksen ympäristö oli jo pääosin rakentunut maastonmuotoja noudattelevaksi pientaloalueeksi. Asemakaavalla pientaloaluetta laajennettiin etelän suuntaan ja alueen liikenteelliseen solmukohtaan osoitettiin yhdistettyjen liike- ja asuntoker-

143 Maisala, P. 2008: s. 156.

rostalojen korttelialue (ALK). Korttelin pohjoispuolelle osoitettiin erillinen pysäköintialue. Ostoskeskuksen kortteli sekä alueen lähiympäristö on rakentunut ensimmäisen asemakaavan mukaisesti ja säilynyt alkuperäisen asemakaavan mukaisena.

Laaksoalahden ostoskeskuksen on suunnitellut Suunnittelu Oy Mikla ja se on valmistunut vuonna 1983.

Liiketiloissa on tehty vain vähäisiä muutoksia alkuaikoina. Elintarvikemyymälä on myöhemmin laajentunut nykyisiin mittoihinsa viereiseen liiketilaa, jossa on piirustusten mukaan toiminut putkitavaraliike.¹⁴⁴ Vuoteen 1992 asti Laaksoalahden ostoskeskuksessa toimi myös posti.

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määryksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa asemakaavan muutos 140601, joka on vahvistettu 5.4.1983. Asemakaavassa rakennukset sijoittuvat asuin- ja liikerakennusten korttelialueelle (AL).

144 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 31.

Laaksoalahden ostoskeskus muistuttaa ulkoasultaan asuinrakennusta.

6.5.4 Laajalahden ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Laajalahti 17

Osoite: Kivuntie 22

Kiinteistö: 49-17-19-2

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Laajalahden liikekeskus sijaitsee keskellä Laajalahden kaupunginosaa paikallisten kokoojakatujen Kivuntien ja Kurkijoentien risteyksessä. Rakennuksen itäpuolella, kadun toisella puolella, on punatiilinen vuonna 1959 valmistunut liikerakennus, jossa toimii muun muassa kirjasto. Liikekeskukseen liittyvä pieni pysäköintialue sijoittuu rakennuksen eteläpuolelle. Huoltopiha sekä henkilökunnan pysäköintialue sijoittuu rakennuksen luoteiskulmaan. Piha on rajattu katualueista punatiilisellä muurilla. Asiakasliikenne koostuu sekä jalankulku- että henkilöautoliikenteestä.

Ulkohahmo ja julkisivut: Laajalahden punatiilipintainen liikekeskus koostuu matalasta yksikerroksisesta myymäläosasta sekä kaksikerroksisesta liike- ja toimisto-osasta. Matalan myymäläosan pääsisäänkäynti avautuu eteläsvulle ja se erottuu muusta rakennusmassasta suurten ikkunapintojen ja kattotasoa korkeammalle nousevan levypintaisen yksityiskohdan ansiosta. Myymäläosassa on tasakatto. Liikeosa sijoittuu kadun suuntaisesti siten, että liiketilojen ikkunat avautuvat pääosin kadun ja eteläpuoleisen pysäköintialueen suuntaan. Ensimmäinen kerros koostuu pääosin liiketilojen ikkunapinnoista. Liiketiloja kattaa metallirakenteinen tasakatos, jonka alaosassa on upotetut valaisimet. Liikeosassa on kaksitaitteinen lapekatto. Liikekeskuksen ikkunat ovat pääosin kaksijakoisia ja valkopiitteisiä. Osassa ikkunoita on käytetty muusta julkisivusta ulkonevia koristereunoja. Julkisivut on verhoiltu punatiilellä ja sokkeli on betonia. Pohjoisosastaan rakennus on katujulkisivua umpinaisempi ja sinne sijoittuvat huoltotilat. Rakennuksen ulkohahmo ja pintamateriaalit ovat säilyneet alkuperäisinä.

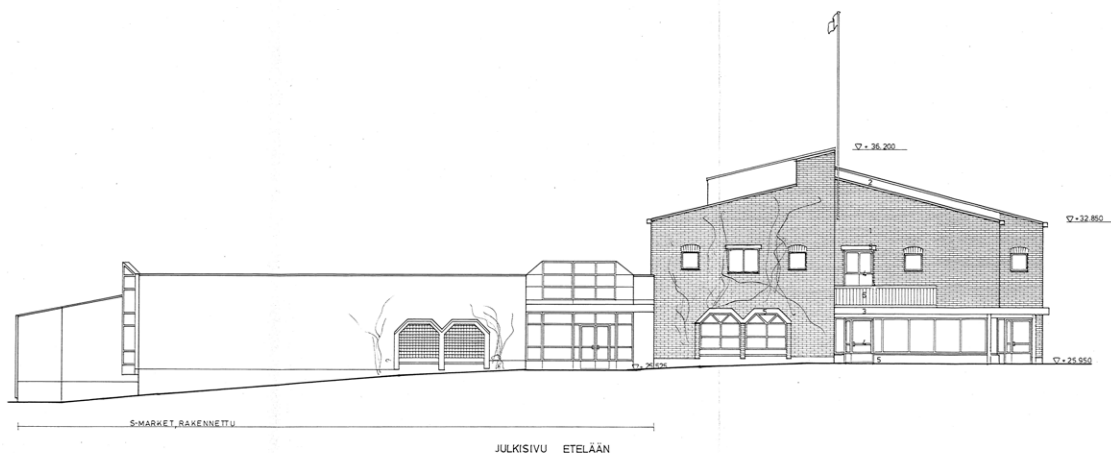
Keskeiset sisätilat: Rakennuksen länsiosassa on suuri elintarvikemyymälä (Alepa). Itäosan eteläpääty on päiväkotikäytössä

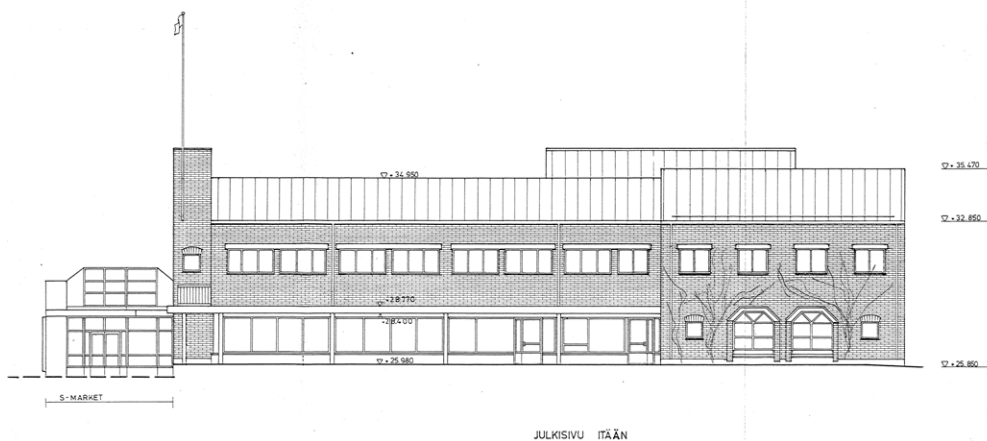
(Montessori-koulu), keskiosassa on liiketila (Parmatic Oy) ja pohjois-päässä on ravintola (Ravintola Sävellys). Kellarikerroksessa on varastotiloja (Cityvarasto) sekä toimistotiloja (Helsingin Kalamiespiiri Ry). Toisessa kerroksessa on liike- ja toimistotiloja (Suomen Tuotetieto Oy, Oy Linna Tc Ltc, Combitreha Oy, Comtrade Oy, Ade Consulting Oy, Hieronta Avux, Perleinvest Oy, Paloma Nordic Oy sekä Maxbuild Oy). Kaksikerroksisen liikeosan keskiosassa on pieni porrashuone, josta on käynti toisen kerroksen liike- ja toimistotiloihin.

Liike- ja toimistorakennuksen länsiosa on ollut aina myymäläkäytössä. Itäosan liike- ja toimistotiloissa on tehty vähäisiä väliseinämuutoksia ja käyttötarkoitusten muutoksia. Porrashuoneessa on alkuperäiset mosaiikkibetoniporaat sekä metalliset pinnakaiteet.

Tyylipiirteet: Laajalahden liikekeskus edustaa 1980-luvun moni-ilmeistä arkkitehtuuria. Rakennuksen punatiiliverhousta elävöittävät valkoiset detaljit. Ikkuna-aukotus on monimuotoista ja sitä on korostettu valkoisin kehyksin ja räystäin. Ulkohahmon leikkisyyden kokoa yhteen hallittu materiaalipaletti sekä rakennuksen kulman kiertävä paksuräystäinen katos. Ulkoasultaan rakennus on säilynyt alkuperäisenä.

- 1 RÖMÖNENYLMÄN PUNATILII
- 2 SILEÄ MUOVIFIN, PELTI, VALK-HARMAA
- 3 SILEÄ MUOVIFIN, PELTI, VALKOINEN
- 4 OVI- JA IKKUNAPUITTEET, VALKOINEN
- 5 SEIKOT, HARMAA
- 6 TERÄS, POKKARISEKÄ
- 7 LÄSTITILII

Julkisivupiirustukset etelään ja itään. (Espoon rakennusvalvonta)

Historia

Alueen ensimmäinen asemakaava on vahvistettu 2.10.1970. Asemakaavassa liikerakennusten korttelialue (AL) sijoitettiin keskelle Laajalahden asuinalueetta paikallisten kokoojakatujen risteykseen vanhalle kauppapaikalle. Korttelin eteläpuolelle osoitettiin erillinen pysäköintialue (LP). Ympäröiviltä rivi- ja kerrostaloalueilta kevyt liikenne ohjattiin erillisiä kevyen liikenteen raitteja pitkin. Ostoskeskus on rakennettu ensimmäisen asemakaavan mukaisesti.

Laajalahden liike- ja toimistorakennuksen paikalla toimi aiemmin HOK:n myymälä, mutta rakennus purettiin nykyisen liiketalon tieltä. Uuden liikerakennuksen myötä kunnostettiin myös torialue, jonka avajaiset olivat vuonna 1990.¹⁴⁵ Laajalahden liikekeskus on valmistunut 1985 ja sen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Innovark. Ensimmäisenä rakennettiin myymäläosa, johon sijoittui S-market Laajakulma. Rakennusta laajennettiin ja myymäläosan viereen rakennettiin edellistä korkeampi toimisto-osa. Liikeosan ensimmäisessä kerroksessa oli kaksi liiketilaa sekä posti. Toisessa kerroksessa oli toimistotiloja.

145 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 29.

Vuonna 1987 on saatu lupa liikerakennuksen toisen kerroksen toimistohuoneiden muuttamiseksi tilapäisesti opetuskäyttöön (Montessori-leikkikoulu). Vuonna 1996 on saatu lupa liikerakennuksen ensimmäisen kerroksen liiketilan muuttamiseksi tilapäisesti päivähoitotiloiksi (Kivuntien Asuntopäiväkoti). Lisäksi 1996 on saatu lupa rakennuksen pohjoisosassa sijainneen postikonttorin muuttamiseksi ravintolaksi.

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa asemakaavan muutos 120307, joka on vahvistettu 13.2.1986. Asemakaavassa liikerakennus sijoittuu liike- ja toimistorakennusten korttelialueelle (K).

Laajalahden tori 1990 (Espoon kaupunginmuseo)

Rakennuksen punatiiliverhoilua elävöittävät valkoiset detaljit.

6.5.5 Leppävaaran galleria

Sijaintitiedot

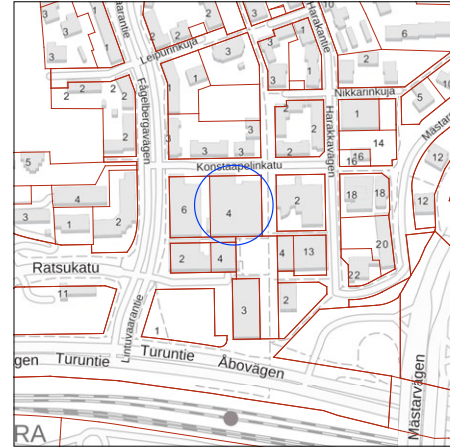
Kaup.osa: Leppävaara 51
Osoite: Konstaapelinkatu 4
Kiinteistö: 49-51-136-2

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Leppävaaran Galleria sijaitsee Espoon kaupallisessa keskuksessa Leppävaarassa lähellä Turuntietä, jonka eteläpuolelle sijoittuu vuonna 2005 valmistunut Kauppakeskus Sello. Gallerian eteläpuolella on Läkkitori, jonka ympärille on rakentunut pääosin 1980-luvun aikana liike- ja toimistorakennusten keskittymä. Uudempaa rakennuskantaa edustaa torin kaakkoiskulmassa oleva 20 kerroksinen kerrostalo 2010-luvulta. Läkkitorin läpi kulkee etelä-pohjoissuuntaisesti merkittävä kevyen liikenteen väylä Leppävaaranraitti. Lähiympäristön rakennuskanta koostuu pääosin 1980-90-luvulla valmistuneista kerrostaloista.

Ulkohahmo ja julkisivut: Ulkoasultaan laatikkomaisen ostoskeskuksen julkisivut on verhoiltu vaalean keltaisella tiililaatalla, johon on tehty katon rajaan vastaavalla mutta ruskealla laetalla neliönmuotoisia kuvioita. Rakennuksen pääsisäänkäynti avautuu etelään Läkkitorille ja se erottuu muusta julkisivusta suurin keltaisin Galleria-tekstein ja lasi-ikkunoin ja ovin. Eteläjulkisivun kulmauksessa on korkea mainospyloni. Ensimmäisen kerroksen liikehuoneistojen ikkunat on sijoitettu horisontaalsiin riveihin. Toisen kerroksen ikkunat on ryhmitelty pystysuuntaisesti siten, että osassa julkisivuja ne ulkonevat muusta rakennusmassasta. Ikkunapuitteet sekä ulko-ovet ovat tumman ruskeat. Länsisivulla ensimmäinen kerros on osin sisäänvedetty ja luo siten suojaisen katoksen ensimmäisen kerroksen liiketiloille. Alkuperäisestä pankkihistoriasta julkisivussa kertoo vanha pankkisiirtolokero. Pohjoisella julkisivulla on käytöstä poistettu toinen pääsisäänkäynti, jonka yhteydessä on muusta rakennusmassasta korkeammalle kohoava lasitorni. Länsisivu toimii huoltopihana ja siltä johtaa toisen kerroksen ylikulkusilta viereiseen pysäköintitaloon.

Pääsisäänkäynnin ulko-ovet on uusittu. Länsijulkisivulle on rakennettu toisesta kerroksesta ylikulkusilta viereiseen parkkitaloon sekä elintarvikemyymälän yhteyteen peltiverhoiltu pullohuone.

Pohjoissivulla oleva toinen pääsisäänkäynti on poistettu käytöstä. Alkuperäiset ovet ovat edelleen paikoillaan.

Keskeiset sisätilat: Ostoskeskuksen ensimmäisen kerroksen länsiosassa on suuri myymälätila (K-Supermarket). Eteläosassa on pieniä liiketiloja 5 kpl ja pohjoiskulmassa ravintolatilat. Toisen kerroksen länsiosassa on suuri kuntosali. Pohjoisosassa ja länsiseinustalla on pieniä liiketiloja. Osa liiketilojen väliseinistä on kevytrakenteisia ja osa tiloista on tyhjiä. Yleisvaikutelma ostoskeskuksesta on tiivis ja sokkeloinen eikä siellä ole oleskeluun tarkoitettuja istuskelupaikkoja tai kahviloita.

Sisätilojen osalta rakennuksessa on tehty huomattavia muutoksia niin väliseinien kuin myös käyttötarkoitusten osalta. Pääsisäänkäynti on säilynyt alkuperäisellä paikallaan. Muutoin pääaulan tilahahmo ja luonne on kuitenkin muuttunut käytännössä kokonaan liukuportaiden siirron, uusien väliseinien ja materiaalien johdosta.

Tyylipiirteet: Ostoskeskuksen yksinkertainen pohjamuoto on saanut julkisivuihinsa runsaasti koristeellisen tiiliverhoilun, lyhtymäisten lasierkkereiden sekä näyttävän pääsisäänkäyntinsä myötä. Yleisilmeessä on 1980-luvulle tunnusomaista estottomuutta. Suurten lasi-ikkunoiden ja kattoikkunoiden tarjoama luonnonvalo elävöittää ostoskeskuksen sisätiloja.

Rakennuksen julkisivut ovat säilyneet pääosin muuttumattomina. Toinen pääsisäänkäynti on poistettu käytöstä, mutta alkuperäiset ovet ovat silti jäljellä. Pääsisäänkäynnin ovet on uusittu. Sen sijaan sisätiloissa on tehty huomattavia muutoksia. Lisärakentamisen myötä ostoskeskuksesta on tullut osa laajempaa liike- ja palveluskusta.

Historia

Alueen ensimmäinen asemakaava on vahvistettu 21.6.1983. Asemakaavassa Turuntien pohjoispuolelle osoitettiin suorakulmaiseen koordinaatistoon perustuvien liikerakennusten (AL) sekä ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomien liike- ja /tai teollisuusrakennusten (ALT) korttelialueiden keskittymä. Pysäköinti osoitettiin erillisille autopaikkojen korttelialueille (AP). Ajoneuvoliikenne keskitettiin liikekeskustan ulkopuolelle ja keskustan keskelle osoitettiin Lakkitorin torialue. Ympäröiviltä asuinalueilta osoitettiin kevyen liikenteen raitit. AL-korttelialueilla rakennusten julkisivujen pääasiallisen materiaalin tuli olla vaalean keraaminen pintamateriaali.

Leppävaaran Galleria-ostoskeskus on valmistunut 1985 ja sen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Kalevi Ruokosuo Ky.

Ensimmäisten piirustusten perusteella ostoskeskuksen ensimmäisessä kerroksessa toimi ravintola, elintarvikemyymälä, myymälä ja pankki. Toisessa kerroksessa oli myymälätilaa, parturi-kampaamo ja pesula. Kattotasolla oli autopaikotusalue.

Vuonna 1994 on saatu lupa ostoskeskuksen länsipuolelle rakennettavalle pysäköintirakennukselle. Tähän liittyen ostoskeskuksen toisen kerroksen ulkoseinään tehtiin kaksi uutta ovea ja yksi poistettiin. Vuonna 2015 on saatu lupa ensimmäisen kerroksen liiketilan muutokselle kahvilaksi.

Galleriassa on tehty vuonna 2011 remontti, jonka yhteydessä ostoskeskukseen on tehty lisää liiketiloja.¹⁴⁶

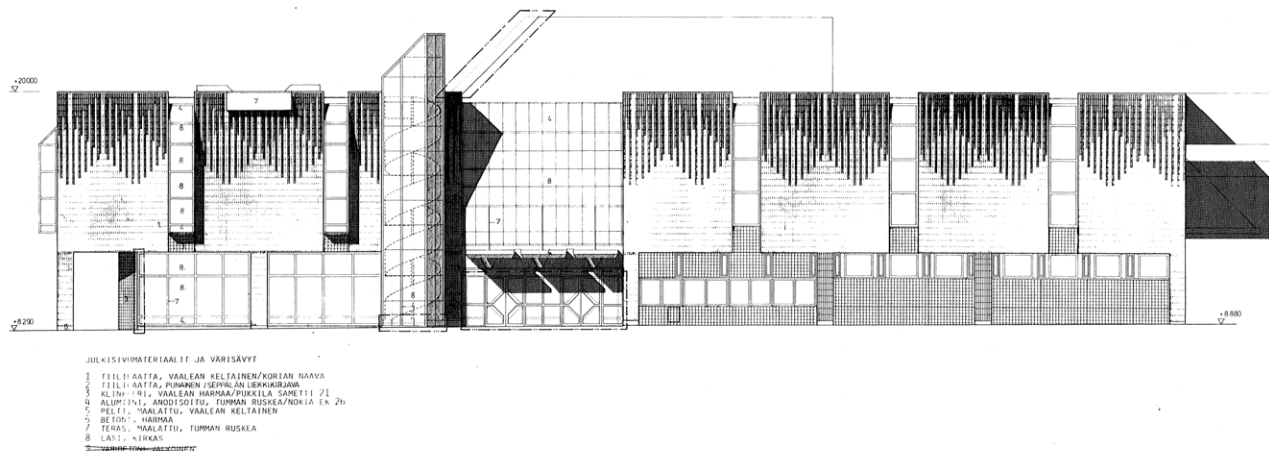
Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa asemakaavan muutos 110612, joka on hyväksytty 14.2.2007. Asemakaavassa liikerakennus sijoittuu liikerakennusten korttelialueelle (KL).

146 Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 35.

Julkisivupiirustukset etelään ja pohjoiseen. (Espoon rakennusvalvonta)

Julkisivuja elävöittävät koristeellinen tiiliverhoilu, lyhtymäiset lasierkerit sekä näyttävä pääsisäänkäynti. Valoa sisätiloihin antavat suuret kattoikkunat.

6.5.6 Lippajärven ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Lippajärvi 62

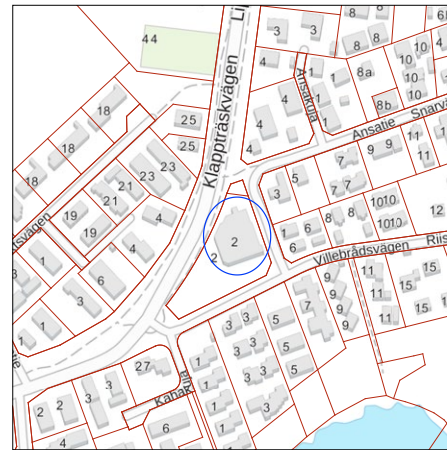
Osoite: Lippajärventie 29-31, Ansatie 2

Kiinteistö: 49-62-17-1-5

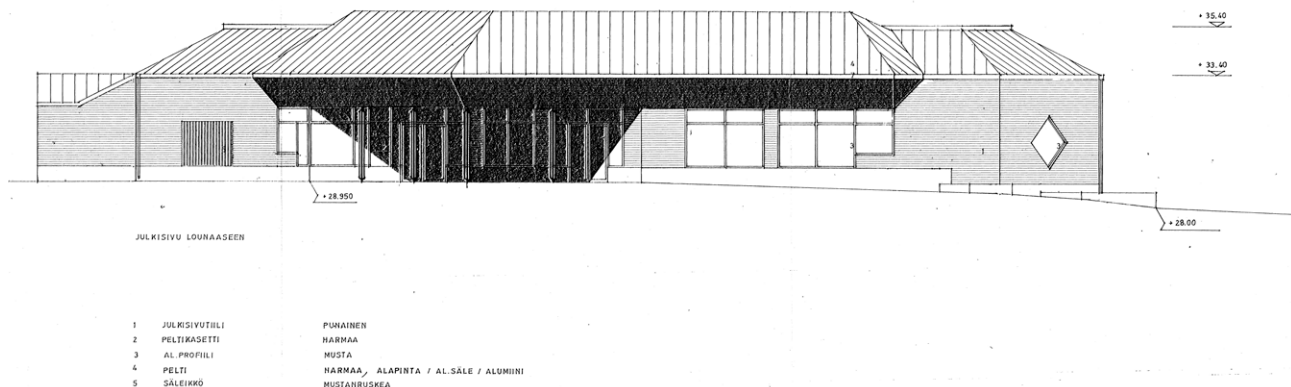
Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Lippajärven ostoskeskus sijaitsee keskellä Lippajärven kaupunginosaa vilkasliikenteisen kokoojakadun Lippajärventien varrella. Eteläosastaan ostoskeskuskortteli rajautuu Riistatiehen ja itäosastaan Ansatiehen. Liikerakennus on rakennettu tontin pohjoisosaan siten, että laaja pysäköintialue sijoittuu tontin eteläosaan Riistatien varrelle. Ajo tontille tapahtuu Riistatien ja Ansatien kautta. Alueen maasto laskee kohti etelää, jonka seurauksena ostoskeskus jää Lippajärventietä alemmalle tasolle ja Riistatietä ylemmälle tasolle. Riistatien ja Lippajärventien kulmauksessa on laaja pysäköintialue. Huoltopiha sijoittuu Ansatien puolelle.

Lippajärven omakotitaloalue rakentui 1950-luvulla ja alueella on säilynyt jonkin verran kyseisen vuosikymmenen rakennuskantaa. Alue on kuitenkin tiivistynyt ja uudistunut vuosikymmenten aikana ja nykyisin rakennuskanta on iältään varsin vaihtelevaa. Rakennuskanta koostuu kuitenkin pääosin matalasta omakoti- ja rivitaloasumisesta.

Ulkohahmo ja julkisivut: Yksikerroksisen liikerakennuksen umpinaiset julkisivut on verhoiltu punatiilellä. Osin julkisivujen yläosissa on käytetty myös vaalean harmaita peltikasetteja. Seinäpintoja elävöittävät elintarvikemyymälän mainokset. Ikkunat on teipattu. Sockeli on luonnonharmaata betonia. Aumakaton katemateriaalina on harmaa saumapelti. Pääsisäänkäynti sijoittuu rakennuksen kaakkoiskulmassa olevaan syvennykseen. Huoltopiha ja siihen liittyvät rakenteet sijoittuvat rakennuksen pohjoisseinustalle. Ulkohahmo ja julkisivut ovat pääsisäänkäyntiä lukuun ottamatta säilyneet alkuperäisinä.

Rakennuksen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Reijo Ailus. Julkisivu lounaaseen. (Espoon rakennusvalvonta)

Liikerakennuksessa on runsaasti viistettyjä kulkimia.

Keskeiset sisätilat: Liikerakennuksessa toimii K-market, joka on laajennettu rakennuksessa toimineen postin puolelle. Liikerakennukseen ei liity yleisiä sisätiloja.

Tyylipiirteet: Liikerakennus edustaa 1980-luvun moni-ilmeistä arkikitehtuuria. Siinä on viistettyjä kulkimia ja aumattu katto on julkisivuissa isossa roolissa. Umpinainen, pitkä räystääs muuten räystäättömässä katossa korostaa hienosti sisäänkäyntiä. Ulkohahmo ja julkisivut ovat pääsisäänkäyntiä lukuun ottamatta säilyneet alkuperäisinä.

Historia

Alueen ensimmäinen asemakaava on vahvistettu 20.3.1975 ja se käsitti miltei koko Lippajärven kaupunginosan. Tuolloin ostoskeskuksen ympäristö oli jo pääosin rakentunut maastonmuotoja noudattelevaksi pientaloalueeksi. Asemakaavalla tiivistettiin palstoitussuunnitelman pohjalta rakentunutta asuinalueutta lisäämällä alueelle rivitalokortteleita. Ostoskeskuskortteli sijoitettiin keskelle asuinalueutta, alueen pääväylän Lippajärventien varrelle. Ensimmäisessä asemakaavassa ostoskeskuksen rakennusmassa suunniteltiin muodostuvan kahdesta pitkästä suorakaiteen muotoisesta Riistatien ja Ansatie suuntaisesta rakennusmassasta. Kaavasta poiketen ostoskeskus kuitenkin rakennettiin korttelin pohjoisosaan miltei neliön muotoisena rakennusmassana.

Lippajärven ostoskeskus eli silloinen Kolkejärventien liiketalo on valmistunut 1986 ja sen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Reijo Ailus. Rakennuksen paikalta purettiin tontilta vanha asuinrakennus. Ostoskeskuksen eteläosassa oli suuri myymälätila (Kesko). Pohjoisosassa oli postin tilat.

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määryksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa ensimmäinen asemakaava 150700, joka on vahvistettu 20.3.1975. Asemakaavassa ostoskeskus sijoittuu liikerakennusten korttelialueelle (AL).

6.5.7 Kilon ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Kilo 54

Osoite: Lansantie 23

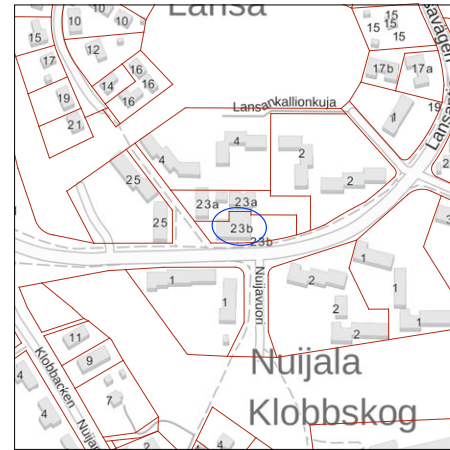
Kiinteistö: 49-54-110-4

Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Kilon ostoskeskus eli Lansantien Liikekiinteistö Oy sijaitsee Lansan asuinalueella vilkasliikenteisen Lansantien pohjoispuolella. Rakennus on rakennettu miltei kiinni katualueeseen siten että rakennuksen ja Lansantien välissä kulkee kevyen liikenteen väylä. Liikerakennuksen länsipuolella on betonilaatoitettu oleskelualue ja itäpuolella on ostoskeskuksen yhtenäinen pysäköintialue ja huoltopiha. Pohjoisosastaan se on rakennettu kiinni naapuritonttiin. Alueen vanhimmat rakennukset ovat sotien jälkeiseltä ajalta, mutta koostuu nykyisin pääosin 1960-luvulla rakentuneista rakennuksista. Rakennuskanta koostuu pääosin pientaloista, mutta ostoskeskuksen ympäristössä on matalien punatiilisten kerrostalojen keskittymä. Ostoskeskus sijoittuu miltei alueen korkeimmalle kohdalle.

Ulkohahmo ja julkisivut: Elementtirakenteisen liikerakennuksen julkisivut on verhoiltu punaisella klinkkerilaatalla. Ikkunoiden alapuoliset osat ovat valkoiseksi maalattua betonia. Kadun suuntaan avautuvat liikehuoneistojen sisäänkäynnit ja ikkunat. Ikkunat on osin katettu markiisein ja ensimmäisen kerroksen osalta liiketiloja kattavat kevyet metallirakenteiset katokset. Katujulkisivun keskellä on muusta rakennusmassasta korkeampi porrashuoneen lasitorni. Etelä- ja länsisivuilla on lisäksi erikoisuutena kaksi pyöreää ikkunaa. Länsisivulla on metallirakenteiset kierreportaat toisen kerroksen liiketilaan. Sokkeli on betonia. Takajulkisivu kerrostalojen suuntaan on muita julkisivuja umpinaisempi. Rakennuksen ulkohahmo on säilynyt alkuperäisenä.

Keskeiset sisätilat: Ostoskeskuksen itäosassa on suuri myymälätila (K-market) sekä kaakkoiskulmassa pieni liiketila (City Kebab-Pizzeria). Länsiosassa on ravintola (Blue Moon) sekä parturi-kam-

paamo (Sound Hair). Toisessa kerroksessa on parturi-kampaaamo (Avallonica), ravintola (Gold Dragon), hammaslääkäri (Kilon hammaslääkärit), liiketila (Covenant Parish) sekä tilitoimisto (Tilitoimisto Helenius). Sisätilojen tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä ja kaikki tilat ovat käytössä.

Tyylipiirteet: Kilon ostoskeskus on kiinteä ja yhteneväinen osa sitä ympäröivää asuinalueutta. Se edustaa 1980-luvun moni-ilmeistä arkkitehtuuria punaisine klinkkerilaattajulkisivuineen ja yksityiskohtineen. Ulkoasultaan se on säilynyt hyvin alkuperäisenä.

Historia

Alueen ensimmäinen asemakaava on vahvistettu 28.11.1980. Asemakaavalla Nuijalan alue kaavoitettiin pääosin pientaloalueeksi. Ostoskeskuksen tontti sekä sen viereiset korttelit osoitettiin asuinkeuhkojen korttelialueiksi. Ostoskeskustontilla vähintään 50% rakennuksen ensimmäisestä maanpäällisestä kerroksesta oli varattava kaupallisia ja/tai sosiaalisia palveluja varten. Kahdesta erillisestä rakennusalaista muodostuneen myymäläkokonaisuuden suurin sallittu kerrosluku oli viisi. Asemakaavaa muutettiin ostoskeskuksen osalta vuonna 1986 vastaamaan toteutunutta tilannetta.

Kilon vuonna 1987 valmistuneen ostoskeskuksen on suunnitellut Sato-Arkkitehdit Oy. Ensimmäisten piirustusten perustella ensimmäisen kerroksen itäosassa oli suuri elintarvikemyymälätila (Kotikulma) ja kaakkoiskulmassa kioski (R-kirja). Länsiosassa oli liiketila (Kahvila Valencia) sekä pieni myymälä (Lahja-Mari). Toisessa kerroksessa oli kaksi myymälätilaa sekä neljä toimistotilaa (Kampaamo Polarhair, Kilon hammaslääkärit, Guatrotek Lvi insinööritoimisto, Solarium Leena Tillander sekä Chydenius insinööritoimisto). Ostoskeskuksessa on tehty muutoksia heti valmistumisvuonna 1987 sekä ensimmäisessä että toisessa kerroksessa. Toisessa kerroksessa on muutettu toimistotila hammaslääkärin tiloiksi ja myymälä parturi-kampaamoksi.

Vuonna 1990 myönnetyn rakennusluvan mukaan ostoskeskuksessa on tehty muutoksia toiseen kerrokseen johtavaan tuulikaappiin. Vuonna 2002 on saatu lupa ensimmäisen kerroksen lounaiskulmassa oleva liiketilan muuttamiselle kahvilaksi (Pub Kahvila

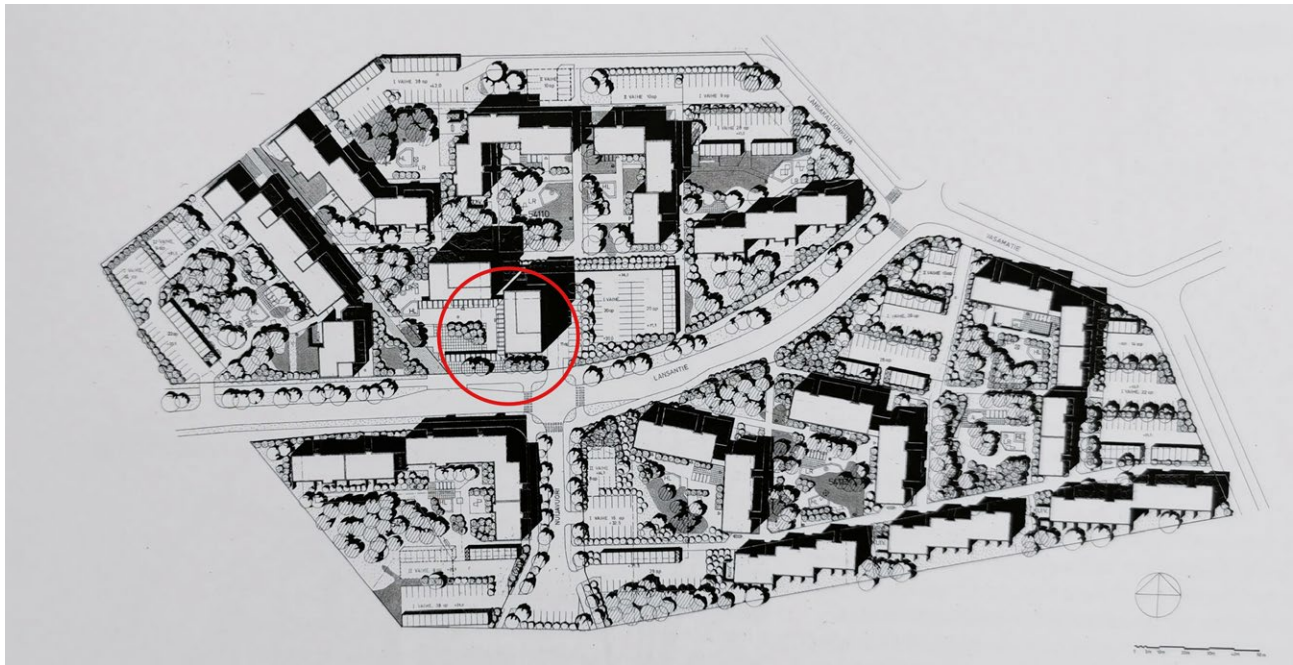
Wakers). Vuonna 2004 on saatu lupa kiinteän terrassirakennelman rakentamiselle kahvilan edustalle. Nykyisin tilassa toimii kampaamo. Vuonna 2008 on suuren myymälätilan ulko-ovi uusittu ja toisen kerroksen ikkunat maalattu. Edellä mainittujen muutostöiden lisäksi ostoskeskuksen kaakkoiskulmauksessa olevaan liiketilaan on avattu sisäänkäynti katujulkisivulle sekä huoltopihan jätekatos on saanut tasakaton tilalle lapekaton.

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määryksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa asemakaavan muutos 130204, joka on vahvistettu 24.1.1986. Asemakaavassa rakennus sijoittuu liikerakennusten korttelialueelle (KL).

Kilon ostoskeskus sijoittuu Lansakallion kortteli- ja lähiympäristösuunnitelmassa (Arkkitehtitoimisto Helin-Siitonen 1980) alueen keskelle. Alue on toteutunut pääosin suunnitelman mukaisesti. Ostoskeskus sijoittuu kuvassa punaisen ympyrän osoittamaan kohtaan. (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus)

Rakennus edustaa 1980-luvun moni-ilmeistä arkkitehtuuria.

6.5.8 Niittyportin ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Niittykumpu 15

Osoite: Merituulentie 30

Kiinteistö: 49-15-54-1

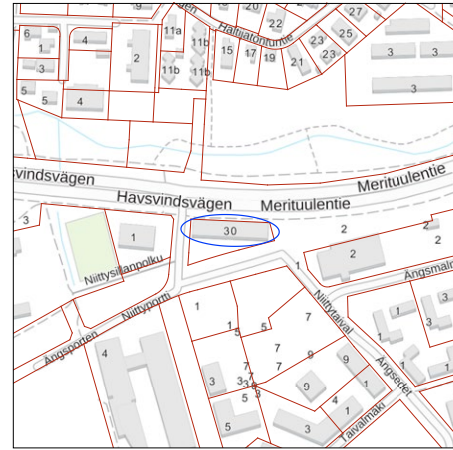
Kuvaus

Ulkotilat ja lähiympäristö: Liikerakennus sijaitsee leveän Merituulentien varrella. Eteläpuolella sijaitsee korkeita toimitila- ja asuinrakennuksia. Merituulentientien puolella rakennukseen kuljetaan suoraan jalankulku- ja pyöräilyväylältä, eteläpuolella on tiivis piha-alue pysäköintipaikoineen. Merituulentien puolelle on rajattu vihreällä puuaidalla terassialue.

Ulkohahmo ja julkisivut: Rakennus jakaantuu kahteen nurkistaan viistettyyn rakennusmassaan, joita yhdistää matala tasakattoinen osa. Länsipääty on kolmikerroksinen, ylin kerros on sisäänvedetty ja sen yhteydessä on kattoterassi. Matalamman itäosan kattoa rytmittävät kuperat kattoikkunat. Ensimmäistä kerrosta kiertää lähes kauttaaltaan elementtijakoon sovitettut suuret, kolmiruutuiset ikkunat. Toisessa kerroksessa ikkunat ovat vastaavalla jaolla, mutta matalammat, muodostaen nauhaikkuna-aiheen. Myös matalan itäosan suuria ikkunoita kiertää kapea nauhaikkuna. Julkisivut ovat vaaleanharmaata betonielementtiä, kolmannessa kerroksessa on vaalea profiilipeltiverhous. Ikkuna- ja ovipuitteet ovat tummanruskeat. Sisäänkäyntejä on korostettu teräspilarien varaan rakennetuin katoksin. Katoksen taitettu profiili mukailee rakennuksen viistettyjen kulmien muotokieltä.

Rakennuksen matalassa osassa on julkisivuaukotus vaihdettu osittain pieniruutuiseen. Muutoksella on tavoiteltu rakennuksessa sijaitsevaan publiin brittityylistä pubiestetiikkaa.

Keskeiset sisätilat: Rakennuksen sisätilat avautuvat sekä Merituulentien että pihan suuntaan ja useimmat liiketilat ovat läpikuljettavia. Arkkitehtitoimisto Reima Simsiön muutospiirustuksien myötä rakennuksen itäpäädyn liiketilat muutettiin jo 1980-luvun lopulla ravintolakäyttöön. Rakennuksen pilarilaattarakenne on mahdollistanut tilajaon helpon muuntelun ja liiketilojen yhdistelyä on tehty rakennuksessa myöhemminkin.

Tyylipiirteet: Rakennuksella on 1980-luvulle tunnusomaisia liike- ja toimitilarakentamisen tyylipiirteitä, kuten ulkohahmossa erottuva elementtirakenne, nurkistaan viistetyt rakennusmassat sekä teräksistä muotoillut, rouheat katokset. Rakennuksen sijainti Merituulentien väyläympäristössä antaa sille toimitilarakennuksen luonteen. Ympäröivän alueen maankäytön kehittyminen alkupe- räisestä asemakaavasta poiketen ei ole muodostanut rakennuk- selle ostoskeskuksille tunnusomaista keskeistä sijaintia.

Historia

Alueella on voimassa ensimmäinen asemakaava, joka on vahvis- tettu 26.3.1984. Asemakaava on edelleen voimassa ostoskeskuk- sen osalta. Asemakaavassa liike- ja toimistorakennusten kortteli- alue (K) sijoitettiin liikenteellisesti merkittävän Merituulentien var- relle. Korttelialue rajautui katualueisiin ja ympäristöön osoitettiin useita liike- ja toimistorakennusten korttelialueita. Kaavassa kort- telin eteläpuolelta oli osoitettu joukkoliikennekäytävä ja sen itä- puolelle asema-alue. Joukkoliikenteen solmukohta olisi muodos- tanut alueesta todennäköisesti keskeisemmän ja Niittyportin os- toskeskus olisi sijoittunut liikenteellisesti huomattavasti vilkaam- malle paikalle.

Rakennuksen sijainti Merituulentien väyläympäristössä antaa sille toimitilarakennuksen luonteen.

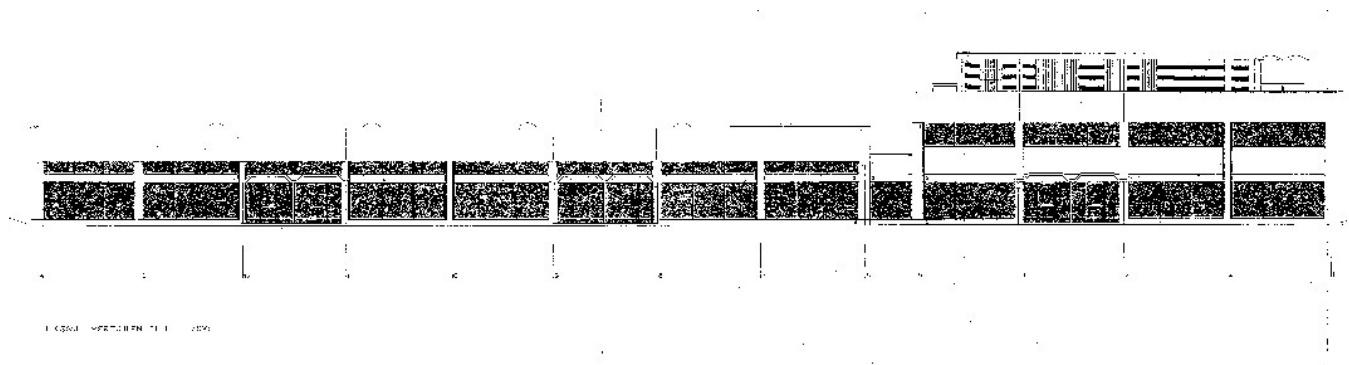
Niittyportin ostoskeskus on valmistunut vuonna 1988 ja sen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Reima Simsiö.

Suojelutilanne

Voimassa olevassa asemakaavassa ei ole rakennusta koskevia suojelumerkintöjä tai -määräyksiä.

Kaavatilanne, päätökset ja lausunnot

Alueella on voimassa 11.5.2020 hyväksytty asemakaava (212218). Keväällä 2020 hyväksytyssä asemakaavassa entinen liike- ja toimistorakennusten korttelialue, jolle Niittyportin ostoskeskus sijoittuu, on muutettu asuinkortteliksi. Asemakaavassa liikerakennuksen paikalle on osoitettu asuinkerrostalojen korttelialue, jolle sallitaan liike-, palvelu- ja toimistotalojen rakentaminen (AK-1).

Arkkitehtitoimisto Reima Simsiön laatima julkisivupiirustus. (Espoon rakennusvalvonta)

6.5.9 Latokasken ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Latokaski 46

Osoite: Kaskipiha 1

Kiinteistö: 49-46-15-1

Kuvaus

Latokasken ostoskeskus on valmistunut vuonna 1982 ja sen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Reijo Ailus. Yksikerroksinen, punatiilestä rakennettu Latokasken ostoskeskus sijaitsee asuinalueen kupeessa, Latokaskenpuistoa vastapäätä. Latokasken ostoskeskuksen uudisrakennuspiirustukseen on merkitty ostoskeskuksessa olleen seitsemän liiketila. Ostoskeskuksella ovat toimineet silloin valokuvausliike, posti, kukkakauppa, elintarvikemyymälä, parturi sekä kiosk. Lisäksi yksi tila on ollut seurakunnan käytössä. Vuoden 1984 piirustuksissa tiloihin on tehty pieniä muutoksia ja valokuvausliikkeen tiloissa on toiminut kahvila. Vuonna 2007 kahvilan ja postin tilat on yhdistetty ja niissä on toiminut nykyisen kokoinen ravintola. Seurakunnan tiloissa on toiminut puolestaan päiväkoti. Elintarvikemyymälän tilat ovat kasvaneet kioskin tiloihin viimeisimmän piirustuksen jälkeen.¹⁴⁷

Rakennuksen pohjaratkaisu muodostuu kahdesta toisiinsa liitetystä suorakulmiosta. Alkuperäisen massoittelun mukaisesti rakennuksen keskelle on sijoittunut suurempi liiketila. Pienemmät liiketilat, kuten parturi, kiosk ja kukkakauppa, ovat sijainneet rakennusmassan reunaosissa. Rakennuksen varasto- ja aputilat ovat sijainneet rakennuksen pohjoispuolella ja kulku näihin tiloihin on tapahtunut rakennuksen takaosassa sijaitsevan sisäänvedon kautta. Rakennuksen liiketilat avautuvat kaakkoon, Latokasken suuntaan.

Tasakattoinen ja yksikerroksinen ostoskeskuksen arkkitehtuuria leimaa horisontaalisuus. Kaakkoon avautuvaa julkisivua, joka toimii rakennuksen pääjulkisivuna, jäsentää nauhamainen ikkunarivi ja ikkunoiden päälle ulottuva viisto peltinen katos. Rakennuksen julkisivut ovat punaista moduulitiiltä.

Alueella on vireillä asemakaavan muutos 430125. Kaavan tavoitteena on mahdollistaa asumista liiketilan yläpuolelle. Katutasossa olevan liiketilakerroksen yläpuolelle suunnitellaan kaksi asuinkerrosta. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä siihen liittyvä kaavan valmisteluaineisto oli nähtävillä loppuvuodesta 2019.

¹⁴⁷ Laitinen, K & Huuhka, E. 2012: s. 33.

Ostoskeskuksen arkkitehtuuria leimaa horisontaalisuus. Kuva on vuodelta 2019. (Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Jyri Vilja)

Vireillä olevan kaavan tavoitteena on mahdollistaa asumista liiketilan yläpuolelle. Näkymä etelän suunnasta. Kuva osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus)

6.5.10 Suvelan ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Espoon keskus 40

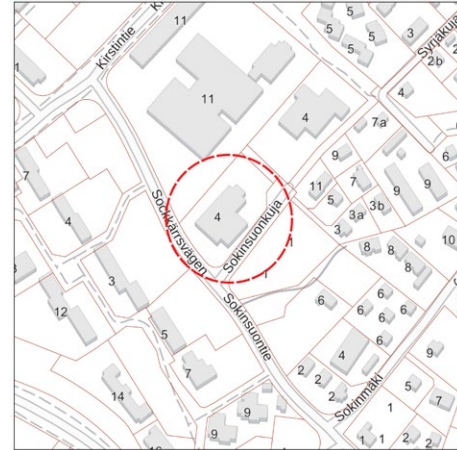
Osoite: Sokinsuontie 4

Kiinteistö: 49-40-14-2

Kuvaus

Suvelan ostoskeskus eli Kiinteistö Oy Säästöleikki on valmistunut vuonna 1983 ja sen on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Tuomo Timonen Ky. Ostoskeskus muodostuu yhdestä rakennuksesta, jonka toisessa kerroksessa on lasikatoksella katettu käytävä. Muutamia ulkotiloihin aukeavia liiketiloja lukuun ottamatta ostoskeskuksen liikkeet aukeavat katetulle käytävälle. Ensimmäisten piirustusten perusteella rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa toimi kaksi elintarvikemyymälää, joihin oli kulku yhteisen sisäänkäynnin kautta. Toisen kerroksen käytävän pihan puolella oli pankkisali, myymälä ja ravintola sekä kadun puolella posti, myymälä ja kioski.

Nykyisin ensimmäisessä kerroksessa on kaksi elintarvikemyymälää (Alepa ja K-market). Toisessa kerroksessa on liiketiloja (Kauneushoitola Beauty Studio, Apteekki, Viru market, Ravintola Suvizza, Parturi-kampaamo Frankies sekä Pizzeria Shine).

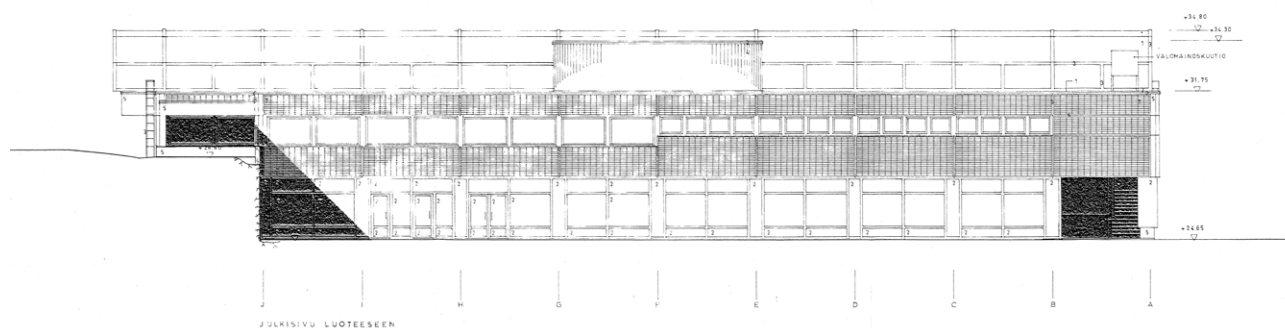
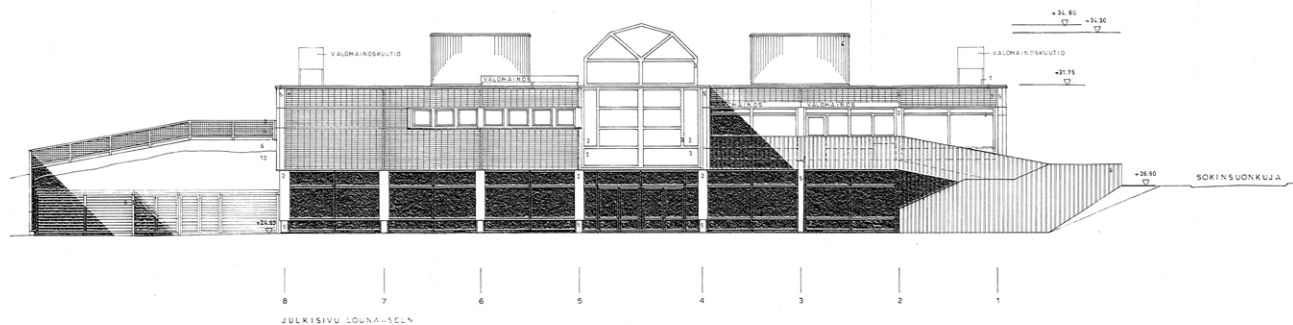

Ostoskeskuksen, ostoskeskuksen pohjoispuoleisen liikerakennuksen ja Kirstin koulun alueella on vireillä asemakaavamuutos, jonka tavoitteena suunnitella nykyisten liikerakennusten ja palveluiden tilalle asuinkerrostaloja ja kaupan palveluja. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä siihen liittyvä kaavan valmisteluvaihe oli nähtävillä syksyllä 2019.

Vireillä olevan asemakaavan tavoitteena on mahdollistaa ostoskeskuksen paikalle asuinkerrostaloja ja kaupan palveluja.

- 1 HUOPAKATE
- 2 MAALATTU PELTI, TUMMANRUSKEA
- 3 MAALATTU TERÄS, TUMMANRUSKEA
- 4 MAALATTU PROFILIPELTI, VAALEANHARMAA
- 5 BETONI
- 6 RIVITTU BETONI
- 7 POLTETTU SAVITIILI, PUNAINEN
- 8 LAUTA, TUMMANRUSKEA
- 9 SINKITYT TERÄSVERKKO
- 10 LOURITTU KALLIO

Rakennuksen piirustukset on laatinut Arkkitehtuuri-toimisto Tuomo Timonen Ky. Yläkuvassa julkisivu lounaaseen ja alakuvassa julkisivu luoteeseen. (Espoon rakennusvalvonta)

6.5.11 Westendin ostoskeskus

Sijaintitiedot

Kaup.osa: Westend 13

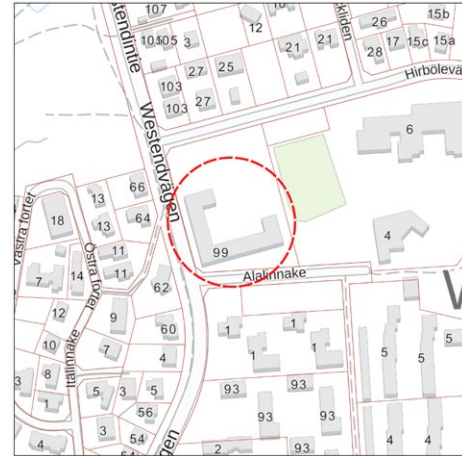
Osoite: Westendintie 99-101

Kuvaus

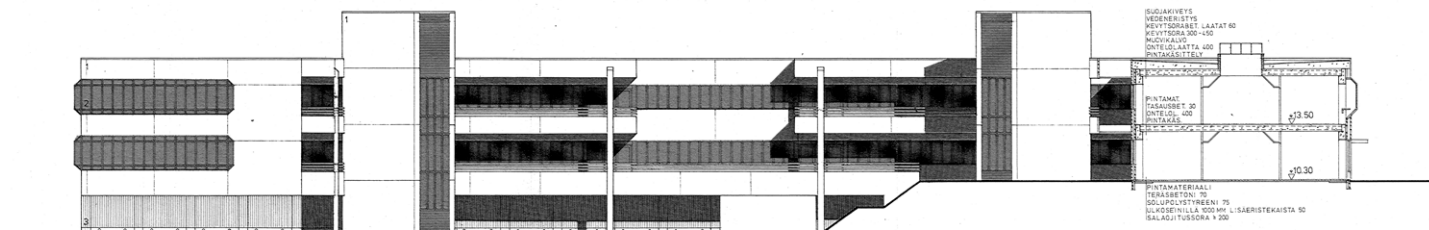
Westendin ostoskeskus on valmistunut vuonna 1986 ja sen on suunnitellut arkkitehdit Tavio. Ostoskeskuksen pohjaratkaisu on muistuttanut sivuiltaan tasapitkää L-kirjainta, jonka päädyt ovat taitetut. Rakennusmassan väliin jäänyt aukiomainen tila on ollut osin Hiiralantielle jatkuvaa paikoitusaluetta. Paikoitusalueelta ostoskeskukseen johtavan kävelytien ja rakennuksen länsisiiven väliin on sijoittunut vehreä viheralue.

Ostoskeskuksessa on tehty sen valmistumisen jälkeen melko paljon väliseinämuutoksia, mutta muuten rakennuksen muutokset ovat olleet hillittyjä. Vuosina 2011–2015 tutkittiin mahdollisuutta muuttaa liikekeskus asuinkäyttöön, mutta hanke ei toteutunut.¹⁴⁸ Ostoskeskus purettiin keväällä 2020.

Puretun ostoskeskuksen arkkitehtuurissa korostuu rakennuksen horisontaalisuus, jota korostaa rakennuksen julkisivua kiertävät nauhaikkunarivit. Horisontaalisuutta rikkoo kolme muusta rakennusmassasta erottuvaa portaikkoa, jotka kohoavat kerroksen muuta rakennusmassaa korkeammalle. Rakennuksen julkisivut ovat vaaleaa betonielementtiä. Tummanruskeat ikkuna- ja ovenkarmit ovat tärkeä osa rakennuksen julkisivuratkaisua.

JULKISIVU POHJOISEEN

- 1 VALKOIBETONI
- 2 LASI
- 3 KUULTOVÄRJÄTTY PUU

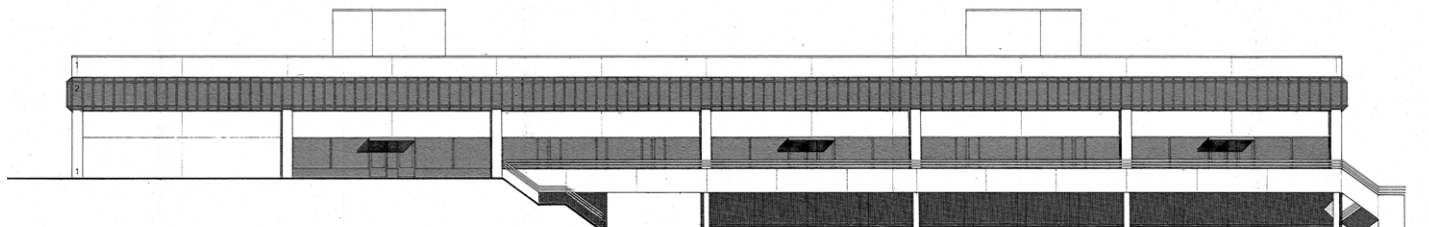
(SUOJAKIVET
VÄHÄN KIVET
KIVITTÖSRA 300 x 300
MUOVIKALVI
INTEGLASTIT 400
PINTAKÄSITTELY

PINTAMAT:
TASALUSKET 30
INTEGL. 400
PINTAKÄS.

PINTAMATERIAALI:
TASALUSKET 30
INTEGL. 400
PINTAKÄS.

ALUEKÄSITTELY 500 MM L. SÄERISTEKAISTA 50
SÄÄDÖJÄTUSSORA 1 200

JULKISIVU ETELÄÄN

- 1 VALKOIBETONI
- 2 LASI, ELOKSOITU ALUMIINI
- 3 KUULTOVÄRJÄTTY PUU

Ostoskeskuksen on suunnitellut Arkkitehdit Tavio. Yläkuvassa julkisivu pohjoiseen ja alakuvassa julkisivu etelään. (Espoon rakennusvalvonta)

*Puretun ostoskeskuksen arkkitehtuurissa korostuu rakennuksen horisontaalisuus. Kuvat ovat vuodelta 2019.
(Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jyri Vilja)*

Tapiolan keskustorni. (Espoon kaupungin museo)

7. Johtopäätökset

Espoossa on runsaasti ostoskeskusrakennuksia 1960-luvulta tähän päivään saakka. Ostoskeskukset kytkeytyvät Espoon kiivaasiin rakentumisvuosiin, kun tyhjistä syntyi kaupunkia. Espoota voi pitää malliesimerkkinä ostoskeskusrakentamisen eri vaiheista. Muutos kaupan ja kaupallisen arkkitehtuurin kehityksessä on hyvin esillä säilyneissä rakennuksissa. Espoossa johtolankana on säilynyt julkisten ulkotilojen sitominen osaksi ostoskeskusarkkitehtuuria. Erityisesti tämä näkyy 1950-70-lukujen ostoskeskuksissa. 1980-luvulta lähtien ostoskeskukset kääntyivät sisäänpäin. Saapuminen tapahtui tästä eteenpäin pääasiassa autolla tai julkisilla kulkuneuvoilla suoraan ostoskeskusten sisälle. Ostoskeskuksia alettiin sijoittaa asuinalueiden keskeltä kohti autoliikenteen solmukohtia. Kehityksessä näkyy myös palvelukeskusten siirtyminen kohti laajoja seudullisia palvelukeskittymiä. Erityisesti 1960-luvun ostoskeskuksissa on säilynyt laadukkaita ulkotilojen sarjoja, joihin elävyyttä tuovat luonnonvalon ja kattamatoman ja katetun tilan suhde. Inhimillinen mittakaava jatkuu usein jalankulkuväylien kautta ympäröiville asuinalueille. Ostoskeskuksia

suunnittelivat nimekkäät suomalaiset arkkitehdit ja niiden suunnittelu miellettiin tärkeäksi.

Espoon ostoskeskukset heijastelevat yleistä arkkitehtuurin kehitystä. 1950-60-luvuilla betonivalua tehtiin paikalla. Ulkomuoto oli voimakkaan vaakasuuntaista, jota korostivat usein nauhaikkunat ja lippakatokset. 1970-luvulla siirryttiin laatikkomaisempaan elementtirakentamiseen, jossa estetiikka seurasi moduulimitoitusta. 1980-luvulla muotokieli vapautui ja elementtijulkisivuihin tuotiin detaljeja.

Kaikissa ostoskeskuksissa liiketilat eivät ole säilyneet käytössä. Niissä tapauksissa missä ostoskeskus on rakentunut samaan aikaan ympäröivän asuntorakentamisen kanssa, olivat tilat paremmin käytössä. Käyttöä on tukenut liiketilojen muunneltavuus ja koko suhteessa muuttuviin tarpeisiin. Tyhjiilleen jääneisiin liiketiloihin kohdistuu rakentamispaineita, koska ne sijaitsevat kaupunkirakenteen herkkupaikoilla. Jatkossa arvioitavaksi tulee kehitystarvoitteen suhteuttaminen ostoskeskuksiin liittyvän rakennusperinnön vaalimiseen.

Mäntyviidän ostoskeskuksessa sijaitsivat Tapiolan elokuvateatteri sekä talouskauppa. (Arkkitehtuurimuseo)

Hedelmä- ja hedelmäsäilykkeet
Fruktkonserver

Ota ille -
maku kassaan

Ota ille -
maku kassaan

Persil

Nainen katselee säilykeitä ostoskärryn kanssa Elannon pikamyymälässä. (Espoon kaupunginmuseo)

8. Lähteet

Arkistolähteet

Arkkitehtuurimuseo:

- Valokuva-arkisto

Espoon kaupunginmuseo:

- Espoon kaupunginmuseon kuvakokoelmat
- KAUKO-järjestelmä
- Kadunnimitoimikunnan kadunnimiehdotus Haukilahden asemakaavaluonnokseen v. 1964

Espoon kaupunkisuunnittelukeskus:

- Asemakaava-arkisto

Espoon rakennusvalvonta:

- Rakennusvalvonnan arkisto

Helsingin kaupunginmuseo:

- Valokuva-arkisto

Kansallisarkisto:

- Kansallisarkiston digitaaliarkisto: <http://digi.narc.fi/digi/search.ka>

Lahden kaupungin kirjasto:

- Kuva-arkisto

Vantaan kaupunginmuseo:

- Valokuva-arkisto

Lähdekirjallisuus

Hankonen, Johanna: Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta. Suunnittelujärjestelmän läpimurto suomalaisten asuntoalueiden rakentumisessa 1960-luvulla

Helasvuo, Olli; Vainio, Niina: Laatua laitakaupungilla: Vantaan ostoskeskukset 1961-1981

Israel, Lawrence J.: Store planning design: history, theory, process

Itkonen, Uolevi: Espookirja. 1992.

Kerola, Jenni: Ostarin tulevaisuus; Helsingin ostoskeskusten nykytila ja kehittäminen. Kandidaatintutkielma. 2016.

Koistinen, Katri: Kyläkaupoista suuryksiköihin ja kohti uusia lähikaupan muotoja – Päivittäistavarakaupan kehitys Suomessa toisen maailmansodan jälkeen, teoksessa: Koistinen, K; Lammi, M; Rajas, A: Kaupasta kaikille, 2009, Kuluttajatutkimuksen kirjoja 5, Tampereen yliopistopaino

Lahti, Juhana: Arkkitehti Aarne Ervin moderni kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla: Suomalaisen suurkaupungin kaavoitusta toisen maailmansodan jälkeen

Lahti, Matti J.: Espoo maalaispitäjästä suurkauppalaksi. 1975.

Laitinen, K & Huuhka, Eija: Espoon ostoskeskukset 2011. Aalto-yliopiston julkaisusarja, Aalto-yliopisto.

Lindh, T. 2002. Ostarit, esikaupunkien keitaat. Teoksessa: Markkinoilta markettiin, 66–71. Suomen Kotiseutuliitto. Suomen kotiseutu - liiton julkaisu A:8.

Luoto, Reima T. A.: Espoo: Kasvun näkijät ja tekijät; Espoon viisi vuosikymmentä 1950-2000. Espoon kaupunginmuseo 2004.

Luukinen, Ari & Santasalo, Tuomas: Vanhojen ostoskeskusten kaupallinen kehittäminen. 1990.

Maisala, Pertti: Espoo – oma lukunsa. 2008.

Maitland Barry: Shopping malls: planning and design

Malmberg, Jonas: Otaniemen ostoskeskuksen uusi vaihe, Arkkitehtiutiset 6-7/2020, s. 20-21

Meriläinen, Sanna & Meriläinen, Hanna: Tavallisia koteja. 2016.

Pekkanen, Johanna & Heininen Virve: Kuninkaankartanosta kaupungiksi; viisi vuosisataa espoolaiselämää. 2013.

Sainio, Tapani (toim.): Kertomus Olarista. Olari-Seura ry, Espoo. 2002.

Saresto, Sari, Salminen, Anne & Vierto, Mira, 2004. Ostari – lähiön sydän. Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo. Helsingin kaupunginmuseon tutkimuksia ja raportteja 2/2004.

Stjernberg, Mats: Helsingin seudun 1960- ja 1970-lukujen lähiöiden sosioekologinen ja demografinen kehitys vuoden 1990 jälkeen. 2017.

Tuomi, Timo: Tapiola. Puutarhakaupungin vaiheita. Arkkitehtuurios. 1992.

Tuomi, Timo: Tapiola; elämää ja arkkitehtuuria. 2003.

Vepsä, Paavo S.: Kauppa yhdyskuntasuunnittelussa

Selvitykset, inventoinnit ja julkaisut

Ark-byroo: Karakallion ostoskeskus -rakennushistoriaselvitys. 2015.

Arkkitehti-lehti 2/2010

Arkkitehti-lehti 7/1968

Arkkitehti-lehti 7-8/1991

Arkkitehtiuutiset 12/1997

Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson. Kati Salonen ja Mona Schalin
Arkkitehdit: Olarin keskeisten alueiden inventointi, arvotus ja kehittämisperiaatteet. 2019

Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson: Espoon Niittykumpu – Rakennetun kulttuuriympäristön selvitys. 2011.

Espoon kaupunkisuunnittelukeskus: Eteläisen Espoon ostoskeskukset. 2018.

Karhula, Anja: Lähiöunelmia – Espoon 1960- ja 1970-lukujen lähiöiden maisema-arkkitehtuurin piirteitä. Diplomityö. 2019.

Lehtonen, Annina: Maankäytön kehitys Espoossa. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisu 6/2014. 2014.

Livady Oy: Oy Esso Ab - Kuitinmäen pääkonttorin rakennushistoriaselvitys. 2013.

Lähteranta Killan julkaisu: Lähterantalainen eilen ja tänään 1964–2004. 2005.

Kartat ja digitaaliset aineistot

Espoon kaupungin aineistot

Espoon rajapintapalveluiden avoimet aineistot: <https://kartat.espoo.fi/avoindata/>

Espoon karttapalvelu, kaava- ja rakennustiedot: <https://kartat.espoo.fi/ims>

Maanmittauslaitos

Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelu: <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Maanmittauslaitoksen vanhat painetut kartat: <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Verkkolähteet

Arkkitehtimuseo: Aarne Ervin suunnittelema kohteita, <https://www.mfa.fi/kokoelmat/tietopaketit/tapiola/tapiolan-alueet/tapiolan-keskus/aarne-ervin-suunnittelema-kohteita/> (luettu 12.2.2020)

Arkkitehtimuseo: Arkkitehtiesittelyt- Aarne Ervi: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/aarne-ervi/>

Arkkitehtimuseo: Arkkitehtiesittelyt- Veikko Malmio: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/veikko-malmio/>

Arkkitehtimuseo: Arkkitehtiesittelyt- Heikki Siren: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/heikki-siren/>

Arkkitehtimuseo: Arkkitehtiesittelyt- Kaija Siren: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/kaija-siren/>

Arkkitehtuurimuseo: Kimmelmetsästä Otsonkalliolle, <https://www.mfa.fi/kokoelmat/tietopaketit/tapiola/tapiolan-alueet/itainen-lahio/kimmelmetsasta-otsonkalliolle/> (luettu 17.8.2020)

Arkkitehtitoimisto Tähti-set historia: <https://tahti-set.com/historia/> (luettu 17.6.2020)

Arkkitehtuuri opas Savo, Kauppakeskus Minna: <http://arksavo.fi/kohteet/kauppakeskus-minna/> (luettu 17.6.2020)

Espoon seurakunnat: <https://www.espoonseurakunnat.fi/kirkot-ja-tilat/kappelit/olarin-kappeli>

Helsingin Sanomat, Simo Järvisen muistokirjoitus 31.8.1997: <https://www.hs.fi/ihmiset/art-2000003653593.html>

Helsingin Sanomat, Jaakko Laapotin muistokirjoitus 27.11.2017: <https://www.hs.fi/muistot/art-2000005463340.html>

Helsingin Sanomat, Kalevi Ruokosuon muistokirjoitus 18.2.2019: <https://www.hs.fi/muistot/art-2000006002639.html>

Helsingin Sanomat, Bror Södermanin muistokirjoitus 15.4.2019: <https://www.hs.fi/muistot/art-2000006069516.html>

Lahti, Juhana: Tapiolan keskustasuunnitelma (1954), <https://www.yss.fi/journal/tapiolan-keskustasuunnitelma-1954/> (luettu 12.2.2020)

Mall hall of fame blofi: <http://mall-hall-of-fame.blogspot.com/2009/06/pittsburghs-northway-mall-opening-in.html> (luettu 10.3.2020)

Malls of America blogi: <http://mallsofamerica.blogspot.com/2007/04/60s-garden-state-plaza-center-court.html> (luettu 10.3.2020)

Museovirasto, asumalähiörakentaminen 1900-luvun jälkipuolella: https://www.museovirasto.fi/uploads/Kulttuuriymparisto/Kaupungistuminen_kasvun_kaavoitus_ja_asumisen_alueet/Asumalahiorakentaminen_1900-luvun_jalkipuoilella.pdf

SATO Oyj:n verkkosivut, historia: <https://www.sato.fi/fi/sato-yritys/historia>

Arkkitehtimuseo: Arkkitehtiesittelyt- Veikko Malmio: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/veikko-malmio/>

Arkkitehtimuseo: Arkkitehtiesittelyt- Heikki Siren: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/heikki-siren/>

Arkkitehtimuseo: Arkkitehtiesittelyt- Kaija Siren: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/kaija-siren/>

Arkkitehtuurimuseo: Kimmelmetsästä Otsonkalliolle, <https://www.mfa.fi/kokoelmat/tietopakettit/tapiola/tapiolan-alueet/itainen-lahio/kimmelmetsasta-otsonkalliolle/> (luettu 17.8.2020)

Arkkitehtitoimisto Tähti-set historia: <https://tahti-set.com/historia/> (luettu 17.6.2020)

Arkkitehtuuri opas Savo, Kauppakeskus Minna: <http://arksavo.fi/kohteet/kauppakeskus-minna/> (luettu 17.6.2020)

Espoon seurakunnat: <https://www.espoonseurakunnat.fi/kirkot-ja-tilat/kappelit/olarin-kappeli>

Helsingin Sanomat, Simo Järvisen muistokirjoitus 31.8.1997: <https://www.hs.fi/ihmiset/art-2000003653593.html>

Helsingin Sanomat, Jaakko Laapotin muistokirjoitus 27.11.2017: <https://www.hs.fi/muistot/art-2000005463340.html>

Helsingin Sanomat, Kalevi Ruokosuon muistokirjoitus 18.2.2019: <https://www.hs.fi/muistot/art-2000006002639.html>

Helsingin Sanomat, Bror Södermanin muistokirjoitus 15.4.2019: <https://www.hs.fi/muistot/art-2000006069516.html>

Lahti, Juhana: Tapiolan keskustasuunnitelma (1954), <https://www.yss.fi/journal/tapiolan-keskustasuunnitelma-1954/> (luettu 12.2.2020)

Mall hall of fame blofi: <http://mall-hall-of-fame.blogspot.com/2009/06/pittsburghs-northway-mall-opening-in.html> (luettu 10.3.2020)

Malls of America blogi: <http://mallsofamerica.blogspot.com/2007/04/60s-garden-state-plaza-center-court.html> (luettu 10.3.2020)

Museovirasto, asumalähiörakentaminen 1900-luvun jälkipuolella: https://www.museovirasto.fi/uploads/Kulttuuriymparisto/Kaupungistuminen_kasvun_kaavoitus_ja_asumisen_alueet/Asumalahiorakentaminen_1900-luvun_jalkipuoilella.pdf

SATO Oyj:n verkkosivut, historia: <https://www.sato.fi/fi/sato-yritys/historia>

ESPOO

Espooseen on rakentunut 1960-luvulta lähtien useita ostoskeskuksia. Tämän selvityksen tavoite on luoda kokonaiskuva Espoon ostoskeskusten rakentumisesta erityisesti 1960- 1970- ja 1980-luvuilla. Eri vaiheita ja niihin liittyviä suunnitteluideologiaa, kaupunkisuunnittelun historiaa sekä yhteiskunnallisia ilmiöitä peilataan aikakauden esimerkkikohteisiin.

Selvityksessä on inventoitu 29 Espoon ostoskeskusta, joiden ominaispiirteet on tuotu tarkemmin esiin kohdekorteilla.

